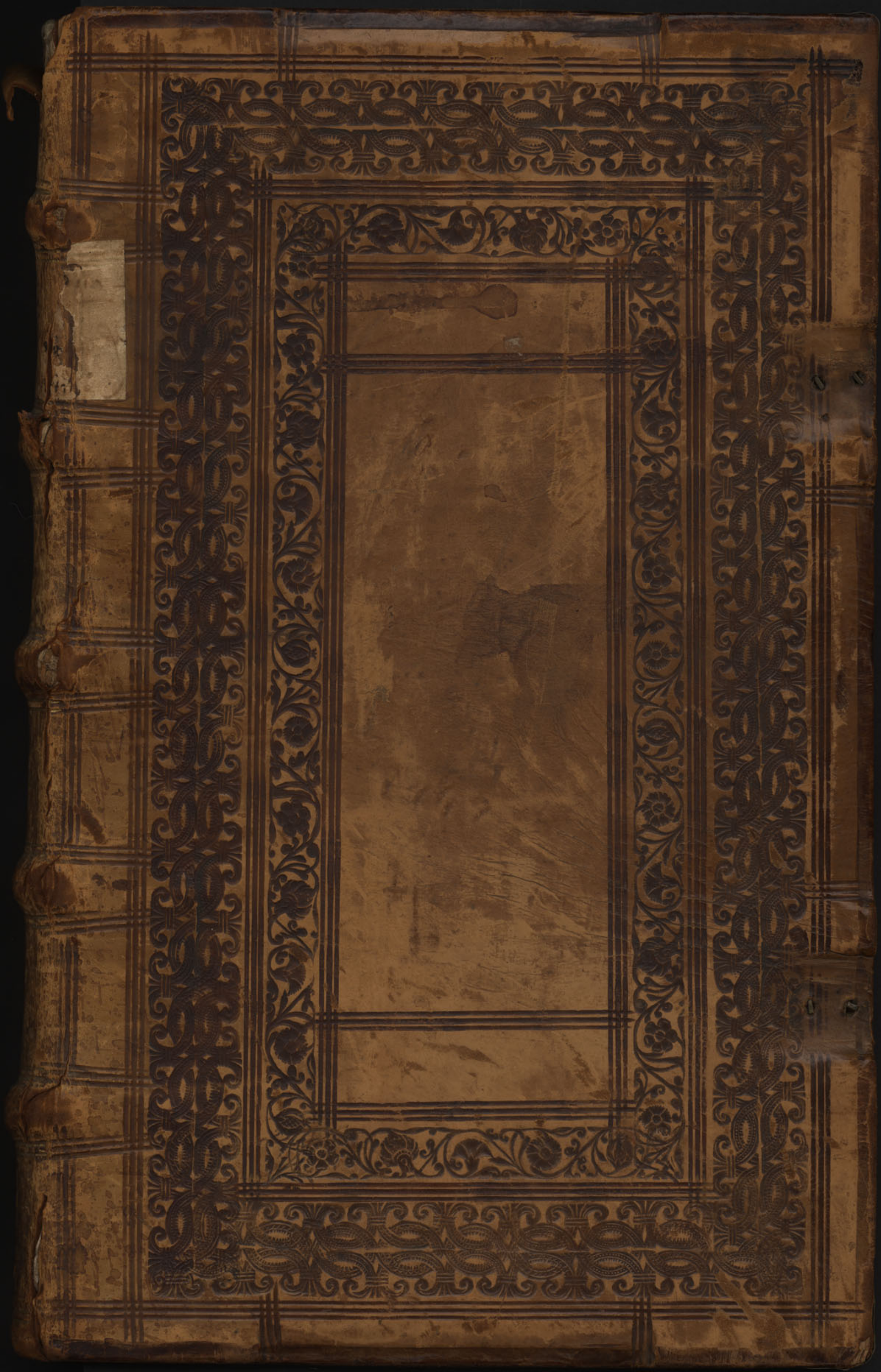

B-77/5
8

1

C2

UNIVERSALIS
PLANTARVM
HISTORIA
Tomus I.

VNIVERSALIS
PLANTARVM
HISTORIAE
Tomus I.

יהוה
 IEHOVA DOMINE NOSTER QUAM MAGNI
 FICUM EST NOMEN TUUM IN UNIVERŒ TERRA.

THEOPHRASTUS.

Investigavimus.

PLINIUS.

Pandectas scrip-
simus.

MATTHIOLUS.
 GUILANDINUS.
 AMATUS LUSITANUS.

Dissentimus.

JOH. BAUHINUS.

Illustramus.

HISTORIA PLANTARUM UNIVERSALIS.

Auctoribus
 JOHANNE BAUHINO,
 Archiatro.

JOH HENRICO CHERLERO,
 Doctore:
 Basiliensibus.

Quam recensuit et auxit
 DOMINICUS CHABRAEUS,
 D. Genevensis
 Juvis verò publici fecit,

FR. LUD. AGRAFFENRIED,
 Dñs in GertzenŒ etc.

EBRODUNI
 MDCL.

DIOSCORIDES.

Cognovimus.

GALENUS.

Rationis trutinà
 expendimus.

FUCHSIUS.
 GESNERUS.
 DALECHAMPIUS

Facile est inventis
 addere.

IO. HEN. CHERLERUS.

Relegimus.

Quam ampla sunt, Opera tua, O JEHOVA! quam ea omnia sapienter
 fecisti! quam plena est Terra possessione tua. Psalm. 104

Con. Meyer fecit. Tiguri.

CHURCH OF THE
ANGELICUM

THE RECORDS

THE RECORDS

HITOTIA

PLANTARUM

UNIVERSALIS

GARDENS

PLINUS

JOHANNES DAVID

JOHANNES

JOHANNES

DOCTOR

PHYSICUS

PHYSICUS

PHYSICUS

PHYSICUS

DOCTOR

PHYSICUS

PHYSICUS

ERLUND AGRATINUS

DOCTOR

ERLUND

ERLUND

ERLUND

HISTORIA
PLANTARVM
VNIVERSALIS. NOVA,
ET ABSOLVTISSIMA
CVM CONSENSV ET DISSENSV
CIRCA EAS.

Auctoribus

IOH. BAVHINO ILL. CELS. WIRT.
ARCHIATRO.

ET

IOH. HEN. CHERLERO PHILOS. ET
MED. DOCT. BASILIENSIBVS

Quam recensuit & auxit

DOMINICVS CHABRÆVS MED. DOCT.
GENEVENSIS.

Iuris verò publicè fecit.

FRANCISCVS LVD. A GRAFFENRIED.

Dominus in Gertzensee &c.

Continens

DESCRIPTIONES STIRPIVM EXACTAS, FIGVRAS NOVAS, EX IPSO PROTO-
typo maxima ex parte depictas: earumdem Satum, Cultum, Mangonia: item Vires omnigenas: Præparationes, Extra-
ctiones, ac Destillationes præcipuas: Exoticarum Orientis atque Occidentis, aliarumque ante nostrum seculum
incognitarum supra mille Historias novas. Synonyma: Æquiuoca: Succedanea: præcipuarum
linguarum appellationes.

In primis verò

PLACITA VETERVM GRAECORVM, ARABVM, LATINORVM
& posterioris seculi Scriptorum:

INTERPRETATIONES AC CORRECTIONES SENTENTIARVM
obscurarum & deprauatarum:

In quâ præterea

Notantur ERRORES eorum qui de Plantis scripserunt: Ac continentur
pleraque omnia, quæ

THEOLOGI, IVRISCONSULTI, MEDICI, PHILOSOPHI, HISTORICI, POETÆ, GRAM-
matici, Geoponici, Architecti, aliique de Plantis promulgarunt.

Vt meritò omnium Herbariorum vicem supplere queat.

ΟΤ ΔΟΚΕΙΝ ΑΛΛ' ΕΙΝΑΙ.

EBRODVNI.

clō Io cl.

AVTHORES

AD LECTOREM.

Etus verbum est, amice & crudite Lector: VINO
VENDIBILI NON OPVS ESSE HEDERA SV-
SPENSA. At contrà, illud & necessarium hodie dici-
mus, & nobis ita bene placitum: quippe, quod in Rem-
pub. proficuum, & tibi volupe futurum, pro certo ac
indubitato asserere non dubitamus. Nam quis tibi,
aut alteri dicat, quid totis istis annis, imò tot annorum lustris, in tot
prouinciarum, tot dissitarum Mundi plagarum, montibus, præruptis,
niualibus; nudis cauitibus, collium cespitibus, confragosis, saxosis,
crepidinibus; cochlacibus, speluncis, opacis, apricis, sylvosis, segeti-
bus, veteretis, veruactis, aruis, glareosis, pratis, riguis, riuis, littorali-
bus, mari ipso, parietinis, ruderibus, hortensianis, hortis Adonidis, et-
iamq; Regiis, subgrundis, rudectis, frutectis, neglectis, sed nobis per-
spectis, atq; in ipso etiam Musæolo nostro, per diu, pernox, è tot volu-
minibus, tot codicibus, tam variè inter se contrariis, imò ex ipso adeò
nostro cerebello vindemiauerimus? Quod, ut ne nescias, accede bonis
aibus, ingredi, aspice, gusta, imò sapias, ut in hoc saltem sapias, &
quid fons ipse, quid ipsa contineat cella, obiter tantum subolfacias.
Cautum est nostro edicto, ne vina hæc iniqua sint vestris capitibus,
sed placida, iucunda, proficua: vt tandem intelligatis, non esse, quod
Adagio circumfertur:

Aliud in scripto seu titula

Aliud in pixide.

VOS IN HANC REM

ô POSTERI

TESTIMONIUM PERHIBETOTE.

ΠΟΤΕΡΟΝ Η ΠΟΤΕΡΟΣ.

GENEROSISS. NOBILISS. SPLENDI-
didissimis, Excellentissimūq; Viris

DN. FRANCISCO LV-
DOVICO AB ERLACH
LIBERO BARONI
IN SPIETZ, &c.

DN. NICOLAO DACHSEL-
HOFFERO, POTENTISSIMAE
BERNATVM REIPVBLICAE
CONSVLIBVS perpetuis.

Ut &

EIVSDEM REIPVBLICÆ QVÆSTORIBVS,
atque TRIBVNIS:

*TOTIQVE SENATVI FOELICI, INCLYTO,
Dominis gratiosissimis.*

ABET, PROCERES ILLVSTRIS-
simi, In quo sibi gratuletur Aetas
nostra, eorum Compos quæ nouis-
simis saluam mouerunt. Trige-
minos enim quos per quinque Lu-
stra parturiuit foetus Vrbs vestra E-
BRODVNUM enixa est. In procin-
ctu est SAPIENS DIVITIARVM *Seneca epist.*

NATVRALIVM QVÆSITOR ACERRIMVS. Orbi ^{119.}
nouum accedit lubar. Cimmeriæ secedunt tenebræ. De-
cussâ papyrorum syluâ facilis in Memphyticam Abaton
aditus. Mystis Apollineis omnis excutiendæ caliginis conce-
ditur *διχαρεία.*

Obscurè de plantis scripserat Theophrastus: barbarè Ara-
bes:

bes: oscitanter interdum Dioscorides: infulsè nonnunquam ex
aliis Plinius: per transennam tantùm Galenus: Millies lapsi
erant Recentiores, etiam *δαφνηφόροι*: ac quotusquisque ab alio
non dissidebat. Prodit natator Delius, conjector Oedipus, e-
munctæ naris Censor, integer differentiarum Conciliator.
Prælis submittitur nostris O P V S, cujus immensitas omnes
huc vsque Typographos deterruit: utilitas infinita vota exci-
tauit: varietas & elegantia maris & terræ opes, *ἑσπερίδων μέλα*,
exhibet. *Ἀέσεσθ' ἢ ἑλικῶσ' ἔργον*. O P V S, inquam,
IOANNIS BAVHINI, in quo perficiendo conse-
nuit Vir iudicij acris, exactæ memoriæ, studij indefessi. Qui,
cùm Epimenidis Poëtæ attigerit annos, ejus tamen non dor-
miuit somnum: sed, vt Aristò Scepticus, semper in quærendo
aut considerando fuit. O P V S certè eximium, vtile, jucun-
dum. O P V S, quod non immeritò incomparabile dicatur,
siue dictionem spectes, siue affabrè pictas & sculptas Icones
innumeras. Sed *Ἐπιμενίδεον δέρμα*, quod diu admodum Tinea-
rum & Blattarum esca fuerat, tandèmque omnino in illarum
cesfisset escam, si non à situ, à mucore, & ab Abderitarum for-
te vindicassemus.

Benedictio & MAIESTAS sit sacrosanctæ & inenar-
rabili Trinunitati, quæ in hac cadauerosa Mundi canicie &
seculorum senectæ, inter fatales rerum mutationes, Helueticis
Laribus tuta impertiri voluit Halcyonia, quibus ponerentur
hæc Oua, hi educerentur Pulli. GLORIA sit Vobis,
PROCERES ILLVSTRISSIMI, ob Potentis-
simæ Reipublicæ ad cujus clauum sedetis, in ancipiti valdè sta-
tu ab omni injuria vindicias: & quòd eâ sitis erga Literas Lite-
ratósque propensione, vt meritò jam in vestris Collibus Mu-
sæ suum quærant Heliconæ, in vestris Lymphis Gratia suum
Fontem Acidaliū. HONOS maneat perpetuus Nobi-
lissimis, Amplissimis, & Splendidissimis DN. MANVE-
LIBVS, DIESBACHIIS, STEIGERIS, cæ-
terisq; qui in hoc laudabili Instituto nobis glaciem fregère, a-
peruère viam. Perennet LAVS magni illius Genij: contin-
gat ejus scriptis eadem veneratio quæ olim Accij Tragicis: su-
spi-

spiciant Medici **BAVHINI NOMEN**, plurimum illi debet Ars Apollinea. Nec illaudatus abeat Gener eius **CHERLERVS**, egregiam in hoc opere navavit operam: & (quod de Caelio Oratore Quintilianus) longiore vitâ dignus erat.

NOBIS verò si quid debetur honoris & laudis: Totum id Vobis, **PROCERES ILLVSTRISSIMI**, facrum esse volumus: Primum hunc **HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM** Tomum, in quo non discerptum Absyrtum, sed numeris omnibus absolutam **ΔΕΝΔΡΟΛΟΓΙΑΝ** exhibemus, splendidissimo **NOMINI VESTRO** submissè inscribentes. Quibus enim aliis? Apud Vos inchoatus est, de Vestro crevit, in Vestro nascitur. Quibus aliis Cuius vester, cuius tota Prosapia Vobis obstricta: cui tot Prouincias concedidistis, in quem tanta beneficia contulistis? Quibus aliis Cuius Geneuësis, Urbis vobis foederatae, quem non ita pridem, nec leui gratiae argumento, in re ardua sustinere dignati estis: Qui vestram in gerenda publica re admiratus Prudentiam & Foelicitatem: Aulæ verò pertæsus, nec ampliùs Mauortios ferens fremitus, quum Colonus vester fieri exoptasset, benignè admodum ac munificè, tum ab Amplissimis harum Ditionum Præfectis, tum à vestris Ebrodunensibus exceptus est.

Trita incedentibus via hîc vestris esset locus laudibus: verum illis recensendis superfedemus: Cui enim ad id suppetat dicendi flumen? Præterea insignes quibus eminentis Dotes prædicat Orbis: permanebunt illæ in animis hominum, in æternitate temporum, in fama rerum. Commendatione eget **ΔΕΝΔΡΟΛΟΓΙΑ** nostra, non vos, **PROCERES ILLVSTRISSIMI**: Ac sic, ne quid **πάρρηγον**, ad rem redimus.

Admittite igitur Sacrariis vestris **AETERNVM SVAE GRATITVDINIS & OBSERVANTIAE MONVMENTVM** appendere volentes. Suscipite tenellum Foetum cui tamdiu in ouo fauistis. Fouete illū in vîculis partus. Sereno vultu facite animum ad reliqua. Vestris Auspiciis manumittatur in publicos vsus.

Vestrae

Vestre Autoritatis munimine comitatus micantiùs sese omnibus offerat. Timeant malè feriatì homines arroderè tanto præsidio redimitum. Cæterùm in secula floreat Inclyta BERNA cum toto suo imperio: Vósque, PROCERES ILLVSTRISSIMI, quàm diutissimè CONSVLES, QVAESTORES, TRIBVNOS, PATRIAE PATRES, RECTORES FOELICISSIMOS habeat. Nobis verò cultu & obsequiis nostris apud vos gratiam detur promereri.

Hæc sunt XAPHΣTHPIA, hæc Vota

Vobis

PROCERES ILLVSTRISSIMI

Deuotissimorum

FRANCISCI LVDOVICI à GRAFFENRIED

gratiosa concessione vestra Ebrodunensis ditionis pro tempore Praefecti.

ET

DOMINICI CHABRÆI M. D.

Illustriß. Celsit. VVirtemb. à Consiliis Medicis,

Vrbisq; Ebrodunensis Medici ordinarij.

Dabant Ebrodun. Idib. Septemb. anno à partu Virginis M. DC. L.

EPIGRAMMA

In Botanicum Baubinianum Fausti ominis ergò scriptum.

Ad Lectorem.

Quas spectas Plantas in mole VOLVMINIS hujus
Non illas Solis prolucit ardor humo,
Consuta non illas tellus, non cæcula trudunt.
Ponti, non valles, non iuga celsa ferunt.
Non illas peperit felix quondam hortus Edenis
Illas Hesperidum non aluere sata:
Sculptoris ne te frustretur Dextera solers,
Non vivunt quas tu vivere forte putas.
Non te decipiat Scriptoris pagina docta,
Natura certans cognitione sua.
He non sunt plante, Plantarum at Dedala signa
Quas illas oculis restituisse valent.
Quas spectas cunctas in mole VOLVMINIS huius,
Sive illas Solis prolucit ardor humo.
Educat aut tellus sata, vel maris imarecondunt,
Aut valles humiles, aut iuga celsa ferunt.
Quasque aluere olim pulchra viridaria EDENIS,
Et quas HESPERIDVM lata tulere sata;
Hic cunctas spectas, & ni pigmenta deessent,
Ars te consilij redderet ambiguum.

Scriptit GEORG. MÜLLER Phil. Prof. Laufann.

NOBILISSIMO ET MAGNIFICO

Viro

DN. FR. LVD. A GRAFFEN-
RIED DOMINO AGER-
ZENSEE.

EBRODVNENSI PRO TEMPORE PRÆFECTO
AMPLISSIMO.

VT ET

CLARISSIMO ET DOCTISSIMO VIRO.

DN. DOMINICO CHABRÆO MEDI-
CINÆ DOCTORI PERITISSIMO

Incomparabilis magni IOHANNIS BAVHINI Phytopinacis
Restauratoribus.

Rgò erat infatis fore ab omni parte beatum,
Nil quod flammifero Phœbus ab axe videt.
Perpetuo humanis ingentibus obstitit ausis,
Vltima mors rerum linea, ducta Deo.
Deserit incæptum Pictori im tabile nulli,
Docta celebrati Dexteræ APPELLIS opus.

Nobilis ÆNEIS, satura incæpta MARONIS,
Perpetuis tenebris nunc premeretur adhuc.
Tanta nisi exuri vetuisset carmina flammis
AVGVSTVS vindex Nominis ipse sui.
Tucca, Varusque, manu, partum iuuere redemptum.
Prodiit hinc tanti Nobile vatis opus.
Sic quoque, Teuthonica, Bauhinus gloria terra,
Cui sua nascenti munera Apollo dedit:
Nosse potestates herbarum, usumque medendi,
Lethoque instanti necdere posse moras.
Infandum suscepit opus, mirabile doctis,
Natura cunctas quod quoque promittit opes.
Invida praproperea abruptens sed fila senectæ,
Hoc etiam incæptum nobile abruptit opus.
Munificus tandem dum Graffenreus Heros,
Præsidium Aonii dulce decusque chori:
Hoc lacerum miseratus opus, restaurat Apollo:
Plantarumque Sacra consulit historia:
Adfuit obstetrix pereuntis provida partus,
CHABRÆVS, Medica luxque decusque Scholæ.
Virgilius quantum Augusto debetque Poësis,
Per quos Aeneis reëstituenda foret.
Tantum etiam Heroi tanto, medicoque celebri,
Debet Bauhini nobile mentis opus.
His Ducibus depromit opes natura latentes,
Authorisque ingens inde resurgit homos.
Cedite Romani Scriptores, cedite Graii.
Nescio quid maius nascitur Hippocrate.
Omnifera hic thesaurus habet miracula terra
Et quicquid sensus pascere posse datur:
Arboreos quotquot præbent viridaria sætus,
Frugiferos frutices, umbriferumq, nemus:

Bona

Dona laboranda Cereris, quot spicula Campus
 Reddi aratori, messe vigente suo:
 Quotquot irriguis nascuntur gramina pratis,
 Gramina lanigero pabula grata gregi.
 Quotquot & aprici pinguntur floribus horti:
 Quotquot in umbrosa lilia valle nitent:
 Quot palus udae herbas sinuosa vel aquora ponti,
 Thessala vel Tempe, vel iuga celsa fouent.
 Pandit opes Medicina suas, arcana recludit,
 Pharmaca lethiferis oppositura malis.
 Hic docet arte sacra, manes revocare sepultos,
 Curtaq; Parcarum stamina protrahere.
 Cede Dioscorides, & vos monumenta Galeni,
 Magne creatricis tu quoq; Scriba Dea.
 Gloria Teuthonica non infima Fuchsii ora,
 Cedat Lobelius. Cedat & ipse Pena.
 Cui Dodona dedit memorabile nomen, & omen.
 Quem iactat ciuem culta Siena suum.
 Clusius, atque Tragus, Rhodanique, Ararisq; fluentia
 Quem celebrant, primus qui fuit ante liber.
 Cedite Scriptores Roman, cedite Graii:
 Inter Scriptores hic Coryphaeus erit.
 Cunctorum instar erit liber iste medentibus unus:
 Bibliotheca ingens, Hic liber unus erit.
 Inclyte quas Grafenreri, pro munere tanto
 Persoluet grates iam tibi posteritas?
 Dum nemus umbrosum, & viridaria culta virebunt,
 Dum variis pictus floribus hortus erit:
 Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt,
 Nobilis Arctoi lucida stella Poli,
 Quo pede cepisti, vestigia anita secutus,
 Mecenas Musis perge fauere sacris.
 Floruit imperio Respublica patria auito:
 Parnassusque tuo florebat auspicio.
 Sic Panacea procul depellat corpore morbos:
 Sic charum hoc nobis seruet Hygeia caput:
 Sic tibi Bernensi patria duce & auspice detur,
 Semper honorata sceptrum tenere manu.
 Tu quoque qui magnus medicus Chabrae fuisti,
 Cui liber hic quondam restituendus erat.
 Laudibus aeternis seris celebrare seclis,
 Et tua posteritas nomina grata canet:
 Sedula deuincit cunctos tua cura medentes:
 Hinc tibi non reddi gratia digna potest
 Expectate diu liber hic, ad luminis auras.
 Prodi auib; faustis, auspiciisque sacris.
 Viuite felices longaeus Nestoris annos.
 Hoc quibus eximium viuere cepit opus.
 Qui quoque Nomen habet deductum ab origine Grata,
 Omenque a pura simplicitate suum,
 Venturo memori canet immortalia seculo,
 Versibus assiduo nomina vestra suis.

IOHANNES PETRVS DAPPLES.
 Med. Pract.

HISTORIAE GENERALIS STIRPIVM SIVE PLANTARVM LIBER PRIMVS.

QVI CONTINET POMIFERAS, ET
EAS, QVÆ MHAEA GRÆCIS DICTA

proferunt: Item Pyra, & quaecunque ad hæc aliquo modo
possunt referri, tam indigena,
quàm exotica.

TOTIVS natura Botanica (quanta quidem hactenus innouit) historiam pro virili tradituris, arborum honores primum celebrasse conueniat. Exordium itaque fiat à Pomiferis arborum vulgatissimis. Quid si & dignioribus ceteris, vtilissimis, atque adeo humano generi primo cognitissimis quippe quarum fructus (cuiuscunque tandem generis Pomi fuerit) primam illud primi hominis desiderium, quamuis à summo Opifice vetitum, commouerit; qua fundi nostri est calamitas. Quamobrem sequi par est ordinem naturæ, ac ipsius adeo vite, ac DEI OPT. MAX. honoribus primordia ingerere. Sed & erdo doctrina, qui vel maxime nobis, quantum per varietatem licebit, in hoc opere spectandus, consentire videtur, nempe vt à vulgarissimis, ac nobis prius cognitissimis incipiamus. Sic studiosis quoque, quibus potissimum noster hic labor dicatus, haud parum consultum videbitur. Quid enim vulgarius Pomis in genere dictis in toto hocce tractu Europæ? Ac ipsa quidem copia, varietasque, eam statim vel cuius cordato inijciat difficultatem, vt existimet, vix omnia à quoquam tradi posse. Sed nostrum est, & ab aliis tradita in ordinem cogere, & ex propriarum observationum cognitione, quanto possumus maximo studio, opus nostrum ditare. Deus adspiret capitis.

DE MALIS

CAP. I.

Etymon.

Summa fastigia.

Descriptio Mali vniuersalis. Cortex.

Materies.

ERgo agmen primum ducant Mali seu Pomi, quarum haud temerè aliud genus suppetet varietatem. Et sanè blanditur suo operi humana quoque industria, maioremque viridarium fructiferis arboribus honorem tribuit, inter quas sine dubio eminet Pomus, restricta laxiore vocabuli significatione, quam eandem Malum vocant, ex Græco fonte deducto nomine, *μᾶλον* enim & *μάλον* dicunt Græci, quam nos Malum: Cuius summa fastigia duo; sylvestre & domesticum. Illud neglectum suæ spontis est: hoc culturæ experitur, vt notius ita vtilius, compluriumque specierum. Sic vt vnicuique ferè prouinciæ suæ sint, quas alia vix agnoscat, differentiæ: quibus ferè commune, vt ramis magis patula plerumque sit, quàm alta arbor, cortice scabro, sæpè muscoso oblecta, foris cinereo, intus flauo, ac leui potius quàm aspero, materie alba vel candidate, medio-

riter dura, & variis utensilibus præsertim domesticis parandis, atque ad torni artificium haud incommoda, radice non valde multa, nec admodum profunda, sed in summo ferè terræ obhærente. Folia ex rotundo folia oblonga, vel obtusa, vel acuminata, infernè villosa magis, quàm supernè, præsertim noua, in ambitu crenata. Flores simul multi, ex breuibus tomentosis pediculis, suaueolentes, candidi vel purpurascens, ex quinque foliolis congesti, apicibus in medio sufflavis. Ipsa verò Mala adeo variant forma, magnitudine, colore, sapore, vt dinumerare haud sit facile. In genere tamen Malum fructus est, magnitudine & figura varius: quippe, aliud rotundum, aliud turbinatum, aliud sessile, quædam etiam angulosa. Sunt etiam quæ ad pugni gemini magnitudinem accedant, sunt & parua, & mediocria, tunicâ omnia contexta vel pallidâ, vel flauescens, interdum & rubra, aut ex toto, aut ex parte, rariùs subcinerea, aut ad glaucum vergente, cui caro seu pulpa subest mitis, odorata in maturis, in immatutis & sylvestribus durior: sapore vel dulci, vel subacido atque vinoso, vel acidodulci: in sylvestri austera atque acerbâ. Pediculo suo quodque hæret, eo ipso longitudine & crassitudine diuerso, è parte inferna atque, vt plurimum cauata, rariùs prominente, emerso: in cuius opposito, parte nimirum superna est, id quod *πυθμὴν* quidam vocant ex Pelluce, alij *πυθμὴν*, umbiculus nempe seu cauitas quædam, cui inutile illud floris residuum incidet, nigrum & foliaceum, quod Germanis *Butz* dicitur, quasi res nihil & reiectanea. In ipso fructus me-

Mali fructus descriptio generalis.

Pythmæ.

ditullio seu Volua Scribonio dicta Grecis *μαύρα ἢ κερδία* femina latitant oblonga, altera parte obtusa, altera acuta qua pectus spectant intus latentia, nigra quod maturitatis signum est, alioqui candida, membranaceis quibusdam atque duris pelliculis seu parietibus intergerinis seimata, ita ut singula, in singulis latent cellulis, interdum etiam gemina, quorum medulla candida, sapor subdulci. Hæc ferè sunt quæ omnibus malis sunt communia, & in figura apposita, quantum fieri potuit, in tantula tabella satis fideliter expressa.

heoph.
Malorum d.
seren.
Theophrastus magni nominis philosophus, & priscorum Botanicorum sine æmulo Clarissimus & antiquissimus scriptor, varia diuersis locis de Malo prodidit, quæ compendio huc censuimus referenda, quod ad historiam & naturam eius declarandam plurimum faciant. In genere igitur domesticam agnoscit atque agrestem, & aliam præcocem, aliam serotinam, causamque refert ad coctionis facilitatem, vel difficultatem. Sed de differentiis postea specialius agemus. Nunc ea videamus, quæ naturam earum maximè respiciunt. Omnia (inquit ille) quæ montibus & planis communia sunt, aspectu maiora pulchrioraque in planis nascuntur, sed si vsum spectes, vel materiei, vel fructus, in montibus meliora, exceptis Malis Pyrisq; Hæc quippe in planis & fructu & materie præstantiores spectantur at in montibus breues, tortuosæ & spinosæ. Et quæ fructibus suis lata proueniunt, ea omnia quodammodo deteriora redduntur, quædam etiam profus degenerant, ut Malus suo lata fructu vel deterior exit genere vel ex dulci fit acida. Arborum facillima & innocentiissima est Malus, neque enim numerosam agit radicem, & alimento mediocri contenta est, & cito senescit, ut diu infestare nequeat. Nam breuis est vitæ, præcipue verna, citiusque senescit dulcis, quam acida. Senescunt quidem putrescuntque velocius cæteris quibusdam arboribus, sed rursus germinant ex seipsis. Ex omnibus infimissima est Verna, & eam potissimum dulcis, quæ tamen præter debilitatem fertilissima est, quæ si aqua feruenti rigetur, fit melior, & si plagis debilitetur, ramorum præcisione sanatur. In genere Malus ratò ex ramis emergit: Verna tamen oritur auulsione, sine radice aut stolone. Maximè peculiare Malis sunt nodi, quorum sunt quæ belluinam faciem referat, estque ferè vnus insignis, quem alij minores circūquaq; stipant. Possunt Mali ferre & plagas, & incisiones ipsasq; adeo fissiones, cum reliqua ferè omnia fillo caudice pereant. Mali dulces magis putredini obnoxii sunt, quam acida, & omnium maximè vernæ, succi, atque totius imbecillitate naturæ.

Mali fatum
degenerant.
Mali radix
& atas.

Malus Ver-
na.
Satus.

Malorum
nodi facie
belluina.

Malidulces.

Malorum
vernacula-
tio.
Mali fructus
amittunt.

Quæstio.

Malorum a-
grestium &
Urbanorum
odor.

Qua arte
Mala, fiant
grandiora.

Verniculantur quoque maximè Mali, præsertim in locis calidioribus, quod radices earum breui arefcant. Fructum item antequam coquant, amittere possunt, & solent. Hæc ferè Theophrastus de Malo arbore, diuersis, ut dictum, locis, quorum quædam obseruationem & experientiam curiosiorem flagitant, quemadmodum est istud, quod alicubi quærit, cur Mali non congelascant, quam tamen alibi raro corpore esse scribit, quæ dispositio quædam esse videtur ad meliorem frigoris receptionem. Et sanè apud nos Montbelgardi & in toto ferè hoc tractu Mali curtispendulæ dictæ, haud raro patiuntur gelu, eoque necantur. Illud mirum, quod Theophrastus ait: Mala agrestia sui generis vrbani esse Odoratiora, & Malorum, tam syluestrium quam vrbani, quæ acerbissima sint, suauissimè olere: denique eadem plus reddere odoris, si cocta omnino non sint. Causam verò qui scire desiderat, legat c. 24. l. 6. de caus. Plant. Item: Malum trahit & suscipit humorum odores, quod etsi carnosum sit & putredini obnoxium, ipsa tamen semina diuissimè durant. Atq; videtur iis pulpa maior oblecta in eum finem, ut diutius perdurent, quasi ad eorum tutelam à natura esset creata, cui interim hic præfixus sit terminus, ut in hominis cedat vsum. Solebant veteres Mala etiamnum

arbori annexa grandiora efficere hac arte. Ea itaque ramo suo annexa atque olla inclusa sequaci flexu deducebant, atq; terra obruebant. Ita optima ratione fiebant maiora. Nā quantum humoris à sole acreq; detrahebatur, tantum utiq; olla coercendo seruabat: ipso interim fructu è terra quoq; alliciente succo, quo abundè aleretur. Sed hæc tenus de Mali natura in genere.

Nomina
Mali arbo-
ris.
Pomus.
Pomum.

Nunc nomina persequamur & differentias. Malus Latinis, à malitia dicta, ut vult D. Hieron. sed Grammaticis à Græco tracta vox; aliis Pomus, sed restrictiore significatione, ut iam antè dictum. Tamen Plinius in quintodecimo genere neutro ipsam quoque arborem appellauit, ubi Poma putanda esse docet, sicut & Vites Græcis *μαύρα*, ut Hippocrati, Theophrasto, Dioscoridi, & reliquis. Constantinus tamen in Geoponicis *μαύρα* quodque dixit ipsam arborem, quæ vox apud Gal. *μαύρα* dicitur de Malo Cotonea. Hebræis Tappuach, quod & arborem & fructum significat, autore Trago. Germ. *Apffelbaum* vel *Opffelbaum*. Belg. *Appelboom*. Gallicè *Pommier*. Ital. *Pomo*, *Pomero*, *Melo Pomaro*. Hisp. *Mancana*, Angl. *Appel-tree*.

Tappuach.
Hebr.

Nomina
fructus.

Ipsæ verò fructus Malum Latinis, & Pomum angusta significatione. Alioqui Pomum sub se complectitur, quicquid apud Græcos *πῶμα* continet, ut annotant Hermol. atque Marcellus apud Diosc. Pomum M. Varro dictum autumat, quia potu siccitatibus indigeat. Cui non assentitur Scaliger, qui dictum potius putat, quia sitim etiam tollant eorum plurima, simul ut sint cibo & potui. Quid si etiam Malum dictum, quasi *μαλάριον* Antonomastice (inquiunt Monachi apud Mesuem) Poma & Mala idem sunt, & referuntur ad illa, quæ vulgò Mila, seu Mela, quasi mellea vocantur.

Pomū vnde.

Mila.

Sed quid ad hæc Goropius, vir ille doctissimus? Nimirum Malum, inquit, vocabulum Latinis & Græcis ut commune est, ita apud neutros etymologia eius repperita, quæ quidem tolerabilis possit videri. Quid enim frigidius, quā *μαλάριον* deducere &c. Mali nomen è sermone nostro (Cimbrico) ad Græcos & Latinos venit &c. Poma Mala dicta sunt, quia ex iis primum hominum conuiuium, siue *Μαί* fuerit apparatus. Item alibi Malum si de prima origine interpretemur, omnem arboris fructum significat, qui hominum conuiuium est idoneus, qui vetus fuit huius vocabuli vsus, quod Eustachius nō semel annotauit. Et de nouo alibi: Malum apud Græcos & Latinos pro Pomo, à *Μαί* &c. Græcis *μαίον* & *μαίον* Æolicè, ut testatur M. Varro de lingua Latina: & Melophori apud Persas dicebantur spiculatorum & satellites, quod thoraces, in quibus Malorum effigies expressæ forent, ferrent. Ex quibus mille selecti, regis custodiæ destinarentur & Philomeli dicti, qui auide Mala comederent: qualis memoratur princeps Gordianus iunior, qui cum esset in omni ciborum genere parcissimus, Pomorum tamen semper aliquid deuorauit, ut tradit Curtius. Constantinus etiam princeps, (referente Ammiano) quoad vixit, Pomorum aliquid semper degustauit. Tales igitur haud temerè quis dixerit Milophagos. Nec male hic referemus, quod apud Athenæum Dionysius primus Pomorum inuentor fuisse legitur, quem Latini Bacchum vocant. Homerus Malum *ἀγλαόκαρπον* dixit, ob splendidi fructus atque formosi præstantiam & suauitatem.

Mala à Μαί
voce Ger-
manica.

Melophori.

Philomeli.

Milophagi.
Pomorum
inuentor.

Bacchus.
Aglaocar-
pos.

Arab. *Tuffa*, *Tufaba*. Germ. *Apffel* / *Opffel* Belg. & Angl. *Tuffa Arab.* Appel Gall. *Pomme* vel *Pome*. It. *Pomo*, *Mele*, Hisp. Castil. *Mancana*, *Mansana*. Portug. *Macan*. Bohem. *gabita*. In differentiis multiplex & propemodum infinita varietas occurrit. Hippocrates in secundo de diæta duas agnouit: *μαλάριον* Mala dulcia: & *ἰσχυρά*, Acida. Theophrastus *ἀγλαία* ἢ *ἰσχυρά*, Agrestia & vrbana. Item à tempore Verna, serotina: à sapore, dulcia, acida, sed neutrum horum, generum exactè describit. Dioscorides habet *μαλίρην*, aliis *γλυκύμαλον*, dicta. Item *μαλίρην* *ἰσχυρά*. Romanis *ὑπερκαρπία*: sed neutrius vel lemma quidem adiicit, ut quæ qualia ve intellexerit, posteritati constare possit. Galenus

Tuffa Arab.
Differentiæ

Hip.
Dulcia.
Acida.
Theophrast.
diff.

Agrestia.
Vrbana.
Verna.
Serotina.
μαλίρην
ἰσχυρά

Galenus *diff.* Galenus γλυκία, αὐστηρά, ἄκρα, ἡλικία, ὁδὸς, ὁδὸς: hoc est, dulcia, austera, acerba, acida, exoluta & aquea, quæ postrema quis non insubide, nostro iudicio, *ἀπὸ* dixerit, vel insipida. His addes ea, quæ *παραίσιμα*, vocat, quodd tenera Platanorum folia gustu quodammodo representent, qualia apud se & in multis Asia locis subus proici testatur, quod minus laudatæ sint bonitatis. Transeamus ad Latinos, neq; enim omnia ex omnibus Græcis, sed ex præcipuis tantum, & qui ex professio aliquid de plantis prodiderunt, referri par est. M. Cato de re Rustica meminit malorum Scantianorum, quæ & alia in doliis condi solebant, item syluaticorum, quotannis condi solitorum. Varro Mali bifere, agri Consentini. Conditiva hæc recēset: Struthea, Cotonæa, Scantiana, Quiriniana, Orbiculata, & quæ antea Mustea vocata, postea Melimela dicta sint. Columella ista: Orbiculata, Sextiana, Melimela, Matiana, Scandiana, Pelusiana, Amerina, Syriaca, Cydonia; quorum tria genera facit: Struthia, Chrysomeliana, Mustea. Palladius quoque Malorum plura genera scribit, quæ tamen numerare superfluum putavit. Speciatim Rotunda tantum nominat, quæ & Orbiculata dici ait. Celsus trium tantum meminit, Orbiculatum, Scandianum & Amerinum. Virgilius in Eglogis Malorum atque Pomorum, siue Malorum in genere tantum meminit. ----- *Sunt nobis mitia Poma*: Item

Catonis.

Varronis.

Columella.

Palladius.

Celsi.

Virg.

Cui pendere sua patereris in arbore Poma:

Vbi tamen quidam Mala legunt cuius & alibi meminit idem Poeta.

Malo me Galatea petit lasciva puella:

quos versus ad Malum, de quo hoc capite agimus, referunt, quamvis alij aliter interpretentur. Mitia

Poma mitia.

Mala Cana.

Frisius notatur.

Melimela.

Martialis.

Si tibi Cicerpion saturata Cydonia melle

Ponentur, dicas hæc Melimela licet.

Item: *Dulcibus aut certant quæ Melimela facis.*

Genera ex

Plinio.

Tubera.

Lanata.

Matiana.

Cestiana.

Manliana.

Claudiana.

Appiana.

Sceptiana.

Quiriana.

Scantiana.

Petisfa.

Camerina.

Gracula.

Gemella.

Serica.

Melappia.

Mustea.

Melimela.

Sed relictis hîc Poetis, naturæ potiùs miraculum, Plinium consulamus, qui paullo curiosius de his prodidit, Malorumque plura genera tradidit. Penè peregrina sunt (inquit) in vno Italia agro Veronensi nascentia, (Tubera intelligit Hermolaus: nos ad Mala referimus) quæ Lanata appellantur. Lanugo ea obducit, Strutheis quidem Perficisque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione insignibus. Ergo (Mala) habent originem à Matio, Gestioque & Manlio, item Claudio. (Cestiana vocat Galenus l. 13. Meth. c. 14. vide num legendum Cestio. Dal.) Quibus Cotonco insito (Cotonæa insita. Vet. Quin & Cotonco insita. Dal.) ab Appio è Claudia gente, Appiana sunt cognominata. Odor est his Cotoncorum, magnitudo quæ Claudianis, (Scandianis Ch.) color rubens. Ac ne quis id ambitu valuisse claritatis & familiæ putet, sunt & Sceptiana ab inuentore libertino, insigni rotunditate. Cato adiicit Quiriana, & quæ tradit in doliis condi, Scantiana. Omnium autem nuperrimè adoptata sūt parua, gratissimi saporis, quæ Petisfa nominantur. Patrias nobilitauere Camerina, & Gracula: (Temeriana & Gracula. Ch.) vel vti Columella, Ameriana) Cetera è causis traxere nomen, germanitate coherencia & Gemella, nunquam singula in fœtu, colore Serica, cognatione Melappia. Mustea à celeritate mitescendi: quæ nunc Melimela dicuntur, à

sapore melleo. Orbiculata, à figura orbis in rotunditate circumacti. Hæc in Epiro primùm prouenisse, argumento sunt Græci, qui Epirotica vocant. Mamarum effigie Orthomaltica (Orthomastica Ch.) A conditione castrati seminis, quæ Spadonia appellat Belgæ. Melosoliis (alij Melophyllis habent) foliū vnum, aliquando & geminum erumpit è latere medio. Celerrimè in rugas marcescunt Pannucea. Stolidè tument Pulmonea. Sunt quibus sanguineus est color, origine ex Mori insitu tracta. Cūctis verò, quæ fuerunt à sole, partes rubent. Sunt & parua gratia saporis, atq; etiam acutiora odore syluestria. Id peculiare improbitatis & acerbis conuicti, & vis tanta, vt aciem gladij perstringat. Dacis fermè vilissimū nomen quāquam primis aduentu, decerpique properantibus. His annumeranda Cadiua, quorū idem Plinialibi meminit: & addit: Amerina maximè durare: (vbi tamen Camerina legendum putat Dal. vt paulo antè) Melimela minimè. Et rursus alibi: Bifera & in Malis ac Pyris quædam, sicut & præcoces. Malus syluestris Bifera. Sequens eius fructus post Arcturum in apricis maximè. Marcus Varro autor est, fuisse biferam Malum in agro Consentino. In genere, Malis in senecta cadit cortex, quibus breuissima est vita: & in his præcocius breuior, quàm serotinis; dulcibus, quàm acutis. Malis odor acutus, Perficis dilutus, dulcibus nullus. Reliqua quæ passim de Malorum natura habet Plinius, ex Theophrasto desumpta sunt, quæ iam suprà recensuimus. Non temerè tamen mirantur aliqui cur Plinius non hîc memorarit *μῆλα τὰ τῷ ἀμύγῳ*, minuta illa, sed quæ tantum in amoribus conciliandis valere crediderunt, vt seminas posse iis pellicere ad concubitum sperarent. Coronæ ex illis Bacchi statuæ imponebantur. Theocritus.

Μῆλα μὲν ἐκ ἀμύγῳ, διὰ τὸ τοιοῦτον οὖρον εἶναι.

Eius fortè generis fuerunt Mala, quæ manibus tenentem Nanam Nympham concepisse tradit Arnobius: quod fortassis pertinet hic versus ex Annalibus Attij apud Nonium,

Mala manu retinens gravidæ concepit in aluo.

Ios. Scalig. Sed mittamus Græcorum fabulas, & perquiramus potiùs quænam sint illa Plinij Malorum genera, & nunquid eorum quædam ad nostram etiam ætatem peruenierint? Dalechampius diligentissimus Plinij interpres, vult, Cestiana esse Capandū Gallis dicta, nobis Curtipédica, quæ infra describemus: Petisfa, vulgò *Apioles* dicta, quasi *Apiolina* dicas, Serica, *Suzine*: Melapia, *Poirepomme*, vel *Pomme-poire*, quasi Malopyra, aut Pyromela dicas, vulgò Gallis *Giraudete*: Mustea siue Melimela, quæ prima omnium maturescunt, nunc Poma S. Io. iisdè vulgato idiomate dicta: aliis Poma amoris autore Scaligero.

Orbiculata, *Pomme rose*: Orthomaltica, *Taponne*: Spadonia, Belgis *Passepomme*, Allobrogibus Sabaudis, *Pommes Grillottes*: Pannucea, *Pannetes*: Pulmonea, *Follanes*, quod & ipsum stolidorum nomini conuenit: Sanguinea *Grosse Pomme rouge*: Camerina *Granoi*: eaque omnia Malorū genera etiam nū hodie circa Lugdunum esse frequentia. Pannucea quidam putant, quæ Prouinciales vocant *Pommes geles*. Et sanè Melapia haud malè quadrat cū voce Melopyra, si nomen species, atq; inde etiā à Plinio nomen inditū volunt, quod Malorū & Pyrorū speciē quādā habeat, illaq; esse cognationē à Plinio ea voce indicatā. Pannucea verò Turnebus tradit dicta, quasi in pannos fathiscentia, & rugarum plicas, Persio Pannucea Baucis; vel tumida & prepinguis ac suffarcinata, vel pannis multis conglobata, & conglomerata. Hætenus quæ ex Plinio & ad eius explicationem. Athenæus quoque quasdam ponit Malorum differentias, ex Mnesithei cuiusdam Atheniensis libro de Eculiis desumptas. Primū Mala Delphica dicta. 2. Orbicata, quibus astrictio cū dulcedine. 3. Setania

Orbiculata.

Epirotica. Orthomaltica. Spadonia.

Pannucea. Pulmonea. Sanguinea ex Mori insitu.

Syluestria.

Daca.

Cadiua.

Malibifera.

Malorum aras.

Mala Bacchi.

Veterum Mala nostris accommodantur. Mala Capandū.

Apioles. Suzine. Pommepoire. Malopyra. Poirepomme. Pyromela.

Pomme rose. Taponne. Passepomme. Pommes Grillottes. Pannetes. Follanes. Grosse pomme rouge.

Pommes geles.

Pannuceorū ctyanon.

Malorum differentia ex Athen. Delphica. Orbicata. Setania.

Platania. Mordiana.	& Platania, succi bonitate commendata. 4. Mordiana dicta, quæ optima speciosissimaque nascuntur Apolloniæ, quam Mordiam nominant: proportionem respondere orbicatis. Glaucides inquit, omnium fructuum esse præstantissima Mala Cydonia, Struthia, & Phaulia. His addit Verna Mala: quæ ex Philotimi libro de Alimentis, Pyris ægrius coquantur: Excellentia quidem mala nascuntur in Sidunte agri Corinthij vico, vt autor est Euphorion, siue Archytas, in Græcæ, his verbis. <i>Elegans vt Malum quod in argillosis ripis. Siduntis parua purpureum alitur.</i>	gustu austeriore, oblonga, mediocri magnitudine, dura, vt castaneæ cartilagine, vnde nomen sumpserunt. Alia Francerina, rotundo habitu, & amplo, duriore callo, modica acerbitate grata, quæ in dulcedinem degenerat. A tēpore maturitatis Ioannina vocatur, quod circa D. lo. Bapt. natiuitatē eius sint. Parua sunt, albertia, citò fugacia, nulla alia dote prædita, quæ quod prima edantur. Didia in honore sunt, ampliora, rotunda: Follana etiam plurimum, albo callo, carne melli, ac grato sapore, Blandurella, pulchra, rotundior forma, colore albo, nitente cute. Sunt ab Augusto mense, alij Præpomum vocant, quod alia Pomorum genera præcellat, sapore suauis & odoratori: Oblongum est, à pediculo in acumen tendens, Patriam nobilitauit quod Susinum dicitur, à Susa oppido Italiæ: paruum hoc, orbiculatum, à latere per lineas rubens, gratissimi gustus, Rosea nonnulli existimant, quæ antiquis Pyrotica dicebantur, Susinis maiora, à colore rubro, sic appellata. Apud Allobroges Girodeta celebrantur: parua sunt in latitudine, rotunda, & in rubrum rufa, multum ferotina. Monachi in Mesuen celebrant dulcia, acetosa & Muza dicta. Sic illi vocant: adduntque Mesuener dulcia Mala intelligere Apia nūcupata, in quorum defectu substitui posse aiunt Maciana, seu Mala Derij, seu alia dulcia. Pro acetosis siue acerbis syluestria recipi posse. Muza verò Mala esse media inter dulcia & acia. Eluch. Tab. 2. Poma dulcia, ex Ierusalē sunt optima, ceteris tēporiora. Sequuntur Fotani & Malui. Tū Poma acia: Epigonæ pfer. Idē Tab. 3. Poma dulcia Paradisiaca, Melonib. dulcibus similes habent vires. Qualia autem ista sint omnia, & quæ, fatemur nos ignorare. An versio Heronis bona perquirant diligentes. Gallis vt scribit RVELIVS Pomorum differentiæ propè innumere, quando etiam veteres hæc genera Malorum annotauerint, posteritas miscella insitione antiquitatem longè viciat. In Gallia principatum obtinent, quæ Capendua vulgò vocant, sui saporis, verum aded grati, vt & trans maria vaneant: gestatum plus quam alicui sit credibile, tolerant in tanta suauitate minimè fugacia, magnitudine media, colore, cum maturuerint luteo, suauis odore, sed angusto, quo tamen animum exhilarant: cartilagine corporis dura, vt quæ possint in annum protelari. Sæpè & bina vidimus. Secundas partes sibi vendicant, quæ ab Ambianensi municipio Rambura vulgus nominat, prægrandia, rotunda, callo fragili, tenero, vt quæ ventorum flatu deturbata in partes desiliant, mira & suauitate gustus & teneritudine, ita vt in ore frustra liquecant, sed vt fugientia, diu seruari non possunt, neque ferè ad exitum Autumni prorogantur. Proxima sunt, nec eis suauitate cedentia, quæ vulgò Passipoma nominantur, quod cum reliquis omnibus de primatu certarent, nisi tam fugacia noscerentur, inde vernaculum nomen ductum est, mediocri magnitudine, turbinatiore figura, carne suauis, prætenera, gustu perquam iucundo, semine per maturitatem in vtero sonante. Sed vt mirè placent, ita citò fugiunt. Accedunt, quæ Paradisiaca, quasi cælitus missa nominantur, præparua, mellea dulcedine, præcoci celeritate, quasi verna, concretu pauco ea malacis prægnantium expetuntur, omnium ferè Pomorum fugacissima. Alia dulcia, callo corporis duriore, rotunda, quæ ob sui nimiam dulcedinem, à palato morosiore laborantium fastidiuntur, ea putauerim esse, quæ Melimela dicuntur, à melleo sapore, eadem à celeritate mitescendi, Mustea, vt inquit Varro, vocabantur. Mustea sanè veteres appellabant, id quod nos præcoccia. Acida vulgus nostrum Malacria à saporis acremento nuncupat, oblongiora, dura carne, ex acerbis leniter acedente. Annum hæc sæpius durant, ægris ad inuitandam elanguescentem appetitiam nonnunquā concessa.	Francerina. Ioannina. Didia. Follana. Blandurella. Præpomum. Susinum. Rosea. Pyrotica. Girodeta. Monachorū in Mes. differentia. Muza. Apia. Maciana. Mala Derij. Poma Ierusalē. Fotani. Malui. Acia. Paradisiaca. Ruellio Pomorum differentia. Capendua. Rambura. Passipoma. Dulcia. Melimela. Mustea. Acida. Malacria.
Purpurea. Laconica. Siduntia. Lanuginosa.	Vernat Malos (i. e. vna) Laconicas & Siduntias lanuginosas (xv. di. d. c.) appellat. Ego verò, inquit Athen. omnium maximè admiratus sum Mala Romæ venalia, nomine Mattiana, (quidam esse volunt nostra Curtipendula) quæ aduchi ferunt è quodam pago, sito in Alpibus propè Aquileiā. Illis bonitate non multum cedunt, quæ in Gangris vrbe Paphlagoniæ gignuntur. Miror (inquit Goropius) quid Natali de Comitibus venerit in mentem, vt Battiana in Atheno verteret pro Matianis, vel hæc sunt, vel horum loco edi possunt quæ nos Heter-stib. Hispani Camozar vocant: apud quosdam vitiose legitur Martiana, quæ admodum & apud Macrobiū. Idem Athen. l. 3. Malorum Delphicorum meminit: sed ea minùs probare videtur. Ex recentioribus HERMOLAVS præter ea, quæ ex Plinio transcripsit, pauca de suis adiecit: speciatim Matianorū quoque meminit, ex vico Aquiliensi sub ipsas Alpes, quibus similitudine respondeant Gangeris Paphlagoniæ vrbe nascentia, nūc Hispaniæ vernaculo vocabulo Matiana in commune esse Mala omnia. In nomine esse & Gestiana siue Sextiana, siue, vt Græci scribunt, uerstaia: quoniam & Cestomela vocantur ab Ætio, quanquam ridiculè à Cesto, id est, loco dicta quidam interpretum existimant, cui similia sunt cortice. Hæc ipsa & Pezomela vulgò dicunt & austeræ prædicant. Austeræ è dulci sūt Aphratomela: Odorata hæc, & pulpā habent asperā & squallētē, vt Cidonia. CVRTIVS partim, ex aliis, partim ex sua obseruatione hæc habet: Columella lapidosa vocat, in quibus reperiuntur calculi. A colore Sericata, Rubra Macrobio, quæ & Rubelliana, cortice sanguineo, carne intus friabili, non ingrato sapore, & ex austero subdulci, nec citò fugientia. Melimela arbitrantur quidam Mitia à Virgilio in Bucolicis vocati. A Celeri prouentu Macrobio Præcoccia. Columellæ & Macrobio Scandiana, Cato Scantiana vocat: hic etiā Quiriana: ille verò addidit Conimela, & reliqua, de quibus supra. Itē Empusa, Martiana, Agrana, Profina, Situtia. Polluci quædam quædam dicta, alij Delphica vocant: Syrica etiam Macrobio Tiburneriana, siue Tiburtia, vt ait Horatius, quæ Picenis cedunt, vt hic ait: <i>Picenis cedunt Pomis Tyburria succo. Nam facie præstant</i>		
Hermolai differentia.			
Matiana.			
Gangeriana Matiana Hispania.			
uagrosa. Cestomela.			
Aphratomela. Curtio differentia. Lapidosa. Sericata.			
Mitia Præcoccia. Scandiana.			
Quiriana. Empusa. Martiana. Agrana. Profina. Situtia. Tiburneriana. Picena.			
Canamela. Paradisiaca.			
Mallapia.			
Petesia. Rosea.			
Pyromela. Malapyra.			
Rubelliana. Purpurea.			
Cornea. Castiniana.			

Castanea. Alia Castanea, austriore gustu, dura, velut castanea, cartilagine, mediocri magnitudine, oblonga. Alia vulgo Francetina, rotundo habitu & amplo, duriore callo, grata acerbitate, quæ tandem in dulcedinem degeneret, ea diu feruari possunt, & annicula sæpè reperiuntur. Sed & Rubelliana, sanguineo cortice, carne intus friabili, sapore non ingrato, & ex austero subdulci, nec citò fugientia. Melimela verò, quorum antea aliquoties meminimus, nullam in antiquis longiorem habent historiam. De Epiroticis autem, quæ Romani Orbiculata dixerunt, facile erit (inquit Marcellus) genus & formam coniecere, si perpenderit, quales Orbiculi sint in Trocleis. Nam si ad Palladij attendamus verba, qui ait: Mala rotunda, quæ Orbiculata dicuntur, sine cura toto anno se feruare possunt, facile nobis indicabunt hæc Mala esse, quæ Rosca appellant rura nostra, à Colore.

Epirotica. Præ ceteris Botanicis CORDVS diligenter tradidit differentias Malorum Germanicorum, quas hinc lubet proponere cum suis descriptionibus.

Orbiculata. *Wass-Äpfel breit* id est, Pulmentaria lata, satis magna sunt, latitudine altitudinem superant, nam quadrantem altitudine non attingunt, aut rarò, cum latitudinis diametro trientem nonnunquam excedant. Colorem habent rubentem & modicè purpurascentibus vibicibus mixtum, carne constant miti, griseo & omnis succi experte: facili in ore, dissolubilique gustu, in dulci subacida, & suavi, odorem verò iucundum spirant. Copiosus eorum est Illebij prouentus.

Rosca. *Wass-Äpfel klein* id est, *Wass-Äpfel*, sic dicta sunt, quod figura protuberantes & ferè acuminatas puellatum mammillas imitentur, tam exquisita similitudine, ut etiam pythmen eorum, papillas aspectu referant: longitudo iis est sextantal, à qua latitudo basis nihil, aut parum differt, iuxta pythmen in obtusum, latum, & umbilici figura cauum mucronem desinunt. Colorem habent flauum, carnem verò teneram, succosam, gustu suauem, subacidam, vinosamque: odorem, reposita, gratum spirant, maturescunt Autumni initio, & ad Hyemis principium vsque durant, vel paulò diutius. Illebianus agro copiosè proueniunt.

Cordo Pomorum differentia. *Wass-Äpfel rund* id est, Pulmentaria rotunda, ut plurimum globosa, aut rotunda sunt; interdum tamen latitudine longitudinem superant, & e contra, longitudine latitudinem. magnitudine etiam inter se differunt, quantum ad indiuidua attinet; specie autem minimè. Ut plurimum autem quadrantem cum semuncia lata sunt, sed altitudine quadrantem vix attingunt, inueniuntur etiam multa maiora. Colorem habent vndique ferè rubentem; longis & in purpura roseis ceu vibicibus, distinctum. Carne constant miti in dulci modicè accescente, facile in gustantiam ore liquecente, mediocriter succosa, gustu suavi, vinosaque. Odorem habent iucundum. Maturescunt Autumni principio, & ad Hyemis initium vsque durant, aut aliquantò diutius. Habentur VVittebergæ.

Pulmentaria lata. *Wass-Äpfel klein* id est, Pulmentaria minora, rotundis Pulmentariis forma & colore similia sunt, multò tamen minora, oblongioraque, carne etiam teneriore, succosiore, sapore suavi, vinoso & subacido. Odore iucundo. Maturescunt cum rotundis, similiterque durant. Proueniunt in agro VVittebergensi.

Pulmentaria flaua. *Wass-Äpfel gelb* id est, Pulmentaria flaua, maximis rotundis Pulmentariis æqualia sunt. Colorem habent flauum, ab vna parte raris vibicibus colore sanguineis conspersum. Carne constant suavi, dulci, vinosaque, veluti rotunda Pulmentaria. Odorem bo-

num spirant. Autumni initio perficiuntur & in Hyemem vsque durant. Magnus eorum est Illebij prouentus.

Süßklee id est, dulcia minora, formâ & colore minoribus Pulmentariis similia sunt, sed multò minora; nam rarissime Coretithiorum magnitudinem excedunt. Carnem habent teneram, succosam, gustu vehementer dulcem & gratam. Odorem spirant suauem. Maturescunt hæc etiam Autumni initio, & in Hyemem vsque durant.

Rann-Äpfel id est, Paterniana, lata & plana sunt, altitudine sextantem cum semuncia æquant, latitudine verò quadrantem nonnunquam excedunt. Colorem habent flauum, sanguineis vibicibus, Pulmentarium instar, maculosum. Carne constant tenera, mediocriter succosa, gustu subacida, vinosa & vehementer suauis. Odore pulmentaria æmulantur. Maturescunt cum prædictis, durantque similiter. Proueniunt in VVittebergensi agro.

Süßklee id est, Orbiculata, Paternianis similia sunt figura, odore, & sapore, plerumque tamen paulò minora, pauloque magis in latitudinem compressa. Colorem habent pallidum; interdum flauum in croceo, paucisque vibicibus, iisque sanguineis pictum.

Gelbe Äpfel sive *Pöls-Äpfel* oblonga sunt, & in medio, aut inferius aliquantulum tumidiore, quorum pythmen profundiusculè insidet superius, veluti lacuna. Colore sunt in spadiceo ruffa, aut fusca: ab altera interdum parte pallidiora, ac rubentibus vibicibus maculosa. Longitudinem habent multò plerumque maiorem quadrante, latitudinem verò quadranti æqualem. Carne constant tenera, miti ac rara, fungosa, & tamen aliquantulum succosa. Gustu subacida, suavi & in ore facile dissolubili. Maturescunt cum prædictis, atque post medium Hyemis vsque durant. Habentur in omnibus Germaniæ regionibus.

Kartoffel-Äpfel sive *Pareis-Äpfel* vel Biscope, vel Episcopia, omnium dulcium Malorum nobilissima sunt. Figura eis est ut plurimum rotunda, colorem habent ab vna parte suauiter tenuissimis, contiguis, roseisque vibicibus rubentem, ab altera verò in candido pallidum, vix euidetibus, dilutisque vibicibus conspersum, incertum, & descriptu difficilem, vnde etiam Cartechianorum nomen inueniunt. Odorem spirant gratum, ac iucundum, longitudine quadrantem cedunt, latitudine verò eundem æquant. Carne constant tenerissima, succosa, niueaque. Gustu supra modum suavi, dulci atque miti. Maturescunt Autumni initio, & in Hyemem vsque durant. Habentur in omnibus ferè Germaniæ nationibus.

Süßklee id est, Duracina alba, rotunda sunt atque modicè in latitudinem compressa, altitudine sextantem, latitudinis verò diametro sextantem & semunciam excedunt. Colorem habent vna parte, qua solem exceperunt in flauo rubentem, altera autem viridi candicantem: intus albescentibus maculis, per cutim transparentibus aspersa sunt. Carne constant tenera, & tamen solida, succosa, gustu acida, vinosa & suavi. Odorem, reposita, aliquandiu spirant iucundum. Maturescunt Autumni initio, & in Hyemem totam durant. Habentur vbique ferè in Germania.

Pörsch-Äpfel id est, Porstorfiana, eandem habent, quam Duracina alba figuram & proportionem, paulò tamen minora sunt, colore quoque non multum ab eis differunt. Siquidem ab vna parte pallent, ab altera verò suauiore inspicientes rubore delectant. Carne constant iam dictis duracinis simili, gustu vehementer suavi & generoso, veluti si quis Duracina Cartechianis commisceat. Odorem

spirant gratum. Coluntur in Misnia, vbi propter saporis nobilitatem ceteris omnibus præferuntur. Maturefcunt cum duracinis, & similiter ferè durant.

Presiliana. *Presilien apfel* id est, Presiliana aspectu sunt pulcherrima, figura rotunda & globo similia, colore rosea, atque presilij materie dilutum prouocantia, magnitudine quadrantem vt plurimum æquant, nonnunquam etiam excedunt. Carne constant tenera, subsolida, gustu dulci, simulque acescente & suauis. Maturefcunt Autumni initio, & vsque ad hyemale solstitium durant. Magnus eorum est Hildesheimij prouentus.

Crocina. *Cassfrande* vel *Hanenrote* id est, Crocina, è nobilissimis haud quaque sunt postrema, figuram habent globosam propemodum, tam longitudine, quam latitudine sesquiuncialia, latitudo eorum longitudinem non raro excedit, paululum tamen, in summa Coreitthijs ferè æqualia & similia. Colore sunt inter viridem flauum crocique dilutum medio, quem serenis & calidis æstatibus puniceæ croceæque maculae tenuelque vibices distinguunt, eo insigni pluuiosis æstatibus destituuntur. Carne consistunt tenera, gustu dulci, aliquantulum subacida, suauis & aromatico quodam habitu gustantis palatum commendante: quin etiam suauiter & incundè redolent. Maturitatem adipiscuntur Autumni principio, & vsque ad æquinoctium verum durant, frequenter etiam longius. Habentur Hildesheimij, præsertim in hortis Monachorum in Sulta extra urbem sito Cœnobio.

Crocina rubentia. *Cassfrande rot* id est, Crocina rubentia, Crocinis figura & magnitudine æqualia sunt, colore verò pulmentariis & dulcibus minoribus: nam similiter sanguineis vibicibus roseam superficiem distinctam habent. Carnis substantia, saporis qualitate, maturefcendi, durandique tempore Crocinis respondent. Proueniunt autè in Saxonia Hildesheimij ac Hononera.

Pulmonea. *Welschpfef* mala quæ Romani Pulmonea olim nominabant, omnium dulcium maxima sunt, figura globosa, diametri quoque versus non raro trientalis, colore flaua, nonnunquam etiam in viridi pallido, præsertim vbi frigidiori humidiorque æstate enata fuerint. Carne constant rara, fungosa, instar pulmonis, vnde etiam nomen sortita sunt: ea digitis confricata & auribus admota strepitum edunt. Saporem habent dulcem, non insuauem, nulla alia qualitate mixtum, maturitatem consequuntur æstatis exitu. Durare aliquandiu possunt, nunquam tamen aut raro hyemale solstitium attingunt. Proueniunt copiosè in Hassia.

Pulmonea salici inserta. *Weitenbetsche* id est, Pulmonea salici inserta, Pulmoneis iam dictis æqualia & similia sunt. Carne constant paulò rariore, gustu dulci atque aliquantulum amarescente. æstatis exitu hæc quoque maturefcunt, & similiter modico tempore durant, coluntur à quibusdam in Hassia. Possunt horum ad exemplum etiam alia salici inferi, præsertim dulcia & alioquin rara substantiæ, auctuque facilia.

Vitrea. *Glaspfef* id est, vitrea, pulmonis similia equaliaque sunt, non tantum figura, verum etiam colore, præterquam quod superficiem, nonnunquam etiam carnem habent obscuri vitri modo pellucidam, quod horum Malorum proprium est, idem si alijs Malis contingat, vicium censendum est. Carne constant dulci, suauis, modicè vinosa. Maturefcunt æstatis exitu, diu autem durare minimè valent. Nascuntur Coburgi in Franconia.

Duracina ruffa. *Hautsinge rot* id est, Duracina ruffa, figuram habent orbiculatam, interimque globosam, magnitudinem verò neque omnia, neque vbique eandem, vt plurimum tamen altitudine sextantem, latitudine sextantem & semunciam attingunt: colore sunt roseo, fan-

guineis longisque vibicibus vndique distincta. Carne constant admodum solida & densa, attamen valde tenera, succosa in gustu, acetosa, cū peculiari suauitate. Odorem spirant non ingrati. Maturefcunt autem Autumni initio atque omnium diutissimè durant: nonnunquam enim vsque ad æstatis medium atque non raro diutius, prorogantur. Proueniunt ferè in omnibus totius Germaniæ pomariis.

Wensürchen id est, Oenoximela, Orbiculatis figura & quantitate similia sunt, paulò tamen altiora, nec vsque admodum in planum compressa. Colore ab vna parte in viridi pallidoque candicante, ab altera leuiter interdum rubescente. Carne constant admodum solida duraque, interim tamen delicata & tenera, succosa gustu vinosaque suauitate, tenue, austerum, sincerumque vinum æmulante. Maturitatem adipiscuntur Autumno incunte, & vsque post æquinoctium verum durant. Abundant in Hassia.

Cassfrut id est, Angulosa longa, ab angulis nomen inuenerunt, à pediculo enim vsque ad pythmema vndique angulis crassioribus fulcantur, qui tamen iuxta vtrumque caput eminentiores sunt, in medio verò, hoc est, ventre, non tam euentes. Longitudinem habent quadrantalem, latitudinem sextantalem, nonnunquam tamen in maiorem adulescunt. Colorem autem flauum, sanguineis vibicibus, dense conspersum. Caro eis tenera, succosa & mitis, gustu inter dulcem atque acetosum saporem media, & suavis valde. Maturefcunt Autumni principio, ac verum vsque ad æquinoctium durant. Proueniunt in Hassia ac Misnia.

Cassfrut rumb id est, Angulosa rotunda, angulorum eminentiis, colore, carnis substantia, sapore, maturefcendi, durandique tempore, Angulosi longis similia sunt, in hoc tantum ab ijs differunt, quod vt plurimum globosam figuram habeant, magnitudine sunt quoque versus quadrantali, non raro tamen maiora, quamquam frequenter etiam minora inueniantur. Proueniunt in Misnia.

Grünche id est, Prasomela, figuram habent oblongam, latitudinem sextantalem, longitudinem autem semuncia maiorem, colore sunt in viridi pallido. Carne constant tenera, gustu suauis, dulci, simulque acetosa. Maturefcunt æstatis exitu, & totam Hyemem durant. Proueniunt copiosè in Hassia Marpurgensi agro, ac in vicinia.

Weisse Gothardel id est, Gothardina alba, Gothardinis figura, carnis teneitudine, sapore, maturefcendi, durandique tempore similia. Magnitudinem verò inter Prasomela ac Gothardina mediam habent. Colorem autem in viridi candicantem. Frequens eorum est Marpurgi in Hassia prouentus.

Augustapfel id est, Augustina, parua sunt atque propemodum globosa, sesquiunciam tam latitudine, quam longitudine raro excedunt. Colorem habent flauum, carnem teneram, gustu dulcissimam & valde suauem. Odorem gratum & incundum. Maturefcunt Augusto mense, vnde nomen inuenerunt, eadem fugacia sunt, minimeque durant. Nascuntur vbique ferè in Germania, sed in Hassia copiosissimè. Saxones ea *Epiden* vocant.

Rosen apfel id est, Rosacea, Presilianis magnitudine & colore similia existunt, carnem habent paulò dulciorem, figuram verò non vsque admodum globosam. Maturefcunt æstatis exitu & ad Hyemem vsque durant. Proueniunt Coburgi in Francia.

- Sanguinea.** Dicitur *applesid* est, Sanguinea, figura sunt globosa, quantitate sextante paulo maiore, colorem habent foris roseum. Carnem vero teneram veluti in sanguine maceratam, roborisque gratissimi: gustu dulcem, aliquantulum subacidam & suauissimam. Maturescunt aestatis exitu. Magnus eorum est Coburgii in Francia prouentus, quamuis & alibi non desint.
- Duleia magna.** *Enfepffel* grossid est duleia magna, Pulmoneis figura & quantitate aequalia sunt, paulo tamen minor, rotundioraque. Colorem habent in viridi flauescentem, ex altera parte subrubentem. Carnem mediocriter solidam, gustu dulcem, suauemque. Odorem spirant gratum ac Marrubio simillimum. Maturescunt aestatis exitu: abundant in Hassia.
- Oximela maior.** *Saurappfel* gross Oximela maiora, dulcibus magnis colore, magnitudine, figuraque similia sunt, in hoc tamen differunt a dulcibus, ferè omnia acetosa, quoddam candicantia exiguaque puncta per cutim transpareant. Carne constant solida, tenera, gustu acetosa, vinosa suauisque. Maturescunt aestatis exitu, durantque in Hyemem. Proueniunt in Hassia.
- Parelia.** *Pare cyffel* id est, Parelia, Omnium maxima sunt, figura globosa, modicè compressa, colore in roseo alicubi flauescente, sanguineisque vibicibus consperso. Carne constant tenera, sapore inter dulcem ac accescentem medio, estque hic non mediocriter suavis. Odorem spirant iucundum, maturitatem consequuntur Autumni initio, durantque ad Autumni ferè exitum. Coluntur Islebij, vicinisque tractibus.
- Oximela minora.** *Saurappfel* Klein id est, Oximela minora, Duracini rufis aequalia similiaque sunt, paulo tamen oblongiora, colore in viridi candidoque flauescente, punctisque candicantibus per cutim translucen- tibus conspersa. Carne, sapore, maturescendi, durandi- que tempore Oximela maiora imitantur, paulo ta- men acetosiora existunt. Prouentus eorum est in Has- sia magnus.
- Glycymela.** Idem Cordus apud Dioscor. scribit Melimela siue Glycymela facile sibi persuasurum esse ea, quæ Ger- manis *Hong-Appfel* & *Augst-Appfel* vocantur, si alia acce- derent. Esse enim admodum duleia & suauia, & pueris & delicatis mulieribus expeti. Idem alibi Epicotico- rum meminit, sed qualia sint, non addit.
- Epicotica.** **TRAGVS**, qui Argentinæ scripsit, Germaniæ quæ- dam pomorum genera describit: Quæ (inquit) apud nos prima maturantur, S. Ioannis Poma vernaculo idiomate, Lat. Præcocia Mala dicuntur. Quæ Augusto mense, rubris vibicibus quasi notata & duleia *Augst-Appfel* vocamus Græcè *πρωιμα*. Quæ Autumno maturescunt ac alia quidem incana, alia lutea, alia coloribus variegata apparent, omniaque duleia, *Wurg-Appfel* quasi Aromatica Mala, à iucundissimo nimirum odore, tum sapore nominamus, Capendua aliis dicta. Poma vero ea, quæ magna sunt, alba & dul- cia, in quorum vtero semina per maturitatem sonant, *Passipoma*. Ruellio Passipoma appellantur. Sunt deinde magna quoque & similiter duleia, rubro colore maculata, quæ Germani *Schragen-Appfel* aut *Herrigott-Appfel* nuncu- pant. Alia duleia, candida & turbinata & oblonga re- periuntur, orthomastica nuncupata. Germ. *Strometzing* & *Gang-Appfel*. Sunt & Paradisiaca vocata, Germanica *Paradies-Appfel*. Acidorum Pomorum infinitus est numerus quorum vulgarissima, *Rot-Appfel* / *Wein-Appfel* / *Heißling* / *Hermelting* / *Stremting* / *Speierling* / *Heimelting* / *Braven-Appfel* &c. Videtur verò Tragus vulgi secutus opinionem, credi- disse Malum, de qua hoc capite agimus, eam fuisse ar- borem, quæ à summo Iehouah interdicta fuerat primo parenti Adamo, ne ea vesceretur. Sux namque figuræ serpentem appingi curauit & caluariam, his utrique notis, deceptionem Diaboli insinuans, & mor- tem: de qua re iudicent eruditi. **HIERON. Brunsh.**
- Paradies-Appfel** Poma Paradisi vocat, in quibus morsus Eux & Adami apparet, Latine Mula: confusè & igno- ranter Musam cum Pomis vulgaris confundens. Et in quo tandem Pomi genere morsum vidit. Nos alibi suo loco indicabimus, qualem eam existimemus fuisse arborem. Lonicerus verò præter serpenti etiam Adami & Eux effigiem appinxit, quasi hoc genere Pomi sui obliti officij, comederint. Cornarius apud Dioscor. Vernorum tantum meminit, & Germ. *Brütsing-Appfel* di- citur. **MATTHIOLVS** de Malis Italicis pauca hæc habet. In Hetruria, ait, principatum obtinent Mala, quæ Appie & Melerosæ vulgò vocantur, quandoqui- dem hæc duo genera cum suauiter oleant gustuique arrideant, cum naribus & palato maximam ineunt gratiam. Eaque propter non longè eum aberrare pu- tauerim, qui dixerit, Appia esse Dioscor. Melimela. Ro- sea verò quæ eidem Epirotica & Lat. Orbiculata di- cuntur. Quæ verò adeo rubent, ut cruore perfusa vi- deantur, & acido gustu sunt prædita, non alia de causa ita rubescunt, (si rei agrariæ auctoribus credimus) nisi quoddam ex Mali & Mori nigrae infusione suam traxe- rint originem. Cestiana non sunt Aurantiæ Mala, ut Cornarius putat.
- Sed nec suæ patriæ Malotum oblitus est **GESNE- RVS** diligens omnis naturæ peruestigator, & alter quidam Helutiæ Plinius: Nam, inquit, Malorum quamplurima optimaque in hortis & prædiis nostris (Tigurinis & Heluticis) proueniunt: præcocia, me- dia, serotina. Horum aliqua derant tribus, quatuor, aut pluribus mensibus: quædam vsque in sequentem an- num, donec alia maturescant, commodè reposita. Malorum genera quædam (non quælibet tamen) ra- mis & brachiis suis in latitudinem diduci ab elegan- tiæ studiosis solent, ut brachia vndique in superfi- ciem ferè planam extensa, lecti cuiusdam speciem, pedamentis in orbem digestis sustentata, præ se ferant. Eiusmodi non paucæ apud nos priuatis, publicisque locis videntur, in quo arborum excolendum studio Basilienses sanè & totius ferè tractus Alsatici incolæ triumphant.
- Idem Gesnerus Malos humiles duorum facit gene- rum: vnus, cuius fructus Poma Adami vocat, vtraque frutex potius, quam arbor. Itè Malus nana, *Sverg-Appfel*, Matthiæ Curtio Lindauiz, Poma fert Paradisiis vulgò dictis non dissimilia, albicantia: quæ sub finem Iulij maturescunt. Arbustum non supra quatuor cu- bitos assurgit, fruticans à radice. Item: Curtio eidem Malus quædam ex Italia: cuius Poma magna & rugo- sa in precio sunt. Pampin vocant. Scaliger quoque me- minit Malorum Pumularum, quæ breuis admodum sint vitæ, & quarum aliquæ annuis mortibus hortulos deformant. Item eorum, quæ Apiola Italis dici ait, duleia illa quidem, tam incundè fragrantia, ut vniuer- sas Indias sua superent suauitate. Lacuna apud Dioscor. refert, inter Mali genera in Hispania præcellere Ca- mufesa: & Amatus ex duleibus & odoriferis Camusia, & Regalia dicta celebrat aitque odorifera & cordialia esse, ut si eorum cortices ignitis prunis iniiciantur, ex se odorem referant moschatum. Arabibus Poma mula esse mediij saporis. *malus nana* & *πρωιμα* iisdem esse Galo- pomella, Melomella. Carolus Stephanus in opere suo Geoponico Germ. Paradisiacæ inter alia peculiaria ha- bet, aromatica, alba, duleia, Franca boni odoris & sa- poris. Item, Gallis dicta d' Heroet, de Malingre, de Rabure, & Mala *Menschlein-Appfel* & *Malingeraut* *Matacris* Germanis dicta: Io. VVittichius, Poma Porsdorffiana, quæ ad febres Epidemicas cum Mania commendat. Dodonæo est *πρωιμα* quædam, siue humilis Malus, fruticis modo adolescens, quæ non propter infitio- nem, sed naturâ suâ Poma fert præcocia, mediocriter duleia colore admodum dilutè flauo albicantia. Bra- banti vulgò Poma Paradisi, aut Poma D. Ioannis no- minant. Lob. & Pena, Mala quamplurima, cultu di- uersa, in Anglia, Belgio & Northmania, esse tradunt

Northmani-
ca intus &
loris Coccine-
a.
Differentia.
Gerardi.
Carbonaria.
Carbonaria
onga.
Regale.
Reginale.
Platomela.
Platarchia.
Gerardus
notatur.
Taberna-
montani
differentia.

quæ foris intusque Coccineo succo & aspectu mi-
cant. Ad Anglica quod attinet, Gerardus in suo Her-
bario Anglico hæc recenset. 1. Malus Carbonaria,
The pome water tree. 2. Malus Carbonaria longo fructu,
The Waders ditsch Appletree. 3. Malum regale, *The King of*
Apples. (Tabern. icon. p. 1007. Noet Sommer Dicting) 4.
Malum reginale *The Quining or Queens of Apples*. (Tab. ic.
p. 1007. Mala rubentia, Stremiting) 5. Platomela, siue Pyra
æstiva, *The Sommer Pearmaine* (Tab. ic. p. 2004. Platomela,
Stremiting) 6. Platarchia siue Pyra hyemalia, *The winter*
Pearmaine (Tab. ic. p. 1004. Platarchia) 7. Chamæma-
lus Londini, *The dwarfed Apple tree or Paradise Apple*. Hæc
Gerardus, qui ex viginti Tabernamontani figuris qua-
tuor tantum assumpsit, nec tamen ipsa describit. Mi-
rum etiam cur ex duobus Pomis siue Malis faciat Py-
ros, nulla eius rei appositâ ratione? Item cur Chamæ-
malum recenset inter Sylvestria Poma?

satis diu durans, quod optimum est post natalitia.
Eius duo genera, vñ longius altero. Malorum dicto-
rum Pomi ruggimenti duo genera. Præferuntur aci-
da dulcibus: dulcia edulia sunt, paulo post natali-
Domini. his prætereuntibus bonitatis perfectionem
acquirunt acida, in aliquot menses duratura: maiora
sunt prædictis, firmiora, sapidioraque. Omni tempo-
pore condiri possunt, Pomi Calamini dicta Mala, om-
nibus placent, sapidissima, nec minus durant cæteris.
Pomi Pupini dicta in pretio sunt, tum propter bonita-
tem, tum propter diuturnitatem. Mala dicta Pomi
rostaroli, grata sunt, quia pulchritudine & liquore su-
perant omnia alia: ut mirum non sit in bacchanalibus
tanto pretio inuenibus vendi, præsertim iis, qui per
vrbes, compita, & chortas debachantur. Pomi Appioli
quod genus magni fiebat ab antiquis, recentioribus
quoque hodie habentur in pretio, quippe quæ omni-
bus reliquis delicatiora.

Pomi aug-
gimenti.Pomi Cala-
mini.Pomi Pupi-
ni.Pomi rosta-
roli.Pomi Ap-
pioli.

Nec Hispanica sua penitus indita voluit. Lacuna.
Vulgò Mancana Camuesa omnibus cæteris præferu-
tur, quod præter aromaticam gratiam, quam habent,
gustu & liquore sint gratissimo. Nec sibi visum hoc
Pomi genus putat extra Hispaniam & aliqua Flandrie
loca: Flandrica tamen multum Castellanis cedere.
His succedunt Mala dicta Pomopero deinde.
Sequuntur Melapia Italorum. In Hispania partibus non
cognoscuntur Diof. Melimela & Epirotica, ut idem
tradit. Redeamus in Germaniam.

Lacuna dif-
ferentia
Hispanica.
Camuesa.Pomopero
deinde do.
Melapia.

Colerus in suo diario Oeconomico, pauca quidem
assert, attamen ab aliis non prolata, aut saltem non
istis nominibus, ut eo ipso eius diligentia proban-
da videatur. 1. Mala Weiting, 2. Glasdyffel, 3. Janderdyffel, 4.
Metannendyffel, 5. Hungerische dyffel. Quæ sic Latinis verbis
exprimas licet. VVeilinga: Vitrea: Nobilia: Melonea: &
Hungarica. C. Bauhinus apud Matthiolum duo tan-
tum Malorum posuit & genera, & eicones ex Taber-
namontano mutuatas; rotundorum & oblongorum,
quem speramus plura daturum in alio opere, ex mul-
tianga sua obseruatione. Tandem Schuuenckfeldius
quoque assert in medium sportulam, Silesiacis Pomis
referat: quorum quædam antea iam nominata, quæ-
dam noua videntur, ergo Silesiæ Mala hæc sunt. 1. Ma-
lus humilis, *hæc, iudicia*. Iohannis Hyselbaum, fruticis modo
adolefcit, & sua natura fert Poma præcocia mediocri-
ter dulcia, colore admodum dilute flaua. 2. Mala acida,
hæc, iudicia. Saurdyffel, 3. Mala dulcia, *hæc, iudicia*. Diof. (ut ille
putat) *hæc, iudicia*. Mala Mullea, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 4. Mala Vi-
nola, *hæc, iudicia*. Weinsaurdyffel, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 5. Mala
Cydoniata, Mala Apiana, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 6. Mala
Parelia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 7. Mala Episcopia, *hæc, iudicia*.
Hæc dyffel, 8. Mala Annabergica, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 9. Mala
Cydoniata, Mala Apiana, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 10. Mala rosea,
hæc, iudicia. Hæc dyffel, 11. Mala Parelia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 12. Mala
Carbonaria, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 13. Mala Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 14. Mala
Duracena, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 15. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 16. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 17. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 18. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 19. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 20. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 21. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 22. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 23. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 24. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 25. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 26. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 27. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 28. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 29. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 30. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 31. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 32. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 33. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 34. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 35. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 36. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 37. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 38. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 39. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 40. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 41. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 42. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 43. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 44. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 45. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 46. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 47. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 48. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 49. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 50. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 51. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 52. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 53. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 54. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 55. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 56. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 57. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 58. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 59. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 60. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 61. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 62. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 63. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 64. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 65. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 66. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 67. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 68. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 69. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 70. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 71. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 72. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 73. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 74. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 75. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 76. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 77. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 78. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 79. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 80. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 81. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 82. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 83. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 84. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 85. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 86. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 87. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 88. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 89. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 90. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 91. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 92. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 93. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 94. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 95. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 96. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 97. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 98. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 99. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 100. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 101. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 102. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 103. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 104. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 105. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 106. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 107. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 108. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 109. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 110. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 111. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 112. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 113. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 114. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 115. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 116. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 117. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 118. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 119. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 120. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 121. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 122. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 123. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 124. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 125. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 126. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 127. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 128. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 129. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 130. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 131. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 132. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 133. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 134. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 135. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 136. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 137. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 138. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 139. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 140. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 141. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 142. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 143. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 144. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 145. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 146. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 147. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 148. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 149. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 150. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 151. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 152. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 153. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 154. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 155. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 156. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 157. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 158. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 159. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 160. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 161. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 162. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 163. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 164. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 165. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 166. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 167. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 168. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 169. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 170. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 171. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 172. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 173. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 174. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 175. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 176. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 177. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 178. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 179. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 180. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 181. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 182. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 183. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 184. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 185. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 186. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 187. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 188. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 189. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 190. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 191. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 192. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 193. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 194. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 195. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 196. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 197. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 198. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 199. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 200. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 201. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 202. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 203. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 204. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 205. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 206. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 207. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 208. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 209. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 210. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 211. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 212. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 213. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 214. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 215. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 216. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 217. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 218. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 219. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 220. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 221. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 222. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 223. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 224. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 225. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 226. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 227. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 228. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 229. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 230. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 231. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 232. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 233. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 234. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 235. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 236. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 237. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 238. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 239. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 240. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 241. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 242. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 243. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 244. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 245. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 246. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 247. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 248. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 249. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 250. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 251. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 252. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 253. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 254. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 255. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 256. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 257. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 258. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 259. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 260. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 261. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 262. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 263. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 264. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 265. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 266. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 267. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 268. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 269. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 270. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 271. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 272. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 273. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 274. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 275. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 276. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 277. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 278. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 279. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 280. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 281. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 282. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 283. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 284. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 285. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 286. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 287. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 288. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 289. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 290. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 291. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 292. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 293. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 294. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 295. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 296. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 297. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 298. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 299. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 300. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 301. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 302. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 303. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 304. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 305. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 306. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 307. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 308. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 309. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 310. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 311. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 312. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 313. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 314. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 315. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 316. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 317. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 318. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 319. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 320. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 321. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 322. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 323. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 324. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 325. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 326. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 327. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 328. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 329. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 330. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 331. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 332. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 333. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 334. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 335. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 336. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 337. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 338. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 339. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 340. Mala
Angulosa, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 341. Mala rubentia, *hæc, iudicia*. Hæc dyffel, 342. Mala

venditare nitatur. Nouisse cuiusque succos, eo iudicio, quo simplices medicamentorum facultates sunt examinandæ, id verò dignum iudicamus in quo laboretur. Habuerint sanè Romani Orbiculata delicatissima, habuerint Melimela, Mattiana, Scadiana, Picena, Amerina, Syriaca, Pelusiaca, Quiriniana, Sertania, Platania, Mustea, & si fœminis placet, etiam Pannacea, nunquid ideo nobis ob hanc diuersitatem, laborandum? Scimus Sestiana Poma, siue, vt Columella habet Sextiana, non verò Cestiana, vt malè apud Galenum vocantur, inter ea numerari quæ astringendi vi magnam vtilitatem habent. Ea tamen de causâ minime nobis disputandum, quæ sint Sestiana Poma, ne nobis vana quærentibus, illud quod Cornario (nisi memoria fallat) in hoc Pomo accidat, vt Sestiana Hesperidum Mala credamus, & tandem cum Matthianis etiam confundamus, à quibus credi posset Hispanos hoc tempore omnibus Malis nomen mutuari. Hoc agendum, vt inueniamus Mala, quæ astringendi facultate non cedant Sestianis, qualia quamplurima reperiuntur, (& nos mox describemus quædam apposis picturis) & nisi inuenirentur, aliis Malis Cotonco insitis fieri possent. Eequam ergo nos sportulam aduehemus ad istud Malorum Empiorum? enimvero sanè; talia qualia accepimus, decerpimus, vidimus, gustauimus, partim etiam coluimus ipsi, conferemus, breui, sed exacto singulis appposito lemmate, & eicône ex ipsomet prototypo ad singulorum magnitudinem parato, ne nostro nos, qui nunc hoc agimus, officio defuisse videamur. Placebit, speramus, non herbarum tantum studiosis, sed & Pharmacopœis (quorum etiam hæc nouisse interest) & hortorum cultoribus, & omnibus denique bonis Oeconomis.

Ergo & nostras Pomonæ Vertumnique opes, quas partim ex ducato VVirttembergico, partim ex agro Basiliensi, Burgundico atque Alsatico, quarum haud temerè alia loca maiorem suppedient varietatem, conquisiimus, tandem promamus.

Malum VVirttembergicum Wettich sufflaum.

In ducatu VVirttembergico, & speciatim iuxta Balneum admirabile circa Bol, Pomum hoc Wettich dictum Alatum etiam de pago Duespach, vbi Gellwettich vocari tradunt.

Magnitudinem figura docet, vt & reliquorum quæ sequuntur, sicut & formam extrinsecam, quam figuram vocant. Est ex albo luteolum, pediculo satis longo. Sept. 20. nondum perfectè maturum; carne tamen iam sublutea, dura, acida. Delatum Montbelgardum ad Febr. durauit.

Malum Wettich 2a

Septembris 20. carne erat alba satis tenera, acida, grata. Diu durare aiunt, nec grandescere, fragran-

temque matura spirare odorem. Montbelgardum delatum, mense Febr. integrum adhuc fuit, & spem exhibuit longioris durationis.

Malum Wettich 3.

pago Bollenfi vicino. Sept. 20. carne erat alba, satis dura, sapore acido, nec dum maturum videbatur.

Malum Wettich Italicum maius & minus.

MALA Wettich Wettich Wettich dicta, uis. quasi Italica, pulchra sunt, in Bol & Sest nonnihil angulosa: colore alba, supernè pulchrè rubentia, in medio punctata: aliquando nonnihil luteola:

pediculo longiusculo, quem non exprimunt picturæ. Durare aiunt ad Aprilem. Sept. 20. Caro intus alba, tenera, acida, sapida, dicuntur diu durare, etiam per totam Hyemè. Montbelgardum translata bona aduc fuerunt Maij medio sequentis anni. Magnitudinem figura exprimit.

Oenomelum VVirttembergicum.

Weinapfel, Pomum vinosum vulgè dictum, elegans, candidum, umbilico tenus parum angulosum

Pomorum
prisci xui
recapitula-
tio.

Corn. nota-
tur.
Hesperidum
mala.

Auctoribus
obseruata.
Pomorum
differentiæ.

Gell Wettich.

Klein Wettich.

Klein Wettich.

Weinapfel.

Durare perhibent vsque ad Aprilem. Coluntur in Wette & alibi. Multum habet similitudinis cum precedenti, minori præsertim, quo tamen paulò habitius est, colore albo, ad pediculum nonnihil luteolo.

Malum Bouch viridans.

Grünweitch

Grünweitch ex Wette, in luteolo subviride, pediculo satis longo. Montbelgardū delatum, integrum adhuc Maij medic. Vnicum tantum nacti

sumus, quod adseruatum diu, sed negociis impediti, nec Pomi, nec saporis designandi meminimus. Norint id iacolæ. Verisimile tamen est, prioribus gustu non multum esse dissimile, siquidem communi conueniat nomine.

Malum Virgineum, acidum.

Junkfrauwäpfel.

Junkfrauwäpfel, quasi dicas Virgineum pomum, sessile, colore ex albo subluteo, aliquot striis & maculis rubentibus decoratum, pediculo satis longo, tenui. Caro alba, dura, acida nondum edulis Sept. 20. grata tamen, etiam ante perfectam maturitatem.

Duracinum album, Zellenfe.

Weiß Hartling.

Weiß Hartling, Duracinum album, ex Zell, mediocre Pomum, album cum luteolo intermixto, parte præsertim superiore ad umbilicum, ad pediculum verò rubello. Angulosum est, carne duriuscula & firma, (vnde nomen) sapida. Aiunt durare ad Pascha acetiam vsque ad operan. Nobis adseruata, integra adhuc fuerunt medio Maio, sequentis anni.

Duracinum album Bollenfe.

Weiß Hartling Apffel, quasi duriusculum album Bollenfibus dictum, quod diu duret, ut ij retulerunt, qui in Zell obtulerunt: nonnihil angulosum, coloris albi subrulei. Accepimus ex Wette paulò maiora. Sed hoc idem existimamus cum precedenti, & bis pictum, aut certè quàm minimùm variare. Hortulanus Ill. E. C. Montbelgardensis eadem significatione blanc-dure vocat Gallico idiomate, & in horto E. C. Montbelgardi prouenire ait.

Pomum Pentagonum perelegans, acidum, utrinque sessile.

Elegans hoc rarumque Pomum, ab Ill. Ducissa VVirttembergica, Principissa nostra Clementissima missum, cum aliis quibusdā exoticæ elegantiae naturalibus dono accepimus: Mediocre est, & figura magnitudinem non adæquat: quippe trium aut quatuor unciarum latum, sescuncia nō altius compressum, utrinque sessile. Parte superna, qua Pythmene, impressum. Angulis quinque protuberantibus conspicuum est, maiori parte luteis, reliqua eleganter rubicunda, punctis tamen luteis notata. Februario sectum carne satis molli erat, acidodulci, ac penè vinoso. Surculos ab eadem E. C. missos in horto E. C. quem Montbelgardi colimus, inferi curauimus. Figura utramque faciem oppositam exprimit.

Poma quadrata vulgò dicuntur Montbelgardi Pommes carrees, propter angulos. Sunt tamen communiter pentagona, interdum Hexagona aut Heptagona, angulis nimirum per longitudinem protuberantibus, quorum pars suprema, propter umbilicum, in gibbos & tubercula eleuatur: totumque aded Pomum angulis scatet. Quatuor uncias alta, tres lata, sessilis, pediculo breui, flaua, punctis araneosis nigricantibus conspersa. Mense Oct. lecta, odorata sunt, sapore vinoso, acidulo, grato: carne tamen adhuc duriuscula. Ex horto E. C. Montbelgard.

Pomum quadratum Montb. acidum, flauū.

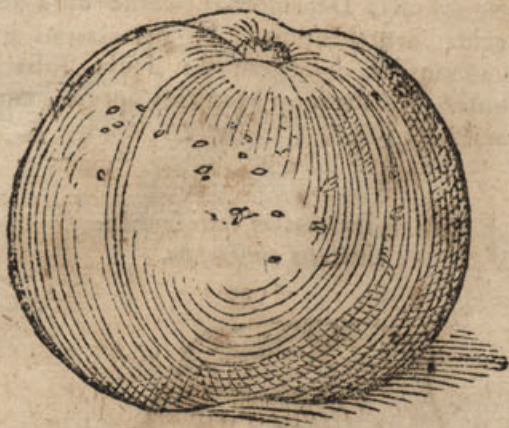
Malum.

DE MALIS.

11

Malum Orbiculatum Bollenfe album, acidum.

paucissimo rubore ab vna parte, in ambitum ventriosa sunt, vnde forte Orbiculata dicta, pectiolo

Scheffling. In Ducatu VVirtébergico propè Bot & Zell Scheffling vocatur, ac si dicas orbiculare, modicè tamen depressum est ac sessile; colore albo subluteo cum aliquo rubore consperso: angulosum est, pediculo breui. Sept. 20. caro non omnino alba, sed subluteola, tenera: sapor acidus, gratus, vinosus, Bona adhuc Oct. 14.

breui, crassiusculo, durant ad Ianuarium. Sept. 20. gustata, carne sublutea, acidula atque eduli. Oblatum etiam in Zell, sub eodem nomine, eiusdem saporis testimonia dedere. Montbelgardum delatum Maij medio in corruptum adhuc erat.

Oen:mela Bollenfia alba.

Oen:melum magnum Blienspachianum.

Weinting. Vinosum Blienspachianis dictum in Ducatu VVirttembergico: Elegans & magnū, angulosū, album, pectiolo breui. Sept. 20. erat maturum, carne candida, tenera, subacida, etiam ad Oct. 14. vsque femina tamen quæ inerant, casta, & medulla vacua.

Malum turbinatum album.

Wein apffel.
Scheffling.

Wein apffel. Poma Vinosa Bollenfibus & VValdensibus dicta quibusdam Scheffling. Altera parte albicant, altera rubent, ea nimirum, quæ solem spectabant. Sep. initio nondum matura satis, ideoque esui minùs apta: succo tamen vinoso. Ad Aprilem vsque durare ferunt. Gustata Sept. fine, sapore acido, grato, vt & demum Nouem. 23. Habentur & in Zell, eodem nomine. Montbelgardum delata, integra adhuc erant medio Maio sequentibus anni.

Orbiculatum aliud quibusdam.

Diechenbrä-
ner quibus-
dam Kreis-
ling.

Quidam & hoc Orbiculatum vocant, germanico idiomate *Kreisling*, communiter tamen Bollenfibus & VValdensibus *Diechenbrunner* quasi Fontiphagia dicat. Elegans Pomi genus, ex albo luteolum, cum

Wimer pfäl. *Wimer pfäl.*
ling quasi ling.

Vlmenfe, VValdensibus dictum elegans, longiusculum, nonnihil turbinatū, colore albo ferè, ex altera parte rubello, pectiolo crasso breui. Aiunt diu durare. Delatū

Montbelgardum integrum adhuc Februario.

LIBER PRIMVS

Malum turbinatum ex flauo virescens, punctatum.

Seuckardiae Namwerapffel, & Basileae, Epigastigen von Namwer. cant, quasi naturae acutae dicas quod delatum apffel. Montbelgardum, Decembr. 13. carne dura ad Epigastigen. huc & acida deprehensum. At Huntinsapffel integrum adhuc erat Febr. carne duriuscula, subacidula, vinosa. Ad medium Maij esui aptum, cum aliqua aciditate.

Malum turbinatum, lactescentibus punctulis conspersum.

Linderapffel Linderapffel Bollenibus & VValdensibus dictum simile satis Huntinsapffel à pileo turbinato vocato. Eadem enim forma fere colorque, sed minus hoc. In colore tamen hoc discriminis animaduertimus, quod licet sit ex albo subluteus & virescens, multa tamen habet puncta candida. Quaedam etiam aliquid ruboris habent diffusi. Pediculus quidem brevis est, sed crassior. Videntur & angustiora, quam exprimat eicon. Aiunt durare vsque ad Ver, interdum etiam vsque ad Aestatem. Sept. 19. nondum erant esui apta, carne dura, sapore vinoso austero, luteola. Tali adhuc erat Octob. Montbelgardum delatum, integrum adhuc Maij medio.

Weisting ex Wälden, Pomum album, supernè turbinatum, infernè sessile. Diudurare aiunt. Punctulis planè lacteis aspersum est. Eiusdem generis aliud ex Zett accepimus, sed isto multò maius, & supra quinque digitos altum, quinque crassum: in cæteris simile, acidum est. Prouenit etiam in Bot, & aliis multis in locis, vt aiunt. Bonum adhuc & sapidum Montbelgardi 10. Febr.

Malum turbinatum maius, virescens.*Malum Vlmense.*

Huntinsapffel, iisdem nuncupatum, quod Pileum turbinatà formà refert, quibusdam Landerapffel, quasi Prasina dicas, fortè à colore. Pomum oblongum, basi latiore, in angustum fastigium exeunte, pedicolo breui, crassiusculo. Durant vsque ad Febr. vt aiunt. Sept. 18. nondum erant esui apta. Sapor vinosus, Color ex albo subluteus & virescens. Quaedam etiam aliquid viroris habent versus basim. Zellenfes hyemalia vocat, Winterapffel, vernacula lingua. Aiunt & Linderapffel dici, hoc est, exacuta. Oct. 25. carne adhuc dura, acida, necdum esui apta. Suspicamur esse id, quod

Winter apffel, Vlmensia poma, ex luteo subalbida, vna parte strias aliquas rubentes habent. Eadem fere latitudo quæ longitudo: pediculus longiusculus crassus. Pomum hoc quod vnicum accepimus contortum erat & veluti in medio bipartitum, nescimus an cætera talia.

Mala speciosa alba Fontis Admir.

Magna hæc & speciosa Mala in Ducatu VVirtèb. circa fontem Adm. proueniunt. Figura variant, iccirco

DE MALIS.

13

accirco binæ eicones appositæ, varietatem ostendentes. Alba sunt & angulis eminentibus inæqualia,

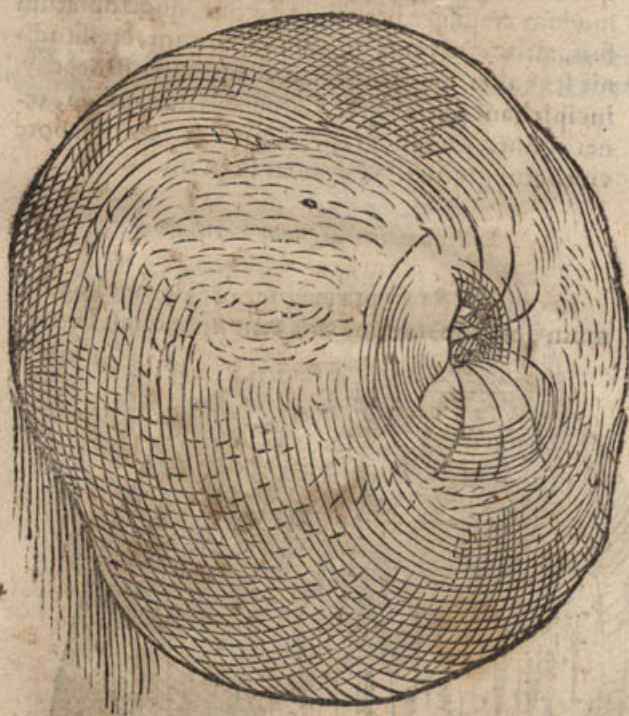

Wachspffel quasi Fruxoria dicas, quod fixa sint opti ma. Habentur in Bell. Cuius generis data nobis duo maxima, quorum altitudo excedebat sex digitos: crassitudo ferè septem. Color vniformis ex albo subluteus, raris lacteis maculis respersis. Aiunt multò etiam maiora reperiri, esse subacida, diu durare. Figura hæc magnitudinem haud æquat. Hospes noster Bollenfis in discernendis fructibus peritus, noluit diuersum dicere, & Gelbing vocata, quasi luteola dicas, in Wst oppido, se eadem suspicari cum his. Sept. 20. caro non omninò candida, sed ferè sublutea, duriuscula, sapore non admodum acido, grato. Sept. 30. degustatis vtrisque iam descriptis, manifestè deprehendimus verum esse, quod hospes monuerat, non differre: sed esse tantùm figuræ aliquam varietatem. Ergo tres propositæ figuræ vnus sunt & eiusdem speciei, licet non parua diuersitas inter duo appareat, vti dictum. Huius generis pulchrum & insignis magnitudinis Montbelgardum delatum, ad medium Maij integrum adhuc erat.

Erithromelon, seu Pomum magnum, rubrum, striatum.

Roeth Wachspffel, quasi rubrum fruxorium dicas, variegatum, magna ex parte rubrum, variis intercur. applet.

præsertim rotundiora, alterum magis turbinatùm est. Acida sunt, & diu durant. Hæc duo eadem esse videntur cum sequenti, vti patebit.

Aliæ eicon prædictorum

stantibus striis. Sed & albedinis luteo commixtæ sathabet: Umbilicus profundus, peciolus brevis: nonnihil quoque angulosum est. Suauis est & vinoso acore, ob id lautioribus mensis expetitur ad fixa, ad quem vsum etiam à Basiliensibus hoc ipso nomine, nisi multùm fallimur, celebrantur. Montbelgardum delatum, integrum adhuc Decembri. Aiunt in Wst ad Quadragesimam vsque durare.

*Erihromelon, seu Malum rubrum
magnum, fugax.*

Noto Weitz, Roether Weitzing & Apffel ex Gröbing & Wälde/ vnde etiam
sing apffel. accepimus sub nomine Tauricher, Tauricum, his val-

albedo permixta. Caro alba, tenera, subacida, sapore
vinoso, grato. Haud durabilia esse perhibent, ideo-

dè similia, attamen maiora, sessilia, quædam rubra,
nec ita striata. Partes quædam albæ ex luteolo, mix-
to sparsim rubore. Sed & in eo apparet differentia,
quod multa puncta habeant alba. Pediculi non ad-
modum crassi, nec breues. Alterum, quod oblatum
fuit, altitudinis erat quatuor digitorum, crassitudi-
nis sex: alterum quinque, totidem crassum. Sept. 17.
incipiebant putrescere. Caro haud ita candida, te-
nera tamen, acida, grata. Tauricum tamen sapore
videbatur gratius. Fugax est Pomum.

Erihromelon magnum Parisiacum.

Paris apfel
set.

In oppido Kirchen præmagnum & elegans hoc Po-
mum oblatum nomine Gref Paris Apffel, quasi Parisia-

cum dictū, mense Octobri. Hospes idē iudicat cum
precedenti. Rubris striis pulchrè picturatū est, asper-
sis hinc inde punctis albis, non line luteolo colore.
Pediculus brevis. Caro tenera, acida, vinosa. Bo-
num adhuc Octobr. 17. Eiconem exhibuimus pro-
pter formam à superiori diuersam: an differat etiam
specie, incolæ viderint. Sanè ita videtur.

Malum Tauricum æstiuum, rubrum.

Sommer Taurich: Pulchrum, magnum, rubens valdè
allatum Vrach. Sept. 7. Striatæ rubedini luteum &

que æstiuæ vocant. Et vel Sept. 19. iam quædam pu-
trescebant. Eadem sub eodem nomine vidimus in
Wet Kirchen & in Wälde, quæ et si minùs rubra, tamen
erant magis striata. Putamus cum Plinio ruborem
& strias à Sole fieri, prout magis aprico sunt exposi-
ta, quod & rustici obseruatione quotidiana asseue-
rant. Etenim Sept. sine eadem alata ex Blienspach,
non rubra erant, vt Vrachiana, sed multa albedine
perfusa. Tribuendum tamen etiam aliquid formæ
specificæ, & generum proprietati. Sept. 12. iam tran-
sierant in gel. Vnum tamen nobis in Octobr. vsque
integrum perstitit.

Vnde Pomò-
rum striæ &
rubedo.

Malum Tauricum Hyemale.

Winter Tauricher in Wet & Wälde, pagis Vvirtemb. id est,
Tauricum hyemale dictum, pulchrum magnumque

Pomum simile Taurico æstiuo: quædam rubra valdè,
alicubi alba, sublutea, striata: quædam minùs rubra,
diuersæ magnitudinis. In genere tamen, omnia hu-
ius generis videntur prædictis minùs sessilia, & pau-
lò magis angulosa. Pecioli etiam videntur longio-
res. Aiunt durare vsque ad Aprilem. Sept. 19. nondum
erant esui apta, sed carne dura, sapore tamen acido,
non ingrato. Nacti sumus etiam eodem nomine ex
Gel/ insigniter vna parte rubens, turbinatum. Perhi-
bent diu durare, & acido esse sapore. Octob. 25. gustu
erant acida, nec dum esui prorsus apta, carne solida,
luteola. Montbelg. delata, Maij medio nulla adhuc
putredine inquinata, saporis iucundi, vinosi.

Erihromelon acidum, subastringens.

Schemapffel ex Blienspach: prædicto Taurico æstiuo
apprimè

apprimè simile. Schenapffel dicta putamus, quasi pudoris Poma, quod rubedo faciei pudoris

Malum Tigurinum minus.

Hoc genus Bollenfes & VValdenfes simpliciter Bûri apffel vocant, hoc est, Tigurinum Pomum. Minu Bûri apffel.

signum esse soleat: iuxta illud; Erubuit, salua res est. Rubent enim hæc Poma, sed dilutiùs, ac minus quàm prædicta. Sunt & quædam alba tantùm, alia mixta, quasi & ipsa facierum humanarum instar, colorem mutarent. Puncta alba nulla. Pediculi breuissimi. Sept. 20. Caro dura satis, nec dum perfectè matura, saporis acidi, nonnihil astringentis. Sunt & parùm angulosa. Decemb. 13. Pomum delatum Montbelgardum ex Walden nomine Schmetter Taurich, carne erat alba, duriuscula, vinoso gratoque sapore.

Schmetter
Taurich.

*Malum Tigurinum maius, seu album
VVirtembergensibus.*

Weiß-Bûrich apffel. Album Tigurinum Pomum, Weiß Bûrich apffel, oblatum hoc nomine in Zell, fortè quod Tiguro in agnū

VVirtembergicum transplantatum, aut quod ibi etiam abundant. Angulosum est, speciosum, nonnihil turbinatum: Colore ferè luteo, veluti striis aut guttis rubentibus donatum. Habetur etiam in Zell & Gross Bûrich apffel, id est, Tigurinum maius. Satis benè accedit ad Tauricum Hymale, sed non ita rubet. Montbelgardum delatum, in Ianuarij finem duravit, carne friabili, tenera dulcacida. Possit itaque

εὐνοῦς μὲν οὖν νυνεπαρὶ, ἢ εὐνοῦς μὲν οὖν

dici potest, quia priori magnitudine cedit. Ex albo subluteum est, paucis striis, non multum angulosum, pediculo breui, crasso. Ad Aprilem durare narrant. Septembr. fine nondum esui erant apta, sed carne dura, acida. Eadem eodem nomine habentur in Kirchen, ubi aiunt fixa perquam esse iucunda. Montb. delata Febr. medio acidula, grata.

Malum striatum, Balnei Adm. perelegans.

Stremting apffel, accolis Balnei Admir. dictum, quasi Stremting striatum nomine sumpto ex argumento: pulchrum apffel.

est Pomum, nonnihil angulosum, multis striis & punctis rubens, ac veluti picturatum. Parte superna albet, inferna propè pediculum breuem, valdè rubet: & in rubro colore striæ saturatiore. Sunt etiam minora quàm figura exhibet, & valdè durabilia, ut aiunt. Delatum Montb. exeunte Maio nihil penitus vitij contraxerat. Carne est firmissima, gustu acido.

Duracinum striatum, seu Malum D. Matthie.

Hartling apffel, quasi duracinum seu duriusculum dicas, prælibato striato aliquatenus simile. Habet enim & hoc strias, sed dissimiles. Rubor etiam diuersus, cui puncta passim inspersa. Pediculus, quàm dicti longè breuior, & crassiusculus. Superne etiam angulosum conspicitur, diu durat, ut perhibent, & acidum est. Suspiciamus idem Pomi genus nobis oblatum in Walden sub nomine Walbrecher, quod ad apffel.

Hartling
apffel.

Walbrecher

Matthias
apfel.

Aprilem vsque durare aiunt. Idem Pomum datum
in Bell nomine Matthias apfel, hoc est, Matthias Pomum, aci-

dum quoque, & durable, quod & ipsum erat per ru-
bedinem punctatum. Decembr. 12. cum iam putredi-
nis nota adesset, duram adhuc carnem, albā, acidam-
que deprehendimus. Durauit tamen ad Maij me-
dium vsque.

Malum rubellum VValdense.

Nöcking.

Nöcking/qua-
si Rubellū
dictum, in
Watten. Pul-
chellū Po-
mum, cu-
ius superior
pars valde
ruber, infe-
rior hinc in
de albicat,
cū pulchris
striis, & ve-
luti guttis
rubris. Pe-
diculus me-
diocris, cras-
sus sculus. V-
nicum tan-
tū accē-

pimus ex illo loco, quod nonnihil erat angulosum.
Aiunt durare diu, vsque ad Quadragesimam. Datum
nobis in Bell eodem nomine Pomum, sed maius, qua-
tuor digitos altum, crassitudine eadem: Color idem,
nisi quod non tantum rubebat: pediculo paulo lon-
giori. Hic tamen prius exhibemus. Quædam etiam
ex iis, quæ in Bell nacti sumus, minora sunt. In Kirchen
eadem vidimus, nisi fallimur nomine Nöcking, quæ
Montbelgardum delata, durarunt vsque ad finem
Febr. carne tenera, saporis subacidi, valde grati.

Phrygomelon striatum.

Wachapfel.

Wachapfel/ quasi fixationi opportunum aptum-

que, Bollenfibus dictum. Simillimum est Strebtum

dicto. Duo accepimus, quorum alterum quatuor
ferè vncias altum, crassum totidem, alterum de pres-
sius, ad tres tantum vncias, quatuor ferè crassum.
Parte altera rubet, cum striis item saturatius ruben-
tibus: altera sublutea est, intercurfantibus quo-
que striis rubentibus. Durum est Pomum, pediculo
crasso admodum & breui. Montbelgardum dela-
tum integrum adhuc Febr. quo tempore adhuc car-
ne erat dura, acida, grata.

Malum Seinferting Zellenfibus.

Seinferting Zellenfibus dictum, durable Pomum Seinferting
est, vt aiunt, mediocre. Vna parte rubet intercursan-

tibus striis, magis rubentibus: cæterā luteum. Pedi-
culo est satis breui. Admodum simile est hoc Pomo
paulo antè descripto, quod & strias rubras habet,
Sed hospes noster, in discernendis fructibus solers,
diuersum ait. Möbelgardum delatum, integrum ad
Februarium vsque, putredinem non sensit.

Malum Haslecher dictum.

Haslecher-
apfel.

Ita Bollenfenses & Zellenses appellāt apud quos pro-
uenit. Pulchrum genus est, multumq; rubens, stria-

tum: intercurfantibus nonnullis partibus luteolis
& virescentibus. Multum habent similitudinis cum
Nöcking & cum Wachapfel striatis & cum Strebtum. Pedi-
culo sunt longiusculo: carne acida, durabilia. Va-
riant inter se. Alia virescunt sine multo rubore: alia
parua, pediculis ipso ferè Pomo longioribus. Vi-
rore quidam distinguunt à Nöcking. Seprembr. 20. non-
dum edulia, carne alba duraque, acida valde. Circa
Pascha primum maturantur, esuique sunt apta.
Montbelgardum delata, mense Maio, integra adhuc
& abundè grata erant.

Rubellum.

DE MALIS.

17

Rubellum Blienspachianum.

Duracinum VValdense, acid. dulce.

Hötting.

Hötting / hoc est Rubellum ex Blienspach; totum ferè rubrum est, parum angulosum, pediculo

Hötting nomine data in Bastei quasi durabile, vel *Hötting*. *Schäbharting* quasi corticis instar *Schäbharting*.

tenui, satis longo. Medio Martio integrum adhuc, saporis grati, subacidi.

durum dicas. Et sanè ad duos annos durare perhibent, aut etiam ad triennium. Altera parte rubent, striata: altera sublutea, pediculo longiusculo ad vnciam vnam.

Malum Heiningsium Bollenfè.

Heinings apffel.

Heinings apffel in Wolf. Latiusculum, sessile, supernè nonnihil turbinatum: colore ex albo luteolo, & sub-

uidente, vna parte cum striis nonnihil rubentibus. Aug. 26. nondum maturum: colligi tamen potest & reponi. Bona sunt circa ferias Natalitias, durantque vsque ad Quadragesimam. Montb. delatum integrum adhuc medio Maio, acidulum.

Ex Blienspach simile Pomum allatum nomine *Schäbharting* (quasi testacium dicas, aut quoddam non sint comedenda nisi decorticata, propter duritiè. Decorticare enim scire est) sed maius. Delatum Montbelgardum, Maij medio carne dura, ex dulci acida.

Duracinum latum VValdense, seu rubrum.

Dreitl. ärtling, quibusdam etiam *Diotharting* ex Bastei *Dreitl. ärtling*, pulchellum, sessile, multumque durabile, vt aiunt, *Diotharting*.

Malum Tröstling dictum.

Tröstling apffel.

Tröstling apffel in Wolf. Hospes noster se solum habere dicebat hoc Pomi genus, saltè eo in loco. Durare

vsque ad Aprilem. Mediocre Pomum, sessile inferna parte, superiore turbinatum. Maxima parte rubet, interiectis multis striis: reliqua pallida sublutea; pediculo satis longo, carne subacida. Vnicum delatum Montbelgardum Febr. 12. durauit adhuc.

acida, alba, cui nondum apta. Perhibent durare ad Oporam vsque.

Colore vna parte subluteo, altera rubente, vtrinque dispersis maculis albis, seu lacteis quibusdam veluti punctis; pediculo satis longo. In se intensius rubent, & minora sunt: dura admodum carne. Sept. 20.

Prasimelon Bollenfe, Fontis Adm.

quibusdam: pediculo breui, crasso. Videtur idem genus esse Pomi quod Stutgardiae Weisting vocant, sed Weisting.

Grüninger
apffel.

Grüninger apffel in Weist, quasi viride Pomum. Nam colore maximè omnium est virescente, punctis albis aspersum, angulosum: pediculo vnciali, acidum. Montbelgardum delatam ad medium Maium vsque integrum permansit.

maius, & maculis pulchrioribus. Vtrumque Montbelg. translatum integrum Nouemb. fine. Stutgardianum ad medium Maij vsque durauit, carne valde candida ex dulci subacidula, vinosa.

Duppen-
schwendt.*Malum Duppenschwendt Bollenfibus dictum.*

Sic in Weist vocant & circa Fontem Admirabilem, æquè mirabili profectò nomine, vt patet idioma intelligentibus. Pomum est acidum durabile ad Oporam vsque. Color virescens cum luteolo, subinde struis & veluti guttis rubentibus aspersum, pediculo sesquiuinciam longo.

Malum longipediculum Zellenfibus dictum.

Langstiter.

angulosum est: Pediculum vnciam longum habens, & in umbilico cavitatem profundiore.

Malum Concharum Venerearum modo maculatum, dulcacidum.

Seapffel.

Circa Balneum Admirabile Ducatus VVirtembergensis hoc genus pomi. Seapffel, satium Pomum quibusdam etiam Kern-Appfel, quasi granatum Pomum nuncupatur, quodd ex granis & semine proueniat. Pulchellum est vna parte album, altera rubellum cum maculis rubentibus, vt in conchis Venereis

Mala Loracina Bollenfia Font. Adm.

Seapffel (forte quodd Loram portionis genus, *Paricor* Græcis dictum, ingredientur, quod ferè à Germanis ex vindemiæ fratribus & reliquiis fieri solet adiectis Pomis

& aliis quibusdam) in Weist & Weist, accedunt aliquatenus ad *Hastlecher*, rubore multo perfusa, per quem veluti stria guttaque magis rubentes discurrunt: In vna etiam parte ex luteo virescunt. Pediculus tenuis, longus.

Variant & magnitudine, & colore: quædam enim magis rubra, quædam lutea magis. Alia magis striata, aliaminùs. Diu durare dicuntur. Caro alba, dulcis, grata, Sept. 20. nondum tamen edulis. Montb. delatum Maij medio integrum adhuc.

Paradis-Appfel vel Paradisfater Vulgò Basiliensibus dicta, prima sunt Poma, Iunio matura & Iulio, in paruis arboribus prouenientia, omnium vrbiorum Pomorum minima, quæ quidem hactenus viderimus, iucundi odoris & saporis, dulcis, suauitateque quadam propria ori blandientia, exterius candida, carne tenera. Habentur & Lugduni & Geneuæ & Monspeffuli, Iunio tempestiuè matura. Putamus eadem

Mala Paradisiana Basiliensibus dicta, praco-

dem esse, quæ ex Ruellio sub eodem nomine descri-
ptus ante Diet Paradiß æpfel iisdem Basiliensibus
Mala Para- vocata, prædictis paulò maiora, paulò tardiùs
dusiana ru- bra. Diet Para- quoque maturefcunt; Colore rubra, pediculo
disceat. rum solidior: sapore admodum dulci, & propemo-
dum melleo.

tiore: magis etiam rubens, & angulosum, gustu dul-
ci. Delatum Montbelgardum incorruptum erat ex-
eunte Februario.

*Malum dulcacidum album dura-
bile, & aliud dulce.*

Gräbting. Gräbting vocantur in Doll pago Ducatus VVirtem-
bergici. Alba sunt cum virore, ac luteis veluti oblon-

Malum granosum Zellenfe.

Kernäpfel in Zell & circa fontem Adm. quasi grano- Kernäpfel.
rum Pomum, vel granatum Pomum, ex albo sublu-

teum, ad virorem aliquatenus tendens; pediculi
longitudine & crassitudine mediocri. Hæc in se-
gmèta cæsa repositaque diutissimè asservari solent.
Sept. 20 carne erant alba, duriuscula, dulci tamen, &
esui grata. Aiunt in Doll vocari Zenthäpfel.

Zenthäpfel

gis maculis: Pediculi breuēs. Idem Pomum eodem
nomine habent in Zell. Dulce tamen esse aiunt. Sunt
& magis albicantia, aliqua etiam aspera viridiaque.
Pfaffen grü- Pfaffengrütting in Wäide vocantur, quo fit, vt non tam
ling. nominis, quàm formæ varietate moti, duas figuras
demus. Sunt verò posteriora colore albo cum luteo
palescenti, pediculo breui tenuique, durabilia.
Aiunt vocari etiam Lederfütting. Accepimus etiam no-
mine Schmets- ling. Oct. 20. in Kirchen carne dulci, soli-
diore. Hospes errorem esse ait in nomine, & ipsum
met esse Grütting: delatum Montbelgardum medio
Maio adhuc durabat vtrumque.

Malum turbinatum dulce.

*Poma sacerdotum dicta
quibusdam.*

Weyling-äpfel. Weyling-äpfel vocantur in Doll, & circa fontem Ad-
mirabilem. Turbinatum est vt Grütting äpfel (à pileo
turbinato dictum Pomum, de quo suprà) sed basi la-

Pfaffenäpfel. (id est Sacerdotum Poma) nomine no- Pfaffen-
bis data in Dienstach, eiusdem ferè cum præcedenti äpfel.

LIBER PRIMVS

Zementling.

præcedenti, pediculo longiori. Aiunt diu durare. Vtrumque expressimus.

Malum preciosum dictum.

Köstlicher
Opffel.

Köstlicher Opffel id est, preciosum Pomum in Ducatu VVirtembergico vocant circa fontem Adm.

Angulosum est, ex luteo albidū, quædam etiam vna parte rubent, pediculo breui. Durant vsque ad Aprilem, carne

fatis tenera, dulci. Ex horto nostri hospitis, qui se solum habere putabat. Habentur tamen etiam in Wälte, vbi Süssapffel, & Süßling, id est, dulciuscula vocant. Hospes ille noster rapaces veritus manus, paulo tempestiuus sub Augusti finem collegit. Illud autem quod ex Wälte accepimus maius fuit isto, nimirum vacias quatuor altum, crassum quatuor & semissem. Octob. 4. adhuc bona: & Montbelgardum delata integritatem suam seruabant vltius.

Mala liquefcentia & snora dicta dulcia.

Schmelz-
ling.

Schmelzling, quasi dicas, facile liquefcentia Poma, forte quod ob carnis teneritudinem facile in ore diffuant, ex Dett & Wälte, nonnihil sunt angulosa, ex

Kistpffel-
ling.

albo & luteo pallida: pediculus non ita brevis. Aliquando dicuntur durare. Sept. 20. gustata, dulcia quidem, sed non ita grata, carne tenera, alba. Eiusdem generis datum etiam in Zell nomine Kistpffeling, id est, sonorum, dulce quoque & durabile. Interdum

valde magna inueniri aiunt. In Ruchen oppido Lederfussling vocant, alias Rencapffel, à sonantibus granis, & durare aiunt ad Quadragesimam. Quidam etiam Rencapffel.

Dreissling vocat à latitudine, ita ut prædicta nomina omnia sint Synonyma vnius Pomi. Varietas tamen nominum & aliqua etiam formæ mouit, ut duas figuras fieri curauerimus. Ac posterius, quod Rencapffel vocant, denud ita describerimus. Magnum est, latū, depressum, pediculo breui, nonnihil angulosum, ex pallore luteo albicans. Sept. 20. gustatum sapore dulci, gratū, tenerum. Quidam vocant Süßtapffeling. Delata Montbelgardum ad finem Ianuar. nondum putrida erant: carne tenera, dulci. Quod verò Kistpffeling nomine datum in Zell, Montb. aduectū ad Febr. medium durauit, carne dulci.

Dreissling.

Süßtapf-
eling.

Pomum Orbiculatum VValdensium.

Schelling apffel, id est, rotundum Pomum, ex Wälte, ex Schelling albo, luteolum, aspectu elegans. Sept. 20. carne tenera, alba, dulci. Habentur etiam in Dett, & ad Ianua-

rium durare aiunt. Montbelgardum delatum ad medium Febr. vsque durauit.

Fragrantis odoris præcox Pomum angulosum dixit valgi consensus, quod sub Augusti mensis principium maturum, Montbelgardi mensis inferri consuevit, quod vola interdum comprehendas, alias altero tanto grandius, thorulis ab umbilico secundum

Malum præ-
cox angulo-
sum acido-
dulce.

dum longitudinem decurrentibus, angulosum, quæ solem sensit, confusa flauit rubescens, cætera ex herbaceo pallescens: carne tenera, sapida, acorem temperante, sufficiente dulcedine.

Malum serotinum angulosum ferorum.

Speciosum Mali genus, quod concussu strepitum intus contentis seminibus efficit. Quinque vel sex uncias longum, quatuor latum, vndique ferè angulosum & inæquale, modicè sessile, striis rubris passim decoratum, quædam vna tantum parte. Sunt & quædam minora. Item quæ vno latere tota ferè rubra, opposito flaua, mediū striis & sanguineis veluti guttis nihilo minus decorantibus. Umbilicus profundus est, angulis vndique ceu monticulis obvallatus. Pecioli tenuis, brevis, & non unciam longus. Adaperitum Pomum, vel per medium sectum cavitatem ostendit amplitudine notabilem: fornicatam dicas concamerationem, in qua, Pomo commoto, semina strepitant, vti dictum. Decuplo plus seminum caperet, quàm cōtinet. Caro Hyeme demum mollis, dulcis, grata. Aprili adhuc durans, sapidum, edule tamē Sept. licet carne durum. Quædam etiam ritè lecta & adseruata durant in Æstatem. Montbelg. & Burgundi *Crisant*, Lothar. *Pomme Loquette* vocant, omnes à sonitu. Montb. etiam dicuntur *Pommes de Chatenou*, Leguntur Septembr. Montbelg. in Pomario Principis.

Nomina.

Pomum angulosum, albocitrinum, fugax.

Trientem aut quincuncem altum, tribus vix latius, angulosum: cute albocitrina luteum, odoris gratissimā fragrantia commendatum, qua vel vestes & reliqua interpositum afflat: carne molli, sapida vinosā. Pediculo breuissimo, & penitus scrobiculo immerso: Umbilico profundo satis. Montbelgardi mense Augusto matura, diu non durat, cavitates magnæ, grana multa, hinc sonora, si separentur agitatione, à suis pediculis albis, vel vbi exsiccantur.

Malum mammatum, à talo grand talon dictum.

Elegans aspectu Pomum, ea parte, quæ adhæsit, veluti mammam habet, alias rectā protuberantem, alias incuruam & veluti pendulam. Immediate suo hæret ramo, absque pediculo. rubris striis variegatū parte vna, opposita flauum, figura subouatū, si mammam demas. Acidulo & vinoso gustu. Matura Sept. vix durant vltra solstitium hybernū. In horto Montbelg.

Malum Cambour.

Cambour in Lotharingia dicta poma Præmagna & pulchra, ex flauo viridantia, absque vlla vel striâ, vel rubredinis nota: sed punctis quibusdam fuscis & araneosis conspersa, subrotunda, sed latiora, quàm altiora. Caro vinosa, grata. In horto prædicto.

Malum æstiuum dulce.

Æstiuum dulce vulgò dicta, tota flauent, si elegantem illam purpurissimam, quæ vt plurimum circa pediculum donata sunt, adimas. Sessilia sunt, ex rotundo leuiter compressa, mediocria magnitudine, cute læuissima. Breui & tenui hærent petiolo. Gustu dulcissimo [ac melleo, succoso. Matura Sept. non durant. Ideo *Æstiuum* dicta. Sunt enim horaria. Vt auulsa, vt manducari solita.

Pomum cristatum.

Pomum cristatum nobis dictum, magnitudinis mediæ, sublongum, uncias circiter quatuor latum, tres crassum, cute flaua, plurimis punctis & maculis nigricantibus notata, cui in vno latere crista plerumque parua, secundum longitudinem donata: pediculus cōtortus, brevis unciam ferè semis longus: Caro sublutea firmiuscula, grati, acidi saporis: Decembri erant esu bona, durabilia videntur. Helicuriâ nobis delata fuere.

Malum Curtipendula dicta.

Celeberrimum hoc Pomi genus est totius Europæ, sic dicta, quod ex curto admodum pendeant pe-

diculo. Iam supra ex Ruellio descriptum est nomine Capenduorum: sed minus tantum. Nam apud nos Mōtbelgardi duo habemus genera: Maius & minus. Maius tres uncias latum, duas altum, sessile, sed non ita compressum, vt minus. Cutis subcrocea tota maculis paruis ac verrucosis scatet. Odore sunt præsuauis, carne quoque firmiuscula, sed minus, quàm minorū, flauescens, saporis præcipui & maximè commendabilis. Facile durant in Oporam vsque, si diligenter legantur & adseruentur. Quosdam etiam ad biennium diligenti cura seruasse nouimus, quod Basilienibus haud aded insolens. Minora sunt ea ipsa, quæ Curtius Capendina vocauit, & apud Gallos in maximo honore esse testatur. Quidam esse volunt Mattianâ illa Romanorum, vt annotat Dalapud Athæneum. Alij Cestiana esse putant, vt & supra monuimus. Coluntur Montbelgardi diligenter in hortis, præcipuè Illustrissimi Principis, & Basileæ sunt frequentissima. Habentur etiam Monspelij & in Italia. Sed arboris summitates facile congelantur asperiore Hyeme. Habetur etiam præmagna & speciosa in Megni-Danigon Ill. Ducis VVir. arce.

Maiores & Minora.

An Mattiana aut Cestiana.

Curtipendulorum sæcum Medici sagaci indicio in Syrrupum ad Melancholicos & Cordiacos affectus concinnare præcipiunt. Eorundem vsus est ad nobilem & preciosam illam confectionem Alkermes, quam Monspelluli parari vidimus, & alibi Pharmacopœi quoque diligentiores eorum segmēta decorata saccharo vel melle condiunt, delicatis & ægrotantibus expetita, horumque vsus præ aliis omnibus præstat. Nostri Capannierapflet vocant. Galli Capendu vel Carpendu.

Vires & sus.

Nomina.

Epamanduoduri, (qui nunc vicus est è vetustissima urbis reliquiis exortus, sub dominio Ducis VVir. in Comitatu Montb.) Pomi quoddam genus habetur, *Courtequeue*, quasi curtipedaneum, aut curta cauda dicas, fortè ex insitione, Curtipendula Mali cum alia quadam, comparata, cum & facie & gustu quodammodo ad ea accedant: Speciosiora tamen, & altero tanto maiora, quædam vndique flaua, alia rubella arcu decorata (quod in Curtipendulis nunquā obseruauimus), punctis araneosis repleta. Umbilico sunt magno & profundo, peciolo breuissimo, vt apprehendere manibus non sit. Durant ad Martium & Aprilem vsque, quo tempore satis integra ac vegeta nobis exhibita, nomine prædicto. Sapor acidulus, vinosus, gratus, & à Curtipendulorum, quæ proprium quendam habent vix exprimendum, diuersus. Substantia carnis flauescens, æquabilis, minus dura, quæ illorum. Ipsum verò Pomum odore fragrantiss. est.

Malum Curtipe daneu. Courtequeue.

Malus non florida dicta.

Elegans hoc Mali genus è Regio illo Illustr. E.C. VVirtembergicæ horto Stutgardiano, à radice (quibus abundare solet) auulsis furculis & stolonibus, in E.C. hortum Montbelgardensem transplantauimus. Et iam in pulchras arbusculas excreuerunt, quæ quarto anno, loco florum, in fine Aprilis & initio Maij, protulerunt foliaceâ & muscosam quandam congeriem viridem, vel florum velut rudia.

Mali sine floribus putata.

verò cocta, comesta, magis aluum mouent. Verum ad Orthopneam, hoc est, respirationem, quæ erecta ceruice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoque hausta profunt. Hæc Hipp. Nos verò in tali casu dulcibus malimus uti, quàm acidis. Mali omnis folia, auctore Diosc. & flores, & germina, astringunt, maxime Cydoniæ. Et ipse fructus crudus quidem astringit, maturus autem non similiter. Quæ verò per Ver in vigore sunt Mala, bilem inducunt, & etiam neruoso generi incommoda sunt, ac inflant. Melimela aluum molliunt, & lumbricos expellunt, sed stomacho incommoda sunt, & ardorem inducunt. Appellantur ab aliquibus Mala dulcia. Quæ Epirotica appellantur Mala & Romanis orbiculata, stomacho commoda sunt, aluum sistunt, urinam prouocant. Debiliora tamen Cydoniis sunt. Porro ad id, quod Diosc. ait, lumbricos expellere, Marcellus in Græco vitium latitare putat, quando ait, *ὀγκία ἐκιννάσκει*, & à Barbaro, & à nobis ad ventris animalia & lumbricos pertinere creditum, parum felici, ut credimus, interpretatione, si rem & vocem æstimemus. Nam (infit ille) dulcia hæc Mala sunt, mellisque sapore, à quo nomen inuenerunt, nec videntur posse ventris animalia facile pellere: nisi fortè deiectionem hoc cibo aluum ea etiam sequuntur. Illud Dioscoridi & aliis scriptoribus omninò non conuenit, quod ventris animalia *ὀγκία* appellantur, quæ voce nunquam veteres vsi sunt, præterquam in bestiis & venenatis illis, quæ ictu morsu venenum relinquunt: Serapionis ætate tamen hæc erat etiam eius loci lectio & intellectus. Sed cur non conueniat (ut Marcellus putat) Dioscoridi *ἐκιννάσκει* vocare *ὀγκία*, cum idem fecerit Hippocrates, ut testatur Galenus in Glossis. Sat veneni inferunt, quando putridas febres accendunt, & per eas interficiunt hominem. Deinde per accidens Poma dulcia interanea eiiciunt, aluum nimirum laxando, ut ipsemet fatetur Marcellus. Quid si descendente Pomorum dulcedinem sequantur odore illecti vermes, & deinde mutata sede, à natura promptius eiiciantur. Quid si & serpentis specie quidam in homine nascantur, quales & Parus depinxit? Sed ad Galenum accedamus. Malus, inquit ille, non omnis eiusdem est naturæ, veluti nec eiusdem fructus: quippe quædam Mala dulcia sunt, quædam austera, nonnulla acida, alia extremè exoluta & aquea, & sanè in istis aqueum exsuperat, ut temperies eorum sit tum humidior, tum frigidior: in acerbis autem terrenum frigidum: in austeris verò tum istud, tum aqueum frigidum, sicut in dulcibus aqueum temperatum. Sic quoque succi, cortices foliaque inter se dissident. Itaque si austeriora sunt, atque acidiora, vulnera illis glutinare possis, tum in phlegmonarum principio influxionem repercutere, ac stomachum, ventremque exsolutum ac languidum roborare: at aquosioribus mediocres phlegmonas incipientes & gliscientes remittere. Porro quod plurima Pomis omnibus excrementitia frigidaque insit humiditas, vel hinc liqueat, quod eorum omnium nullus omninò succus durare, ac vetustatem ferre possit, verum acrescant corrumpanturque vniuersi. Quæ de re, prout in alimenta veniunt Poma, perspicue quid iudicandum sit, docet idem in secundo de Alim. Genus Malorum non est simplex, quomodo neque Pyrorum, neque Punicorum. Quædam enim sunt, quæ saporem habent austerum, alia acidum, alia dulcem, nonnulla etiam ex iis mistum, apparentque & dulcia simul & astringentia. Præterea alia quædam cum dulcedine manifestum habent acorem. Adhæc, alia cum acore acerbiter. Inuenias autem interdum, & quæ hos tres saporibus simul habeant euidentes, aded ut acida appareant & dulcia, acerbiterisque habeant non nihil. Perspicuum autem est, quod astringens, austerum & acerbum,

tria hæc nomina saporis, qualitatem vnicam significant. Quod verò acerba quidem in eo ab austeris differant, quod valentiùs adstringant (commune autem ipsorum genus est astringens) ex 4. l. de simpl. facult. didicisti. Memor igitur illorum scito, Mala quidem quæ astringunt, succum habere frigidum & terreum: quæ verò acida apparent, frigidum quidem, verum tenuium esse partium: mediâ autem temperaturâ esse dulcia, quæ tamen ad calidius vergunt: quemadmodum, quæ omnis qualitatis sunt expertia, ac velut aquosa, ad frigidius inclinant. His igitur vtêris pro vincenti in saporibus facultate: austeris quidem Pomis cum ventriculus vel propter calidam intemperiem, vel multam humiditatem fuerit imbecillus: acerbis autem, cum duo hæc aucta admodum fuerint: acidis, quando succum crassum, qui non magnoperè frigidus sit, suspicaberis in ipso esse collectum, quandoquidem succus frigidus non acida, sed acria postulat. Vtraque certè, & acria & acida succos crassos incidunt: in eo tamen differunt, quod illa quidem cum calfactione: hæc autem cum refrigeratione id præstent. Perspicuum quod astringentia quidem, quantum in ipsis est, alui deiectiones semper cohibent: acida verò, cum succum crassum in ventre inuenerint, ipsum incidunt, ac deorsum subducunt, ob idque deiectiones humectant. Quod si ventrem purum inuenerint, ipsum magis sistunt. Porro succus dulcis, cum sine acrimonia & crassitie, hoc est, cum solus planè fuerit, celerius quantum in ipso est, distribuitur: quod si acrimoniam aut crassitiem habuerit, citius subducitur. Est autem & aliud succi genus, non in Pomis modò, verum etiam in aliis omnibus, quod aqueum & qualitatis experte appellat, ut antea quoque diximus, quod stomachum quidem minimum iuuat, in medio autem est memoratarum facultatum, quemadmodum & aqua ipsa. Inest autem Pomo eiusmodi id vitium, quod, cum ad mandendum ipsum aut voluptate, aut vtilitate adducantur, quando neque gustu iucundum ipsum, neque, quemadmodum astringentia, robur ventri inducere, neque fluentem ipsum sistere compariunt, meritò contemunt: quemadmodum & apud nos quidem in multis Asiæ locis, suis ipsis proiciimus, *πλατάνισιν* appellantes, quod tenera Platanorum folia (ut iam supra dictum in differentiis) gustu quodammodo representet. Ceterum optima genere Poma non sunt antè colligenda, quàm in arboribus maturuerint: concoctu enim sunt difficilia & frigida, tardeque permeant, & prauis sunt succi: ut interim omittam, quod succum etiam habent frigidum ac leuiter crassum. Quæ verò bellè matura in Hyemem & Ver proximum adferuant, ea sæpè in morbis maximum afferunt præsidium, vel cataplasmatibus modò cum farina admota, aut in calidis cineribus mediocriter assata, aut pulchrè in aquæ bullientis vaporibus percocta. A cibo præterea statim dare ipsa conueniet, nonnunquam autem & cum pane ad ventriculum & stomachum roborandum iis, qui deiectiones sunt appetentiâ, tardeque concoquunt, quique vomitu, diarrhœa ac dysenteria infestantur. In hunc usum acerba sunt apta. Parata enim, ut iam præcepi, mediocrem retinent adstrictionem, cum si mediocriter austera fuissent, in eiusmodi apparatu adstrictionem omnem deposuissent, ob idque similia iis euadunt, quæ ab initio sunt aquea. Hactenus Galenus. De qua re paulò aliter sentire & consilare videtur Aristoteles. Querit namque cur Poma prius esicata non ita repletionis mole respondeant, quàm si post? An quod ceteris esculentis, grauius Pomorum genus sit? Iccirco ante cibum ingesta, suo pondere in imum delapsa, supernè loci capacitatem desumpturis cibis relinquunt? At contra si post edantur, innatant, & partem inanem occupant

Dulcia.

Ventriculus calidus.

Acida.

Alui deiectio.

Aquea.

Platanifolia.

Poma immatura innoxia.

Cataplasma.

A cibo danda.

Vomitus. Diarrhœa. Dysenteria.

Quæstio.

Diosc. codex vitio laborare putatur.

An dulcia Mala expellendis vermibus conferant.

Temperamentum.

Vulnera.

pant, quoniam promptè deorsum ferri haud possunt. Videtur igitur Aristoteles probare, ut ante cibum sumantur. Et sanè ipse respondet effectus. Sumpta enim Poma ante cibum, facillimè aluum solvunt: at si post cibum, nihil ferè aliud quàm inflant, & flatus excitando molestiam pariunt stomacho, ut proprio periculo didicimus. Poma sanè sunt fungosa & spongiosa, quæ iniecta aquæ innant, contra Pyra residunt, unde Poma difficulter in ventriculo concoquuntur. Et Hippocrates: Sanum (inquit) & languentem vexant Poma: quoniam his deuoratis, corpus humorem haurit. In Autumno verò repleti noxium est, non ob satietatem tantum, verum etiam quod vitiosi humores inde nascantur, atque flatum quoque excitent.

Paulus quoque Ægineta non omninò consentit Galeno. Is enim vult Mala omnia frigida esse, atque in iis exuperare humiditatem, multoque magis illa, quæ suapte natura huius habitus sint. Nempe & cæteris omnibus magis præstare, ac in eis aquam minimè nocere, quia subtilior, citiusque excernatur, quo fiat, ut minùs noceant, nec vique adeò corporis particulas tentent. Querit autem Alex. Aphrodisæus, cur Poma noceant? quoniam, inquit, frigida sunt, ac humida. Ergo dicere debuisset tantus Philosophus, non simpliciter nocere, sed frigido tantum, humidoque ventriculo. Calculum etiam gignere prohibentur, si ad saturitatem edantur. Ad animi verò deliquia vtilia sunt, & cordis debilitatem. Quæ autem nondum ad maturitatem peruenierint, noxium pariunt succum, morbos creant, & horrores causas adferunt. Melioris autem succi, qui maturitatem induerint, ex eodem Paulo. Columella præter utilitatem æconomicam nihil habet.

Mala siccata Mala, ait, in duas vel tres partes diuisa, & in Sole posita, donec arescant, non minimam partem cibarium per Hyemem rusticis vendicant: nam pro pulmentario cedit sicuti ficus. Istud verò diligenter apud nos præstant attentiores ad rem: & decidua quæque Poma Piraque in segmenta confecant, ad Solem aut in furno torrent, & in aliquot etiam annos adseruant, non sine rei familiaris compendio, si sequenti anno frugum non sit proventus & quæ vocant Germ. & quarters Galli. Plinius de Malorum vitibus sic habet. Mala verna, acerba, stomacho inutilia sunt: aluum cogunt, & vesicam circumagunt: nervos lædunt. Cocta meliora. Melimela & reliqua dulcia, stomachum (vexant, adde ex Diosc.) & ventrem solvunt, siticulosa, æstuosa, sed nervos non lædunt. Valeriana non parum commendatur ad pulmonis & iecinoris affectiones: quæ Domitianus elisasse fertur, de quo supra. Orbiculata sistunt aluum & vomitiones, vrinas cient. Sylvestria Mala similia sunt vernis acerbis, aluumque sistunt. Sanè ad hunc usum immaturis opus est. Fit vinum è Malorum omnibus generibus. Diphilus apud Athen. inquit, recentia & immatura Mala prauum succum generare, offendere ventriculum, reliquis cibis innatare, procreare bilem, morbos inuohere, horrores efficere. Ex iis quæ matura sunt, succi laudabilioris esse dulcia, excernique minori negotio, quia nihil adstringant: acida succi deterioris esse, aluumque magis tardare. Quorum autem remissior dulcedo est, illa sanè ori placere cum eduntur, & ob aliquantulum astriktionem ventriculo prodesse. Orbicata (sic enim vocat) quibus adstrictio iucunda est cum dulcedine, ventriculo conferre, Setania, & Platania quæ nominant, succi bonitate commendari, & propterea quod excernuntur facillè: sed ventriculum nihil iuuare. Philocimus quoque scribit, verna Mala Piris ægrius coqui, siue vtraque nondum matura sint, siue iam ad maturitatem peruenierint. Quod ad facultatem spectat, acidorum & immaturorum

succum reliquis acerbiorè esse, & aliquantulum id est, mordacem, illaque succum præstare corpori, quem radentem aut lancinantem (Eucider) vocant. Itaque Mala Piris in totum difficilius coqui, & si quis pauciora Mala comedat, in illis conficiendis plùs laborare: si plura idem Pira sumpserit, minùs. Radentem, qui ex ipsis gignitur, Praxagoras succum appellat. Quæ quidem à ventriculo tum Pira, tum Mala percocta non fuerint, ea crassiores succum præbent. Est igitur à nobis demonstratum, in vniuersum coqui difficilius Mala, quàm Pira: tum etiam quæ acerba sunt, solere crassiores succos gignere. CELSVS stomacho aptissima ex Pomis, dicit Malum Orbiculatum, aut Scandianum vel Amerinum. Ex recentioribus probatur nobis Tragi diligentia, ipsis etiam Medicis phaleratis annulatisque imitanda, qui è vinosis Pomis Electuarium non aliter atque è Cydoniis præstantissimum conficit, quod & palato quàm gratissimum est, & in ardentibus febribus quàm accommodatissimum. Nam sitim restinguit, & languescentem appetentiam inuitat, ægris quandoque gratius, quàm alia quæcunque seplasiariorum confectiones. Acida (inquit ille) Poma ventrem inhibent, vrinam pellunt, vomitiones eructationesque stomachi cohibent, id quod sylvestribus potissimum adscribendū fuerit. Omnis generis Poma in classes, saporis secutus, digerit. Dulcia Poma, ut scribit Dod. minùs frigida sunt ac humida, carnis suæ soliditatem hæc cocta retinent, alimentum conferunt amplius, ac minùs humidum, quàm cætera Poma: minùs facillè per ventrem etiam descendunt: Acida frigidiora sunt, tum & humidiora. Horum coctorum substantia diffluit, nec soliditatem suam retinet: alimentum parcius subministrant, idque crudum ac frigidum. Ita verò & facillè & citò delabuntur, ut etiam remorantem aluum promoueant, præsertim ante alium cibum assumpta. Acerba aut austera Poma, ut sunt sylvestria, ac immatura, frigidiora sunt: succum ingenerant crassiores, ac omninò flatulentum. Minùs nocent, si citò ac velociter descenderint. Si hæserint, flatus gignunt, ac colicos adferunt dolores. Quæ inter hæc medijs sunt saporis Poma, ac non raro duarum aut trium qualitatatum gustum referunt, vincentis saporis facultates præcipuè obtinent, aliarum verò participes sunt. Præstant autem semper crudis Poma cocta, quorum malignitas sæpè numero non modò per ignem emédatur, sed & additis vel aromatibus, vel alijs corrigi potest. Prodesse autem possunt Poma ventriculo calido: austera verò etiam calore languentem ac resolutum roborare. Succus Pomorum odoratorum, ac medijs saporis, compositionibus nonnullorum medicamentorum impensius rescicantium inditur ad eorum nimiam qualitatem remittendam, ut sunt Serapium ex Pomis Regiis saporis, Antidotum ex granis Cocci baphici, & si quæ sunt alia. De Serapij conficiendi ratione & vsu, multa habes apud Practicos, speciètim etiam apud Amatium Lusit. Conficitur verò & cum eiusmodi Pomis vnguentum ex adipe porcina & aqua rosacea, cuius ad nitorem faciei & aduersus cutis asperitatem vsus est. Etiam si autè facilius concoquuntur dulcia Poma, si tamè, ait Matth. in calidiore temperamèti ventriculum ingerantur, facillè in biliosos conuertuntur humores. Succus è dulcibus Pomis expressus cum liquore stillatitio Buglosi mistus, contra melancholiam prodest, sanguinem obscurum clariorem reddit. GESNIUS. ep. ad Contr. Forerum p. 127. 6. Poma non nisi dulcia & cocta edat interdum mulier melancholica. Acidodulcia benè matura, per Hyemem & in vernum vsque tempus conseruata, non improbantur: ægrotis quoque vtilia, tum elixa, tum assa. Omnibus autem ferè Pomis commune est, quod succus

Poma aquæ iniecta nant.

Cur Poma noceant.

Animi deliq.

Mala siccata

Mala verna.

Melimela.

Valeriana.

Orbiculata.

Vinum è Malis.

Dulcia.

Orbicata.

Electuarium è Pomis.

Acida.

Dulcia.

Acerba & austera. Sylvestria

Medij saporis.

Correctio.

Ventriculi calor.

Serapium de Pomis.

Vnguentum ad faciem.

Melancholia.

Acidodulcia.

Venerum. Succus expressus admisto paxillo Croci ebibitus, veneno aduersatur, & ventris animalia pellit. Punctionibus lateris Camerarius Cataplasma inducit ex pomo dulci, cui thus contusum inditur, vt simul assentur. Idem ad pulueris Pyrii empyreuma ex tinguendum, pomum dulce in Plantaginis latifolia aqua coquit ad tabitudinem, dein cum lacte facto cataplasmate vulnere inducit. Parci experimentum est, si Fullo vermiculus (quem *Ohrenmittel* siue *Ohrengrübel* Germ. vocant, Galli *perce-oreille*) irrepsit in aurem, applicetur media pars Pomi dulcis, cuius odore illectus prodibit vt rodat, & auris liberabitur vermiculo. Nos in quotidiano vtu habemus, & magni facimus experimentum quod e pomis in aqua coctis paratur, & pulmenti specie oculorum inflammationibus imponitur. Possunt & ex lacte coqui vel caprino vel muliebri, vel ex aqua rose, euphras, aut alia aqua frigida. Cuius rei testis est Arnold. de cur. morb. ad dolorem, inquit, oculorum, calorem, ardorem, & ex calida causa humorem, Malum bene maturum adiectis feminibus in aqua diligenter coquatur, tundatur, & addito lacte mulieris supra pannum lineum extendatur, clausisque palpebris supra oculos ponatur. Ego tamen feliciter sapius hoc medicamentum expertus sum etiam sine lacte. Hydropicus Asciticus corripiebatur anhelandi difficultate, suffocationis periculum præ se ferente, eaque non tam inter comedendum, quam per somnum, vel dum obdormiscere conaretur: at is sedari sibi [ex Schenck. Obs.] statim symptomata hoc affirmabat, quamprimum crudi Pomi frustulum vnum atque alterum deuoraret. Hinc Gesn. in vitis pulmonis, & dyspnœa Malum assum, excavatum & drachma Thuris repletum felici cū successu comedendū dedit. Comendantur & Pomorum cortices siccati & accensi ad corrigendum aërem tempore pestis. Ipsius verò arboris folia cum astringendi & refrigerandi dote polleant, incipientibus inflammationibus cataplasmatibus specie contusa atque concocta vtiliter adhiberi possunt. E floribus aqua stillatitia elici potest, qua abluta sapiculè ac in multos dies facies, à rubedine & maculis rubris seu pustulis liberatur, vt scribit Tabernamontan. Paratur etiam eadem arte aqua ex ipsis pomis ad Cœliacos & Dysentericos affectus vtilis. Tragus quoque annotat e cereo cortice Malorum cocto, addito alumine colorem luteum confici ad tincturas. Rustica gens Silesiaca e tuis & aqua perfusis pomis, atque expressis potum conficit, quem *Apffeltranck* vocat: Schvvenckfeldius. Idem & in aliis locis parari solet, & apud Heluetios nostros, etiam sine aqua. Et quod ad Malorum quoque historiam facit, mirum quod annotat Curtius audiuisse se à præclaris viris, apud Tholofates hominem non plebeium fuisse, coram quo si poma cruda apponerentur, statim deficere solitum: nonnunquam etiam cum vitæ periculo, ni illi extemplo succurreretur. Nos quoque quibus afferrent Mala fastidium plures nouimus. Sed harum rerum causas neque nos scimus, neque scire labores tu. Insignem antipathiam aduersus Poma obseruauimus in Nobili Ill. E. C. VVirtemb. Alfato. Ita enim horrebat Pomorum odoratum, vt ne ferre quidem posset habentes: qua arte speciatim ego [Bauhinus] vt eluderem casei amorem, quo ipse delectabatur ego verò horreo simili antipathia Poma, postulabam, illo petente caseo. Ita mutua vtriusque cautela res cuique aduersaria deuitata. E contra tam mirè delectatur Pomis, Medicus quidam haud vulgaris, iam

Tom. I.

sexagenatis & amicus singularis, vt singulis partibus, quotiescunque offerebantur, aliquot mala innoxie voraret. At meo sanè periculo didici fungosam pomorum substantiam ventriculo frigidiori atque etiam intestinis haud esse commodam, nam præterquam quod diu in ventriculo obhærescit, flatus excitat atque dolores. Quæ res tandem effecit, vs & coctis, & crudis in totum abstinere. Pyra siue cruda siue cocta facilius fero, meliusque digero. Summè recreabatur pomis Domitianus Imperator. Ad satietatem enim pransus non temerè quicquam super cenā præter Martianum Malum, teste Suetonio, & modicam in ampulla potiunculam sumpsit. Monendi principes, ii præsertim qui insidus obnoxii, ne temerè & inconsideratè comedant Poma, ne illis eueniat, quod Clarinda quondam Principissæ Mantuanæ. Quippe Adilon Princeps Italiæ nescio qua Zelotypia commotus erga D. d'Allegres Gallum, diu multumque, maximè sumptibus modum intoxicandi hunc quærens, tandè hunc inuenit, vt per pediculum Pomi virus imperceptibile inderet, Pomumque præcipuè elegantia offerret. At is Pomi venustate potiùs, quam dolo commotus abstinit ab eius morfu ac præliatæ principissæ offert. Illa subito comedens paulo post multis cruciatibus fatigata fradique miserè interiit. Fertur sanè Ill. Christoph. VVirtembergicum fuisse Pomo intoxicatum. Modum inferendi venena Pomis vel adhuc arboribus suis hærentibus, nec annotare lubet, nec scriptis prodere integrum. Facile inueniet modum indendi cui veneni parandi virtus notum, nec odore, nec sapore aut colore se prodens &c.

Nunc quod reliquum est, si velimus iudicium ferre de vino Pomorum, [Cidre] habenda (teste Nic. Abr. e Framboisier) ratio gustus, ætatis, & compositionis. Gustus non solum pendet à Pomis ex quibus paratur, dulcibus, aut acidis, aut acerbis: verum etiam ab ætate. Succus enim conseruatus mutat cum tempore saporem, postquam defæcatus acquirit alium, quam habebat primò. Vinum Pomorum dulce, propter dulcedinem, que prouenit à colore temperato, mediocriter calefacit, & minus cæteris refrigerat, plus nutrit, estq; salubrius, potissimè in his, quibus ventriculus frigidus est & siccus. Acidum verò siue confectum sit ex Pomis acidis, siue successu temporis acidum redditum sit, quia valde aquosum & nonnihil terreste, adstringens & corroborans, nihilominus tamen tenue & penetrans, singulare est pro temperando calore ventriculi & hepatis & sanguine feruido & bilioso: ad vomitum compescendum & defluxiones biliosas, ad sedendam sitim, ad incidendum humores crassos & vilcidos. Asperum, quia valde frigidum, & siccum, non vtile nisi cum successu temporis, vbi acerbitem derelinquit, & magna frigiditas & siccitas, mutata in minore frigiditate cum aliqua humiditate mixta, vt dulcedine aut aciditate. Roborat quodam modo ventriculum languidum & relaxatum, compescit nimium vomitum, & omnes alui fluores, sedat palpitationem cordis & lipothymiam, concoctionem iuuat potum in fine pastus, dilutum pauca aqua, vt minuatur pondus & distributionis tarditas. Quod ætatem attinet Vini Pomorum. Insalubre nuper paratum, adhuc turbidum & non defæcatum: lædit ventriculum, excitat dolores capitis, obstructions generat. Vetustum & acescens non minus nocuum prædicto, id igitur bibendum, quod repurgatum & mediocris ætatis. Compositionis habità consideratione, id semper

Malum
Martianum
cena
Domitiani

Cautio.

Historia
dati Gene-
ni in pomo.Vina po-
morum.
Cidre.Pomorum
succus.Vinum
Pomorum
dulce.
Vires.Acidum.
Vires.Vinum
asperum.

Vires.

Actus.
Recentis no-
cium.
Vetustum
nocuum.
Delectus
Vini po-
morum.

C

melius & salubrius & concoctu facilius, quod paratum ex Pomis bene maturè suo tempore collectis, non diu reseruatis & sine aqua: ea enim admixta, naturalem saporem adimit, ac in causa est, ut acefcat & faciliè corruptatur, & non diu asseruari possit. Omnium pessimum ex Pomis sylvestribus cum aqua compositum.

Vinum ex
Pomis silu.
Pomorum
delectus.

Poma montana, auctore Scaligero, maxima ex parte, pro cibis, succo sunt aptiora: campestria dilutiora, minùs sapiunt, celèrius corrumpuntur: minùs alunt propter aqueæ materiæ ineptitudinem: sicuti montana propter terrestrem siccitatem. In genere præferuntur odoratiora, gustu aromatico, dulci aut subacido vel vinoso, temperatè leuèta, ritè asseruata. Malos, quæ fructus suos tanquam steriles, dare recusant, fecundas effeceris, si plumbeo circulo earum caudicem altitudine pedis à terra strictim concluderis, ante florum aduentum, & cum Mala cæperint adolefcere, soluto vinculo eas libertate donaueris, ut refert Matth. Et si vñ veniat, ut tota arbor deglauata pondere fœtum, laborare videatur, ita ut nonnunquam etiam rami scindantur. Sicut canit Ouidius:

Mali se
fiant se-
cunda.

Aspice curuatos Pomorum pondere ramos,

Vt sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.

tunc rami oneri impares furcis suppositis fulciuntur. Ita namque ipse:

Pomæque lassissent matrem nisi subdita ramo

Longa laboranti furca tulisset opem.

In Italia sic Mala diligenter leuèta, & selecta reponunt. In vas vinarium vel aliud paleis interferunt, ne se mutuo contingant. Tum vas optimè obturatur, ne aer penetrare queat, & in loco frigido collocatur. Hac ratione ad Quadragesimam & Paschatis festum vsque, [inquit Aug. Gallus] tam vegeta & recentia adseruantur, ac si modò ex arbore leuèta essent. Vide etiam quæ post historiam Mali sylu. tradita sunt. Si verò Poma quandoque congelentur, ea [ut scribit Leu. Lemn.] in frigidam aquam demersa, ad naturam suam redeunt, totaque illa glaciata concretio liquescit ac resoluitur.

Vt poma
congelata
ad suam
redeant
naturam.

DE MALIS SYLVESTREBVS.

Scaliger ex Platonis Timæo alicubi scribit, sativas omnes arbores olim fuisse feras, neque à seipsis, nisi cultu differre, translataque Malum agrestem ex feris locis, cultu mitescere, quod non fieret, inquit, si natura esset sterilis. Vero tamen cor. sentaneum est, Deum Opt. Max. solùm & vnicum rerum omnium Creatorem, tales homini condidisse arbores, quibus & frui & commodè vesci posset atque enutrir, cum homo herbis & fructibus nutrir debuerit. Aut certè dicendum quod & sanctis & grauissimis quibusdam placuisse nouimus longe aliam olim sylvestrium frugum fuisse conditionem, quam ea quæ nunc est, & ante diluuium vniuersale, vel vnicum Pomum omnem Indiam qualis nunc est, immò [ut quidam ait] omnem Pharmacopolarum medicamina suauitate ac viribus superasse. Id adeò ex hac re in mentem venit nobis, quòd sciamus Malum agrestem, quemadmodum & eius fructum, ita differre à Mitum genere, ut meritò velut distincta species haberi possit, fúsque deque habentes, naturæ ipsa, an cultura neglectus sit in causa.

Descriptio

Est enim Malus siue Pomus agrestis, minùs ferè procera quam sativa, tortuosior, ramosior, strigosior: materie, uti putatur, firmiore. Multi-

plex illa ramorum, & furculorum incondita diuisura, agrestem & incultum habitum faciliè ostendat. Sed & stolones tam è caudice, quam radicibus luxuriantes, ut neglectum cultum, ita & propria rigiditate sylvestrem naturam produnt. Folia, quam sativæ, magna ex parte minora, constrictiora: flores sativis similes, sed ferè minores, egregiè odorati, interdum subrubelli. In fructu differentia præcipua, qui paruus, & rarò Iuglandem æquans, magnitudine ferè Mespili, sed figura rotundior, longiusculo ac tenui pendet pediculo, cortice seu cute viridi, tandem & flauescente: quorundam etiam pulchrè rubente. Sed nec substantiæ mollitiæ, nec saporis conuenientia vñquam ad sativam accedunt, ac ne quidem ad infimæ notæ acidissima vel austera. Tanta pollent adstringendi facultate, tantæque acerbitate, ut eui planè inepta, nec vñquam fiant apta. De eorum succo postea dicetur.

Folia?

Flores.

Fructus?

Malus sylvestris Plinio, & Herbariis ferè omnibus, seu Malus agrestis, *μῆλον ἀγρὸν* Theophr. fructus *ἀγρὸν μῆλον*, & *ἀγρὸν μήλα*, sicut & Dioscor. Theocr. *ἀγρὸν μήλα* vocat, id est, montana Mala. Nec de sylvestribus tantum præcipere Dioscoridem, quando ait, ad adstringendum immaturis opus esse, quod ex Plinio Barbarus vertit, sed in vniuersum de omnibus acerbis, Marcelli sententia est. Dodon. sylvestres Malos eas dicit, quæ cultura expertes sunt. Scal. cultu tantum differre ait, & è syluis in hortos & viridariaeducta, cultu mitescere, Germ. *Holzöpfel*. Gall. *Pomme sauvage*, quorum genus quoddam Car. Steph. *Estrangouilliers* vocat, quasi strangulatoria dicas: ob vehementem enim acerbitem gustantes velut strangulare videntur: quorundam etiam tanta vis ut aciem gladiorum perstringant, ut Hermol. ex Plinio tradit, ob id & conuitio dicata. Anglis in Meridionalibus *Grabtree*, in Septentrionalibus *Starbtree* auctore Turnero. Vascones *Auerca* vocant, ut annotat Scal.

Nomina &
Synonyma

Montana
mala.

Strangula-
toria.

Auerca?

Veteres de Malorum agrestium differentiis nihil annotarunt, quantum hactenus quidem obseruauerimus. Et quamuis, inquit Curtius, inter se magnitudine, facie, aut colore, nonnullisque etiam aliis inuicem discrepent, per genera tamen non distinguuntur. Illis enim nomen tantum vñ remansit. At diligentior Tragus sylvestria Mala non vñus generis esse tradit, & tria annotat quæ sibi maximè probari ait, nempe ea quæ vocant *Brandwurtzöpfel*: posthæc *die gelen heis melting*: postremo quæ *Hermelting* vocat. Tabernamontanus has habet. 1. Malus sylu. maior alba, *Weißgroßholzöpfel*. 2. Mala sylu. rubentia, *Holzstöckling*. 3. Malus sylu. minor, *Heinholzöpfel*. Omnium trium figuras addit quidem, sed more suo, descriptiones nullas. Gerardus Anglus istas. Malus sylu. rubens, *The great wilding* or red *Grabtree*. 2. Malus sylu. alba, *The white wilding* or *Grabtree*. 3. Malus sylu. minor, *The Schmeller Grab tree*. 4. Malus duracina sylu. *The Choking leane Grabtree*. [Tab. Icon. pag. 1002. Oenomela *Weinöpfel*. Verum miramur cum figuras omnes quatuor habeat ex Tabern. & sine descriptionibus quoque, cur quartum genus, quod cultum est, [ipsi etiam Tabern.] faciat Sylvestre. In nostris regionibus etiam aliquot proueniunt species sylvestr. Pomorum.

Florent cum cæteris ferè, & paulò etiam tardius, quemadmodum & tardius maturantur, nempe Octobri, ut & Gesn. annotauit.

Proueniunt ferè in tota Germania, tam planis quam

Poma Vir-
ginie.
Vires &
vltus

quàm montosis, & tam montanis atque syluosis, quàm campestribus, & frequenter secus vias & semitas. Thomas Hariot in historia Virginie insulæ scribit, Poma syluestria, seu vt ille vocat *Pomes sauages*, similia Anglicis ibi nasci.

Et si de syluestrium viribus inter satia quædam sparsim dicta sint, tamen libet hic specialiora quædam assignare. Syluestria Mala, autore Theophr. odoratissima sunt & acerbissima, cui ex parte etiam subscribit Hermolaus, qui odore acutiora dicit vrbani, quod concefferimus quidem, sed non odoratiora, nisi per syluestria Poma, montana intelligas, vt Theophrast. intelligi posse videtur, tum non erunt simpliciter syluestria. Dioscor. syluestria Mala vernis similia scribit, & astringere. Et addit, oportere ad ea, quæ adstrictione opus habent, omnibus immaturioribus vti, quasi insinuare velit, immatura syluestribus esse vi & facultate succedanea, vt reuera se res habet. Omnibus porro syluestribus succus vehementer austerus est & acidus, ex quo & hic Montbelgardi & passim in Galliis, vbi proueniunt, succum Omphacinum prælis expriment, quem repositum per annum aut etiam plures asseruant: nam vim acquirit aceti, quo in cibis vtuntur, eius loco, existimantes speciatim pisces ex eo coctos firmiores fieri & sapidiore, quod & nobis probatur. Verius vocant, Picardi etiam potionis genus ex iis parant, quo vtuntur vini loco. *Piquette* vocant, tale parant etiam Montbelgardenes & Vicini Burgundi, vocant *Picasse*, magnos vltus habens in re coquinaria ad *insinuata* & intinctus varios, potiss. ad coquendos pisces, quos sua adstrictione & aciditate firmissima carne reddere nouimus. Ipsa autem Poma aluum sistunt immatura, cocta verò mouent, vt scribit Curtius: quorum succi si sumantur, rectam spiritus angustiam leuant. Stomacho inutilia, aluum & vesicam circumagunt, nervos ledunt. Vtilia sunt ad impinguandos sues, quod in defectu gladium apud nostros fieri solet.

Superesset, ne alicuius obliti videremur quod ad Malorum historiam pertineret, vt aliquid etiâ adderemus de Mali morbis, vt vermiculatione, & aliis: vt & earum purgatione, & satiu, de quibus Theophrastus, & ex eo Plinius satis copiose scripsit, & Scaliger suis annotationibus illustrauit. Mali etiam quomodo inferenda, & quando, quomodo putanda, colenda, quâ ratione cauendum ne fiant caduce. Sed ne in immentum nostra excreseat historia, & vt Lectoris compendio consulamus, eundem ad Plin. Colum. Pallad. Petrum de crescentiis, Conradum Herespach, Ruellium, & alios, qui de hac re scripserunt ablegamus. Apud eosdem inuenias, Mala quomodo colligenda, reponenda & conseruanda, aut etiam condienda.

Car. Stephanus speciatim aceti rationem parandi docet ex malis syluestribus. Item qua ratione Mala rubra facias. Item dulcia quo modo fructifera reddenda, & inferenda: ut Malus in Cotonæam, satiuam in satiuam, syluestris in syluestrem: vt Mala saporem quatuor diuersorum habeant Malorum: ut fiant dulcia & acida: Pyra & Mala in eadem arbore: quæ omnia diligentissimè persequitur. Denique Colerus quoque magna diligentia in suo diario Oeconomico, & quædam etiam mirabilia prodidit. Quomodo curandus Morbus Germ. *Watter* dictus, id est, vipera, qui Malos infestat. Vt Mala fiant rubra cum sanguine Lupi piscis: Quomodo Mali inferenda Alno, Sorbo aucupariæ, Ceraso, Salici, Populis: Pyrum & Malum inserta eidem trunco, v-

Tom. I.

namquamque suum ferre fructum, sed Mali furculum non diu suum ferre. Item inferi Malum in Brassicam & Vitem, & alia multa, vtilitatis & iucunditatis plena, quæ hic curiosius persequi non est nostri instituti, quod in alio Opere fortè agemus. Varios modos recondendi & reseruandi Poma habes in cap. de Pyris, quos & ad Malos referre possis. Aug. Gallus censet non prius colligenda Poma vel Pyra, quàm ter aut quater pruinam senserint, q. de hyemalibus intelligendum.

DE MALIS SYRIÆ ET GOMORRHÆ CAP. II.

Magnum quidem & admirandum, quod auctores nonnulli, inter quos Iulius Solinus, grauis certè autor, de Pomo quod in sinu Iudææ Gomorrhæ gignitur, memorant: quod licet maturitatis præ se gerat speciem, manditi tamen non possit. Nam fauillaceam intrinsecus fuliginem, ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ velleui tactu pressa, fumum exhalat, & in vagum puluerem fatiscit, & cinerefcit, vt oculis tenus placeat. Id verò multi è nostris Theologis, in memoriam & vltionem criminis posticæ Veneris, quo incolæ regionis Pentapoleos tam sæditer & communiter laborarunt, esse arbitrantur.

Vltio diuina.

DE MALO COTONEA. CAP. III. COTONEA MALVS.

MALVM COTONEVM.

C 2

Infusio
mangania.

Nater.

Descriptio Lignum. **M**alus Cotonea, pusilla arbor est, ligno contorto, intus pallente & albicante firmo satis & aquabili, cortice obtecto mediocri non rimoso nec valde scabro, infernâ parte suffusco, superne subcinereo, lauiore atque glabro. Folia gerit Malo vulgari æqualia, nulla in ambitu crenâ incisurave dissecta, pronâ parte cana lanugine vbertim obsita, supina verò viridantia & lauiâ ferè, rariùs [& non nisi tenellis foliis] lanuginosa, quæ lanugo facilè affrictu digiti deraditur: flores non multi simul vt in Malis, sed in furculis singulares, Rosis sylvestribus persimiles, quinque foliis subrotundis, ac semuncia latioribus, carneo colore præditis constantes, in quorum medio stamina multa purpurascencia apicibus luteolis: flori autem toti subsunt quina folia ex viridi canescentia, villosa, quæ postmodum fructuum pythmenâ foliatum efficiunt. Sub illis lanuginosum quid extuberat, futuri fructus rudimentum, quod cadentibus florum foliolis incrementum capeffit, donec fructus perficiatur, magnitudine Mali, figura varius, turbinatus, & torulis eminentibus tuberosus, paruus, magnus, mediocris, densa lanugine rasili obductus: pulpa melina, odora, adstringente, & subacida. Semina in ipso Pomi centro, quinque cellulis distinctis continentur, cortice spadiceo, medulla alba, Pyri feminibus non multum dissimilia, viscido quodam lentore lubrica, quem in aquam deiecta deponunt, & ipsam mucilaginosam reddunt. Radix copiosa, fusco cortice vestita, aliâ recta, aliâ obliquè acta, è cuius summo multi stolones virgati sese exerunt.

Satio. Seritur auulsione, insitione, viuiradice, ramulis & taleis. Ipse verò fructus ex arbore pendens, incuruatos trahit ramos, prohibetque crescere parentem, vt Plin. ait: habetque hæc arbor omnium Malorum infima, omnium Malorum maxima, vt Goropius annotat. Democritus Cotoneum cuiusvis animantis effigiem repræsentare promittit, si in formulis insculptis clausum adolescat. Differentias postea describemus.

Nomina. **Arbor** **Cotonia.** **Cydonia.** **Malus Cotonea**, quo nomine primus Cato appellasse traditur, & **Cotonea** simpliciter, aliis **Cydonia** à Cydone Cretæ oppido, vnde primum aduecta putatur. vnde Serenus:

Aut quæ poma Cydon Cretæis misit ab oris:

De qua re postea fusiùs agitur. Platina etiam **Cotonia** vocat. In officinis **Citonia**. Græcis **κυδωνία** vt Theophr. & **κυδωνία** & **μηλέα**, cæteris. Germ. **Quitten**, oder **füttenbaum**/ Belg. **Queappelboom** **Queperreboom**. Gal. **Coingnier**, **Coignacier**. It. **Cotognaro**. Hisp. **Codonero**. Ang. **Quince tree**. Fructus **κυδωνίου μήλον**, **Cotoneum** & **Cydonium malum**. Lonic. putat **Cotonea** dici, quia lanugine [quæ, vt ille ait, **Coton** Græcis est] tecta sint: [& vt C. Bauh. scribit,] quia **Cotone** seu **lanâ** tecta videantur. Verum apud nullum hætenus probatum Authorem legimus, **Coton** vel **Cotonem**, aut **Cotona** esse Lanuginem, sed barbarismo eæ voces ex Gallico & Italico mutuata videntur, quibus **Coton** gossipium est, quod nec ipsum quidem quis propriè lanam dixerit. Aliis **Codymalum**, siue **Cydomalum**, vt Cretensibus, vt dicetur postea, quod Galeno **κατ' ἔξοχον**, & per excellentiam dicitur **μήλον κατ' ἔξοχον** c. 1. & apud Diosc. **μηλίον**, melinum vnguentum Plinio, quod ex **Cotoneis** paratur, & vinum quod **μηλίτην**, & **κυδωνίτην** vocat. Iulius Pollux æstium **Malum**. Virgil. **Malum canum** **αειφρασικός**. Eclog. 2.

Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Et alibi: Aurea Mala:

-- Aurea dure,
Mala ferant Quercus, &c.
Et Eclog. 3.
*Quod potui puero, syluestri ex arbore lecta,
Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*
Et rursus, roscida Mala: Eclog. 8.
*Sepibus in nostris, paruam te roscida Mala
(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.
Alter ab undecimo tum me iam ceperat annus
Iam fragiles poteram à terra contingere ramos.*
Quæ quidem Virgiliana nobis videntur de Malo Cotoneo intelligenda, & perperam à nonnullis ad Mala Punica referri.

Aurea poma manu, &c.
dicit Ouid. Metam. 10. *πᾶσα ἐν χερσὶν ἔχων*. Mala aurea & coloris aurei dicit Seruius, vnde Martialis:

Cecropio saturata Cydonia melle.
Frisius ad Eclogas addit: Græcis **χρυσά μήλα**, aurea Mala, & citrina Mala esse ein Art der füttenen/ schön Goldgeel. τα κυδωνία Diosc. Ob huius fructus & formosam speciem, & amplitudinem in arbore tam parua nascentis, ac tenui, Tryphon Medicus apud Plutarch. 5. Sympol. Malum ab Homero dictam fuisse ἀγλαόκαρπον commemorat, tametsi de Mali Citria fructu id potius explicandum putet Dal. Quodd autem Mala aurea, Cydonia sint, multi probare satagunt, ex Herculis signo, ante ætatem nostram Romæ defosso, manu tria mala cotonea tenente: visitur nunc Romæ in curia Conseruatorum. Curtius. Nota autem est fabula de Hesperidum hortis ab Hercule spoliatis. Herbarii ferè omnes prædictis vulgatis nominibus tam Græcis quàm Latinis vocant: Sed in designandis distinguendisque Veterum differentiis non benè conueniunt, vt patebit. Arab. *Saffar* *Saffargel*, vt est apud Serap. Germ. *Quitten* / *füttenen* / *Quittenapffel* oder *füttenapffel*. Quibusdam etiam *Goldapffel*, quasi aurea mala. Gal. *Coing*, & *Pomme de Coing*. Ital. *Pomo d' Melo* *Cotogno*. Hisp. *Codoyas*, *Membrillos* & *Marmellos*. Anglic. *Quinre* & *Quintetre*, quæ tamen posteriori nomine appellantur. Pyris similia dicit Turnerus, quàm Malis Cydonia. Belg. *Queappel* / & *Quepere* / quod postèriùs cotoneum Pyrum denotat. Bohem. *Fdaule*.

Porro de aureis & Hesperidum malis multa. Doctissimus Goropius vult nihil esse aliud quàm Cydonia Mala. Quæ igitur Aurea mala sint ex Plinio discamus, qui inter Cydonia & la. Chrysomela vocat, quæ cæteris colore præstant. Satis perspicuum esse puto Cydoniorum genus illud, quod aureo colore maximè est insigne, aurea Mala esse, idcirco Mala Hesperidum, ostendam tamen quid Propertius de Virgilii aureis Malis senserit: cuius iudicio qui stare nolet, is cadat in quot velit errores. Eius versus sunt ad Lyncen:

*Vtque decem possent corrumpere Mala puellam, &c.
Felix qui vilis Pomis mercaris amores.*

Quis hinc non videt, vilia Poma fuisse, quæ aurea Virgilius vocauit. Minimè verò ex Assyria vsque & Media aduecta. Non esse autem Scandiana, aut Matiana, aut Melimela, idem in eo carmine clarè demonstrat, dicens:

Illis pompa fuit, decussa Cydonia ramo, &c.

Succinat Propertio Palladius.

Cum præster cunctis se fulua Cydonia pomis, &c.

Eadem & Columella habet, qui Plinium præcelsat, & Chrysomela vocat, vt iam dictum. His igitur autoribus qui nondum credit aurea Hesperidum mala, magnum inter cætera Herculis ornamentum, Cotonea mala esse, eum dignum iudi-

Mala aurea.

Aglacarpas.

Mala aurea & Hesperidum. Chrysomela.

Mala Hesperidum.

Vilia Poma.

Mala Hesperidum aurea.

iudicio, quem Pomona pascit. Sic legimus Poma Veneris donum esse gratissimum. Hinc Philotas:

Μῆλα Διώνυσος δόκων ἀπὸ κροτάφων:

Quâ de causa Theocritus:

Malum
Veneri Sa-
crum

Μῆλα μὲν ἐν κόλποισι Διονύσιου φυλάσσων.
Hinc & illud παρὰ Περσῆς δὲ μᾶλα &c: Ad quem locum interpret Malum Veneri Sacrum dicit. Hinc & illud apud Eustachium, nescio an ex Anacreonte:

Μῆλα ἔρωτες ἰδὲ στυγῶσι: &c:
Et illud Aristophonis ex Nephel.

Μῆλα ὑπὸ πορνεῖν βληθεῖς &c:

Aglaocar-
pos.

Quamobrem non otiose ab Homero factum, quod in Phæacum hortis dixit μηλῶς ἀγλαοκάρπης, viam supra diximus: & iccirco Malum à Paride datum pulcherrimæ. Quod verò non generatim quævis Mala Veneri æquæ grata fuerint, sed Cydonia, præ ceteris omnibus Stesichorus satis indicat in Helena, ubi commemorat in regis Currû, multa quoque Cydonia coniecta fuisse. Ita Antiphylæ epigramma quo Struthion (Cydonii species, de qua mox) ad Venerem suâ misit, sic incipit:

μηλον ἔρω στυγέειν &c: Item Zonar in Epigrammate quodā ἀρτίχρον τὸ δὲ μῆλον. Philippus μῆλον δ' ἡδ' ὄπανον &c: Virgilius eadem ipsa cana dixit, id est albâ lanugine vestita, ut iam dictum. In Saxonum verò historia legitur, Veneris in ipsorum regione simulachrum fuisse, quod tria aurea Poma teneret: quæ res cum Cypria Malo ab Ovidio descripta egregiè consentit. Porro Cydonia & Citria nomina nec Græca nec Latina videntur.

Mala Ca-
na.
Malus
Cypria
Ovidii.

Nam quod à Cydone Cretæ vrbe deriuent, id faciunt non tam quod ita sit, quàm quod, nisi id ex allusione vocum inuenissent, nihil haberent, quod nomen referrent. Quod si à Cydone nomen traxisset, nemo puto id melius scire potuisset, quàm ipsi Cretenses. At hi hæc Poma non

Cydonia
an dicta à
Cydone.

Cydonia sed Codymala vocant: cuius rei testis est Hermon in linguis Creticis. Apollodorus item & Sosibius Codymali nomine Cydonium intelligunt. Nec Veneris apud Ovidium narrationi conuenit aurea Mala primum à Cydone Cretica venisse: Allemanis hoc Bütte vocatur, & eodem

Codymala.

nomine apud Cymbros membrum muliebre intelligitur. Iam quicquid de Veneris Malis apud Antiquos legimus, id ad Cotonea Mala referendum, ut modo ostensum. Et μηλοβολεῖν apud Græcos, non, ut vulgus Grammaticorum opinatur, à quo uis Malo traxit originem: sed à Cotoneo.

Mela &
Mala.

Theocritus, & Aristophanes vocant μῆλα & μᾶλα, uti & Virgilius, quod Cydonium dicitur.

Vidimus Mala Veneris pudicæ Symbolum principio fuisse. Quid? quod ipsa tellus, fecunda omnium mater, Mala aurea pro nuptialibus donis Ioui & Iunoni contrahentibus protulerit, ut in Aegyptiacis suis Asclepiades prodit. Cydonei & Cotonei, inquit Goropius, nomenclaturæ ab eo vocabulo, quo nobis muliebre membrum notatur, deriuantur. Item: Malum quoduis Pomum dici potest: sed dum solum ponitur pro Cydonio maxime accipitur. Hinc oleum Melinum. Item: Hermolaus, si rectè memini Nerantii nomen deducit à Narantia, è qua vult Herculem aurea Mala portasse, quod quia Virgilius & veritati repugnat qui Cotonea docet aurea Mala vocari, vanum existimo. Hactenus ex Goropio. Transseamus ad differentias, non ided omittentes, si quid occurrat quod ad nomen, & differentiarum, ipsiusque adeò rei intelligentiam faciat.

Hermol.
error.

Tom. I.

Theophrast. Cydonii meminit quidem, verum non distinguit, sed ait Cydonium Malum aliquando fieri ex struthia. lib. 2. hist. pl. cap. 3. ἐν στρυθίᾳ κυδώνιον. Sed ex ipsius verbis facile colligere est, eum struthia pro nobiliori, & satius habere, Cotonium verò quasi ab ea degenerare. Dioscor. expressè Cydoniorum duo genera facit. Vera [ἀληθινὰ] rotunda, parua & odorata: quæ verò Struthia [seu ut alii legunt Struthea] dicuntur magna quidem sunt, sed minus utilia. Columella tria: Struthia, Chrysomela, [quidam perperam Chrysomeliana legunt] & Mustea: quæ omnia non solum voluptatem, sed etiam salubritatē adferunt. Plinius: Cydonia incuruatos trahunt ramos, prohibentque crescere parentem. Plura eorum genera: Chrysomela incisuris distincta, colore ad aurum inclinante. Quæ candidiora, nostratia cognominata, odoris præstantissimi. Est & Neapolitanis suis honos. Minora (leg. Maiora ex Gal. & Dioscor.) ex eodem genere Struthea, odoratiùs vibrant, ferotino prouentu: præcoci verò Mustea. Strutheis autem cotonea insita suum genus facere Mulianum: quæ sola ex his vel cruda manduntur. Sunt præterea parua Syluestria, à Strutheis odoratissima, in sepibus nascuntia. Galenus quædam Cotoneorum dulciora, ac minus acerbâ esse scribit, quæ in Asia Struthia vocantur. Idem alibi Cydonia à Struthiis, quæ etiam Struthiomela vocat, manifestè distinguit: Cydoniorumque succum minus esse suauem asserit, & maximè adstringentem. Athen. Struthiorum meminit & Phauliorum, & Cydoniorum, horum genus quoddam Struthia esse inquit, & Phaulia. Nicander Thyateirensis, ut idem scribit, Cydonia Mala Struthia vocari tradit, sed ignoranter. Refragatur enim quod Glaucus memorat, dum ait: esse præstantissima Cydonia mala, Phaulia, & Struthia. Cydoniorum malorum Stesichorus in Helena meminit.

Differen-
tia.

Cydonia
Sera.
Columella
correct.
Struthia.

Chrysomela.

Candidiora.
Neapolitana.
Plin. emendatur.
Mustea.
Muliana.
Syluestria.

Struthiomela.

Struthia.
Phaulia.

Multa Cydonia tum mala iaciebant in sellam regi.

Multa etiam Myrti folia, rosarumque ac Violarum elegantes coronas.

Alcman:

Cydonia Mala Cantharus asseruat, quæ magnitudine sunt mammis paria. Philemon in Rustico, Cydonia mala Struthia vocat. Hermon in Glossis iudicialiis Codymala vocari tradit mala Cydonia. Polemon libro quinto sui operis ad Timæum [alii Contra Timæum Dal.] floris genus esse Codymalon ait. Alcman verò cum inquit, Struthium minus, vel Codymalum: Apollodorus & Sosibius Cydonium malum interpretantur. A Struthio differre malum Cydonium Theophrast. historia libro secundo palam facit. Hæc Athenæus, qui paulò post addit, Androtonem in Georgico Malos Phaulias, Struthias etiam vocare: non enim malum in Struthiis decidere à pediculo (Phauliis namque ac Struthiis id commune fuit, quod fructus à suo pediculo non discederet. Dal.) Vernas autè Malos Laconicas & Siduntias lanuginosas appellare, quod earum vel fructus, vel folium lanugine pubesceret, ut annotat Dalech. Ergo habes ex Athenæo, κυδώνια, φαυλία, στρυθία, & quomodo Veterum quidam has voces acceperint.

Codymala.

Struthium.

Phaulia.

Mala Laconica
Siduntia
lanuginosa.

Sed in designandis differentiarum nominibus non consentiunt. Dioscor. enim Struthia vocat illa quæ sunt magna. Plinius verò minora, nisi mendosus sit codex, & pro minora legendum sit maiora. Nam & Galenus maiora Struthia dixit. Ex Athenæo verò nihil certi colligas, qui aliorum

C 3

tantum placita recenset. Notat tamen Alcmanum Struthium minus dixisse, ex sententia Apollodori & Sosibii. Hermol. sic habet: Genera eorum Chrysomela, hoc est aurea mala, incisuris distincta. Nostra candidiora sunt, odoris præstantissimi. Neapolitana ex eodem genere minora, odore vibrantia, prouentu serotino, quæ Struthea nuncupentur, sicut quæ celeriter mitescunt & præcocia sunt mustea. Vides eum Plinii lectionem & sententiam secutum. Aëtius: Struthea, inquit, dicuntur, quæ magna sunt & suauiora, minusque acerba. Eiusdem sententiæ & Theophrastus fuisse videtur ante hos omnes. Nam ubi de arborum degeneratione scribit, ait ex Struthiis fieri Cotonea, quemadmodum Pyrum vitiatum migrat in Pyrastrum. Eiusdem sententiæ & Mar. Virg. est. Nam postquam Herm. Barbarum reprehendisset, quod τὰ ἀλυστὴν, id est, quæ vera Cotonea sunt [id enim ἀλυστὴν significat] vertisset Alethina, quasi genus quoddam priuatim indicaret, ait: nullibi hactenus id à se inuentum, quod nec ipse inuenisse se testetur: Nos [addit] ex communi eius vocis in Græcis significatione vertimus: probari quæ vera Cotonea sunt: nam Struthia cognata magis, quàm eadem sunt. Nec aliud inter Cotonea vera & Struthia discrimen esse ostendit, quàm ex forma, magnitudine & odore. Hetruria Pyri & Mali discretis appellationibus indicat: quæ rotundiora & minora sunt, à consimili figura, Mala: quæ verò maiora & oblongiora, Pyra appellans. Licetque in his variare Antiqui Scriptores videantur, vna tamen omnium ratio est, & quæ tota huc referatur: indicatque id Theophr. lib. 2. de Plant. hist. qui cum de plantarum degeneratione in aliud genus ageret, inter cætera dixit Pyrum in Pyrastrum degenerare, & dulce Milum in acidum, & ex Struthio, id est, maiore & oblongiore Cotoneo, Cydonium fieri minus, & sessilis rotunditatis Pomum, quale Dioscorides ἀλυστὴν dixit, & in medicinae vsu magis probat. Hæc itaque Marcelli sententia est. Sed mirum quomodo satium, aut nobilius in verum degenerare possit. Aut cur verum dicatur id, in quod aliud nobilius aut præstantius degenerarit? Dicendum: Dioscoridem ad vires maximè respexisse: ideoque verum appellasse id quod minus est, quia maiorem habeat adstrictionem, quæ in hoc pomo desideratur, & cuius etiam nomine in medicina celebratur: inde quodd acutorem vibret odorem, uti putatur. Porro in differentiis designandis non conuenit inter Neotericos.

Ruellius tria apud se inueniri genera scribit: quædam minora, rotunditatis in orbem circumacta, odoratiùs spirantia, quæ peculiariter *cognea* vocat. Alia grandiora, amplitudine pinearum nunc, pauciori lanugine canescentia, colore tam intus, quàm exterius aureo, odorem non tam latè iactantia, quæ *cognacea* quasi Cotonea vulgò vocari tradit. Alia medio habitu, sibi Cotoneorum nomen detorquentia.

Cordus in assignandis Cotoneorum differentiis à seipso dissentit. Nam apud Diosc. ait: quædam maiora & Malis similia esse: quædam verò minora, & Pyri modo turbinata, maioraque etiam *seuδρα* dici. At in Historia sua sic habet: Cotoneum, siue Malus Cydonia siue Cotonea, vnum maius, alterum minus, id est Struthium.

Tragus Cydonea, Cotonea & Chrysomela idem dicit, Struthia verò vult esse maiora, *Grossfütten* apud Aëtium: alia dici Mustea Miscella, *Melita*, & *Melimela* in Diosc. quæ intelligit de

melle conditis, quomodo condienda docent Columella, & Palladius. Quod verò Cydonii genus sit Phaulium Athenæo, ingenuè fatetur se nescire. Mirum tamen quod idem scribit, Cydoniorum genus vnum tantum in Germania extare, & id passim vulgatum, quod & nullo negotio prouenire soleat. Fortè eius tempore maiora nondum erant conquisita. Ut & ea hodiè habentur in lautioribus Germaniæ hortis, ut postea specialiùs docebimus appositis descriptionibus.

Curtius sic distinguit: Struthia, siue ut alii volunt Struthea, Dioscoridi, Galeno & sequacibus magna sunt, & suauiora. Nam minori placent acerbitate, minus tamen vtilia, serotino prouentu. At ex hoc genere sunt syluestria, odoratissima, in sepibus crescentia. Chrysomeliana siue Chrysomela, incisuris sunt distincta, colore in aurum inclinante, vnde illis nomen, de quibus Virgilium intellexisse volunt, aurea Mala vocitantem. Cydoniorum Malorum tria in Italia inueniuntur genera. Palma illis quæ peculiariter Mala Cotonea cognominantur, pressa, incisuris intersecta Melopeponum modo, colore ad aurum inclinato, lanuginosa & longè cæteris odoratio-
ra. Proximum locum sortiuntur, quæ maiore admodum corporis mole proueniunt, Dioscor. & Gal. Struthia vocata. Hetrusci hæc Pyra Cotonea vocant: quippe quod formâ magis Pyra, quàm Mala referant. Pulpa ac succo cæteris prævalent, colore tamen, suaueolentiâ ac viribus cedunt. Postremò Plinio Miluiana sunt, quæ nonnullis notha dicuntur, quodd tantum proueniant ex Cotoneis Malis, quæ Strutheis inserta fuerint, vel ex Strutheis, quæ Cotonearum surculos receperint. Hæc Malis grandiora, Pyris verò siue Strutheis minora visuntur: formâ verò, ac facultate inter vtrumque media.

Castor. Durantes: Tres species in Italia, Melecotogne parua, quæ pluris sunt. Secunda Struthia & Pere Cotogne, maiora minus efficacia. Tertia, Miluiana & Bastarde. Cæsalpino Cotoneorum duo genera: quædam orbiculata, & vtrinque depressa, Mala cotonea dicta: Quædam oblonga, vtpurimum in vertice tenuiora, quasi figura mammæ amplioris molis, Pyra cotonea vocantur. Priora Dioscor. vera: posteriora Struthia.

Satis confidenter Anguill. scribit, omnes species à Plin. traditas, nostro adhuc seculo cognosci in Italia, ea quæ costis distincta Melonum modo, Græcorum esse Chrysomela, & Latinorum Aurea mala. At aliter Lacuna, qui Membrilos vocat: Legitima Dioscor. aut Chrysomela Plin. vult esse parua lutea, rotunda, valdè odorata. Aliam differentiam esse Pyris similia, Tertiam dictam Plinio cotonea Miluiana. Hæc esse Cydonia spuria, nasci ex insertione veræ Cydoniæ insertæ in Struthia, aut è contrario.

Gesnerus quoque Plin. secutus Struthia dicit ea, quæ minori sint amplitudine, serotino prouentu, & odoratiùs vibrant. Maiora verò esse ea, quæ Struthia dicuntur *des Coignasses*. Malum Musteum è Cotoneorum genere præcocius & celeriter mitescens, vnde & Melimela appellantur ab Atheniensibus, hoc est mellita & dulcia Mala, itémque Miscella, quodd fiant ex infusione surculi Mali dulcis & communis in Malo cydonia & ab his distinctum ponit *μῆλον φανίον* etiam de genere cydoniorum apud Athen.

At in horto idem Gesnerus Magna VVoifello dicit esse Pyra cotonea Struthia. Galeni videri ait, pulcherrima & maxima. Camer. Cydoniæ Mali fru-

Chrysomela.

Neapolit.
parua.
Struthia.
Mustea.

Barb. nor.

Discrimen
inter cotonea
&
struthia.
Cotonea
Mala.
Cotonea
Pyra.Cur verum
dictum co-
toneum?

Cognea.

Cognacea.
Cotonea
simpliciter.Cordi er-
ror.

Melimela.

Phaulium.

In Germ.
vulgum.

Struthea.

Syluestria.
Chrysomela.Cotonea
pressa.

Struthia.

Pyra cotonea.

Miluiana.

Melecotogne.

Pere cotogne.

Bastarde.
Orbiculata.

1

2

3

Coignasses.

Melimela.

Miscella.

φανίον.

fructus varii generis esse ait. Sed qualia sint ea genera non explicat. Tabern. præter vulgata etiam *Miluiana* habet, & *Bastart fütten* vocat, hoc est, spuria Cotonea: Item in Icon. & hist. Pyra Cydonia, *Büttenbiren*: Ac secundum quidem genus pingit fructu ad pediculum lato & ventricoso, & qui desinatin obtusam pyramidem, sed nihil describit, aut docet. Deinde inter Pyra refert Pyra cydonia, quæ tamen à Cydoniorum historia neutiquam fuissent separanda. Icon. Tabern. quæ & in vltima edit. Matthiol. apposita, falsa est: non enim plures flores simul fert Cotonea, vt in ea affictum. Melior erat Matthioli prior. Nihil melius Gerardus Anglus Pyrorum Cydoniorum Tabern. figuram capite proprio habet, & postea Malum Cydonium Tabernamontani ponit pro Pyro Cydonio. Sic boni isti viri post tot Herbariorum descriptiones, distinctiones, repetitiones & dixerimus ferè inculcationes, adhuc nesciunt sub quo versentur Cælo, & qui lucem asserre huic difficultati debuissent, miscent quadrata rotundis. Explicemus rem paucis, & quid nobis videatur de Cydoniorum distinctione & differentiis. Ergo *Cydoniorum duo genera summa: hortense & sylvestre*: hoc suæ spontis est, nullo fruens cultu, de quo mox.

Hortensia. Hortensium alia maiora, alia minora, & tertiū quod Miscellaneum vocant. Nam *φαιών* hodie non videtur cognitum. Miscellanea verò nihil aliud existimamus esse, quàm ex variorum furculorum de Malorum aut Pyrorum genere insitione prognata Poma, siue iam Melimela dicas, siue Mustea, siue quouis alio nomine vocites. Solerij sanè opinio fuit Mustea Cotonea, siue præcocia, in Delphinatu vix cognosci. Reliqua duo tantum hodie in nostris regionibus coluntur, etiamque à nobis, quorum talis forma.

Descriptio Minorum. Minora quæ omnium vulgatissima, pugnum vix æquant, nam quatuor uncias rardè superant, circa pediculum turbinata, iuxta Pythmena latiora & quodammodo sessilia, angulis torosis inæqualia, & veluti per longitudinem sulcata, colore primum quidem virente, sed mox maturata iaturè aureolo, copiosa lanugine obducta, odore grato quidem, sed vehementi, & qui quorundam capita ita procellit, vt ipsis dolorem moueat, præsertim si conclauit aut Musæo inclusa habeantur. Caro flaua, firma atque quouis Pyro compactior.

Maionum descriptio. Maiora verò, vt prædicta tantum magnitudine superant, ita & figura variant ab iis, & inter se quoque. Omnia verò circa pythmena videntur angustiora, circa pediculum verò aliàs acuta, aliàs sessilia, immò & vtrinque sessilia vidimus, vt in figuris insinuamus. Porro Cortice hæc longè lauiori contexta, exiguo, aut ferè nullo cotone obducta: dilutior etiam eorum color, siue flauum spectes, siue ex flauo viridantem: Caro minùs firma, quàm minorum, nec tam vehementem, vt illa, de se odorem spirant. Hæc struthea putamus Veterum, illa verò Cydonea simpliciter dicta, & *αλθινα* Dioscoridis, si modò nobis sint ea ipsa vera genera Cydoniorum quæ à Veteribus descripta sunt. Cordus ait maiora iuxta pediculum latiora esse, circa pythmena angustiora, quod non semper respondet, nam etiam contrarium obseruauimus uti dictum. Hæc Delphinatibus dicuntur *gros Perus Coings*: Prouincialibus, *gros Codons*.

Locus & Tempus. Hæc duo genera, quæ modò descripsimus hodie in vsu sunt: & minora quidem per totā Germaniam sat frequenter habentur, in hortis, præ-

Tom. I.

tis, & vinetis quoque. Nequē vllis desunt instructioribus hortis, vt Gesner. annotauit. Habentur & in Italia & Gallia, aliisque circumiacentibus locis. At vt Tragus ait, vnum tantum genus Cydoniorum in Germania extat, & id passim vulgatum, quod & nullo negotio apud eos prouenire solet, licet iis quoque al quando peregrinum fuerit. Intelligit autem parua Struthea verò seu maiora haud ita vbiuis obuiam sunt, & primum quidem in principum tantum hortis habita, inde postea ad alios quoque dimanarunt. Camer. scribit Lugduno delata in Germaniam, & ex Heluetia. Nos vtrumque colimus in horto E. C. Montb. Habentur & Basileæ. Sed præcipuè magnitudinis & elegantie habetur in horto E. C. Stuckardiano, item in horto arcis Göppingen, turbinata & non turbinata, vnde copiosè mittuntur Stuckardiam in aulam. Obseruauimus etiam vtrumque genus Patau, Monspeffuli, Nemausi, Geneuæ & alibi. Amant in genere loca frigidiuscula tam plana, quàm decliua: humidiora, quàm sicciora.

Florent Sole ab Ariete ad Taurum properate, Tempus hoc est circa Non April. & Kalenda. Maii, variante etiam florum, sicut & maturationum tempore pro naturaloci. Poma maturescunt Septembri & Octobrimensibus: quæ si cruda quis per hyemem asseruare velit, seorsim à pensilibus vuis reponat, nam vuas acerrimo suo sapore aded vtiunt, ut ex statim marcore conficiantur, vt scribit Camerarius. Palladius putauit Cydonium malum nullam insitionem admittere: sic enim canit.

*Cum præstet cunctis se fulua Cydonia pomis,
Alterius nullo creditur hospitio.*

*Roboris externi librum aspernat a superbit:
Sic tantum nullo crescere posse decus.*

*Sed propriis pandens cognata cubilia ramis
Se at, contenta suum nobilitare bonum.*

Posteris tamen obseruatum & aliorum coniugium ferre. Monardus scribit, Persica arbore in Cydoniam inserta, Cydoniam enasci. Hæc vti que miscella distinctam à prædictis omnibus efficiet speciem. Malus item, Pyrus, Prunus, Armeniaca, & aliquæ similes Cydoniis insitæ, deliciores euadunt, teste nostri seculi diligentissimo Itorum Geoponico, Aug. Gallo. Sed an Cydoniæ furculi prædictis arboribus inserti ad frugem perueniant, nondum obseruatum. Rami recentes, vel bimuli Nouembri vel Februario Luna crescente depacti, breui tempore fructus ferunt, eodem teste. Id apud nos fieri posset Martio. Ramus inserti possunt excindi primo vel secundo anno, & plantari Februario vel Martio Luna noua, & fructus suo tempore ferent gratos. Cydonia frigido & terrestri temperamento prædita sunt, ac propter vincentem adstrictionem minùs cæteris Malis humectant.

Dioscor. Mali omnis folia & flores, & germina adstringunt, maximè Cydoniæ. Ergo frigida sunt primo ordine, & sicca secundo. Cydonia verò Mala stomacho commoda sunt, & vrinæ cient. Assata mitiora sunt. Vtilia sunt cæliacis, dysentericis, pectore suppuratis, vel potiùs sanguinem spuentibus, (vt mox declarabitur) bilem supernè ac infernè excernentibus, maximè cruda. Sed & cremor ipsorum, in stomachi aut alui fluxionibus commodè bibitur. At crudorum succus potus, orthopnoicis prodest. [ὀρθοπνοικός Diosc. c. 77.] malimus legi *αἱμαπτοικός*: quamuis Serap. quoque priore modo legisse videatur, cum ait: Succus cōfert asthmatis: ac Plin. quoque scribat succum *Orthopnoicis* Asthma. Sputum sang.

thopnoicis conferre, qui tamen prius dixerat, cruda prodesse sanguinem excreantibus.] decocto fouentur vuluæ & sedes, si procident. Quæ melle condiuntur urinam mouent, mel autem sibi constringentem illorum vim, & spissantem adsciscit. Quæ cum melle coquantur, stomacho atque ori gratiora sunt, sed minus adstringunt. Cruda cataplasmatibus adiunguntur ad cohibendam aluum, aut si stomachus æstuet, aut in vomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit vinum ex ipsis tuis atque expressis: Sed quod perduret, quindecim sextariis succi, vnus mellis adiungitur, alioqui in acorem degenerat. Fit oleum ex iis, id Melinum vocant, quo vitumur quoties adstringente oleo est opus. Flos & viridis & siccus cataplasmatibus additur, & iis conuenit, quæ adstrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibusque sanguinis: contra citam aluum, & mensum impetus in vino bibitur. Porro ad illud quod Diosc. ait: vtilia esse pectore suppuratis, seu ut in Græco legitur *ἐμπύκνους*, quæ vox purulentas excretiones denotat: annotat Marcellus Virg. in Antiquioribus & melioribus Græcis non *ἐμπύκνους*, sed *ἀποπύκνους*, id est, sanguinem expuentibus legi, quemadmodum & vertendum est: cui lectioni & Plinius subscribit, qui ait: Matura prodesse sanguinem excreantibus, & c. ut dicitur mox. Atque hoc non idem est, ut Barbarus existimauit. Ad intestinorum difficultatem [*δυσπτεῖν*] Mala cydonia Hipp. dissecat, dissecta aqua macerat, cumque aqua colorem habuerit, potui exhibet. Galenus: ex omnibus [inquit] Malis, solus Cydoniorum & Struthiorum [utpote quæ propter vincentem adstrictionem minus cæteris sunt humida] succus coctus cum melle durare potest, tametsi ipse per se non ita durare queat. Item alibi: Cotonea eximium quiddam, quod in aliis non inuenitur habent. Nam præterquam quod adstrictionem fortita sunt copiosiorum, succus etiam eorum diu durat, si quis ipsum cum melle coctum assuet: cum aliorum Pomorum succus, si reponatur, acescat, quia multam habet humiditatem. Permanet & Struthiorum succus, quando paratus recte fuerit, quemadmodum & Cydoniorum. Verum hic minus est suauis & summo perè adstringens. Quare ad ventriculi maximè exoluti robur uti eo aliquando possis. Plinio Cotonea cocta suauiora, cruda tamen duntaxat matura profunt sanguinem excreantibus, ac dysentericis, cholericis, cæliacis. Non idem possunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim succi, Imponuntur & pectori in febris ardoribus, & tum decoquantur in aqua, ad eadem, quæ supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctave cerati modò imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat. Cocta in vino, & illita cum cera alopeciis capillum reddunt. Quæ ex iis cruda melle condiuntur, urinam mouent. Mellis autem suauitati multum adiiciunt, stomachoque id vtilius faciunt. Quæ verò in melle condiuntur cocta, quidam ad stomachi vitia trita cum rosaceo foliis decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest. Item mammis, condylomatibus, varicibus. Flos & viridis & siccus inflammationibus oculorum, excretionibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit & succus ex his mixtis cum vino dulci, vtilis & cæliacis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, si procident vuluæ & interanea. Fit & oleum ex his, quod Melinum vocamus, quoties non suc-

rint in humidis nata. Minus vtilia Struthia, quamuis cognata: vtilissima verò quæ ex Sicilia veniunt. Nunc consideratione dignum, an cocta cotonea, ut vult Plin. amittant constringentem facultatem: quemadmodum & matura, quod Serap. ex Diosc. scribit, quod tamen nusquam apud Diosc. scriptum legimus. Remitti adstrictionem concedimus: amitti, nequaquam. Quod Plinius quoque tradit Hydropicis prodesse, quomodo id præsent, nisi roborando, non videmus. Potiorum eorum usum dixerimus ante hydropem, nisi quis vereatur, ne augeant sua adstrictione obstructions, quod Medicis diligentius examinandum relinquimus. Eluchafes ex versione Heronis Tab. 2. Cotonea tradit, sumpta à cibo constipare, nocere partibus, præterquam si iniungantur in balneo cum oleo, urinam mouere. Et Tabern. 30. ait, odorem eorum refrigerare & cerebrum roborare.

Phylarchus [ut scribit Athen.] memoriæ prodidit lethalium medicamentorum vim Cydoniorum Malorum odore iucundo hebetari, Pharia cumque venenum [pharicum Diosc.] iniectum canistro [*τῷ ποίοντι*] adhuc olente cydonia Mala in eo reposita, euandum factum, maleficam vim suam amisisse: itaque mixtum & in potu exhibitum, quibus insidiæ struebantur, nihil attulisse noxæ: causamque postea eius rei cognitam fuisse illius inquisitione & inuestigatione, qui venderat. Comperit enim hoc accidisse, propterea quod condita in eo calathio Mala fuissent. Celtiberi Veratri succum, quo sagittis illitis feras immedicabili vulnere conficiunt, si vbi cydonia Mala fuerint, reponatur, elanguescere, & maleficam vim suam exuere usu deprehenderunt, eamque recuperare, si venenum per aliquot dies suspensum maneat, vbi alii excrementa egeruntur. Ex hibernis malis cydonia succum acerbiorum generant, Struthia pauciorum minusque acerbum, & à ventriculo superantur facilius. Plutarchus verò in suis præceptis connubialibus tradit, Malum cydonium plurimum ad odoris suauitatem conferre, uti antiquitus, sponsa cum sponso non prius includeretur, quam Malum cotoneum delibasset. Innuens primam gratiam, ab ore, voceque sponsæ demanare oportere, & bene compositam, aptamque & suauem esse debere: & ut idem in Problematis scripsit, primus horum complexus nihil triste, aut iniucundum habere debet. Adhuc etiam nostra tempestate quibusdam locis obseruatum est, ut vir nouus, & noua sponsa ante primos congressus bellariis ex cotoneo malo vtantur, authore Curtio, addit etiam hic suo præstanti odore lethalium venenorum vires retundere, & eorum vehementiam hebetare, sicut [ut ipse ait] venenum uidentes rem ita se habere deprehendunt. Ad narium etiam odores Mala cydonia olfacere bonum, ut ait Acgineta. Celsus cydonia stomacho idonea dixit, quod eum adstringant atque corroborent. Urinam sistunt, aluum adstringunt, quod quidam interpretantur, [ut inquit idem Curtius,] si ante cibum sumantur. Si verò post, ventrem ciunt, maxime dulcia, quæ minus adstringunt, & vomitum magis compescunt. Credibile tamen, aluum ciere per accidens, adstrictione sua & mole cibos detrudendo, & promouendo ad exitum. Alioqui si ad satietatem edantur difficilis concoctionis fiunt. Si autem dentibus terantur, & manducantur, vini fumum compescunt, ut illius vapore caput lædatur minimè.

Mirum est, quod multi referunt, mulierem præ-

Malis flu-
xus.
Ardor sto-
machi.
Vinum cy-
don.

Ol. Meli-
num.
Inflam-
mator.
Sanguis re-
stis.
Menses.

Diosc. lectio
et Hermol.
Versio cor-
rigitur.

Dysenteria

Succus co-
ctus.

Ventricu-
lus.

Febris.
Stomachi
dolor.
Lanugo.
Carbuncu-
lus.
Alopecia.
Urina dif-
ficultas.

Lien.
Orthopnea.
Hydrops.
Mamma.
Condyloma-
ta.
Varices.
Spur sang.
Mens. mu-
liæ.

Siciliana.

Venenum.

Aduersus
Veratri
malignitatem.

Mos Velle-
rum.

Venenum.

Narium
factor.

Contra e-
briat.

*Infans in-
fusus &
nascitur.* pręnantem quę cydonia mala crebrius esitaue-
rit, parituram esse infantem & industrium atque
ingeniosum, vti refert Simeon Sethi; qui & ipse
scribit, post cibum sumpta ventrem mouere: sed
quibus sit imbecilla facultas ventris retentrix &
excretrix valida, eos plus cibi inde capere.

*Arbor Cri-
na.* Matth. de Gradibus in ardore vrinę cum vlce-
re, & sine eo à Cydoniis cauendum suadet, quodd
inter diuretica ab authoribus [vt Io. Mich. Palcha-
sio, qui ex eorum esu Regem Neapol. Alpho-
sum in diabetem incidisse scribit] referantur.

Lanugo. Diosc. sanè *δυσπικία* dicit. At qui idem & *σεχωνία*
& *συρπηγ* dicit, quę contraria sunt. Nisi quis fortę
nobis hęc obtrudat proprietatem aliquā occultā.
Videndum igitur, an effectus respondeat. Quan-
quam non videamus quid pręstare queat occulta
illa facultas, cui contrarię sint qualitates manife-
ste. Malimus iis vti in Diabete ac fluxu seu mictu
fanginolento. Interim perpendant etiam docti,
qua ratione Cotonea recta ceruice spirantibus &
hydropicis conferre queant, vt Brunsfeld. ex aliis
sublegens prodidit.

*Hæmor-
rhagia.
Semina.
Ambustio.* Hollerius lanuginem Cotoneorum ad hæmor-
rhagiam commendat.

Angina. Est & seminibus sua pręstantia. Ea siquidem
cum aqua rosacea madefacta ac mollita, lento
crassoque humore ambustis igni, & linguę gu-
leque ardori [Germani *die Breüne* vocant] illi-
tu medentur, quod remedii genus vel vulgo
hodie cognitum nouimus, & Tragus quoque in
scripta retulit. Succum ex optimis Cydoniis ex-
pressum bibunt manē Hispani ad pestis pręser-
uationem, & quod admiratione non caret, su-
dorem pręsertim senibus prouocat. Potest idem
contra anginas Gargarizari.

*Aqua Cy-
don.* Ex Cydoniis quoq; destillatur aqua cuius, non
vt vulgò fit, in quibusvis febribus vsus esse debet,
obseruatione Cameratii.

Porro quamplurima ex Cydoniis tam à Vete-
ribus, quàm à Recentioribus parantur, & ad me-
dendi vsus, & ad palatum. Veteres vinum para-
bant, quod Melinum siue Cydonites vocabant:
Melomeli siue Cydonomeli, quasi vel Cotonea-
tum dicas: hydromelum, Cydonites siue pulmē-
ta è Cydonio, Melinum oleum, Melina Empla-
stra, & vnguentum Melinum dictum, quorum
quędam hodie ex vsu recesserunt, vt Vinum Cy-
donites seu Melites, cuius parandi rationem Dios-
cor. hanc pręscribit. Ex Malis Cotoneis exem-
pto semine concisis, minas duodecim in musti
metretam ad dies triginta immittito. Deinde ex-
colatum reponito. Paratur & sic. Post contusa &
expressa mala Cydonia, ad duodecim sextarios suc-
ci ipforum, mellis sextarius vnus admisceatur, &
sic reponitur. Adstringit, stomacho commodum
est, dysētericis prodest, hepaticis, nephriticis, & in
vrinę difficultate. Palladius duos alios modos pa-
randi vini Cydonitis habet, hos. Abiecto corio ma-
la Cydonia matura in breuissimas ac tenuissimas
particulas recides, & proicies durum, quod ha-
betur interius: dehinc in melle decoques, donec
ad mensuram mediam reuertatur, & coquendo Pi-
per subtile consperges. Aliter. Succu Cydoniorum
sextarios duos, aceti sextarium vnum semis, &
mellis duos sextarios miscebis & decoques, donec
tota permixtio pinguedinem puri mellis imite-
tur. Tunc triti Piperis atque Zinziberis binas
vncias admiscebis. Plinius vini è Cydoniis me-
minit quidem, sed modum parandi non tradit.
Hydromelum Dioscor. quoque, quomodo fiat,
docet. Melomelitis ex Cydoniis parati metreta
vna (Plin. Cadum vocat: sunt Congii decem)
ad duas metretas aquę decocta admisceatur, & in

Eius Vires

*Vinum
Cydon.* 1. donites seu Melites, cuius parandi rationem Dios-
cor. hanc pręscribit. Ex Malis Cotoneis exem-
pto semine concisis, minas duodecim in musti
metretam ad dies triginta immittito. Deinde ex-
colatum reponito. Paratur & sic. Post contusa &
expressa mala Cydonia, ad duodecim sextarios suc-
ci ipforum, mellis sextarius vnus admisceatur, &
sic reponitur. Adstringit, stomacho commodum
est, dysētericis prodest, hepaticis, nephriticis, & in
vrinę difficultate. Palladius duos alios modos pa-
randi vini Cydonitis habet, hos. Abiecto corio ma-
la Cydonia matura in breuissimas ac tenuissimas
particulas recides, & proicies durum, quod ha-
betur interius: dehinc in melle decoques, donec
ad mensuram mediam reuertatur, & coquendo Pi-
per subtile consperges. Aliter. Succu Cydoniorum
sextarios duos, aceti sextarium vnum semis, &
mellis duos sextarios miscebis & decoques, donec
tota permixtio pinguedinem puri mellis imite-
tur. Tunc triti Piperis atque Zinziberis binas
vncias admiscebis. Plinius vini è Cydoniis me-
minit quidem, sed modum parandi non tradit.
Hydromelum Dioscor. quoque, quomodo fiat,
docet. Melomelitis ex Cydoniis parati metreta
vna (Plin. Cadum vocat: sunt Congii decem)
ad duas metretas aquę decocta admisceatur, & in

*Hydrome-
lum.*

ardoribus sub cane insoletur. Et huius vis eadem,
quę superiorum est. Duos etiam preparationis
modos tradit Paulus quos ex eius scriptis peten-
dos Lectori relinquimus.

Melomeli seu Cydonomeli parat Dioscor. Malis
Cotoneis exemptis seminibus in mel plurimum
coniectis, vt planè coarctentur. Fit gratum post
annum, vino mulso simile, conueniens ad eadem,
ad quę Vinum Cydonites. Columella scribit, Mel
in quo condita fuere Cydonia, Melimeli appella-
tum sine noxa posse interdum dari febricitanti-
bus: intellige à pituita corrupta, aut in quibus
metus est defluxionis in nobile aliquod viscus.
Sed placet etiam eiusdem Columellę descriptio-
nem adiicere. Nihil ætius, inquit, aut melius
expertus sumus, quàm vt Cydonia maturissima, in-
tegra, sine macula, & sereno cœlo decresciente
luna legantur, & in lagena noua, quę sit paten-
tissimi oris, deterla lanugine, quę Malis inest, cõ-
ponantur leuiter, & laxę, ne collidi possint. Dein-
de quum ad fauces vsque fuerint composita, vimi-
neis furculis sic transversis arctentur, vt modicę
mala comprimant, nec patiantur ea, quum liquo-
rem acceperint, subleuari. Tum quum optimo
& liquidissimo melle vas vsque ad summum ita
repleatur, vt pomum submersum sit. Hęc ratio
non solum ipsa Mala custodit, sed etiam liquorem
mulsei saporis prębet. Posset & hodię parari, &
Quitten honig / mel Cydoniatum appellari, que-
mad. & mel rosatum.

Melini olei atque vnguenti confectiones habes
apud eundem Dioscor. & Aetium, & Melinum
Emplastrum apud Galenum: quę cum ad Medicos
& pharmacopœos potissimum pertineant, exinde
desumi possunt. Nam & compendii nobis ratio
habenda, & ea interim exhibenda, quę & rei
Medicę, & æconomice ex equo prodesse possint.
Pręscripta igitur etiam multas maximasque vtilita-
tes habeant, tamen hodie pleraque ab vsu reces-
sisse videntur: Et eorum loco à Recentioribus re-
seruata sequentia, vt mina Cydoniorum, quę ni-
hil aliud est, quàm decorticatum Cydoniorum,
& ex aqua & melle vel Saccharo, addita etiam par-
te vini, ad suauitatem decocta caro, atque Con-
dita. Vel ex succo fit Cydoniorum cum vino co-
cto, addiro melle optimo, despumato.

Domestici nostri Cydoniorum & malorū cur-
tipendulorum partes æquales sumunt: decortica-
ta, & in frusta confecta ex aqua addito melle vel
saccharo & modico vini in crassam & suauissi-
mam consistentiam decoquunt, & in scatulis vel
fistilibus vitreatis adseruant, magno vsu ad ple-
raque prędicta, potissimum alui fluxiones diuer-
sas, & ventriculi robur. Alii ex mero vino deco-
quunt, & addito Saccharo vel Melle ita pa-
rant.

Condiuntur & segmenta integra, Cydonia Con-
dita in officinis vocant, ad eodem vsus. Segmen-
ta ex aqua pura coquunt, cocta reponunt: aquā
verò quę eorum vim magnam exorspit, cum
melle vel Saccharo in syrupo consistentiam deco-
quunt: tunc prędicta segmenta cinnamomi fru-
stulis in ea defixis in eo syrupo condiunt. Dia-
cydonium Officinis dictum sic paratur. Cydonia
recens ab arbore decerpta [vt vult Math.] de-
corticata & à seminibus repurgata atque concisa
in aqua coquuntur, in qua soluta fuerint Saccha-
ri librę tres, agitantur conterunturque pistillo
ligneo inter coquendum, quoad spissitudinem
mediocrem acquirant: tum demum ab igne re-
mota decoctio in formulas effunditur. Vel Sac-
chari albi lib. ij. Succu Cydon. depurati lib. iij. si-
mul decoquuntur ad spissitudinem, posteaque in

*Cydonia
mala*

*Melomeli
Febris.*

*Mel Cydo-
niatum.*

*Melinum
oleum &
Vnguentum.
Melinum
Emplastrum*

*Mina Cy-
don.*

*Cydonia
condita.*

*Diacydo-
nium offic.
simplex.*

pyxides effunduntur: hanc vulgò *Gelatinam* vocant & *diadydonium lucidum*. Aut sic melius. Segmenta diutius ex aqua elixa, donec tabescant, per linteum colentur, sine compressione: (vt clarius fiat) dein cum Saccharo coquatur in syrupe crassioris consistentiâ, vt in scatulas effusum & formulas melius Coëat. Res est visu pulcherrima, & præcipue suauitatis, apud præcipuas totius Europæ nationes haud in postremis deliciis habita.

4. Suauius effeceris, si succi Pomorum Curtipendulorum depuratorum aliquid addideris cum modico vini albi: aut si ipsa Pomorum segmenta decorticata cum Cydoniis decoxeris, & vt prius perfeceris. Ex eo quod reliquum est, attentiores ad rem, fortius cochleari expresso, cum Saccharo aut melle crassius & vilius Cydoniatum cõficiunt.

6. sin verò tam lucidum illud, quàm crassum simul misceantur, & cum saccharo, vt prædictum, percoquantur, *Cydoniatum vulgare* dictum, quod Galis in frequentissimo vsu, fit: quod ante cibum nucis magnitudine sumptum, aluum cohibet, post cibum verò soluit, & nihilominus ventriculū roborat, & vapores caput petentes cohibet. Hi ferè simpliciter sunt modi parandi cydoniati.

Galenus quoque temporibus in vsu fuisse videtur, qui in Syria edulium componi tradit, quod *μυροπλακός*, id est, placentas ex Malis cotoneis appellant. Id aded durare vt patinæ recentes ipsò plenæ Romam adferrentur. componebatur autem ex melle, & carne cydoniorum laeuigata simul coctis. Illustr. noster Princeps Dux V. Virt. aliquando dedit Cydoniatum album *Marto malada* dictum, in Lusitania factum.

Medicorum verò, quorum est ad multa respicere, fuit aliquid in hoc genere supra vulgus sapere. Ided *diacydonium compositum*, vel *diacydonites* cum speciebus, vt vocant, excogitarunt. Paratur autem ex segmentis Cydoniorum in vino coctis, & melle despumato igne lento denuò percoctis, additisque cinnamomo, caryophyllis, pipere, galanga, aliisque aromatibus, pro diuersa vtentium intentione, ad roborandum ventriculum, appetitum promouendum, coctionem iuuandam, vomitum biliosum, pituitosumque nimium sistendum, ad pristinum calorem colorēque corpori restituendum, dissipandos flatus, & alia eiusmodi, si à frigida causa oriuntur: sin verò à calida, Cydonia cum aceto decoquunt, additis iis quæ refrigerant, vt præter succum pomorum, ea quoque refrigerent. Ita Mesues docet ad stomachi & Hepatis robur, & ad vtriusque vim re-
tentricem confirmandam eiusmodi diacydonium cum variis aromatibus parare. Paratur & Miua composita seu aromatica, ratione præscripta, iniectis tantum aromatibus: Alii sacculo excepta aromata in ea tantum macerant, cuius idem vsus qui prædictorum. Galenus quoque meminit alicuius medicamenti, quod non ex Malorum succo solo & Melle constat, sed & piperis albi quippiam habet, & zingiberis & aceti: quod & alibi fusiùs describit, & post ipsum Aetius, quod tum ad appetentiam excitandam his, quibus ea languet, tum ad concoctionem iis, qui parum feliciter concoquunt, præstat, quod denique ventri robur conciliat. Nec inconueniens est illa compositio, quam Matth. habet. si demas rhabarbarum. Ad quid enim rhabarbarum miscebinus cum vehementer adstringentibus? erit tantum ægris molestum irritando, ad expulsionem vi sua purgatrice. Cydoniorum succus libræ pondere, in quo corall. rub. seminis rosar. rub. & rhabarb. cuiusque drachma, cum Hypocistidis & Acaciæ bj.

nis scrupulis ad tertias bullierint, magno est ad biliosas vomitiones, & ad dysenteriam auxilio. Datur bis quotidie, manè & vespere, horis duabus ante cibum, sed ægris iam purgatis frequens quoque hodie est vsus syrupe, qui è succo Cydoniorum in Pharmacopæorum officinis paratus habetur, aut si non habetur eidem substitui potest Gelatina, in aqua, vel vino dissoluta, pro ratione scopi.

Nec his contenta Medicorum industria: cum enim viderent alterando & roborando se plurimum hoc medicinæ genere præstare, & insuper etiam morosiorum palato blandiri, vltius progressi, ibi etiam placendum existimarunt, in quibus nihil minus, quàm placendum, si necessitas non compellat. Huic igitur, aut ægrotantium genio cedentes, quod Cydoniorum succum atque substantiam familiarissimam stomacho aduerterent, qui ferè purgantibus lædi solet, medicinas purgantes adiecerunt, & diacydonium laxatiuum dictum, seu purgans confecerunt: cuius diuersæ habentur descriptiones apud Recentiores, aliis scammonium tantum addentibus, vt Chologogum, & turbethum cum Cnico, vt phlegmagogum reddatur: aliis omnia simul, vt vtrumque præstet: ex quibus nobis maximè probatur Ferneliana, quæ talis est. Pulpæ Cydon. expurg. coctæ & cribro transmissæ lib. j. sem. succi Cydon. lib. sem. sacchari albi lib. ii. Coquantur in mellis crassitiem, inspergendo sub finem cinamomi triti vnc. j. zinzib. maceris, caryophyll. singulorum drach. ii. diagrydii vnc. ii. dosis à drach. iii. ad vnc. sem. Tenuis aquosusque humores paulò moderatius atque facilius è distantioribus locis prolicet: his vtile ac tutum, qui articulari morbo laborant, nec admodum vehementi febre iactantur. In secretis hodie secretorum suorum buccinatores verius, quàm gratiosi Medici (quibus nihil secreti esse par est, quod non in communem veniat vsus non tantum *χρησις*, sed & *κρησις*) habent diacydonium purgans lucidum & non lucidum, vtrumque sapore & suauitate commendabile, & nihilosecius sufficienter suo fungens munere, quæ in gratiam studioforum medicine libenter communicabimus, ne posthac præ illis habeant saltem in hoc ista ampullatores, quod coram iis, de istis glorientur, quasi illis solis, ceu altera quædam Helena Nepenthes contigerit.

Accipe Ele. & diacyd. lucidi, vt prius docuimus parati vnc. xx. scammon. vnc. ii. vel eius loco diagrid. paulò magis insudatur scammoniū bis in spiritu vini: deinde coquatur spiritus collectus cum præscripto electuario ad consumptionem spiritus vini. Vltimò adde Aq. ros. vnc. x. vel xii. Coquantur ad iustam consistentiam. Possis, si aromaticum voles efficere, eadē opera cum Scammonio, aliquid cinamomi, piperis, & caryophyllorum confusorum infundere, aliāve pro vtendi scopo, si loco Electuarii diacydonii lucidi, sumas idem cum corticibus citri, aut cum carne cydon. vel malorum curtipendulorum, vel vtrorumque paratum, & procedas, vt iam dictum, fiet id quod non suauitate. Possit etiam qui volet radicem Mechoacæ, aut Turbethum confusum simul infundere: vt ita simul etiam reddatur phlegmagogum. Dosis prædictorum drach. ii. Sed vt ingenue fateamur, eorum vsus non in omnibus tutus: tantòque magis ridendi, vel potiùs deplorandi (magis alioqui nominis Medici visi) qui illud in dysenteriiis exhibere sunt ausi, sed quali cum successu & illi norunt & nos. Sunt etiam qui Antimonij

Diacyd. lucidum.

3

4

5

6

Vires.

Diacyd. V. terum.

Placenta ex Malis Coton.

Cydonia tum albi.

Diacyd. compos.

Vfus

Miua compos.

Compos. Galeni.

Vfus.

Compos. Matth.

Vfus.

Diacyd. purgans.

Diacyd. purg. lucidum & non lucidum.

*Diacyd. cū
Autum.*

monii vitrum in succo macerare audent, vt reddatur purgans, & ita in Diacydonium coquere cum Saccharo, quod eius gustus magis celetur, quam scammonii: & hoc pro insigni secreto habent. Sed habeant quantum velint: non inuidemus. Fuimus prolixiores in exaggerandis Cydoniorum viribus diuersisque eorum præparandis modis, cum ob eorum præstantiam atque nobilitatem, tum verò ob communem eorum vsum, quem habent & in arte, & in vita æconomica.

DE COTONEA SYLVESTRI.

Descriptio

Cotonea Malus sylvestris, satiuæ per omnia similis existit, à qua ramis distat minoribus tantum, caudice assurgens magis recto, iuxta terram minus fruticoso, sed singulari frequentius: eadem numerosioribus scætet floribus, & largius frutificat. Fructus serò perficit, qui etiam satiuæ fructibus multò sunt minores. Nascuntur in Danubii Petrosi ripis, & collibus, plurimumque supra Ratisbonam & Keilheimium oppidum, vique ad Petras fauces, per quas Danubius labitur: frequenter inter petras atque in vinearum sepiibus, autore Cordo.

Locus.

*Nomina
& Synonyma.*

Mala Cydonia sylvestria, odoratissima, in sepiibus nascentia, Plinio. Atque de his Virgilium quoque intellexisse, sunt qui putent. Curtius scribit, sylvestria esse de genere *Struthiorum*, quod mirum est, si *Struthia* sint maiora, vt ex Dioscor. & Galeno ostendimus, atque Sylvestria vel ipsis paruis & vulgatissimis magnitudine cedant. Cordus Cydonii tertium genus, sui sponte proveniens vocat apud Dioscor. Et in hist. *Cotoneam Malum sylvestrem*. Cam. *Struthia* & *Cotonea sylu.* *κὺδὼν ἡ μῆλον τῆς ἀγρίας*. Germ. *Wilde Kittenen*. Gal. *Coings sauvages*. It. *Gorogno siluatico*.

Vires

Est adstringendi vim multò efficacius cæteris Cotoneis. Cordus.

Quomodo Malus Cotonea serenda sit, & quando: quomodo colenda, putanda, inserenda habes apud Plinium lib. 17. cap. 19. Colum. de arb. cap. 25. & de re rust. lib. 2. cap. 45. Multa præclare quoque de his scripsit: Car. Stephanus in sua Agricultura: & Colerus in suo diario æconomico: & nos antea quædam annotauimus.

lut in Pyramidem fastigiata, in qua tamen figura multum euariant, carne quam Malorum densiori, satis succosa, sed plerumque acerosa, præsertim circa media: vbi semina foris nigra, intus alba qualia Mali, cellulis coriaceis distincta continentur: pediculo serè quam Pomorum longiori. Colore multum variant, quemadmodum

& sapore. In genere, non tam viuus, his color vt Malis: neque cuti tam leui contexta, sed aliàs virenti, aliàs araneosa, aliàs viridi aut subflaua, rariùs rufescente, vt plurimum obsoleta & leuiter scabra. Sapor vel dulcis, vel acidus, vel austerus, vel acerbus. Arbor caret spinis. Radicem habet profundè actam, vt scribit Theophrastus, qui de Pyro diffusè hæc serè habet.

Pyrus in senectute fecundior redditur. Minus diu tamen viuit quam Piraster seu Pyrus sylvestris. Flores profert foliatis: folia orbiculata: fructum succo aquoso constantem, semina congesta, putamine inclusa. Corticem habet ex heruo carne & humore constantem. Rarè ex ramis crescit. Facile amittit fructum, ob molem & pediculi tenuitatem. Plagis debilitatur, ideòque minùs recidi postulat. Vermibus obnoxia est. Reliqua quæ Theophrastus habet, suis quoque locis dicentur.

Pyrus, vt annotat Scaliger, interdum pullulat ab imo: verum ex eadem radice nullis prognatis radicibus, sed radicis brachiata promotione quæ brachia serò tandem radículas emittunt. Dicta est quidem *uniquis*, hoc est, vnistipes, sed *παλινγενής*, id est à radice emittens pullum: huic enim longè etiam subter terram productis radicibus, stolones enascuntur. Cultura gaudet, & si ne ea nequit proficere. Salsis offenditur. Fructus

verò eius habet quod elui sit aptum & generationi: illi pulpa, huic semen. Ac pulpa quidem non tantum ob cibum data est, sed etiam ad seminum præsidium: quæ etsi coriaceo amictu donata sint, melius tamen & feliciùs intra pulpam vel putridam etiam, totà conseruantur hyeme, quam exempta. Eadèque ratio valet, & in Malis, & in Pomis, & in vniuersum in fructibus omnibus quibus Pulpa data est, vel aliud quoduis operimentum ad seminis tutelam. Porro eidem Theophrasto frutificat Pyrus ex annotinis surculis, germinat ex cacumine & latere: serotina est, quippe quæ hyeme magna ex parte sua perficiat Poma: quoddam genus Autumno. In trimatu ferre incipit, & interdum antè, autore Plinio. Dioscor. scribit Mali Medici semen simile esse semini Pyri, vel vt Sarracenus reddit, Pyri semen habere: Græcum habet, *σάππεα ἔχει ἀπὸ τοῦ ἐκός*, quod consideratione dignum. Nostrorum enim Pyrorum semina non multum nobis respondere videntur seminibus Malorum Medicorum vel Citriorum.

*Sententia
Theophr.
de Pyro.*

*Pyrus pul-
lular.*

*Cultura
gaudet.*

*Cur pulpa
Pyro data.*

*Mali Me-
dici semen.*

DE PYRIS.

CAP. IV.

Descriptio

Pyrus satiuæ crasso eoque recto & simplici assurgit caudice, & altius quam Malus, sed minùs fit patula, ramis iisque plurimis, surrectis potius quam laterosum extensis: Cortice quam Mali scabriore, materie firma, satisque tractabili, præsertim ad typos & sculpturas apta, (ex qua & nostrarum harum figurarum pars maior parata) item ad tornum & alia, ex pallida rufescente, quæ ficcata magis etiam rutila fit. Folia circinata serè vel ex circinato oblonga, eorum figurà pro specierum diuersitate variante, longiusculo pediculo hærentia, supernè læuia, virentia, infernè asperiuscula, albicantia. Flores serè, quales Malo, Pentaphylli albicantes apices purpurei. Fructus, hoc est, Pyra, penè omnia turbinata, circa Pythymena crassiora, iuxta pediculum tenuiora, & ve-

*Materies.
Folia.*

*Flores.
Fructus.*

*Et Pyra
differant à
Pomis.*

Etymon.

Pyra, inquit Plin. à Pomis hoc differunt tantum, quod usque ad orbiculata non sunt; neque perfectæ rotunditatis, sed turbinatoris & oblongioris formæ ac figuræ: quod mihi non satisfacit quum plura genera Pyrorum non sint minus orbiculata Pomis. Pirus, vel Pyrus, vitura rectius scribatur, nondum conuenit inter auctores. Qui Pyrum scribunt, à Pyramidis figura deriuatum volunt, quod in exacutum fastigietur, cuius sententiæ quamplurimos eosque grauissimos in lingua Latina videmus esse auctores. Ita apud Poetas legas, & apud Herbatios plerisque, immò apud ipsum quoque emunctissimæ naris in lingua Latina Scaligerum. Columella & ceteri Geoponici modò Pirum habent, modò Pirum, sed Gaza homo Græcus passim & semper Pyrum & nostri seculi doctissimus Latinus Hadrianus Iunius. In Pyramide nihil ventriosi, sicut in Pyris omnibus. Adhæc in veteri nostro Plinii codice, semper Pirum legitur. Et omnis literaturæ gnarus Hermolaus ubique etiam ita scribit. Si tamen quis à Metæ similitudine, quod è lato in acutum spectet, & in mucronem turbinetur, tractum velit Pyrum, per nos licet. Quid si Pirum à Græco deductum sit dempta litera A & interposito R, & ex πῖρ factum sit Pirum. Ita multas voces Latinas mirabili transpositione aut mutilatione à Græco deductas esse, norunt docti, & summus ille Scaliger abundè docuisset in Originibus, nisi fata diuinum illud opus posteritati inuidissent. Goropius à Germanico tractum vult, Pyri nomen, inquiens, quasi à πῖρ deriuaretur, per πῖρ δὲ scribunt, sed mea sententia aliunde nomen duxit. Nos Peer vocamus, à Veer, propter primam syluestriam naturam. Pyrus urbana dicitur, & cultiua, hortensis, edomita Hermolao, ad differentiam syluestris, quam quidam volunt cultu mittere, de quo postea. Ἀπία Græcis, ut Theophrasto & Dioscorido, Athen. Theophrasto & aliis plerisque & Ἀπία ipse fructus, à quorum prouentu copioso Peloponnesus quoque ipsa quandoque dicebatur Apia, ut Ister asserit in rebus Argolicis, licet quidam ab Apia Phoronei filia terram eam ita nominatam putent. Apud Athen. dicitur & τὸ Ἀπία & Ἀπία, pro eodem, nempe pro fructu. Et apud Plutarch. in Problem. Ἀπία dicitur Ἀπία, quæ tamen vox propriè Pyrum syluestrem denotat Theophrasto. Curtius & Dodon. arborem Ἀπία quoque Græcis dici scribunt. Scribitur & Ἀπία & Ἀπία. Dodonæo, A Tarentino in Geoponicis, Ἀπία. Hermol. ait fructum quoque Adipion vocitari, quam tamen vocem nusquam inuenimus, fortè Adipion dicere voluit. Poeta sunt, inquit Hermol. qui Pyrum Ochnen vocant, syluestrem Achrada. Et Had. Iunio quoque ὄχνη Pyrus est quemadmodum & ὄχνη: quæ tamen utraque vox Theophrasto Pyrum agrestem denotat, ut dictum Ἀπία enim & ὄχνη apud eundem simuliunguntur, quamuis Gaza Pirum solum reponat. Constantino quoque in Lexico ὄχνη Pyrum agrestis est. Est igitur Ἀπία omnium Pyrorum hortensium nomen generale: vnde tractum adagium Ἀπία πῖρ ἀπὸ πῖρ, Apio mollior, vel, ut alii vertunt, Pyro maturior, quamuis aliqui de Raphano intelligi velint, minus scitè. Hebræi t. ste Elia Leuitæ nomenclatura, Eggas vocant. Sclauon. Бѣлѣа frusѣа. Arab. Humech te sunt Pyra, ut est apud Serap. Cirmetre, seu kemetri. German. Biren & Birn/Birnbaum. Gall. Poirier, Poire. Ital. Pero. Hisp. Castil. & Portug. Pera & Pyras. Catal. Peres. Angl. Pear. Belg. Perre & Peere. Bohem. Bruffy. Vngar. Bortnelysa. Fructus Herbatii

*Peloponnesus
Apia dicta*

Adipion.

Ochne.

*Eggas.
Heb.*

Nomenclatura

quoque omnibus Pirum dicitur & Pyrum, ut dictum, de quibus Virgil.

Inserere Daphni Pyros carpent tua Roma nepotes.

Item:

Ornisque incanuit albo flore Pyri.

Multiplex Pirorum differentia, atque nomenclatio varia, qua Malis nequitiam cedunt. Theophrastus duo Pyrorum summa genera agnoscit, satiuam & agrestem, ἄπια, & ὄχνη: Gaza Pyrum reddit & Pyrastrum. Verba sunt: τὰ ὄχνη ἢ ἡ ἄπια ἢ ἡ ὄχνη, hoc est, syluestria longioris sunt vitæ hortensibus, velut Pyrus syluestris, quàm satiuæ. Idem ἄπια satiuas dicit, & ὄχνη syluestres intelligit, quamuis utrumque alibi Pyrum sine discrimine significet, ut annotat Scaliger. Inter Pyri satiuæ species Theophrastus habet, Pyrum Phocensem, quam ait mutilatione fieri meliorem: & Pyrum Caryæ, quod domesticum esse scribit, & lanugine tam salsa obductum, ut nisi abluatur aqua, edi nequitiam possit. Dioscorid. quoque aliam satiuam facit, aliam syluestrem, quod faciliè ex iis verbis colligere est, quando ait: ἡ ὄχνη ἢ ἡ ὄχνη ἢ ἡ ὄχνη, hoc est, Achras Pyri syluestris species est, quæ tardè maturefcit. Vim habet adstringentior Pyro. Idem tradit, multa Pyri esse genera, sed omnia adstringere.

Difficile verò iudicare est, an utramque intellexerit Aristoteles, aut qualem, quando ait: ὄχνη ἢ ἡ ὄχνη: sus Pyris pinguescit. Videtur tamen intellexisse syluestria Pyra, quibus etiamnum hodie in defectu glandium lues saginari solent. Quando verò idem præcipit ὄχνη ἢ ἡ ὄχνη feri iuxta apum aluearia, videtur satiuas intellexisse, atque ita Græcam vocem promiscuè vtriusque utriusque flos apibus gratissimus sit, neque multum referat, utram utrobique intelligas, nam & satiuas Pyris egregiè saginabuntur lues, si quis dare volet, & licitum sit Pyrum agrestem iuxta aluearia serere, si quis non magis delectetur satiuis. Non dubium tamen Aristotelem utramque agnouisse.

Cato nominat Volema, Aniciana, Tarentina, Sementina, Mustea, Cucurbitina. Idem quoque inter prædicta Sementinorum meminit, & M. Varro, & Macrobius, quæ sic vocari à semente arbitratur Curtius, quod per sementem maturefcant. Columella multiplices differentias recenset. Curandum est inquit, ut quàm generosissimis Pyris pomaria conferamus. Ea sunt Crustumina, Regia, Signina, Tarentina, quæ Syria dicuntur, purpurea, superba, hordeacea, [Plin. hordearia vocat] Aniciana, Neuiana, Fauoniana, Lateritana, [alii Laterisiana, Turra, alii Laterana habent] Dolabelliana, Volema, Mulia, Præcocia, Venerica, & quedam alia, quorum enumerationem ait esse longam. Virgil. hæc celebrat.

Crustumina Syriaque Pyris, granibusque Volemis. Macrobius ut Mala, ita & Pyra diuerforum quidem nominum esse dixit: sed qualia quæque essent, non adiecit. Seruius Crustumina ab oppido nominata, rubere quadam parte: Syria, nigra: Volema Gallica lingua bona & grandia interpretatur: quod si verum est, infit Goropius, vox composita est, à Volheim, id est, à plena domo. Alii Volema dicta volunt, quod Volam impleant, vulgò Libralia: de quibus, ut & ceteris differentiis, sic Plinius. Quædam è Pyris libralia appellata, amplitudinem sibi ponderis nomine asserunt. Et paulò post alio capite. Eadem causa [nempe celeritatis, quod præcocia sint & decerpi properent]

*Differentia
Theoph.*

*Pyrum Phocense.
Pyrum Caryæ.*

*Columella
differentia.*

*Crustumina Regia.
Signina.
Tarentina.
Purpurea.
Superba.
Hordeacea.
Aniciana.
Neuiana.
Fauoniana.
Lateritana.
Dolabelliana.
Volema.
Mulia.
Præcocia.
Venerica.*

*Differentia
Plin.
Libralia.*

Superba. in Pyris taxatur *superbia* cognomine. Parua hec, sed ocyssima. Cunctis autem *Crustumina* gratissima. Proxima iis *Falerna*, à potu, quoniam tanta vis succi abundat. Lactea hæc vocantur: in iisque alia colore nigro donantur, Syria. Reliquorum nomina aliter in aliis atq; aliis locis appellantur. Sed confessis vrbis vocabulis autores suos nobilitare *Decimiana*, & ex eo tractum quod *Pseudodecimianum* vocant. *Dolabelliana* longissimi pediculi. *Pompeiana* cognomine *Mammola*, *Liceriana*, *Seueriana*: & quæ ex iis nata sunt *Tyranniana*, (*Turrana* *Colum.*) longitudine pediculi distantia. *Fauoniana* rubra, paulò *superbis* maiora. *Lateriana*, *Anitiana* *Postautumnalia* acidulo sapore iucunda. *Tiberiana* appellantur, quæ maxime *Tiberio* principi placuere. Colorantur magis Sole, grandescuntque: alioquin eadem essent, quæ *Liceriana*. Patriæ nomina habent, ferissima omnium *Amerina*, *Picentina*, *Numantina*, *Alexandrina*, *Numidiana*, *Græca*, & in iis *Tarentina*, *Sigina*, quæ alii à colore *Testacea* appellant; sicut *Onychina*, *purpurea*. Ab odore, *Myrapia*, *Laurea*, *Nardina*. A tempore, *Hordearia*: à collo, *Ampullacea*: & à Corio, *Coriollana*. Brutæ gentilitatis *Cucurbitina*, aciduli succi. Incerta nominum causa est *Barbaricis* *Venerisque*, quæ *Colorata* dicunt. Regiis quæ minimo pediculo sessilia, *Patricis*, *Vocomis*, viridibus oblongisque. Præterea dixit *Volema* *Virgilius* à *Catone* sumpta: qui & *Sementina* & *Mullea* (*Mulla* *Colum.*) nominat. Pars hæc vitæ iampridem peruenit ad culmen, expertis cuncta hominibus. Turbinatior *Pyris* figura. In iis ferotina ad hyemem usque ad matrem pendent, gelu maturefcentia, *Græca*, *Ampullacea*, *Laurea*.

His *Plinii* *Pyrorum* differentiis *Dalechampus* & *Had. Iunius* curiosâ diligentia huius seculi quedam *Pyra* accommodare studuerunt. Sunt & nunc (inquit *Dalech.*) quoque variis *Pyrorum* generibus sua hæc nostratibus nomina. *Superba*, perite *Muscadelle*. At *Hadrianus Iunius* *MuscateLLinum* vult esse *Plinii* *Hordearium*, ab odoris fragrantia *MuscateLLinum* recentioribus dictum, quod perperam [ait] *Superbum* vocat *Grapaldus*. *μυρσάριον*. *G. Moscatelbirn*. *B. Moscatelpeere*. *G. Poire musquette*. *Superbum* verò idem *H. Iun.* vult esse id *Pyri* genus, quod *Belgæ* *Watterpeere* / *tytpecken* / *dirckgen* / appellant. *Basileæ* sanè *Wasserbirn*, id est aquosa *Pyra* vocant *Pyri* genus paruum, & ocyssimum, quale *Plinius* ait esse *Superbum*. *Crustumina*, *Gal. Poire perle*, gratissimum, & ex parte rubet, *Seruius* teste *Belg.* *Sint Jacobs peere*. *Falerna*, à potu sic dicta, quoniam vuarum modo magna succi vi abundant, quæ apud *Falernum* proueniant, vnde *Vinum Falernum* olim celebratissimum. *Gal. Bergamotte*. *Belg. Frâschsche Bangerweelen*. *Pyra Lactea*, *Gall. Blanchette*. *Pyra Dolabelliana*, *Gal. Poire muset*, *Belg. Engelsche bratpeere*. Hæc longitudine pedali *Hermolaus* dicit. *Pyra Pompeiana*, vel *Pomponiana*, *Gall. Bonchrestien*. *B. Tafelpeere*. *Fauoniana* *Gal. Grosse Muscadelle*, id est, *MuscateLLina* maiora, dicta putant, quod *Fauonio* flante statim formantur. *Lateriana*, *Poire preuost*. *Tiberiana*, *Gal. Poirer forés*. *Signina*, *Gall. Poire chat*. *B. Rietpeere*. *Myrapia*, *Gal. Caluaurosat*. (Hæc *Had. Iun.* vult esse *MuscateLLina* vulgò dicta, vt modò antè dictum.) *Nardina*, *Gall. Poire d'argent*. *Hordearia*, *G. Poire de S. Iean*: *Dalech.* At *H. Iunio* quæ sint, paulò priùs dictum. *Ampullacea*, *Poire d'angoisse*, *B. Engelsche tafeltree*. *Coriollana*. *G. Poire de ialousie*. *Cucurbitina*, ab oblonga cucur-

Tom. I.

bitæ figura, *G. Poire Courge*: *Dal. At Had. Iun. G. Poire de sartean, ou de Campane*. *Veneria* *G. Poire Acciole*. *B. Venus peere*. *Regia*, *G. Poire Carmaignole*. *B. Oÿpeerecken / mispelpeere*. *Voconia*, *G. Poire sartean*. *Onychina*, *G. Poire cuisse Madame*, quasi femur muliebre dicas. Hæc *Plin.* *purpurea* interpretari videtur, quod *onyx* tegumentum conchylii sit, vt ait *Dioscor.* *purpurarum* operculo simile. *Pruna onychina* *Columellæ* sic *purpurea* exponunt. Ego verò, inquit *Dalechamp*, quia *Alabastrites* lapis, *Onyx* dictus est, *onychinum* hîc interpretor *Pyrum*, *alabaistro* colore simile, vulgò *Poire cuisse Madame*: *purpureum* hîc genus ab *Onychino* diuersum esse reor, non autem *Onychini* vel epitheton, vel interpretationem. Eodem modo apud *Columellam* *Onychinon* exponendū arbitror. *Scaurianorum* mentionem facit *Marcellus*, vt aut illic ex *Plinio* legendum sit *Seueriana*, aut ex eo apud *Plinium* *Scauriana*, *Postautumnalia*. *Dal.* eadem suspicatur, quæ & acidula pòst memorata ab eodem *Plinio*. Eiusdem sententiæ *H. Iun.* acidulo sapore iucunda. *B. Deboute*. *Volema*, *Macrobio* *Volumia*, quod volam manus impleant, *Virgilio* & *Plinio* dicta putantur, vt ait *Seruius*. *Virgilius* etiam *Graui* vocat. *Dal.* eadem putat quæ & *Libralia* paulò antè dixerat *Plinius*. *H. Iun.* vult esse *Sementina* *Catonis*, vel *Mustea*. *χερσίνδα*. *Vlaemsche sinoutpeere*. *Sementina* à *Semētini* feriis [qua voce *Varro* vitur lib. i. c. 2.] quæ inclinante æstate sationis causa celebrantur. *Pyrum* verò *Librale* *H. Iun.* est *μαρτυριον* *ἀπὸ τοῦ*. *B. Anguiss peere*. *Gal. Poire de bon Chrestien*: *Poire de liure*, *Budæo*. *Pyrum Amerinum*, ferissimum omnium maximèque durans. *Belg. Sint Thomas peere*.

Lubrica sanè res est, huius seculi fructus, post tot temporum intervalla, in tanta locorum distantia, post tot rerum mutationes, insitionumque vicissitudines, referre ad prisci illius æui fructus; aut eadem putare. Laudanda tamen eorum diligentia & conatus eorum, qui istud tentant, vt si non eadem, at sanè non planè dissimilia hodiè nobis esse constet, vel specie, vel gustus suauitate: qualia nos infra, partim ex aliorum, partim ex nostra obseruatione specialiùs describemus, & eorum quidem plurima, quorum modò facta est mentio & his etiam longè plura. & *Plinii* fortè seculo nondū cognita. Vt cesset idè suo ceu edicto proclamare, Partem hanc vitæ iampridem peruenisse ad culmen, expertis cuncta hominibus, nec quicquam ampliùs excogitari posse.

Memorable verò quod idem tradit: tot semodis insitam arborem vidisse iuxta *Tiburtes* *Tulias* [*Tiburtes Tiliam* *Vet.*] omni genere *Pomorum* onustam, alio ramo nucibus, alio baccis, aliunde vite, ficis, *Pyris*, *Punicis*, malorumque generibus. Sed huic breuem vitam fuisse.

Crustumia, siue *Crustumina* à *Crustumio* *Thuscie* oppido dicta sūt. Ex parte enim rubet. *Glatiola* nunc in Italia vocari existimantur. *Picentina* olim *Romæ* celebratissima, quibus contanderet *Signina* & *Syria*, si *Iuuen* ali credatur *Satyr. ii.*

Signinum, *Syriumque* *Pyrum de corbis* iisdem:

Aemula *Picenis*.

Syria nunc apud *Italos* creduntur, quæ *Corœla* vocantur: alii putant dici *Tarentina*. Nonnulli etiam à colore testacea: iam suprà diximus *Seruium* *Nigra* interpretari. *Græca*, *Gracula* vocat *Macrobius*. In nomine quoque sunt, & à *Curtio* citantur, præter prædicta, *Lolliana*, *Meuiana*, *Tulliana*, [fortè *Neuiana* *Colum.*] *Tulliana*, *Septitia*.

D

Onyx

Onychinum
Pyrum.Emendatus
Plin.
Sel Marcelli.Postautumnalia.
Volema
Sinde?

Librale

Amerina

Una arbor
varios fructus
ferensCrustumina.
Glatiola.
Picentina.
Signina.
Syria.Corœla.
Tarentina.
Testacea.
Nigra.
Gracula.
Lolliana.
Meuiana.
Tulliana.
Septitiana.

Titiana. na? fera sunt. Idem habet, Titiana, Turriana, *Turrasiana* fortè Colum. Antiana, [Aniciana, Cato.] Præciana, Valeriana & turbinata. A causa calculosa dicta, quod vitium est huius generis. Solus, quod sciam, Ciritorum, Ceruiscorum, Timosorum, meminit Macrobius. Antiphon in libris de Agricultura, Phocidas quoque inter Pyrorum genera recenset, vt refert, Athen. Reliqua quæ idem Pyrorum nomine proponit, Amamalides & Epimelides, Pyra non sunt, sed illud Amelanchier Herbariorum, hoc Mespili genus, de quibus suo loco. Quæ verò Aristoteles Apembloadas nominat, insitii generis intelliguntur, inquit Hermolaus. Quæ Catoni, Virg. & Plinio Volema dicuntur, Macrobius, Volemia dicit, qui & Ceritia & Ceruisia, & Calculosa, & Lolliana, & Lauinia & Milesia & Myrtea & Orbiculata & Præciana, & Rubilia, Tuliana, Titianaque nominat. Item Mespilaceum & Valerianum indigauit, Cloatium secutus.

*Macrobij
differentia*

*Non omnia
Veterum
Pyra inter-
disse, aut
forte nulla.*

*Fontes Gen-
de Pyrorum
& reliquo-
rum fru-
ctuum no-
mina de-
prompta.
Curtio Py-
rorum dif-
ferentia.*

Ioannina.

*Lauren-
tiana.
Martiana.
Bergoma-
tia.*

Dameiana.

*Mariana.
Vbertina.*

Rubellina.

*Rosata.
Calliana.
Bicipitia.*

*Strangulo-
nea.*

Hæc ferè sunt, quæ de Pyrorum generibus differentiis & appellationibus ex Antiquis Scripturibus promere debuimus, & qua ratione Recentiorum quidam huius seculi Pyra vel eadem cum iis esse putauerint, vel saltem ad ea referre studuerint, quamuis nullum Veterum nomen, quod equidem sciamus, apud nos remanserit, quod & Curtius fatetur. Genera tamen aliqua superesse minimè ambigendum putat, nec interiusse: forsitan etiam nulla, sicut nec alias arbores, verum tantum nomina immutata, quæ non prætereunda, vt non tam antiquitatis obseruatores, quam nostræ ætatis amatores esse videamus.

Neque prætereundum est, Pyrorum genera, nunc quoque nomina ex eisdem causis, vt antiqua, accepisse. A tempore, ab authore vel cultore, à loco, odore, colore, sapore, figura & similibus. Ergo & nostratium, hoc est, nostri seculi Pyrorum vindemiam celebremus, primam sportulam importante Curtio. A tempore enim vel præcocia vel serotina appellantur, additâ interdum cuiusdam diui appellatione, quæ ex tempore solet celebrari, vt Ioannina, quæ festinantiùs, & in festiuitate natiuitatis Diui Iohannis Baptistæ matura sunt. Huius autem generis plures differentia, quæ omnia persequi difficile. Sequuntur & Laurentiana, & seriùs Martiniana. Bergomatia verò Bergamum Italiæ oppidum insigniuit sua peregrinatione. Nunc in Gallia in pretio habita, succo saporeque egregia, rotundiore forma, colore herbaceo, qui nec dotem referat. Per Autumnum siue cruda, siue cocta eduntur, vtrique esui præstantissima. Ab authore dicta Dameiana: præcocia hæc, colore ex parte altera rubeo, ex altera croceo. Mariana, aquosa & dulcissima, tenerri- maque, sed fugacia. Vbertina apud Belgas, & totâ Galliâ, pretiosa, & præcocia, satis grandia, à colore iucunda croceo. A colore rubeo, nunc etiam Rubellina dicta, & ab auro Aurea, asperiore carne, durioréque, nec priusquam gelu experiantur, edomitâ duritie, mitescent: serissima hæc sunt. Rosatis rosæ odor nomen dedit. Callianis odor præcipuus, orbiculata, ex parte rubentia, & ex alia viridia, molli carne. A figura bicipitia, quod gemino capite videntur. Singulari sunt commendatione, succo grato, qui etiam palatum morosum recreet, minimè calculosa. A natura verò Strangulonea. Hæc enim mansa, tantâ acerbitate displicent, vt deuorari nequeant, & strangulare videantur, vnde sic dicta: pulchritudine tamen prædita, colore rubro, & maturitatis indicium præbentia, vt prætereuntes ad legendum

inuitent. Sunt Romæ & in ipsa Italia, quæ Papalia vulgus vocat, ampla, succo suauissimo, à quibus dotibus sic cognominata, non alia ratione, quàm in cæteris fructibus Regia. Christiana in Gallia celebrantur, serotina hæc, vt in annum durent, amplissima, cucurbitæ figura, herbaceo colore, subnigro, succo dulcissimo, vt etiam cum senuerint, cruda per orbiculos in latum tenuiores dissecta, addita aqua rosacea, & saccharo edantur. Per summos enim calores refrigerare perhibentur, vt ægris etiam contra ardores præbeantur. Pretiosissima apud Turones nascuntur, vt non ingrato munere aliis elargiantur. Sertana etiam in Gallia laudatissima, præsertim verò apud Belgas. Parua hæc sunt, oblonga, colore rubro & albo, seriùs eduntur. Edua etiam & Pseudodua item satis clara, ab vrbe Galliæ sic cognominata: serotina sunt, satis ampla, colore nigro, non nisi sub cineribus cocta eduntur: succo abundant. Ab amore verò dicta, quæ, si mauius, Amabilia vocabo, vt cæteris acerbiora sint, si cruda edantur: visu quoque minimè iucunda, sed esu omni alio iucundiora, si decoquantur. Durant & in alterum annum. Apud Hispanos verò, pretiosa sunt, quæ regia & comeſca vocantur. Vno etiam generi interdum plures appellationes, etiam sub vno idiomate per plura loca indita sunt, quod in vno genere ostendisse fat erit. In Gallia propè Lugdunum ager Forensis dictus est. In eo vicus Verrerianus, ditionis equitum diui Ioannis Hierosolymitani, siue Rhodiorum. Eques autem huiusce religionis, & vici, dum viueret, dominus, è Rhodo aliquod insiti Pyri genus illuc deportat, primum apud Forenses Pyra Verriana vocari cœpere, apud exteros, ab agro Forensia. A Burgundis verò Lugdunensia à loci vicinitate. Neque dubitandum est, aliam apud Rhodum fortiri denominationem. Hæc enim odoratissima, & succo suauiora, præcocia, & citò fugacia, forma cucurbitina, rubeo & albo coloribus.

In villa Iacobi Regii, [inquit Dalechamp.] pagi quem Fontaines vocant, haud procul Lugduno siti, Pyra nascuntur, è quorum medio corpore folium exeritur, ea simili ratione Pyrophylla vocari possent, quâ Melophylla apud Plin. cap. de Malis. Nec prætereundum, quod Scaliger [qui & ipse in Gallia vixit] scribit, in Vasconia Pyrum se vidisse, tam bellè humanam faciem representans, vt pro humano capite allatum sit à pastoribus ad eius loci Regulum, de quo autem genere Pyrorum fuerit, aut qualis saporis vel coloris, ne verbulo quidem docet, quod sanè tam sagacem & curiosum scriptorem decuisset. Idem alicubi refert, in suo suburbano Pyri quandam esse speciem, cuius fructus non à floris parte incipiat maturescere, sed à pediculo, contra quàm fiat in aliis. Pulchra mehercle & subtilis obseruatio, quâ depræhenditur, quâ parte Pyrum maturescere incipiat. Sed quale & hoc fuerit Pyri genus, ne verbulo quidem docet. Fortè illud accidentarium fuit, in vnico illo Pyro, aut quoddam magis obuersum fuerit Soli, aut quoddam Vespera vel musca quædam ea parte subintravit, qua Sol postea melius penetrare atque aded ad maturitatem promouere potuerit, vt in Fico fieri videmus.

Ruellius quoque quædam in Gallia prouenientia describit, quorum partem iam supra meminimus. Quia tamen ea exactiùs pauld describit, ne ipsius diligentiam, vel spreuisse vel neglexisse videamur, cum aliis ab eo obseruatis subticere placet.

Francis gratissima Bonchrestiana, [Bonchrestien] cõgno-

Papalia.

Christiana.

*Vsu contrâ
ardores.*

*Turanæ
Sertana.*

*Edua.
Pseudodua.*

Amabilia.

Comesca.

*Verriana.
Forensia.
Lugdunensia.*

Pyrophylla.

*Pyrum hu-
manam fa-
ciem repræ-
sentans.*

*Pyrum à
floris parte
matureſce-
re incipiens.*

fferentia cognomine, non ob hoc solum, quod in eximia suauitate libræ pondus æquent, sed quia in teneritudine tanta, ut à gustatu vel ipso ore statim eliquefiant, & perennent, gestatimque tolerant, ad Neapolim vsque delata, Carolo octauo ibi res gerente, à felici illa Campania iis dotibus adoptata. Proxima magnitudine sunt iis *Mariana*, vulgò dictæ Mariæ Pyra dicta, [*Poires de nostre Dame*] a quosa dulcedine suauia, miraque teneritudine placent, sed fugaciora multò. Minima omnium sunt *Muscata*, quæ nomine alio Chia, *Poires muscadelles*, *poires de Chio*] vulgò dicuntur, baccas corporis mole non excedentia, quina, senave, sæpè plura, ab vna origine longis dependent pediculis, odorata, moschi iucunditate, ob hoc nomen contraxerunt. Condiuntur saccharo à falgamariis, ut in sequentem annum prorogentur. Media magnitudine sunt *Callionæ*, [*Poires de caillouan*] carne iucunda, dulci, odorata, friabili, à præstantia Pyri, Græcum nomen vulgus emendicauit, quasi dixeris meliora. *Rosatis* odor nomen dedit quod Rosas oleant [*poires d'eau rose* .] *Bicipitia*, [*poires à deux restes*] quod gemino capite visantur, singulari sunt commendatione, corpore suauis, non lapidoso, succi grati, palatum etiam morosum recreantis. Turbinatiora omnibus *Certoliana*, quæ *Campanica* alio nomine dicuntur. Ea in metæ forma mucronantur, hyemem tolerant, durior corporis callo, mira suauitate, succo paucò. Ea prunis tosta fugacium ad veris exitum suppleunt inopiam. Condiuntur & saccharo adiecta Cinnamomi portuuncula, ut cœnas claudant. Alia item *Martiniana* [*poires de S. Martin*] quæ ad hyemem vsque in parente propendent, suauis gustu, firmisscula carne, quæ non nisi cocta ferè manduntur. Vbi gelicidia sensere, teneriora multò: a etiam hybernas mensas finiunt. Quæ *Finora*, [*poires de fin or*] Gallicè nominantur, quod atripuri colorem referant, asperiore carne, duriorèque, nam prius quàm gelu experiantur, edomita duritie mitescent. Ea diutissimè durant, quamuis in eo genere æstiuia inueniantur & præcocia. Magnoperè commendantur *Bergamota*, seripatrum nostrorum memoria cœpta, & sapore & succo præstantia. Non sunt omittenda Pyra quæ ut pulchritudine & rubro colore & luteo, quasi maturitatis indice, prætereuntes inuitant ad carptum, mansa tamen tanta displicent acerbitate, ut deuorari nequeant, sed demorsa protinus respuantur, ob id *Strangulanea* vulgò dicuntur. [*poires d'estrangillan*.] Carol. Steph. *pyrorum de par-de S. Rioule main*, & de *S. Rioule* [præter citata] Gallis dictorum, meminit.

Pyrorum Italia diff. Matth. Matthiolus Italiæ Pyra recensens, Hetrusci nostri inquit, Antiquorum consuetudinem secuti, variis nominibus, à diuersis inditis causis sua Pyra vulgò appellant. 1. *Muscata*. 2. *Guignole*. 3. *Ciampoline*. 4. *Roggie*. 5. *Ghiaccioli*. 6. *Spinose*. 7. *Quadrane*. 8. *Carouelle*. 9. *Papali*. 10. *San. Nicolo*. 11. *Durelle*. 12. *Zuccaie*. 13. *Campane*. 14. *Vernareccie*. 15. *Gentili*. 16. *Porcine*. 17. *Sementine*.

Casalpini Horum quædam & Casalpinus habet, & quædam alia, sed breuiter describit, & Plinianis accommodare conatur. Inter æstiuia, inquit, sunt *Moscatula*, ab odore Moschi appellata, parua & dulcia, ex viridi flauescencia: fortè apud Plin. *Superba* cognomine: parua hæc sed ocyssima. Paulò post succedunt *Iuniola* appellata, quia mense Iunio maturantur, paulò *Moscatulis* maiora, colore virentia, succosa multum, quæ videtur Plinius *Falerna* vocasse à potu: quoniam tanta vis succi abundat. Hinc turba sequitur, sed in iis *Glaciola*

Tom. I.

præferuntur in acutum longius producta pyramide, lacteo intus colore: vnde lactea vocat Plinius. Et *Rudia*, turpi quidem colore, sed sapore cæteris dulciore, *Glaciolis* crassiora, breuioraque. In genere Autumnalium *Sementina* vocamus crassa & breuia, rubentia, præsertim quæ Sol aspicit, sapore subacida, quæ appellatio etiam apud Catonem & Plinium reperitur, quia in tempore sementis maturantur. *Tiberiana* eadem, quod *Tiberio* principi placuerunt. *Hyemalia* magna ex parte crassiora sunt, cæteris utiliora, quia per totam hyemem asseruantur, & pleraque gratiori etiam succo constant, quàm fugacia. In his *Carouella* crassa, & oblonga, breui pediculo, colore ferrugineo: quæ Plinius *Testacea* à colore appellata scribit, ut nos in genere malorum *Testa* vocamus, colore simili. Sunt *Papalia* grandia, & breui pediculo sessilia: qualia Plinius *Regia* vocat. Sunt *Bergamota*, magis depressa & *Bronchia*, oblonga, omnia colore viridi. Sunt *Cucurbitina* sic etiam à Plinio appellata, ingentia, sed ignauia. Multa alia sunt nomina apud nos, quemadmodum apud Ant. quos, &c. Hactenus Casalpinus. Ex quibus conitat Plinii & antiquitatis nomina apud Italos & Hetruscos [vbi hæc scribit Casalp.] nondum esse deleta, sed in hanc vsque diem permansisse, etiam apud vulgus. Fortè & ea ipsa sunt Pyra, ab Antiquis celebrata. Nam si *Fœniculum*, *Napus*, *Morus* & similia Antiquis celebrata perpetua successione ad nos pertigere, & quidem ea ipsa specie, ut à nemine dubitatur, cur non & eadem specie Mala vel Pyra? Sed pergamus.

Aug. Gullus, natione Italus, in opusculo suo Geoponico Italicè conscripto, hæc Italiæ & Lombardiæ Pyra refert. 1. *peri moscatellini*, matura Maii fine: quæ licet gustui valdè grata sint, Medici tamen spernunt, quia vix collecta statim corrumpuntur. 2. *peri caualleri*, Pyra Equestria, Iunii principio matura: digna hoc nomine, quia & gustui grata, & nihil insalubre habent. 3. *peri ghiaccianoli*, prædicta sequuntur, cruda esui gratissima. 4. His prætereuntibus sequuntur, *peri cicognini*, Pyra ciconiarum, pulchra quidem, sed non bona. 5. Paulò post his similia, sed minùs pulchra, verum suauitate gustus & odoris, qui moschum refert præstantia. 6. Mox Pyra dicta *peri de gramella*, magna, copioso grato succo abundantia. 7. Pyra moschatellina maiora, non minora equestribus, quibus sapor & odor moschi, & suauissimus. 8. Pyra Autumnalia, dicta *peri Bergamoti*, quæ saporis iucunditate, fortè omnia alia superant, verum diu non referuantur, nisi colligantur nonnihil immatura, & commodè reponantur. 9. Pyra Autumnalia dicta *peri garauelli*, pretiosa cruda, & cocta post natalitia, verum arbori infesti vermes, qui subtili ferro perquirendi. 10. Pyra Autumnalia dicta *bazanarefchi*, magna sunt, grati saporis, durabilia. 11. Pyra Autumn. *boni Christiani*, quia bona cruda & cocta, hortis vulgaria. 12. *peri garzignuoli*, omnibus placent, quia grata cruda, & durant adhuc toto mense Martio. Hæc sunt Pyra laudata Venetiis, & vicinis vrbibus. 13. Pyra spinula, *peri di spina*, magnifacio, quia quotannis abundant: grata cocta & condita melle vel saccharo. Earum arbores præ cæteris excrefcunt. & fructu turgent. Hactenus de Pyris Italicis.

Nec suæ Germaniæ deesse voluit Cordus, quominus eam à variorum Pyrorum prouentu celebraret. Eius igitur diligentia sequentia debentur. Ipsorum fructuum, quæ Pyra nuncupa-

D 2

Rudia.

Sementina.

Tiberiana.
Hyemalia.

Carouella.

Testacea.

Papalia.
Regia.

Bergamota.

Bronchia.
Cucurbitina.Antiquoria
Pira etiam
num extra-
re.Aug. Galli
Pyrorum
ital. catalog.
Moscatelli-
na.

Equestria.

Ghiaccioli.

Cicognini.

Cicognini
moscati.Peri de
gramella.Moscatelli-
na maiora.

Bergamoti.

Peri gara-
uelli.Peri Ra-
zanarefchi.Peri boni
Christiani.Peri garz-
ignuoli.Peri di
spina.Pyrorum
diff. Cordus.

mus infinita sunt genera, ex quibus aliquot in Germania prouenientia describemus: adiectis etiam Germanicis eorum nominibus, quæ tamen secundum diuersas Prouincias variant.

Præposita
na.

1. *Præpsibirn*, id est, *Præpositana* ex lata basi, iuxta pediculum in obtusum mucronem desinunt, longitudinem habent quadrantalem, latitudinem verò paulò minorem, color iis est in viridi pallescens, viridibus maculis ceu punctis conspersas: gustu adstringunt, & succi abundantia sitim extinguunt, maturescunt Autumni initio, & citò putrescunt, propter frigidioris & aquei succi abundantiam. Habentur copiosè Illebbi propè Herciniam Saxonie.

Lardina.

2. *Speckbirn*/id est, *Lardina*, in medio crasso ventre intumescunt, à quo subitò in mucronem desinunt, longitudinem habent tribus vnciis maiorem, latitudinem verò quadrante paulò minorem, colore sunt pallido, & *Præpositanorum* modo, viridibus punctis conspersa, gustu admodum miti & suauis, & porcini adipis modo in ore liquefunt, vnde etiam nomen inuenerunt, atque succi abundantia sitim restinguunt, cum excorticantur suauem spirant odorem, maturescunt Autumni initio, & *Præpositanorum* modo facile putrescunt.

Globosa.

3. *Baulbirn*/id est, *Globosa*, globi ferè rotunditatem habent, nisi iuxta pediculum in obtusum & vix euidentem turbinem fastigiarentur, longitudine duas vncias vix, & rarò excedunt, latitudine verò longitudinem modicè superant, colore sunt in viridi pallescente, sapore & odore *Lardina* æmulantur, cum quibus etiam maturescunt: facile & hæc putrescunt. Habentur Illebbi.

Cannabina

4. *Hanffbirn*/id est, *Cannabina*, Globosis similia sunt, sed paulò maiora, colorem habent viridem, maculis ceu punctis distinctum, sapore globosis respondent, non tamen adeò in ore liquefunt, simul cum illis maturescunt, & facile putredine corripuntur. Habentur & hæc Illebbi.

Campana
Pyra.

5. *Glockenbirn*/id est, *Campana*, à sessili basi in angustum veluti collum coarctantur, à quo deinde in obtusum ceu caput desinunt, habentque omninò *campanæ* figuram, vnde etiam nomen inuenerunt. Colore sunt omninò flauo, punctisque maculoso, longitudine quadrante paulò minora, latitudine verò duas vncias non allequuntur, odorem spirant non insuauem, maximè excorticata, gustu *Cannabinis* respondent, pariterque cum eis maturitatem consequuntur, & facile putrescunt. Illebbi proueniunt copiosè.

Regalia.

6. *Bünigsbirn*, vel *Regelbirn*/id est, *Regalia*, grandia sunt & ventrosa, longitudinem habent interdum quatuor vnciarum, latitudinem verò paulò minorem, colore sunt castio, eà autem parte, quæ Solem acceperunt, leuiter rubescunt. Gustu adstringunt, & copioso succo eoque suauis, & aliquantulum vinoso sitim sedant. Maturescunt Sole in libram ingresso, nec adeò facile putrescunt.

Turgida.

7. *Blunßbirn*, id est, *turgida*, duplicis sunt differentie, utrumque tamen genus *Regalibus* proportionaliter forma respondet, sed quantitate illis cedunt, differentia in colore est: vnum siquidem genus, castium habet colorem, alterum in castio rubentem, succum habent *Regalibus* gustu similem, fortius tamen adstringunt. Maturescunt cum *Regalibus*. In Saxonia magnus eorum est prouentus, maximè *Hildesheimii*.

Bonnana.

8. *Bonnebirn*, id est, *Bonnana*, à Bonna op-

pido, R'henio imposito sic appellata, vnde in alias regiones translata sunt, figuram habent ferè globosam, nisi modicè in obtusum mucronem iuxta pediculum desinerent, longitudine sunt quadrantali, latitudine paulò minore. Color iis ab vna parte viridis aut pallescens, ab altera, quæ Sole tacta fuerunt, rubens: gustu modicè adstringunt, succo abundant copioso, eoque ferè aqueo, actu vehementer os refrigerante. Maturescunt Sole ad Scorpionem properante. Abundant Marpurgi in Hassia.

9. *Schmalzbirn*/id est, *sextantia*, sic dicta, quod *sextantia* adipis aut liquaminis cuiusdam instar, in ore liquefunt, fructus sunt ferè in ima parte tumidi, ac paulatim iuxta pediculum in angustum collum desinunt, vt cucurbita: longitudine quadrantali, aut plerumque maiori, latitudine verò sextantem excedunt semenciâ. Colorem habent in pallido flauum, odorem spirant iucundum: gustu autem strenuè adstringunt, non sine admixtione præcipui & vinosi saporis, non satis matura, nec bene confecta dentibus, & nimis auide deuorata, in faucibus aliquandiu manent & anhelitum remorantur, alioquin matura ac bene mansa in ore adipis modò liquefunt. Maturescunt antequam Sol in Libram transeat. Habentur in Hassia, præsertim *Francoberge*, vbi magnus est eorum prouentus.

Virginea
maiora.

10. *Jungfrauenbirn groß*/id est, *Virginea* maiora, turgidis similia sunt odore & formâ, quantitate verò paulò minora. Gustu efficacissimè adstringunt, adeò vt fauces exasperent, atque labra in angustum, instar virginei osculi contrahant, succum habent aqueum, veluti vino austere mixtum, Maturescunt æstatis exitu. Brunsvici in Saxonia copiosè proueniunt.

Virginea
minora.

11. *Jungfrauenbirn klein*/id est, *Virginea* minora, à tumido ventre in angustum collum desinunt, longitudinem habent quadrante paulò breuiorem, latitudine verò sesquiunciam aliquantulum excedunt: colore sunt pulchro, veluti si quis cereum rubenti ac puniceo misceat: insuper etiam punctis conspersa sunt, gustu adstringunt, simulque facile in ore resoluuntur. Maturescunt Autumni initio. Illebbi maximè coluntur.

12. *Samelßwenste*/id est, *νεμάρσας*, nomen ab eo inuenerunt, quod, veruecum ventriculos tumore æmulantur, & crasso veluti ventre turgent, longitudine quadrantem æquant, & sæpè etiam excedunt, latitudine verò quadrante minora sunt. Colore sunt castio, eo autem latere, quo Solem aspexerunt, subrubente, Saporem habent valdè cum gratia quadam & vinoso succo adstringentem. Maturescunt æstatis exitu. Habentur *Simelufis* in Hassia, & vicinis pagis, ibique reliquis Pyis præferuntur.

Leonina.
Hesperi.

13. *Löwenbirn*, id est, *Leonina*, à præstantia sic appellata, ea in Turingia & vicinis locis Hassiaticæ nominantur, insignes sunt fructus, inter omnes Autumni dotes principatum, propter durationem & saporis succique bonitatem, obtinentes. Sunt autem inferius tumida & plerumque inæqualia, longitudinem habent quadrantalem & frequenter maiorem, latitudine verò sextantem non rarò excedunt. Colore sunt castio sub viridi & modicè rufo. Saporem habent adstringentem, cum præcipua suauitate. Succo abundant, copioso, vinoso, odorato, & actu refrigerante: vnde sitim confestim sedant, quin & ipsa Pyra vehementi & aromatico odore mirum in modum ægros recreant. Maturescunt Sole in Libram ingresso. Reposita in longum tempus durant,

*Tonforia-
na.* rant, abundant in Hassia, maximè Marpurgi, Eadem Francobergæ, Schärersbirn / id est, Tonforiana vocantur, à tonfore quodam qui ea primus eò transtulit.

Pendula. 14. Sangelbirn / id est, pendula, Steatapiis figura, colore, & quantitate æqualia sunt, pediculo depēdent longo, vnde etiam nomen sortita sunt, gustu à Steatapiis differunt, non enim ita vinoso constant succo, nec ad eò adstringunt, nam simpliciore saporem habent, nec ex tot qualitatibus compositum, cum iidem tamen simul maturescunt. Coluntur & hæc in Hassia.

*Margare-
thana.* 15. Margarethbirn / id est, Margarethana, sic dicta sunt, quod circa festum diuæ Margarethæ maturescant, Sole in Leonem ingrediente: in oblongum collum fastigiantur, longitudine quadratam, latitudine verò vix sextantem assequuntur. Colorem habent in cereo rubentem. Carne constant tenera, succosaque, gustu vehementer suauis, & in ore facilè resolubili, odore sunt admodum grato. Abundant Brunsvici in Saxonia.

Hyemalis. 16. Winterbirn / id est, Hyemalis, ex rotundo modicè turbinatur, longitudine quadrante minora sunt, latitudine verò sextantem parum superant. Colorem habent viridem, substantiam verò durissimam, vt vix dentibus cedant. Gustu strenuè adstringunt & refrigerant, succo aqueo simulque aultero situm sedant. Maturescunt serò in autumno, post omnes alios fructus, postquam pruinis & gelu tacta fuerunt. Habentur Francobergæ in Hassia.

Ossea. 17. Knochenbirn / id est, ossea, à duritie nomen inuenerunt, ex tumido ventre paulatim in breue & angustum collum desinunt, longitudine sextantem, latitudine verò sesquiunciam rarè excedunt. Colorem habent subrubentem, substantia sunt adeò dura, vt cruda mandi non queant, sed cocta tantum. Gustu valdè adstringunt, maturescunt autumnii initio. Coluntur Francobergæ in Hassia.

Augustana. 18. Augstbirn / id est, Augustana, ferè rotunda essent, nisi in breuem mucronem desinerent. Longitudine sextantem parum excedunt, latitudine verò paulò minora sunt. Colorem habent flauum interdum in pallido rubentem: gustu adstringunt: cum peculiari succi, suauitate, maturescunt tempestiuè Augusto mense, vnde etiam nomen inuenerunt. Eadem fugacia sunt nec diu durant. Abundant in Hassia vbique.

*Mellea
maiora.* 19. Honigbirn groß / id est, Mellea maiora, in oblongum desinunt turbinem, longitudine quadrante semunciam minora sunt: latitudine verò sextantem ferè assequuntur. Colorem habent in flauo cæsum, & superficiem non adeò glabram, gustu adstringunt, succoque abundans suauis, maturescunt Autumnii initio, aliquandiu durantes. Habentur V Vittembergæ in superiori Saxonia.

*Mellea
minora.* 20. Honigbirn klein / id est, Mellea minora, turbinata sunt, longitudine sesquiunciam non excedunt, latitudine verò paulò minora sunt, colore habent subrubentem, saporem valdè dulcem & suauem, vnde nomen inuenerunt. Liquefcunt facilè in ore gustantium, maturescunt paulò post Augustana. Abundant in Hassia.

*Muscate-
lina.* 21. Muscaterbirn / id est, Muscatellina, parua admodum sunt & turbinata, longitudine vnciam paululum excedunt, latitudine verò vncia paulò minora. Colore in viridi rubente, saporem habet suauissimum & aromaticum, veluti modico musco condita essent, vnde etiam nomen sortita sunt. Facilè in ore liquefcunt, odorem quoque incun-

dum spirant. Maturescunt Iunio mense. Coluntur studiosè in Misnia.

22. Schafbirn / Melleis maioribus similia *Agnina.* sunt quantitate, figura & colore, paulò tamen oblongiora & angustiora. Saporem verò habent vehementer suauem, modicè adstringentem, facileque propter carnis & succi teneram mollitiem in ore resoluuntur. Maturescunt Sole ad Libram properante. Habentur Francobergæ in Hassia.

Cerea. 23. Warbirn / id est, Cerea, inferius ventrosa sunt, superius in turbinem desinunt: longitudine quadrantem paululum interdum superant, latitudine verò sextantem rarè excedunt. Colorem habent flauum aut cereum, vnde nomen illis indictum: ab ea etiam parte, quæ Solem receperunt, grato & maculoso rubore intuentes ad comedendum se inuitant. Saporem habent suauem, modicè adstringentem: carne constant miti, & facilè in ore liquefcunt. Maturescunt Sole in Virginem ingresso, fugacia sunt, nec diu durant. Habentur Marpurgi in Hassia.

24. Rostbirn / id est, Rostia, in medio ventrosa sunt, *Rostia.* & vtrinque in angustum desinunt, longitudine quadrantem semunciam excedunt, latitudine verò sextantem cum semuncia æquant. Colorem habent flauum, cæsis punctis conspersum: gustu sunt admodum miti & suauis, ac facilè in ore liquefcunt: eadem propter nimiam mollitiem minimè durant. Maturescunt autumnii initio. Coluntur Islebi & vicinis oppidis.

Cinerea. 25. Aschenbirn / id est, cinerea, nomen habent quod cineris modo mollia sint, & facilè in ore dissoluant. Rostia, figura, colore carnis, substantia & sapore, æmulantur, paulò tamen minora sunt, magisque in vnam partem versus pediculum turbinata, quamuis interdum Rostiorum modo in medio ventrosa fiant. Maturescunt cum Rostiis, coluntur Islebi.

Potima. 26. Drinckebirn / id est, *ποτιμα*, sic dicta sunt, quod alicuius potus instar sitim arceant, in medio tument & in obtusum mucronem desinunt, longitudine sextantem parum superant, latitudine verò sextantem ferè æquant. Colore sunt omnino flauo, rubescunt tamen ea parte, quæ Soli exposita fuit. Saporem habent suauem, carnemque teneram & largo potabilique succo abundantem, maturescunt cum Rostiis, & similiter vt illa, citò putrescunt. Coluntur in agro Islebianno.

Ouata. 27. Eyebirn / id est, Ouata, à figura nomen inuenerunt, quæ illis est vtrinque breuis, oui instar turbinata, alioquin etiam à potimis proportionem & forma non multum differunt, paulò tamen minora existunt: colorem habent flauum, punctis conspersum sapore Rostia æmulantur, simulque modicè adstringunt: odorem spirant admodum suauem, maturescunt cum potimis, citòque putrescunt. Habentur & hæc Islebi & vicinis oppidis.

Palatina. 28. Pfalzgrävischbirn / id est, Palatina, quæ in Hassia Mosbirn vocantur, fugacium omnium generosissima sunt, æqualiter plarumque in turbinem desinunt, longitudine quadrantem, semunciam demptâ, æquant, latitudine verò sextantem rarè excedunt. Colore sunt inter croceum, puniceum & rubentem medio, carne tenera, succosa, sapore supra modum suauis, & veluti aromatico. Odorem habent tam integra, quam incisa suauissimum, quem nullum Pyrorum genus bonitate superet. Maturescunt Augusti

- exitu, Sole in Virginem ingresso. Habentur in Rhenano tractu, Francia, Hassia, & multis aliis regionibus.
- Rombacea.* 29. *Spindelbirn* / siue *Kautenbirn* / id est, Rombacea, Rostiiis figura, colore, & magnitudine similia sunt, paulò tamen angustiora, substantia verò & sapore ab illis differunt, durior siquidem carne constant, ideoque diutius durant: saporem habent adstringentem simulque suauem. Maturescunt cum Rostiiis. In agro Islebiano coluntur.
- Zucharina.* 30. *Zuckerbirn* / id est, Zucharina, longitudine sextantem paululùm excedunt, latitudine verò eundem vix aut rarò attingunt: colore sunt viridi. Carne constant tenera, facili, instar Zucharis, in ore liquecente, gustu suauis & dulci. Maturescunt cum ouatis nec diu durant. Coluntur in agro Islebiano.
- Pachlemiana.* 31. *Pachlemisch birn* / id est, Pachlemiana. Zucharinis quantitate & figura similia sunt, colorem habent viridem & cæsum, superficie aliquantulum sunt scabra, carne constant dura, succosa & adstringente, maturescunt cum Zucharinis, & si iniuria absit, non facile putrescunt, sed aliquandiu durare possunt, sicut pleraque alia, quæ dura carne & adstringente succo constant. Coluntur agro Islebiano.
- Kirchmessbirn.* 32. *Kirchmessbirn* / rotunda & ventrosa sunt, & versus pediculum in longum, angustum & valde attenuatum mucronem desinunt: longitudine triente semuncia breuiora sunt, latitudinis verò diametro sextantem excedunt, quamuis etiam minora nascantur, colore sunt flauo, carne constant tenera succosaque, gustu simul Palatina & Potima referunt. Maturescunt Autumno, durante ferè donec Sol Sagittarium ingrediatur. Habentur VVirttembergæ.
- Tumida & Mellea flaua.* 33. *Bnausibirn* / siue *Gelbe honigbirn* / id est, Tumida, & Mellea flaua, latam habent basim, atque Turgidorum instar tumida & subrotunda sunt, iuxta pediculum in breuem, obtusum ac rotundum mucronem desinunt, tam longitudine, quam latitudine, sextantem cum semuncia interdum excedunt, sed rarò, colore sunt flauo at punctato, circa Pythmenam plerumque Melleorum maiorum colorem & asperitatem affectant, carne constant subdura, succosa, & circa seminum receptacula lapidosa. Saporem habent inter Mellea maiora, & Leonina medium, estque hic admodum gratus. Maturescunt Autumno, & nonnunquam ferè vsque ad hyemale Solstitium durant. Coluntur VVirttembergæ vicinis locis.
- Cænobiana.* 34. *Klosterbirn* / id est, Cænobiana, inæquali ventre turgent, & iuxta pediculum turbinantur, longitudine quadrantem attingunt, ac latitudine quoque non multum cedunt, colorem habent flauum, & viridibus punctis conspersum, substantia eis est subdura, & aliquantulum lapidosa. Gustu mediocriter adstringunt, & modicè glutinosa cum suauitate existunt. Maturescunt cum tumidis, illisque similiter durant. Habentur in agro VVirttembergensi.
- Vitrea.* 35. *Glaßbirn* / id est, vitrea, rotunda sunt, & modicè turbinata, longitudine sextantem cum tertia plerumque vnciæ parte æquant, latitudine verò sextantem paululùm excedunt, colorem habent in flauo modicè virescentem: caro iis est tenera, succosa, gustu adstringens, suauis & vinosa. Maturescunt cum Rostiiis, paulò ante Autumni initium. Islebii copiosius eorum esse prouentus, vicinisque oppidis: durant vsque quòd Sol Sagittarium ingrediatur.
36. *Birchbirn*, id est, Templaria, oblongam & ouatam habent figuram, magis tamen quam ouum in turbinem desinunt, longitudine sextantem æquant, latitudine verò sesquiunciam aliquantulum excedunt. Colore sunt ab vna parte in flauo viridi, ab altera autem, quæ Solem receperunt, rubente. Carnem habent duram, modicè acetosam, ac vehementer adstringentem. Maturescunt æstatis exitu, diuque durant. Horum quoque magnus est Islebii prouentus.
37. *Quittenbirn*, id est, Cotonearia, Cænobia-*Cotonearia* norum modo inæquali ventre tument, iuxta pediculum in breuem mucronem, veluti turbinata Cotonea, desinunt, pariterque tuberosa existunt. Vnde etiam nomen illis factum est: sextantem cum tertia vnciæ parte, tam latitudine quam longitudine excedunt. Colorem habent viridem, carnem verò duram, succosam, gustu modicè vinosam & mediocriter adstringentem. Maturescunt Autumni initio, durantque vsque in hyemem. Habentur Islebii.
38. *Parissbirn*, id est, Parisiana, inferius rotunda sunt, & superius in mucronem desinunt. Longitudine sextantem cum semuncia æquant, latitudine verò sextantem non excedunt, aut rarò. Colorem habent ab vna parte flauum, ab altera autem, quæ Solem senserunt, puniceum. Caro iis est succosa, gustu cum suauitate adstringens. Maturescunt cum prædictis, durantque in hyemem vsque. Copiosius eorum est in agro Islebiano prouentus.
39. *Weybersterben* / id est, Thelyphona, rotunda essent, nisi iuxta pediculum in breuem obtusumque mucronem fastigiarentur, sextantem tam latitudine, quam longitudine plerumque excedunt. Colorem habent flauum, & iuxta basim croceum, & puniceis punctis conspersum. Carne constant dura, aliquantulum lapidosa, succo, gustu modicè acetoso & valde adstringenti, quemadmodum Templaria, cum quibus etiam maturescunt. Durant in hyemem vsque. Coluntur in agro Islebiano.
40. *Bölsbirn* / id est, Brassicana, magna, subrotunda & turbinata sunt, longitudine quadrantem æquant, cui etiam latitudo eorum respondet, si semuncia, aut tertia vnciæ pars detrahatur. Colorem habent in viridi pallidum, ab altera parte modicè rubentem & punctis conspersum. Carne constant duriuscula, succosa, gustu aliquantulum acetoso & fortiter adstringente: quemadmodum Thelyphona, cum quibus etiam maturescunt, & similiter durant. Islebii coluntur.
41. *Bölpener*, id est, vasa: magna, ventrosa, inæqualia & turbinata sunt, longitudine quadrantem cum semuncia interdum excedunt, latitudine autem longitudinem ferè æquant. Color iis est viridis. Carnem verò habent succosam, gustu vinosam, modicè acetosam, & Brassicanis fortius adstringentem. Maturescunt Autumni initio, diuque vsque in hyemem durant. Frequens est eorum in agro Islebiano prouentus.
42. *Saffbirn* / id est, Succulenta, vastis similia sunt, paulò tamen minora, minusque inæqualia, colore in viridi flauo, carne constant solida, quæ incisa copioso succo manat, eadem manducata ferè tota in succum transit, nimium enim quiddam remanet siccum, cum deglutitur succus, qui gustu frigidus, subacidus, vinosus, & adstringens est. Maturescunt Autumni initio, diuque durant. Habentur VVirttembergæ.
43. *Eierlinge* / id est, Oualia, à forma ouali nomen acceperunt, mediam habent inter Potima &

& ouata figuram ac magnitudinem, color iis est flauus punctisque subruffis in fusco conspersus. Carne constant dura, succosa, gustu acida, vinosa & astringente. Maturescunt autumnii initio diuque durant. Proueniunt V Vittemberge.

Turbinata 44. *Bruselbirn*/ id est, Turbinata, figura turbinem, quem pueri funiculo inuolutum in terram proiciunt ut vertatur, æmulantur: longitudine quadrantem attingunt, latitudine autem sextantem semuncia excedunt. Color iis est in viridi pallidus, multis viridib. maculis seu punctis conspersus, carne constant solida, succosa, gustu valde adstringenti, aliquantulum acetosa & suau. Durant vsque Sol Aquarium aut Pisces superauerit. Abundant in Misnia.

Bratbirn 45. *Bratbirn groß*/ quæ etiam *Fregelbirn*/ id est, quæ frigendo sunt, omnium ferè maxima sunt, nonnunquam enim minam cum dimidia pendet, figura sunt globosa, interimque turbinata, & frequenter inæqualia, colore inter viridem, pallidum ruffumque medio, & ex altera parte magis ruffo. Carne constant cum suauitate succi adstringente, aliquid acetosi participante. Proueniunt in Misnia, præsertim Leisnichi & Coldicii.

Cineracea 46. *Grawchen*/ a colore nomen inuenerunt, siquidem cineracea simulque subviridia sunt, figurâ globosa paruaque, vnciam tam latitudine quam longitudine æquantia, aspectu à syluestrii quibusdam nihil differunt, gustu sunt tenera, mitia, dulcia & suauia cum adstrictione aliqua: durat post Solstitium hyemale. Proueniunt in Misnia Lipsensi agro.

Punicea 47. *Gelbrotebirn*/ id est, Punicea oblongam pyramidalem figuram habent, quadrantem longitudine paulò minùs quam semper attingentes, latitudine uerò sextantem. Colore sunt ab vna parte citrino, ab altera croceo & puniceo. Carne constant tenera, gustu adstringente, suau, subacido & aquoso, maturescunt autumnii initio, & vsque ad Solstitium hyemale durant. Proueniunt Hildesheimii in Saxonia.

Prasina 48. *Grünlingen*/ id est, Prasina, satis magna sunt, siquidem quadrantem nonnunquam longitudine excedunt, latitudine uerò sextantem. figuram habent oblongam & pyramidalem, colorem viridem, carnem succosam, non segniter gustu adstringentem. Maturescunt autumnio in eunte, & vsque post Solstitium durant: prouentus eorum Hildesheimii magnus.

Hydrapia 49. *Wassernbirn*/ id est, Hydrapia, quantitate Prasina æmulantur, figuram habent ventrosam in medio, & utrinque in mucronem desinunt, iuxta pediculum oblongiorem acutioremque, propè pythmenam uerò breuiorem & obtusior, Colorem ab una parte pallidum, punctisque conspersum, ab altera rubentem, & per oram pallore ditum. Carne constant succosa, gustu aquea, cum suauitate aliqua. Matura fiunt, cum Prasinis nec vsque adedò durant. Proueniunt Hildesheimii.

Conaria 50. *Regelbirn*/ id est, Conaria pinei coni figuram habent, è latiuscula enim basi in mucronem desinunt, longitudo eis quadrantalis, latitudo autem sextantal, colore sunt ex vna parte viridi, ex altera uerò rubescente. Carne constant succosa, gustu auster, maturitas eis contingit Autumnii initio, à quo tempore vsque ad hyemale Solstitium durare possunt. Nascuntur Hildesheimii. *Hactenus Cordus.*

Tragidiferentia Pirorum. Tragusitidem apud Germanos nascentium horum meminit. Pira inquit, quæ Germ. *Neschering*/ *Schmalzbiren*/ *Fleischbiren*/ *Bocksbiren*

aut *Bentzenbiren* vocant fortè ad Crustamina & Falerna Barbari referri poterunt. Sunt enim saporis iucundissimi succosa admodum & fugacia. At Pira præcocia seu æstiuæ, quæ & ipsa non vnius sunt generis, cum in illis succosa, alia exucca reperiatur, ad Superba Barbari pertinent, quo loco & ea habenda sunt, quæ Germani *Berren* oder *Pfaffenbiren*/ hoc est, Pira dominorum aut sacrificorum vocant. Inter ea uerò quæ Autumnio proueniunt, *Regelsbiren* vocata primas obtinent. Hæc fortè Dolabelliana Veterum fuerint. Sunt & quæ Latini Pomponiana & Mammosa vocant, ut interim ea præteream, quæ Germ. *Frauenbiren*/ *Birchbiren*/ *Winterbiren*/ *Leonhartsbiren*/ *Schiffersbiren*/ *Wallenbiren*/ *Müllingsbiren*/ *Lenklosen*/ *Muscatellerbirn* &c. At uerò Pirorum illa nomenclatura, quas Hermol. Barbari putat Tragus, Barbari non sunt, sed Plinii, ex quo Barbarus transcripsit, more suo, non citato Plinio.

Gesnerus in horto, Pirorum genera diuersa dicit Lindauia, è quibus præcipue commendantur Muscatellina. Maturescunt in fine Iulii, Superba, Chia, Myrapidia, præcocia. Item Virginea [*Frauenbirle*] grato & dulci sapore, quæ siccata placent, & maiora quæ Regulana (*Regelsbiren*) è Curia Rhetorum aduecta. Hæc quidem apud se [*Tiguri*] rara esse, sicut & Libralia à pondere vnciarum xv. & amplius quandoque inæqualia, tuberosa, succi plena. Sed hæc diu seruari non possunt. Item alibi: Pira à scænis, *Berrenbiren* dicta, *Berrenbiren*/ *Schürbiren*/ & quæ Tigurinæ *Grauwengsteler*/ Pira Strangulanea, & syluestria, matura Octobri. Sunt & *Tellbiren*/ *Winterbiren*/ *Martinsbiren*/ *Steinbiren*/ *Clausbiren*/ à Sebizio Medico Argentinenfi nominata apud Carol. Steph.

Tabernamontanus ista recenset. 1. Pira Regalia, *Regalbirn*. 2. Palatina, *Mandbirn*. 3. Præcocia, *Frühbirn*. 4. Iacobæa, *Jacobsbirn*. 5. Cydonia, *Bäutenbirn*. 6. Rotunda, *Scheebirn*. 7. Superba, *Brägelbirn*. 8. Prasina, *Bräuling*. 9. Prasina hyemalis, *Winterbirn*. 10. Muscatellerbirnlein, Muscatellina. 11. Saccharapia, *Zuckerbirn*. 12. Trochapia, *Gellgatterbirn*. 13. Bocksbirn. 14. Bocksbirn. 15. Seidlinger. 16. Pedicularia, *Leißbirn*. 17. Strangulatoria, *Strengeling* aut *Ritterbirn*. Sed quis ex solis & nudis istis nominibus intelligat, quæ & qualia sint illa Pira, & num rectè suas figuras accommodarit. Inquinis ista non traduntur, Sed peregrinis. Notasigitur breuiter apponi par fuisset.

Catalogū Pirorū Silesiacorū hunc dat Schuëckf. 1. Silesiaca Pira præcocia, *Frühbirnen*. 2. Auenaria, *Haberbirnen*. 3. Farinacea, *Meelbirnen*. 4. Mariana, *Margenbirnen*. 5. Muscatellina, *Muscatellerbirnen*. 6. Mellea, *Melapia*, *Bosnigbirnen*. 7. Saccharia, *Zuckerbirnen*. 8. Lardina, *Speckbirnen*. 9. Nobilium *Zunderbirnen*. 10. Hyemalis ferotina, *Winterbirnen*. 11. Strangulatoria, *Strengelinge*/ *würgende Birnen*/ *Ritterbirnen*. 12. Adiposa, *Schmeerbirnen*. 13. Hydrapia, *Wasserbirnen*. 14. Pira Coccinea succo & aspectu, *Blutbirnen*/ quorum postremorum ante ipsum meminit Camer qui præter alias Pirorum differentias quas Norimbergæ habeant, esse etiam scribit, quæ eleganti rubore carnis interioris placeant. Item, quæ comesta ventrem subducunt. Ex dictis quadam in horto Lusatiæ coluntur, & præterea ista, nisi nominibus tantum euariant. 1. *Mönchsbirn*, id est, Monachorum Pira. 2. *Zapffelbirn*. 3. *Kellerbirn*.

Dolabelliana Veterum?
Pomponiana.
Mammosa &c.
Herm. & Tragus notantur.

Gesneri differ.
Muscatellina.
Superba.
Chia.
Myrapidia.
Præcocia.
Regulana.
Pira scæni.

Taberni differentia

Taberni & notatur.

Silesia Pirorum recensio.

Pira Coccinea carne.
Pira Ventrem laxantia.

birn/Scholzenbirn/quæ & Parisiana vocat, quorum & supra mentio facta. 5. burgbirn. 6. römischebirn. 7. badhebirn. 8. Bapperzenbirn. 9. Schönbirgerbirn. 10. Faulbirn. Rotunda, &c.

Colerus inter alia, nondum dicta, waldbirn/hafenbirn/zappenbirn habet.

Turnerus Anglus non modò suæ Prouinciæ Pyra quædam celebrare voluit, sed & Priscis restituere nominibus conatus est, sic pote. 1. Pyra superba Plinii, id est Proud peares / parua celerimè maturefunt. 2. Falerna alicubi Anglis wate-ry peares / aut woysspeares vocantur. Dolabelliana longo sunt pediculo, non memini quo nomine apud Anglos appellentur. Fauoniana rubent, paulò maiora superbis. Autumnalia, Septembri primùm maturantur, gustu suauis, acido. Angl. Peares of the autumn. Volema, Anglis vulgò mardens, si adstrictionem habeant, & tota rubeant, durantque in Febr. aut Martium vsque. Nomen videntur adepta à duratione: id enim Germania warten vocat, vnde nostrum deriuatur. Serotina ad hyemem vsque in arbore sua pendent, gelu maturantur. Ea sunt partim warden nobis dicta, partim Germanis winterbirn nominata, quæ & Anglicè winterpeares appellare liceret.

Gerardus idem Anglus tutius vulgi appellationibus hærendum existimauit, & in Anglia hæc prouenire tradit. 1. Pyra præcocia. The gemmetting peare. 2. Iacobæa. S. James peare. 3. Regale, The peare Royall. 4. Palatinum. The Burgomot peare. 5. Pyrum Cydonium, The Quince peare. [hoc Tabern. p. 997. Malus Cydonia dictum.] 6. Pyrum Episcopatum, the Bishops peare. [Tabern. fochelbirn.] 7. Superba, siue Catharina, the Katherine peare tree. 8. Pyrus Hyemalis, the winter peare tree. 9. Pyrum strangulatorium maius. the great Choke peare. 10. Pyrus pedicularia, the Lowse wilde peare. 11. Pyrus Cornina, the Crowe peare tree. [Tabern. Seidlinger] Nihil hic quoque describit, figuras ex Tabern. habet, nec tamen omnes. Mirum verò cur tres ex his species syluestres dicat.

Habes Pyrorum differentias tam à Priscis quam à Recentioribus [quos quidem nos inspeximus] propositas, & non pauca annotata, quæ ad Priscorum cum nostris collationem illustrationemque faciant: æquum est, vt & à nobis obseruatorum Pyrorum syluulam prodamus, quamuis quædam fortè & ab aliis iam prius dicta sint: dicenda tamen, vt constet, & nostris regionibus ea largitam naturam, & vt specialiori lemmate adhibito, Lectori clariùs patefiant, exorsi à Moscatellorum genere, quòd odore, suauitate gustus atque prouentus prioritate præ aliis superbiant. Hactenus vnicum eorum genus tantùm dictum à singulis qui de iis tradiderunt, nos eorum aliquot differentias obseruauimus.

1. Pira Moscatellina minima, valdè parua, cærafa domestica vix superant, rotundo, longiusculo pediculo, odore præsuauis, sapore vino Moscatellino seu Apiano simili. Basileæ muscateller berlin vocantur. Abundant Lugduni, vbi poires muscadelles petites vocantur: vnde etiam Guil. Rouilius, Typographus insignis aliquando furculos ad nos misit, quos Geneuæ inferendos curauimus: Item Montbelgardi in horto E. C. Vescuntio missos ab amicis. Habentur & in Alsatia, speciatim in Gebviller.

2. Clareuallæ ad Dubim, oppido Excels. C. V. Virt. principio Augusti gustauimus. Pira admodum sapida & Moschum haud obscurè redolen-

tia, prædictis maiora, vncias duas ferè longa, turbinata, parte Soli obuersa saturè rubentia, altera flauentia, pediculo vncia longiore, carne tenera, albida & nonnihil flauescente. Pira Iesu vulgò poires de Iesus vocant. Montbelgardi iisdem figuræ & magnitudinis similia habent, sed non sunt rubra, verùm albicant potiùs, gustu suauis, & dictis non admodum dissimili, sicut nec odore.

3. Maiora Moscatellina in horto E. C. V. Virt. Moscatellina quem Montbelgardi celebramus, habentur nostra maiora, strâ curâ inserta.

4. Serotinum Moscatellinorum gentis, magnitudine variat, aliàs tres vncias altum, & plusquam duas crassum, aliàs vix duas vncias altum, fescunciam crassum, pediculo vnciali, cortice ex leui rubore flauescente, punctato, carne mediocriter solidâ, ex albo in buxum vergente, grumosa, odore moschi fragrantissimo, sapore dulci, vinoso. Tugax est hoc genus, neque diu asseruari potest. Habentur in pretio in horto arcis Granduillæ, Montbelgardo vicinæ. Mignotus Medicus Burgundus dicebat in Burgundia, speciatim oppido Villafan dicto, poires d'or vocari, id est Pira aureola: & Lutetiæ poires d'amydon, id est, Pira Amyli. Esui gratissima sunt, Septembri matura.

5. Habetur Piri genus Montbelgardi, quod Calueium vocant: rotundum est, satis magnum, minimè fugax, moschum redolens, quod manibus contrectatum etiam odorem ingeminat, suaue & sapidum. Nostrâ curâ inserti surculi in horto E. C. quorum partem quoque Illustr. Principi Landgrauio Hassiæ, omnis virtutis, & rerum etiam naturæ studiosissimo misimus. Vocant vulgò poires caluier, & poire à vin. Aiunt durare vsque ad Maium, nec ante commodè edi, cocta tamen esui esse suauissima. Duo horum genera adscripta. Aliud enim quod non ita Moschum redolet, sed maius, tenerius, quod commodius edi potest crudum, rotundum & sessile, colore ferè cum piro Campanaceo: Mense Nouembrimihî non inuicundus elus. Hoc maius vocant Caluier baslard.

6. Basileæ & in Alsatia paruum quoddam Pirigenus satis frequens est, quod herbirle / hoc est, Fœnaria Pira, sic dicta, quod ipso Fœnifecio maturefiant, nempe Iulio mense. Moscatellinis quodammodo similia, sed in oblongum vergentia, cute luteola, pediculo longo, carne dulci, solida, sic satis. Variant hæc eodem nomine. Alia parua, crocea, pediculo breui, odorata, iucundi saporis, carne solida. Alia carne molliore, in ore liquefcente, lutea, prædictis maiora, minus odorata. Alia denique longo pediculo, carne grandinosa, externè flaua. Considerandum an aliquod horum genus sit id, quod Lugdunenses Pira Sancti Ioannis vocant, de quibus etiam supra.

7. Verdette Burgundis Pira obseruata nobis in Dampierre arce Montbelgardo non longè distante: matura Septembris initio, viridia, vnde nomen, non pulchra, suauis tamen, & odore & sapore, & aliquid etiam Moschi inter comedendum redolentia.

8. Vinosum dictum nonnullis Pirum elegans est, paruum, non totas duas vncias altum, paulò magis vnciâ crassum, cortice partem maximam ex flauo rutilante, cæteroquin flauescente, carne sapida, vinosâ, mediocriter firma, & circa membranosos seminum loculos, granulis multis grumosa. In horto Montbelg. matura Augusto. Quidam Vinete vocant, à vinoso sapore. Germ. weinbirn dicere possis.

Pira Gentrem latantia. Turneri Anglia Pira Superba.

Dolabelliana. Fauoniana. Autumnalia.

Gerardi Pyrorum Angliæ enumeratio.

Gerard. not.

Authoribus obseruata Pyrorum differentia.

Pira Moscatellina minima.

Moscatellina rubra.

Poires de Iesus. Horum generis.

Moscatellina maiora. Autumnalia.

Pira aureola. Amyli pira.

Pira rotunda Moschi redolentia. Vulgò Calueia.

Pira Fœnaria.

Variantia.

Pira Giridantia.

Pira Vinosa parua. Weinbirn.

Hydrapia.

Angusto diuisum. Quia eundem planè putarau-
fructum què Ulmerwasserbirn vocant in Ducatu
VVirtemb. ideo ex iis paratam figuram hic ad-
dere placuit.

Pirum Ouatum.

Elegans hoc Piri genus in deliciis habent Basili-
ses, & totus ferè tractus Allaticus, quod à figur-
Eyerbirn id est, ouatum Pirum vulgò nuncun-
pant. Oui enim specie vtrinque turbinatum, & in
medio ventricosum. Maiora anserinum ouum
facile aquant. Cortex ex viridi siue chloro fla-
uescens, punctis araneosis & ferrugineis consper-
sus, umbilico prominulo, pediculo longo. Car-
nis substantia mollis, succosa, sapida, ex dulci vi-
nosa, & veluti in ore colliquefcens, non sine præ-
cipua, & ipsis propria quadam suauitate. Sub
Iulii mensis vel Aug. initium matura. Facile
fracescunt, & tandem putrescunt. Rarius hæc
occurrunt apud Montbelgardenfes habentur ta-
men. Argentinenfes etiam Besebirn appellant,
quo nomine tamen aliud Piri genus habetur Ba-
silex, quod iam describemus.

Pira opri-
ma Bas-
iliensium.

11. Haud temerè optima Basiliensibus vulgò di-
cuntur Pira, quemadmodum & Argentinenfes
eorumque vicinis, quod gustu suauissimo esse pu-
tentur. Carne quippe sunt molli, in ore facile dis-
solubili: & quamuis aliquid granulosi habeant:
nihilò tamen minus gustu, (nescio quid commé-
dationis præ reliquis Piris præ se ferente) magis
quàm moscatellina quadam dulcedine fauces de-
lectat. Magnitudo iis penè oui maioris vel anseri-
ni, sed umbilico tenus sessilia ferè, opposita par-
te turbinata, pediculo vnciali vel maiori. Aesti-
ua sunt, & fugacia. In Vinetis Basiliensibus ha-
bentur, haud alibi temerè ita obuia. Maturefcunt
Iulio, & Augusti medium vix attingunt.

Vuarum
Pira Basil.

12. Trenelbirn / Basil. id est, vuarum Pira vulgò
dicta videntur à tempore, quo matura sunt. Cum
vix enim maturefcunt circa umbilicum angulo-
sa, ventre subrotundo, supernè leuiter turbinata:
cute tecta flaua, & ut alia multa, stigmatis crebris

punctata, pediculo ipsum Pirum longitudine fa-
cile æquante: Fragrantis odoris, gustus lapidi, dul-
cis, carne primùm firma, succosa tamen, & quæ
mox in molliem illam abeat, putrilagini præuiã:
obque talia, eò magis à vulgo in deliciis haberi
solita. Vix Nonas Septembris attingunt, aut cer-
tè cum iis enanescent.

13. Lugdunensibus Pires Brachmarr dicta, medio-
cris sunt magnitudinis, longa, ventre circa me-
dium protuberante, parte inferna quodammodo
turbinata, aut certè minus sessilia, tota lutea cute,
pauca tamen aliquid habent rubedinis, carne cõ-
stant satis odorata, dulci, tenera, in qua sunt quæ-
dam fibre luteæ, & circa seminum loculos non-
nihil granulosi. Matura sunt Iulio mense.

Pira Brach-
marr.
Lugdun.

14. In Masinũster oppido, vbi prænobile Mo-
nialiu fanum vel Abbatia, quam vocant, Pira
habentur vulgò Genschenbirn / quasi Chirothe-
carum Pira dicas, fortè quod Chirothecarum o-
loratarum instar, ob elegantiam odorisque sua-
ritatem manibus gestari tractarique soleant.
Pediculo hærent vel ipso Piro longiori, circa què
turbinata parte opposita, alias sessilia, alias in gib-
bum protuberantia. Tam altitudo, quàm latitudo
duarum ferè vnciarum. Ceterùm saturatori ac
quodammodo sanguinea rubedine magna ex
parte tincta, non sine granulosis punctis, odora-
ta sapore grato cum quadam adstrictione. Augu-
sti fructus est, sub cuius fine in mollescit: sed mox
corrumpuntur ob carnis teneritudine.

Pira Chi-
rothecalis.

15. Meminimus iam suprà huius Piri ex Dalech.
Ruellio & Curtio, qui posterior solus descrip-
tionem posuit, Suspiciamur autem idem esse cum
Bergamotis antè descriptis. Et sanè, si quod aliud
Piri genus, hoc odoris fragrantis præcipua nari-
us placet. Mediocra sunt, rotunda ferè, tantil-
lùm turbinata, circa pediculum impressa & ferè
umbilicata, cortice tenuissimo, stigmatis puncta-
to, alioqui viridi, etiam si matura sint. Pediculo
hærent vnciã longiore, satis firmo. Caro teneri-
ma, grata, succulenta, sapore quodam modo,
muscatellino. Octob. medio gratissima, & cruda
& cocta: verùm sub cineribus calidis tantùm co-
quenda, alioqui gratiam amittere putantur. Me-
tis Gallorum in agrum Montbelgardensem trans-
plantata ferunt. Habentur etiam in horto E. C.
Mense Martio etiam iam gelu etiam passa, erant ad-
huc bona. Surculos Epamandoduro & ex Lotha-
ringia importatos in hostio Montbelg. inferi cu-
rauius.

Pira Ber-
gamota
Gallis.

16. Colmariensibus vulgò nota, Germ. Pfaf-
senbirn dicta, præcocia, Iulii principio maturefc-
cunt. Ex longo satisque gracili hæret petiolo. Ipsa
verò inferiore parte sessilia, superiore turbinata
duas vncias longa, totidem lata, vnã parte ma-
culis rubris eiusdemque coloris struis saturatio-
ribus intercurrentibus donata, altera luteola,
suauissimè olent, & carne sunt præsuauis, dulci, ac
molli: verùm circa seminum loculos aliquantùm
acerosa. Fugacia. Nunc ducatus VVirtembergici &
circa Fontem Admirabilem, locisque vicinis Pira ce-
leberrimus.

Pira Regia Bollenfium.

Bönigebirn / id est, Regia Pira in agro Bollenf.
Ducatus VVirtemb. dicta, fortè à gustu gratia,
parua globosa ferè, ex viridi rubentia, punctis
notata. Magnitudinem figura exprimit, quem-
admodum & sequentiura ferè. Sept. 17. non-

dum erant matura, sed dura valde lapidosa. Intra octo dies maturefcunt, & breui mollescunt. Oct. 25. adhuc bona & sapida. Sed Nouemb. fine mollescere & fracida esse incipiebant.

Pira Angelica.

Engelsbirn in Boll, parua sessilia, crassiora, quam altiora: coloris obscuri, pallidi, & nonnihil inæqualia. Mollescunt facile, & citò facessunt. Gustu sunt sapido. Medio Septembri adhuc integra.

Pira Brumalia.

Reiffacherbirn, quasi Brumalia, quod non prius maturefcant. Minus sunt præcedentibus sessilia, lutea, alicubi rubentia cum punctis & asperitate quadam ad tactum. Durant vsque ad Ianuarium. Medio Septemb. gustu valde aspero, intus lapidea. Sunt quadam picturâ maiora, subrotunda. In VValde & in Zell. & in Blien-

spach etiam maxima oblectauimus; ad tres, vncias alta, totidem crassa. Oct. 14. lapida, dulcia, & quæ cruda edi possent. Putamus idem quod Basileæ & Reinfeldæ Staffelbirn vocant. Durant adhuc Ianuar. gustu dulci succulento.

Pira Bohemica.

Böhemisch. Bohemica Pira, turbinatâ, ventriosâ, luteola, & albicantia, punctis notata. Matura fine Aug. Sept. medio fracida, dulcia, sapida, odorata, etiam sine seminibus, sapore aromatico ferè, Sept. fine incipiunt mollescere.

Pira decerpta.

fracida, bona, sic fatis.

Brechbirn, quasi decerpta dicas: Parua, ex luteo nitida, & altera parte rubore multo perfusa, infernè sessilia, supernè turbinata. Diu durant. Sept. 17. licet semina nigra, carne tamen dura valde, sicca, sapore aspero, non ingrato tamen. Oct. 17. data in Boll lutea iam erant, sed postea licet, lapidosa. Montb. delata Decemb. medio,

Pira Coriacea.

Lederbirn/Coriacea, in Boll, haud durabilia nec admodum grata, nisi sint mollia, facile autem mollescunt. Lutea vna parte, ab altera rubent. 18. Sept. gustata quadam mollescebant, austerâ tamen cum aliqua dulcedine, vtunque grata, granulosa. Montb. delata ad finem Nouemb. integra adhuc.

Pira Leyuuarne dicta.

Leyuuarnebirn in Boll. Figura ferè sunt ouali; supernè tamen magis turbinata: lutea, carne satis solida, dulci. Septemb. 17. bona adhuc, needum mollia.

Pira La-

Pira Laterum.

Ziegelbirn/Pira laterum, à colore lateritio, & quòd diu durent ita dicta, ad oualem accedunt figuram alterâ tamen parte magis turbinata, alterâ ferè sessili. Magnitudine variant, vti figuræ docent, maxima & minima exprimentes. Aiunt durare ad Oporan vsque. Oct. 25. gustu adhuc austera. Montb. delata, sub Ian. finem integra, austera carne, durâque: subdulci.

Pira Picea globosa.

Pechfuglen (quasi piceos globos dicas) vocantur in *Schierbach* pago *Vvirtemb.* Globi figuram quàm proximè æmulantur, interdum etiam nonnihil torosa: ex luteo virescentia, insigniter ab una parte rubentia, punctis albicantibus multisque etiam striis rubentibus intercurrentibus. Montb. delata Ian. exeunte adhuc inuictæ duritiei. Aiunt durare vsque ad quadragesimam, nec edulia fieri priusquam nigrescant. In *Kirchen* etiâ *Winterbiren* vocant, id est, hyemalia pira, & nomine prædicto.

Pira Herilia.

Herrenbirn/Herilia à gustus fortè præstantia, in *Boll*, eadè cum *Speckbirn* formâ, sed media parte minora. Color quibusdam vni. formis, luteolus: aliis alterâ parte rubens, intercurrentibus striis. Caro mollis saporis aciduli, grati. Facile mollescunt. Matura Aug. fine. Integra adhuc Sept. 16. Fortè eadem quæ supra ex

Trago citauimus, qui & *Herrenbirn* & *Pfaffenbirn* id est, dominorum & sacerdotum Pira vocat, & ad *superba Antiquorum* refert. Sed quia non describit, difficile est iudicare.

Pira Cydoniata.

Bütttenbirn / id est cydoniata Pira, quod ob-
seruata cydonii odorem spirent, quorum etiam
formam quodammodo referunt. Ex *wälde*. Alias
wingiffter, quasi vinum veneno inficientia dicas,
incognita ratione nominis cydonii more non ni-
hil angulosum, coloris aurei, altera parte rutilo
tinctum. Aiunt raro durare ad Nove mbrem.
Sept. 20. bene matuum, carne tenera & granulo-
sa tamen, dulci gratoque sapore. Posterius adpi-
ctum altero tantum maius, eodem nomine obla-
tum in Zell. Aiunt & maiora reperiri, cotoneo-
que perquam similia, & aliquando ad Ian. durare.

Pira Hyemalia.

Winterbirn / *Hyemalia Pira*, rubra, subinde et-
iam alicubi lutea. Aiunt durare vsque ad Aprì-
lem. Maius hic depictum est ex Boll, ab vna parte
pulchrè rubens cum punctis albis. Aiunt etiam eo
maiora haberi. In *firchen* vocant *frawenbirn* /
quasi muliebria dicas: Esui iucunda, odorata, sa-
pida, Stutgardia *paradis birn* / paradisi Pira. Ex
Montb. delatis quædam mollia Nou. exeunte red-
dita: alia in Febr. finem integra incorruptaque
permanebant, fracida, carne granulosa. Non vi-
dentur eadem, quæ supra ex Cordo descripta, vt
facile patebit descriptiones diligenter conside-
ranti.

Pira Fræncfortiana.

Fræncforter birn, *Fræncfortiana* in Boll &
Zell, turbinata ventriosa, valdè rubra: matura
Aug. fine & Septemb. principio, oblongo petiolo.
Facile mollescunt, boni odoris & saporis, velut
aromatici cum dulcedine, nonnihil etiam sunt
granulosa. Octob. 14. adhuc sapida, licet fracida.
Idem genus Piri habetur etiam in *Wälde*, vbi
cum prædicto nomine etiam *Rottbirn*, rubra Pi-
ra vocant. Habetur & eodem nomine Montb.
nuper ex Germania importatis sureulis insita.

Pira quedam fugacia.

LIBER PRIMVS

29. Reineckelbierbirt / quod non facile Latine exprimas, ex Arnebingen: parum turbinata, sessilia, lutea. Sept. 8. Caro satis dura & granulosa, sapore cum dulcedine nonnihil austero, sed aromatico. Alia etiam erant molliora in Boll, & dulcia valde. Fugacia sunt Pira.

Pira Angelica magna.

30. Angelica, seu Angelorum Pira Bollenfibus dicta, supra descriptis longè maiora, supernè turbinata, & interdum nonnihil reflexa: basi lata, sessili, alioqui ventricosa. Lutea sunt, sapore aromatico, subaustero, grato tamen. Durare aiunt ad Ian. Nobis integra adhuc 25. Octob.

Pira serotina VValdensium.

31. Spähtbrechern / quasi serò decerpta, vel decerpi solita VValdensibus dicta, inæqualiter angulosa, lutea, vna parte rubentia. Bollenfes & Zellenfes Wildbrechernbirt vocant, ac si è sylvestribus decerpta dicas. Aiunt ad Feb. durare Delatum Montb. durauit ad Febr. Sed fracidum.

Pira serotina viridia

32. Spähtig Grünbirt / Serotina viridia Pira iisdem VValdensibus, pulchra, magna, ventricosa, sessilia, leuiter turbinata, turbine nonnihil nutante, vel ad latus inclinante, Colore virescente. Videntur alicubi veluti in duas partes diuidi.

Tom. I.

Pira domestica.

33. Hausbirt / domestica Pira Bollenfium, Mediocria, turbinata, sed inæqualiter, ventre in vna parte magis protuberante, sessilia, in torulos vel costas eleuata, lutea. Matura fine Aug. & principio Sept. Cito fracescunt. Sept. 17. Saporis boni, subdulcis, carne non admodum molli. Similitudinem habent cum Fausbirt, sed meliora

E

hæc dicunt. Septemb. 18. oblata in Wälde maiora, quam hoc depictum, sed minus tuberosa, nec ita inclinante turbine, ab vna parte pulchrè rubentia, aspersis punctis. Reseruari posse aiebant adhuc quindecim dies. Huius generis maximum integrum adhuc Septemb. 30. quod nondum fracescebat. Altitudinis crassitudinisque erat quatuor digitorum & semis, atque ad finem Octob. vsque mansit incorruptam.

Posterior eicon eiusdem generis Piri est, licet nonnulli meingifferbirn dixerint, sed falso. Nam & in Wälde superscripto nomine nobis exhibitum, atque planè idem est cum eo. Durant vsque ad Ian.

Pira Pugillaria Bollenstium.

34. Fausßbirn, Pugillaria Bollenstibus dicta, ad modò descripta domestica accedunt, sed duplo sunt maiora, magnitudine pugni, vnde nomen. Sessilia sunt, nec multum turbinata: paulò tamen magis, quam figura exhibet: valdè ventricosa, & ventri quibusdam ab vna parte magis prominulo, quædam tuberosa & angulosa ferè vt cotonea: quædam videntur velut bipartita, vt figura ostendit. Color ex luteo pallescens, ad virorem inclinans. Vbi maturuerunt, magis luteus, facillè fracescunt. Aug. fine maturescere incipiunt. Sapida sunt carne, cum leui austeritate, molli, valdeque dulci. Septemb. 17. Pulchra nobis oblata ex horto Præfecti pagi Gätzer dicti, in Ducatu VVirt. siti, sub nomine Bachofen Birn/id est, Olibani Pira, à præcedentibus haud absimilia sed maiora. Oct. 14. integra adhuc.

Pira Zellenfia dicta.

35. Zelnernbirn / quasi Zellenfia. Ex Gröbling / pago VVirtemberg. magna, inæqualia, tuberosa, cute tenui, lucida, polita, lutea, vna parte etiam rubente cum punctis, non multum turbinata, turbine parum inclinato, valdè ventriosa. Carne satis molli, sapida, dulci, & nonnihil etiam aqueo sapore. Bona Octob. 14. Eodem nomine in Zell data, ubi fructum fugacem esse perhibebant. Apta quæ in segmenta cæsa, siccataque in vsus reponantur. Anno 1600. ibidem eodem nomine oblata sed maiora. Octob. principio carne adhuc satis firma, sapore dulci cum austerita-

te. Verum Autumnus eius anni erat tardior.

Pira aquosa maior.

36. Wasserbirn, aquosa Pira in Kirchen, oppido VVirtemberg. ita vocata, sicque & alibi appellari ferunt, Piri Spectbirn dictis æqualia: turbinata vna parte, altera sessili, ventricosa, satis æqualia, lutea. Septemb. 17. nondum erant mollia. Aiunt depicto hoc longè etiam reperiri maiora. Durant ad Septemb. finem, carne dulci, grata.

Pira decorticata VValdensium.

37. Schelbirn VValdensibus dicta, quasi decorticata, decorticare enim scheelen est, fortè à cutis ténacitate, quòd quasi nullam cutim habere, & decorticata esse videantur. Quata ferè sunt, & nonnihil angulosa, lutea, cute tenera. Differunt à supra descriptis Aquosis Basiliensibus & Vlmensibus dictis, quòd hæc maiora sint, magisque angulosa. Sed non diu quoque durant. Sept. 16. caro satis tenera, succulenta, dulcis, lapida. Sept. fine omninò frigidæ.

*Pira Pen-
tagona
speciosa si-
gata.*

38. Perelegans Pirigenus, & magnitudine præstans, in laetioribus quibusdam superioris Altitæ hortis, specialem in illustri illa Massouiensium Abbatia habetur, quod pentagonum à figura, quæ ferè donata sunt pleræque, libuit appellare. Aug. maturum, magnitudine pugni, circumscriptione penè ouata, si angulos demas, Pediculus uncias duas longus, tenuis pro fructus magnitudine, cutis flaua, & qua parte Solem respexit, ruffa. Caro alpera satis & granulosa, gustu subadstringens, dulcis, & quæ paucis diebus mollescit. Odore præstat. Lautiora perhibentur cocta, quàm cruda. Suspicio est, idem esse posse cum præcedenti, quod depictum apud fontem Adm.

*Pira magna, obsoleta
Coloris
Strinque
turbinata.*

39. In Strenui & Nobiliss. D. à Richach horto Montbelgardensi habentur Pira, sex uncias alta, vtrinque turbinata, in medio ventriosa, sic satis. Media parte obscure rufescentia, reliqua obsoleto colore ex flauo luteo & suffusco mixto. Tota ceterum maculis lenticularis obsita. Septembri fecta dura adhuc, Sapore acidulo, adstringente. Fugacia tamen sunt: quædam enim paucis diebus computruerunt.

Pira lardina.

40. Hoc nomine (Specbiren/ id est, Lardina Pira) iam supra descripta sunt ex Cordo, quæ etiam descriptio Lardinis Basiliensibus dictis Pitis satis conuenit, nisi quod apud nos non Autumnii, vtille ait, initio, maturescant, sed Iulio aut certè Aug. principio, vnde etiam Montbelgardensibus *Poires de Moisson*, hoc est, Messis Pira dicta, à tempore, quo matura sunt. Alioqui celeriter fracescunt, & Autumno iam euanescere apud nos.

Pira serotina ruffa.

41. Pira Serotina ruffa pediculo hærent fesciculi, mediocriter crasso. Magnitudo ferè qualis Angelorum Pitis, vna parte turbinata & nutante, altera quæ circa umbilicum, qui profundus satis, sessili. Tota vel ruffa sunt, & quasi ferruginea, vel in pallido virore rubris maculis dense oblecta, inæqualia, dura, sapore acerbo. Mense Februarii adhuc illæsa, dura, rugosa, carne acerba, Tom. I.

adstringente, cum modica & obliqua quadam dulcedine. Cocta tamen vel per se, vel in iure, mollescunt, & acceptabili gratia in mensis comeduntur. Proueniunt Montb. in horto Principis. Leguntur post Autumnum.

Pira Canina.

42. Leitschbiren in Boll, & Wälde & Zell, quæ Canina dicas: [Leitsch enim quibusdam Germanis canis est] pulchra Pira, longa, turbinata, infernè sessilia, non vndique æqualia, luteola, alibi, & viridia cum quadam asperitate, pediculo aliàs longo, aliàs breui. Figura longum exhibet. Aiunt & maiora reperiri, & ad hyemem durare. Torrent integra in fornace. Segmenta etiam concisa siccant. Sept. 18. Sapore grato, licet adhuc subaspero, semina tamen vel tum matura, nigra. Oct. medio admodum sapida. Videntur potius putrescere, quàm fracescere: Nam ex Montbelg. delatis 23. Octob. vix integri quicquam restabat, adeo euaserant putrida interim tamen sapida.

Pira longo pediculo.

43. Pira à pediculo longo nomen indepta, Langster V Virtembergensibus, in Boll, Zell & Wälde, & locis vicinis propè fontem Adm. & versus Vrachum dicuntur. Ouata ferè sunt, sed inæquali & tuberosa superficie, colore viridi, pallescente. Pediculus non raro longitudine ipsa Pira superat. Sept. 17. nondum erant matura, arbor etiamnum hærentia, acerba valde, lapillisque durioribus farcta. Integra manere perhibent vsque ad Ianuar. In Wälde & Kirchen Octob. 22. sapida erant. Montb. delata, durarunt ad Ian. finem. Friburgi Brisgoie, Ratten & Mäusbiren / à pediculis caudam muris referentibus, appellantur. Matura erant Septembri. Eadem existimamus, quæ Pendula Montbelgardenses indignant, Pira pugillaria, minora tamen Lardinis dictis, longo pe-

diculo, quæque fureulo committuntur, crasso hærentia, cortice ex viridanti fusco, rugoso, carne dura, austera & subdulci, candida, nondum omnino matura Septembri.

Pira longo pediculo flaua.

Gelblangstilerbirn, hoc est, Lutea, longoque pediculo *Pira Bollenfibus* dicta, satis accedunt ad formam *Schlesischbirn* / nisi quod pediculi longiores: odor etiam differt, tardius maturescunt, alioqui oualia ferè. Color ex albo subluteus, non virescens, ut in aliis, à longo pediculo *Langstiler* vocatis: alioqui nonnihil angulosa, ut illa. Pediculus *Piri* ferè longitudinem æquare solet. Montb. delata, grati adhuc saporis, licet iam fracescerent.

Pira Regalia, seu Magnatum.

Et si *Pira Regalia* dicta iam supra ex Cordo descripta sint, quia tamen figuras paratas habebamus, placuit & nostram descriptionem apponere. *Regelsbirn Bollenfibus* & *Valdensibus*, quemadmodum & *Basilienfibus*, & passim ubi obseruauimus dicta magni fiunt: Nam & carè venduntur, & ad Aprilem, & quorundam diligentia etiam ad oporan vsque durant. Magnitudinem vulgatam maior icon ostendit, rarius minora videntur, videntur tamen, ut prior figura docet. Supernè turbinata sunt, infernè sessilia, ventricosa, nonnihil angulosa. Sunt & quædam non ita longa, interim tamen crassiora. Colore sunt subuiridi, & ex præsino ad caesium vergente, gustu dulci & præsuau Septemb. fine, quo tamen nondum perfectè erant matura. Pulcherrima habentur in *Birchenheim*, oppido & pictis maior. Ioh. Lutz Pharmacopæus *Kirchensis* industrius & Illust. Exc. Celit. nulli secundus, ex ho-

rum *Pirorum* succo Elect. elegantissimum suauissimumque, & ad modum eius quod ex succo *Cydoniorum* paratur, confecit, elegantibusque figuris effigiatum *Abietinis* exceptit scatulis. Oct. fine valdè sapida sunt & succulenta. Montbelg. delata, sub finem Februarii nullam experta erant corruptionem.

Pira boni Christiani.

His valdè accedunt *Pira Boni Christiani* dicta, [nam utraque habemus in horto Montbel. Principis, & distinctis hisce nominibus] quæ demum circa Festum *Pentecostes* cruda esui apta: de quibus supra.

Ex *Regalibus* sunt quædam *serotina* dicta, *Spaht Regelsbirn* vulgò dicta, quod tardius adhuc maturescant, sunt angulosa valdè & inæqualia. In cæteris ferè conueniunt cum præcedentibus. Labet & horum geminam [quæ cum aliis quibusdam *Pirorum* & *Pomorum* eiconibus Ill. E. C. V. Virt. liberalitate paratæ erant] figuram subiicere.

Pira Regalia Serotina. Spaht Regelsbirn.

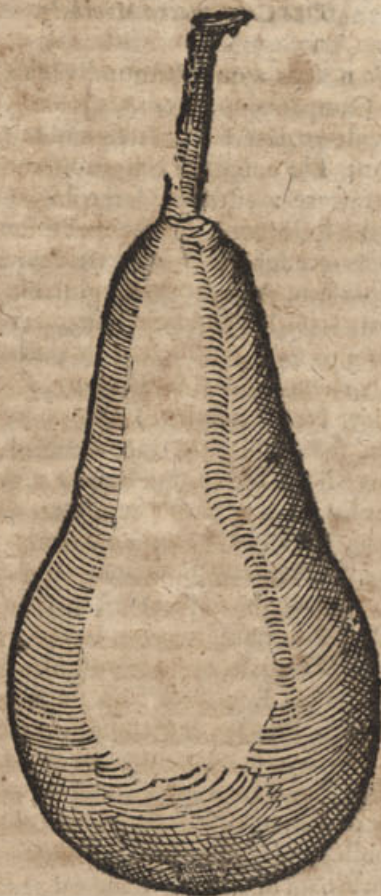
Pira dorsalia, eadēque Libralia dicta.

48. Pira Bollenfibus & circa fontem Adm. Ruz-
tsenbirt & Arabactenbirt / (à dorso & natibus,
quorum musculos & lacertos aliqua parte refe-
runt) id est, dorsalia & natium Pira dicta, præ-
magna sunt & speciosa, vt ex figuris facile depre-
hendi potest. Tota sunt inæqualia, & quodam-
modò tuberosa, colore obscuro, virenti ferè.
Aiunt ad lun. durare. Aliis etiam vocantur Vl-
Tom. I.

merbirt / aliis Pfundichbirt : Prius Vlmensis
sonat, posterius libram pendentia : sunt enim
ponderosa. Aliis etiam Rûrbirt / Cucurbiti-
na rectè dicas. Octob. 14. sapore adhuc austero.
Montbelg. delata ad finem anni durauere. Ea-
dem nisi fallimur, in Brisgoia in splendida illa ar-
ce Ill. Equitum Rhodiensium nobis vocata Zap-
fenbirt / & Pira S. Catharinae.

49. His affinia sunt Præmagna illa Pira, quæ à pon-
dere libralia Burgundi vocant. Pleraque enim li-
bram pendent, & interdum etiam magis. Crassa
sunt, Ventricosa, sessilia, umbilico profundo, vix
altiora, quàm crassa. Diameter est sex vel septem
vnciarum. Cute quoque sunt crassa, vndique ma-
culis pullis obsita. Octob. lecta sapore sunt auste-
ro, cum quadam dulcedine, nondum tamen cibo
apta : Carne firma, succulenta. Habentur in hor-
to Montb. Principis, ex furculis è Burgundia ac-
cessitis insitione comparata, de quibus etiam Ill.
Principi VVilhelmo Landgrauio Hessiæ misi-
mus. Eadem postea in horto egregii viri Io. Vvild
Tabellionis E. C. Vvrt. comparata. In Lotharin-
gia vt aiunt, Pires de 16. onces vocantur, id est, se-
decim vnciarum Pira. Durant ad oporan vsque
rectè reposita, & suauitas eorum sequenti de-
mum celtate præcipua.

50. An libralia Plinii? Pomi quodammodo fi-
guram habent, aded rotunda sunt & sessilia : E'
magnorum Pirorum numero, Aurantii mali ma-
ioris magnitudine, vt quædam inter ea libram fe-
rè pendeant, communiter mediam. Tota angu-
losa sunt, & lenticulatis guttulis vndique aspersa,
vna parte rubra, reliqua flaua, non sine punctis
viridantibus. Umbilicum profundum habent,
cui anguli torosi eminent, sicut in malis Cydo-
niis. opposita pars, quæ pediculus brevis & cras-
sus est. Fragrantissimo ore nares percellunt. Môt-
belg. in horto nobiliss. D. à Ryschach Septembri
leguntur. Sapore sunt prædulci, grato. Carne du-
riscula, neutiquam tamen lapidosa.

Pira Strangulatoria.

Süfelbirn.

Mansbirn.

Kannenbirn.

51. Valida aded his adstringendi vis, vt cruda comesta, praesertim à delicatioribus, eos in strangulationis metum coniciant: quapropter cruda edi vix possunt, absque molestia. Optima tamen sunt cocta & exsiccata. Bollenfes Süfelbirn vocant. Non diu durant. Sub finem Aug. maturefcunt. Quidam vocant *Mansbirn*, id est, virilia Pira. Reperiuntur & maiora, tum alibi, tum Basileae, vbi *Bannenbirn*. [quasi Canthari Pira dicas] vocantur, à figura. Ibidem in segmenta concidunt Oeconomicae rei studiosae matronae, atque siccant vel torrefaciunt etiamque integra, & interdum in aliquot annos asseruant. Habentur enim hac Pira torrefacta pra aliis optima. Tubingae quoque proueniunt. Eleganti flauedine placent. An verò sint Strangulanea supra ex Curtio & Ruellio descripta, difficile indicare est. quòd figuram non doceant. Sed quia rubrum colorem in iis commendant, fortè ab his diuersa, quae omnia aut certè magna ex parte lutea sunt.

52. Pira acuminata.

Spitzbirn.

Pira Campanacea Montibelg.

Spitzbirn VVittembergensibus, id est, Acuminata Pira, ex figura ratione vocata videntur. Etenim si quod aliud Piri genus, certè hoc ad Pyramidis figuram accedere, non obscurum. Lutea sunt habentur & hac figura maiora. Praecocia sunt, & fugacia. Septemb. 17. mollescebant. Caro alioqui satis tenera, sapida, dulcis.

Pira Campanacea Montibelg.

Poire Cloche.

Pira curta, Stumpffling.

53. Sunt & nostris aequae Burgundis sua Campanacea, à Campanis [Cordo dictis] Piris, vt nobis quidem videtur diuersa, licet figura & nomine conueniant. Ille enim sua omnino flaua dicit & facile putrescere: nostra obsoleti coloris sunt, & ad aridorum foliorum, emicante tamen viridi, non parum accedentia. Diceret viridem ferrugineo conspersum. A pediculo longiusculo & parte turbinata ita in latum se pandunt, vt manifesto argumento nomen indepta videantur. Quinque vel sex uncias altitudine aequant, latitudine vix quatuor. Nec facile putrescunt hae nostra, vt illa Cordi, sed diu durant, & demum mense Nouembri edi suaui: alioqui hyeme cocta fugacium vices supplere possunt, cum Certolinis vel Campanicis Ruclii. Leguntur ex horto Montibelg. Principis, Septemb. fine, quo tempore, carne firma, non multum succosa, adstringente, cum quadam dulcedine, quae omnia spem faciunt longioris durationis. *Poire cloche* vulgò vocant.

54. In Than & Entzen Alsaciae superioris oppidis, habentur Pira, quae *Stumpffling* vocant, quasi, curta vel manca dicas: volam quaedam implent, alia etiam minora sunt, aliquid commune habent cum ouatis dictis *Eyerbirn*, aded carne sunt molli, dulci, atque suaui: verum non vtriusque turbinata sunt vt illa, sed ad pediculum

tantum, vt circa Pythmema lata & sessilia, rubentia, punctata, pediculo aliàs breui, aliàs longiusculo. Ex his maiora pauca aut nulla habent semina, quasi horum materia in Piri alimentum & accrementum esset absumpta.

55. *Rouge Vacon* Lotharingi Pirum vocant, nobis ab hortulano radicum, speciosum magnitudine & figura, quatuor ad minus uncias altum, duabus latius, turbinatum, sed turbine obtusiori, pediculo laterosum [quod peculiare huius Piri esse videtur] inserto, cortice scabro, dilute croceo, sed vna parte saturè rubro, ac quasi sanguineo. Carne firma admodum est, succo dulci, odorato, subadstringente: Nouembr. nondum edule, est enim hybernium Pirum diuque durans. Decembri gustui apta coepta, mollescebant, sapore & odore suauissimo, verum granosa lapillisve abundantia. In hort. Ill. E. Cels. V. Virt. Montb. inserta.

56. Pira saccharina dicta, *zuckerbirn* oriuntur Leobergae Silesiorum vrbe, in praedio suburbano, aspectu non iniucundo, striis sanguineis cum virore aspersa, *Pyra Specbiren* dicta magnitudine referentia, arbore decerpta saporis paulò acerbioris, lapidosa, quatuor verò deinceps, vel quinque dierum spatio ita mitescunt, vt Sacchari instar comnansa in ore liquefiant, à sapore nomen indepta. Surculi alio translati in sitione nulla traducuntur, quae causa sublit, vetustasne? an alia ratio ex Sole petenda? an verò prima plantatio artificiosa, naturalisve, in dubio est. Hoc genus Piri tradere videtur Schvvenckfeldius inter stirpes Silesiacas sine descriptione his verbis: *Saccharapia zuckerbirn*.

In nomine sunt & alia multa apud Alsatos, vt *Creuselbium* *Maslocomi*, *Pira Raparum* [fortè à figura] *Rübbirn*, & alia quae nondum à nobis descripta sunt: item *Schiltbirn* / *Geiglesbirn* / *Grammen* oder *Orschbirn* / *flugbirn* / *weißöferlingbirn* &c.

In Burgundicis oris ferè hae habentur, de quibus omnibus accersitos surculos etiam in hortum Montb. Ill. E. C. inferi curauimus, vt constet posteritati, potissimum Montbelgardiacae, de nostra diligentia & iuuandi studio. Nomina sunt hae. *Pira nigra*, *poires noires*, *Pira dicta de Roussel*, optima cocta. 3. *Pira S. Laurentii*. 4. *Pira Augusti* mensis, *poires d'August*, ex Barmont arce Burgundica. 5. *Pira Saccharina* viridia: *poires verdes sucrées*: ex Barmont. 6. *Pira poma*, *poires pommes*: ex Barmont: fortè eadem cum *Pomi-Piris*. 7. *Pira magna dicta d'arbe*: ex Barmont. 8. *Alia magna dicta*, *poires magnets*: ex Barmont. 9. *Pira hortensia*, *poires de courtil*, ex Grange, arce Exc. Celsitud. VVirtemb. 10. *Pira operaria*, *poires ouuieres*: ex Grange. 11. *Pira Charie*: ex Gr. 12. *poires de Gramont*: ex Gr. 13. *Pira Germanica*, *poires d'Allemagne*. 14. *Pira Campanae similia*, *poires comme cloche*. 15. *Pira campanacea alia*, *poires de cloche*, vtriusque ex Gr. fortè alterutrum horum est id quod paulò ante descriptum. 16. *Pira dicta poires de parent*, quasi apparentiae dicas ex Gr. 17. *Pira strangulatoria*, *poires d'angoisse*, fortè eadem cum antea descriptis. 18. *Pira domini*, *poires Monsieur*: ex Clareuallae oppido Exc. Celsitud. delata ex *Tarantaise*, & alia multa aliunde illata, praeter supra descripta. Faxit Deus Opt. Max. vt posteritas admirandis istis illius operibus aliquando cum gratiarum actione fruatur.

Sed satis iam satis Pirorum ostentationi indultum, nec tamen omnia dicta: Ecquis enim possit in

Rubra Pyra conia.

Saccharina Pyra.

Saccharina Pyra.

Creuselbium Rubbiren.

Pira Burgundica var. generis in hortis translati.

Cur austeres longiores in Pirorum enumeratione.

In tanta nominum insitionumque confusione? Hoc tantum volumus, ut Germaniæ opulentiam cum Italiæ, Galliæ (quas & ipsi aliquando suis passim locis vidimus, & gustauimus) atque Angliæ Gazis cōferremus, & curiosis ingeniis, quibus angul. Illustrum harum nationum hodie perstre-punt, etiam hæc in re satisfaciat. Nunc ad reliqua pergamus.

Locus & Tempus. Satiua Pirus antheore Theophrast. pauca admodum in locis calidis, ut in Aegypto, & vitata ob temperamentum contrarietatem. Eadem in plano melior prouenit tam materie, quam fructu. Loca specialia ex supradictis satis patent. In genere omnes latam solum amant. Gaudet iis Italia. Nihil frequentius Germaniæ, Galliæ, & præsertim Septentrionis plagis, Belgio, Northmanniæ, Angliæ, ubi *Cidre* & *Pere* admodum suaves portiones vini vicarias facit, ut annotat Lobelius. Florent mensibus Aprili & Maio: Aestate & Autumno fructus maturefcit. Quæ tardè floret, tardè fructificat, Pirus Trago ante Malum cum Ceraso plerumque & Pruno florem fert. Pirus etiam si non pluat, sed fiat Austrinum cælum, aut nubilum, amittit florem & primos fructus, si cum defloruere tales dies fuerint, ex Theophrast. & Plinio. Item: quæ citò occidunt, velocia sunt, & tamen antecedunt diutius, ut Malus & Pirus. Maggo apud Plin.

Sæsonis tempus. Pirus non eodem tempore omnia feri iubet, quoniam non æquè floreat. Eidem oblonga, aut rotunda ab occasu [ab ortu Dil.] Vergiliarum ad brumam. Reliqua genere media; hyeme, ab occasu Sagittæ. Subsolanum aut Septentrionem spectantia. Serendi vel inferendi tempus, & culturam habes apud Geoponicos, potissimum apud Carol. Stephanum, qui docet quomodo inferenda ut citius vel tardius proueniant, ut fructifera reddantur, & acquirant odorem, aliæque multa præclara. Communis quidem Italiæ ratio serendis vel inferendis Piris autumnum tribuit, ita ut brumam xv. nec minus diebus antecedant, ut tradit Plinius. Et Scaliger Pirum & Malum Autumno potius feri suadet, quod hybernas impressiones melius tolerare valeant, quam æstivas. Hæcque fortè ratio cur Pirus calidis regionibus, ut Aegypto malè habeat.

Denique Pirus, ut & Malus, in montibus brevis, nodosa, spinosaque: in planis amplior, pulchrior visu, meliorque tam materie, quam fructibus. In Calabria tamen, regione calidissima copiosam haberi Pirum vel ex Horatio discimus, ut dicetur infra. In historiis Indicis legimus, in insula Palmæ ita proficere Pira, ut à sedecim ad triginta uncias ponderent: Eorundem etiam meminit Cardanus, sed quod genus Pirorum sit, non docent.

Vires & usus. Dioscoridi Pirorum genera omnia adstringunt. Quare conuenienter adduntur Cataplasmatibus repellentibus. Decoctum siccatorum, & ipsa cruda, altum sistunt: ieiunos tamen esitara lædunt. Quam sententiam & Plinius confirmat. Pirorum omnium, inquit, cibis etiam valentibus onerosus, agris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mirè salubria & grata, præcipuè Crustumina. Quæcunque verò cum melle decocta, stomachum adiuuant. Fiunt Cataplasmata è Piris, ad discutienda [leg. repellenda, ex Dioscor.] corporum vitia: & decocto eorum ad duritias vtuntur. Ipsa aduersantur Boletis atque fungis, pelluntque pondere, & pugnante succo. Quod posterius Dioscor. de Piris syluestribus scribit, (de quibus infra) quemadmodum & hæc. Pirorum ligni

Tom I

cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala, Piræque portatu iumentis mirè graui sunt, vel pauca. Remedio aiunt esse, si prius edendantur aliqua, aut utique ostendantur. Conduuntur verò Pira, ut vix, ac totidem modis. Piris ut & Po nis, proprietas vini, similiterque in ægris medentes cauent: Hæc Plin. Idem & Plutarchus refert, & Lucianus in Asino aureo. Quod verò de iumentis ait, consideret lector, an rationi & experientiæ sit consentaneum: nisi forte idèd molesta sint, quæd ferantur, quo frui nequeant, odorque identidem illic atque, etiam ad molestiam vsque. Neque enim facile crediderimus odorem per se iis molestum.

Galeno Pira esu stomacho grata sunt: quin & vim habent exiccandi: atqui syluestribus magis exiccandi vis inest. Quæ de Malis diximus, si omnia ad Pira & Panica transferantur, nihil nouo alio super his sermone opus erit. Nam in iis quæque alia austeram tantum, vel acerbam apparent, veluti quædam acida, quædam dulcia, quædam denique ex horum mixtione composita: sunt quæ nullam penitus huiusmodi qualitatem exuperantem habent: quo fit: ut cum aquea sint æhebetia, nulla roborandi vi polleant. Talis igitur omnino Pirorum usus, qualis Malorum. At Piris, præsertimque grandibus, quæ apud nos Menatæ vocantur, aliqua alendi facultas donata est. Proinde ea se ta in tenues orbiculos, siccataque reponunt. Quibus coctis per hyemem & Ver, cum fames est, ciborum parum nutrientium vice vescuntur. Et in libris simplicium: Piri folia, inquit, pariter ac turiones austeri sunt: fructus dulcedinis quiddam obtinet aqueæ: ex quibus clara quoque temperies est, inæqualis secundum partes: Nam pars vna terreæ est, alia aquea, ceteram vtraque frigida, tum alia temperata. Proinde Pira esu stomacho grata sunt, & siti non prohibent. Illa autem desiccant, & modicè refrigerant. Nam ego iis illitis vulnus glutinasse memini.

Serapio ex Aben Mesuai. Proprietas Piri tam domestici quam syluestris est, ut si coquatur quodcunque eorum cum fungis, emendent illorum malignitatem. Maioribus vis potior, quam paruis, magisque nutriunt Pira quam Cydonia. Succus Pirorum inspissatus cohibet fluxus biliosos, & ventriculum sanat, sed colicam causare solet. Remedio est, si potest, hauriatur vinum melis paratum cum aromatibus.

Albertus scribit Piri radicem à muliere portatam Conceptum impedire: Fructum idem posse, si iuxta, vel supra se habeat. Id etiam à nonnullis creditum, à latentibus in parturientis lecto Piris, aut illuc transportatis, partum tardari, aut difficiliorem fieri. Sed hæc fabulis, quam experimentis sunt similia, quibus Alberti scripta scatent. Illud verò similius, quod alicubi Plinius ait: iis qui buprestim hauserint, prodesse Pirorum genus omne comedisse.

Sunt, inquit Curtius, qui absolute, primo ordine refrigerare Pira dicant, & secundo desiccare: alii verò matura calefacere, humectare & mouere. Quod sanè intelligendum erit ex saporum vi, ac natura, ut dulciora calefaciant. Quæ autem inter dulcorem & aciditatem naturæ sunt compositæ, parum caliditatis & siccitatis habent, ut omnium denique vires ex saporum generibus metiri sit. Ante cibum verò sumpta, ventrem sistunt, maxime cruda. Grana, quæ in illis sunt, peculiari quadam proprietate pulmonis vitis medentur, sed renibus officiant.

E 4

Ligni cinis
Pira iumentis
molesta.Stomacho
grata.
Pirorum
qualitates

Menatæ.

Folia.

Stomachum

Vulnus.

Succus.
Colica.Radix.
Conceptus

Partu.

Albertus
notatur.Vires Pirorum
ex sapore
metendi
esse.

HISTORIAE PLANTARUM.

Succus.
Folia &
rami.

Inter Pira, vt Celso placet, potissimum fragilia conferunt Stomacho, qualia sunt Crustumina, vel Meuiana, & Tarentina & Signina. Sitim reprimunt. Quæ Pira, quia nobis defunt, substituemus alia, eadem dote donata. Pirorum succus atque dilutum sitim sedat. Eorum folia & rami pariter austera sunt. Nam arboris partes omnes, non eiusdem temperiei sunt, vt alia terrestres, alia vero aquæ, vtræque enim frigida.

Moschatellina.

Sylvestris.
Ventriculus.
Cor.

Vomitus.
Electuar.

Vteri pro-
cid.
Dysent.
Colica.
Sang. flu-
ens.

Flores.

Cor.

Bilis.

Matthiolo Pira acerba terreæ sunt naturæ, acida frigida & aquæ: dulcia medio modo se habent. Moschatellina aliæque odorata, ad modicam caliditatem inclinant, parumque admodum adstringunt. Quæcunque autem dulcia non sunt, adstringunt & obstruunt: & sylvestria quidem magis satiuus: acida & acerba dulcibus: siccata recentibus. Ventriculo utilia sunt Pira, si postrema in pastu comedantur. Cocta crudis præstant. Cordi robur addunt: sitim extinguunt. Ad ventriculum imbecillum vomitionibus obnoxium fit Electuarium ex Piris quibusdam, illi simile, quod ex cydoniis conficitur, de quo satis multa diximus in capite de Cydoniis. Vulnere conglutinant, sylvestria potissimum, & cocta. Ex foliis Piri vel Pirastris infusus apparatur ad vteri & ani procidentiam utiles. Dysentericis & celiacis in cibo conueniunt. Arida ac resiccata Pira, siue cocta siue cruda edantur, ventris fluxus sedant, & sanguinis quoque fluores sistunt: ad muliebria profluvia accommodari possunt, dulcia & vinctuosi saporis plus quam cætera nutriunt: aquosa exigui sunt alimenti, parce etiam alunt acerba & austera, velut & acidiora. Crudis semper cocta utiliora, & ad corporis nutritionem meliora. Quædam vero & adeo acerba & austera sunt vt non nisi cocta edi queant. Horum autem & nonnullis tam copiosa humiditas, vt super prunas, vel sub ipsis coqui expediat. Alimentum denique Pira omnia amplius & copiosius, quam Mala siue Poma conferunt, sed hoc ipsum frigidum quidem ac reprobum: ex Dodonæo.

Piri flores, inquit Porta Neap. frigida sunt & humida naturæ, quia albi: quod si verum, ex iis aqua destillari potest, conueniens ad effectus à causis contrariis. Idem scribit Pira quemadmodum & Cydonia, quia Cordis figuram expriment, mirifice auxiliari affectibus cordis, quæ vero flaua sint, aut coloris crocei, qualia ferè sunt verna, bilem generare, ob coloris signaturam, ex qua rerum causas atque vires dependere novus ille Philosophus opinatur, de qua re nunc non est disputandi locus.

Cæterum errant Medici cum Pyra febricitantibus utilia iudicant. Febres namque omnes putridæ ex obstructione ortum ducentes, adstrictionem habentia Pyra, Aug. Ferrar. teste, recusant.

Suprà dictum, ex Serapione Pira cruda cholera causare solere, atq; hoc euenire videtur propter flatum, quos ingenerant: ideò consultum, vt iis haustus meri superbibatur, quod flatum dissipet, & Pirorum frigiditatem emendet. Huc spectat antiquum illud Dyctichon:

Fert Pira nostra Pirus, sine vino sunt Pira virus:

Si Pira sunt virus, sit maledicta Pirus.

Sapa è Piri.

Pinguetudinem quandam corpori, præsertim odorata atque cocta conciliare, sunt qui scribant.

Nostri sub cineribus coctis & decorticatis, aliquid fœniculi inspergunt, vt sic cœnas claudant. Idem quoque ex maturis, siue deciduis siue collectis: sed benè mundis succum exprimunt, & ad sapæ consistentiam decoquunt, quæ etiam stomacho ad suprà scriptos vsus fit gravior, si aliquid

coriandri aut fœniculi addas. Possunt & condiri, vt Cydonia, in segmenta concisa & Electuaria ex succo parari, haud secus ac de Cydoniis dictum, cuiusmodi perelegans industrium Pharmacopœum parasse suprà retulimus.

Veteres & vinum è Piris parabant; quod à Græca Pirorum denominatione, Apiites vocatur, & Latine Piratium. Palladius sic. Contusa in sacco rarissimo, ponderibus vel prælis compriuntur. In hyemem durat, sed prima æstate accescit. Acerbum est, stomacho tamen accommodatum, intestinalque destillationes compescit. Multis etiamnum hodie locis, in primis vero in Valconia, Anglia, Northmannia, ex Piris selectis potum confici Cidre & Pere illis nominatum sapore suavi, quem vini loco bibere iam antea retulimus, & Camerarius in scripta retulit.

Fiebat olim & acetum è Piris austeri saporis, vel sylvestribus. Matura in cumulo per triduum adseruantur, deinde in vasculum mittuntur, cui pluuiæ, fontanæve aqua infunditur. Apertum vas per triginta dies relinquitur, deinde quantum ad vsum sublatum fuerit, tantum ad copiam aquæ reddito. Vides quàm ad rem attenti fuerint Veteres; nos ista hodie omittimus, nec aliud sapit nobis, quàm quod à vino.

E Piris quoque, vt refert Hermolaus, antiqui-
tatis liquamen ad fœminarum ieiunia, quod Castimoniale dicebatur, fieri solitum, hac ratione: Pira maturissima cum sale integra calcantur, & ubi carnes resolutæ fuerint, in capulis vel vasculis picatis condiuntur. Post mensem verò tertium ea suspensa liquamen fundunt, non iniucundi saporis, & albi coloris. Tradunt & Nigellam, cum saliantur, addi solitam. Quæ verò possit esse saporis suauitas salis cum Piro? fatemur nullà cupidiam eius hactenus palatus nostros illectos.

Aliud præsidium, & in contrarios planè vsus, nempe ad sedandam immentam famem, qua aliquot millia hominum miserè perierunt, quæ fuerunt in obsidione sua, Lugdunenses Bataui ex foliis Pirorum aliisque, quæ variè præparabant, vt refert Stratus in Historia tumultuum Belgicorum.

In conuiuiis Græcorum Pira secundis mensibus inferebantur, aqua mersa, vt mitissima quæque legi possent. Quin & Calabri, qui (vt scribit Curtius) Piri abundantes, Pira hospitibus apponere consueuerant, deinde saturos, bellatorum vice, domum auferre iubebant. Quod si recusassent, eadem porcis obiciebant, vnde Horatius in Epistolis:

*Non quo more Piri vesi Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem, vescere sodes.*

Iam satis est, at tu quantum vis tolle benigne:

Non inuisa feres pueris munuscula paruis.

Tam teneor dono, quàm si dimittar onustus.

Seruari Pira Democritus adfirmat, quæ illitis pice surculis suspendantur. Alii in sapa, vel passo, vel dulci vino, vel musto mersa custodiunt cadis plenius. Plurimi inter scobem obruta seruantur. Alii siccatis frondibus Iuglandis inuoluta recondunt. Alii in vrcis fictilibus in vino vel musto demergunt, & operculato vase reponunt. Alii vinaceis discretæ, ne se contingant, obruant. Pira seruantur in fictilibus picatis inuersis obruta inter scobes. Alii Piri singula vasa fictilia assignant, & opercula eorum picata, dolio iterum includunt. Aliqui arena in scrobe subiecta ita sicca operiunt, mox terra. Alij in floccis, capsis condunt, quas luto paleato illeuerint. Plurimi Pira inter paleas aut frumenta obruta seruantur, quæ ferè ratione hodie

Elect. è Piri.

Apiites.
Piratium.

Cidre &
Pere.

Acetum è
Piris.

Liquamen
Castimoniale.

Cibus è
foliis Piri.

Mos Græcorum &
Calabrorum.

Pira seruanda rationes varia.

hodie à nostris feruari solent in cella vinaria, vel conclavi fornicato reposita. Diutius adseruabis, si mutuo sibi non incumbant, ac se ne contingant quidem. Adhuc diutius si ex filo suspensa pen-
 ant. Alii statim lecta cum tenacibus suis pica-
 tis vrceis condiderunt, & oribus vasculorum gy-
 pso vel pice clausis, ipsa sub dio obruta sabulone
 tegunt, quem modum hodie quidam pro secre-
 to habent. Alii Pira quæ se non contingere n in
 melle seruauerunt. Aliqui aquam salfam cum cœ-
 perit vndare calfacta, despumant: & ei post iam
 frigida Pira seruanda demergunt: tunc exempta
 post tempus exiguum condunt vrceo, & eius lito
 ore custodiunt: vel diu noctuque in frigida salsa
 manere patiuntur, post in aqua pura biduo ma-
 cerant, deinde sapa vel passo, vel dulci vino mer-
 sa seruant. Sed Pira quæ huic negotio destinan-
 tur, à caduis diligenter electa integra debent esse,
 placido die, crescente luna, manu decerpta, ve-
 geto Solis calore. Dura tunc & aliquantum viri-
 dia vase claudantur, quod tegatur operculo: &
 inclinato deorsum ore, breui obruatur scrobe, lo-
 co iuxta quem perennis aqua defluit. Item quæ
 dura sunt in carne & cute prius in aceruo posita,
 ubi se mollire cœperunt, in fictile picatum po-
 nuntur, & operculo superueniente gypso linun-
 tur: vas breui scrobe demergitur, loco qui quoti-
 die Sole tangatur. Ex Plin. o. Nostris isto conser-
 uationis apparatu non egent, sed serotina &
 hyemalia dicta, iam dicta ratione facile adseruant,
 ita vt quouis ferè anni tempore haberi possint &
 soleant integra. At vel integra vel in segmenta
 concisa & granis purgata Sole siccantur: vel si
 non sufficiat, in furno, postquam exempti fue-
 rint panes, deinde saccis aut cadis excepta in sicco
 loco, ne fiant mucida, in annos etiam adseruant,
 non sine compendio æconomico.

Pira verò vel ante Columellæ tempora condi-
 re consuetum erat, vt ex eo patet sic scribente: Pira
 cum imatura, non tamen percruda legeris,
 diligenter inspicito, vt sint integra, sine vitio aut
 vermiculo, tum in fictili picata fidelia componi-
 to, & aut passo, aut defruto completo, ita vt om-
 ne pomum submersum sit, operculo deinde im-
 posito gypso.

Illud in totum præcipiendum existimaui, nul-
 lum esse pomigenus, quod non possit melle ser-
 uari. Itaque cum sit hæc res salutaris agrotanti-
 bus, cenſeo vel pauca poma Piræque in melle cu-
 stodiri, sed separato generatim: nam si commis-
 ceas, alterum ab altero genere corrumpitur.

Qui plura de hac re, quemadmodum & de Piri
 cultu, in genere, & in specie volet, Consulat Co-
 lumellam, Constantinum, Palladium, Petrum, de
 Crescent. Conradum Herespach, & Carol. Ste-
 phanum, & Colerum in suo Diario æconomico.
 Vnicum illud Grataroli quondam Medici Basili-
 ensis haud ignobilis, experimentum addamus. Si,
 inquit, suspicio est ne vinum aqua dilutum sit,
 Pirum in vino impositum indicabit: nam si super-
 natauerit, merum est vinum, si fundum petat,
 mixtum aqua est.

Memorable est & illud, quod est apud Suet. de
 Claudio Cæs. Drusium filium Põpeiij impuberem
 amisisse Piro per lusum in sublime iactato, & hia-
 tu oris excepto strangulatum. Nec prætereundum
 & illud quod de Vulpe traditur, eum Pirum, nisi
 carneus cibus defuerit, non edere, atque illud
 difficulter, & non nisi in fame. Vnde apud Plau-
 tum à Tranione dictum, idque adagialiter in Mu-
 stellaria.

Tam facile vinctes, quam Pirum vulpes comest.

In eos enim dicitur, qui rem perdifficilem aggre-
 diuntur, vt annotat Curtius.

DE PIRASTRO SEV PIRO

SYLVESTRI.

Pirus Sylvestris minùs procera ferè est arbor, quam satia: verum furculosa admodum &
 ramorum extremis spinosis, caudice rimoso, &
 hiulco cortice, materie rutila, & quam satia du-
 riore, ideoque discos & tabellas ex ea conficiunt,
 quoniam vt in molli retunditur, ita in duro ferru
 acuitur, vt scribit Theophrastus. Primum emer-
 gunt flores, instar vmbellæ, ex eodem furculo
 multi, lanuginosis pediculis insidentes, quinque
 foliolis constantes, albis, rotundis, cochlearis mo-
 do concavis, inter quorum singula intercedit sub-
 iecti hirsuti vmbilici radius, in viridi canescens:
 apices in medio multi, purpurei. Folia florent
 arbore subtus & in ambitu cana lanugine obsita,
 foliorum Cõtonei instar, supernè virentia, splen-
 dida: aliàs vtrinque glabra, lucida, subrotunda,
 crassiuscula. Fructus non vniiformes, sed aliàs
 rotundi & modicè compressi, aliàs ex rotundo
 leuiter turbinati & longiusculi, austeri & acerb
 valdè, nec edules, donec fracescant, quod ferè
 fit Octobri, semen intus continentes Pomorum
 seminibus simillimum. Extima alioqui facie Piri
 speciem facile representat. Verum à radice sta-
 tim numerosos emittit stolonos valdè spinosos,
 cortice rubicundo vestitos: Copia & rigiditate
 spinarum facile discernuntur à stolonibus Malo-
 rum sylvestrium.

Theophrasto Piraster, quam Achrada vocat,
 aculeos fert in ramis: facilius germinat, quam sa-
 tia: cum enim pluribus minutionibusque inter-
 nodiis diuidatur, principia illa germinandi agilio-
 ra, propensioraque ad germen, opera cœli am-
 bientis redduntur. Nec non & siccitas nonnihil
 cõferre videtur: sic n. minùs humoris relinquitur.
 Quod autem minùs est humidu, ad motum prom-
 ptius: quapropter & germinatio sylvestrium citi-
 or, quemadmodum satiarum melior Pirastro
 longior vita, quam Piro. Tardè admodum ma-
 turitatis est: prius amittit folia, quam fructum
 percoquat.

Resistit frigori propter densitatem. Domesti-
 ca ex semine lata, vitiatum oritur Pirastrum. Pira-
 strum autem Pirus fieri non potest. Cui postremæ
 sententiæ contradicere videtur Scaliger, qui scri-
 bit Pirum sylvestrem è syluis in hortos aut virida-
 ria cultu mitescere. Theophrasto subscribit Ruel-
 lius, Pirastrum, inquit, Pirum fieri prorsus re-
 culare. Scaligero verò Porta Neapolitanus: Pi-
 rus, inquit, feris translata locis adhibito cultu
 deponit agrestem illum habitum simul cum acu-
 leis, quos adulta tulisset, simulque & laxatur il-
 la densitas, quæ verba ex Scaligero transcripsit:
 nec tamen omnia: nam addit Scal. quæ videtur in
 eius popularibus, vnde transportata fuit, ad na-
 turam meliorem. Porro Pirastrum mitescere duo-
 bus modis intelligi potest: vel insitione satia in
 sylvestrem, qua ratione ex sylvestri mitem fieri
 apud hortolanos translaticium est: vel ex ipsamet
 arbore culta: absq; insitione alterius, quod volu-
 isse videtur Scaliger, de qua re ampliùs cogitan-
 dum.

Pirus sylvestris seu Piraster, ὄξυς Aristoteli, Nomina &
 Synonyma

Pira con-
 dendi mo-
 dus.

Legendi
 tempus.

Pira con-
 dita Vete-
 rum.

Vinum a-
 qua mix-
 tum ut di-
 gnoscas.

A Piro
 Strangu-
 latus Dru-
 sius.

Descriptio

Flores.

Folia.

Fructus.

Achra.

An Pira-
 ster mites-
 cat.

Nomina &
 Synonyma

αχρὰς. Theophrasto & plerisque Græcis. Et si verò Dioscoridi *αχρὰς* species est *αχρὰς* vel *αχρὰς ἀμύ*, tamen Theophrastus multis in locis simpliciter Pirastrum Achradam appellat. Cordus quoque Achradis vocabulo quemcunque Pirastrum significari censet : sunt enim diuersæ eius differentia. Et tam Pirus arbor, quam fructus *αχρὰς* est Cornario. Dicitur & *αχρὰς*, vt scribit Curtius : & Colum. aspera syluis Achrados, cuius etiam meminit Aristophanes. Quid autem Achyrades Æliano, quas in cibo primum Tyrinthios habuisse memorat, nondum comperit, [inquit Hermol.] Nisi quis non Achyrades sed Achradas, hoc est, Pira syluestria in eo legat. Nam, idem author inquit : ante Panis usum Argiuos efuisse Pira, vt Athenienses Ficos : Glandem Arcades : Indi Arundinem : Carmani Palmulas : Miliū Sarmate : Terebinthum Nastiuriumque Persæ. Achyra certè paleam significat : nec video quàm sit verisimile paleis quemquam vesci potuisse, quasi veterinum, etiam si Arcadas radicibus herbarum & arborum foliis recentibus ante glandis Fagineæ usum à Pelago traditum, victitasse creditur. Idem Herm. Achudon Pirum syluaticam, Achrada dicit, & apud quosdam, vt & apud se urbana fertiliorem prædicari. Nicandro *αχρὰς*, vt citat H. Iun. quo nomine putatur usus fuisse Virgilius in 3. Aeneid. *Vicum infelicem baccas lapidosaque corna.* *Αχρὰς* Theocr. Schol. quomodo in *αχρὰς* pro syluestri Piro accipitur, apud eundem & apud Poetas quosdam alios, atque aded apud ipsum quoque Theophrastum, vt iam supra dictum. Had. Iun. in suo Nomenclatore mutato *α* in *λ* scribit dici. [nisi sit mendum scripturæ, nam ita scriptum apud nulum alium inuenimus : dixerat tamen idem iam prius *αχρὰς*, vt hac ratione ipsum legisse haud vana sit coniectura] Alius *αχρὰς*. Ita *αχρὰς*, *αχρὰς* ἡ ἀμύ, in Epigram. Græcorum. Vtraque vox ἀπὸ τοῦ αχρὰς, vt idem Theocr. annotat, hoc est, à suffocando. Vnde fortè nostrum *Angst*, & Latinorum *angustia*, qualis euenit iis, qui Pira syluestria comedunt & strangulatoria. Goropius diceret vtramque vocem tractam à Germanico. Sic Thra-sybulus cum deberet sententiam de re consulta suam dicere, à Lacedæmoniorum legatis munere corruptus, simulauit se Pira syluestria comedisse, & præ angustia oris non posse loqui, vt refert Zvingerus in suo Theatro.

Nomina linguar. Germ. Ein wilder birnbaum, wildebirn/holz-birn/ & säwbirn Lonicero. Feldbirn Silesia. Belg. wildepereboom/wildepereen. Gall. Poirier bastard, ou sauuage. Ital. pero seluatico. Hisp. Guadapero, d Peruetan. Angl. wild pear tree. Chouffe pere tree/wory pear tree.

Differentia Ex Diosc. verbis faciliè est colligere ipsum plures Piri syluestris species agnouisse, quando ei *αχρὰς* species tantum *αχρὰς* est. Trago Pira syluestria varii generis sunt, inter quæ minutissima quæ dura & lapidosa sunt. Germ. Geißbonen.

Tab. Pira sylu. trium generum facit. 1. Pira syluestria simpliciter, holzbirn. 2. Pira sylu. maiora, großholzbirn. 3. Pira sylu. minima, fleinholzbirn/lein/Geißbonen.

Gerardus Anglus ita distinguit. 1. Pirum strangulatorium minus, the small cheefe pear. 2. Pirus sylu. the wildehed ge pear tree. 3. Pirus sylu. minima, the wilde ceab pear tree. Cur autem tres figuras Pirorum satiuorum Tabernamontani posuerit inter syluestres, & sex faciat, non indicata vel differentia, vel causa, ipsi excusandum relin-quimus.

In Silesia quoque duo genera obseruata Schyvëck-

feldio, maiora & minora. Apud nos Montbelgardi in syluis aliquot differentia obseruantur, potissimum in fructibus conspicua, maiores, media, parua, rotunda, turbinata : pediculo longo & breuiori : sapore etiam differunt, quidam acerbiores, quidam magis edules.

Passim occurrunt in Germania, & locis circumiacentibus, præsertim in syluis, sepibus, & ad aruorum margines. Item in montosis. Neque his caret Gallia & Italia. Quin & in regione Græciæ Apia dicta nasci Achrades, vnde & Apii vocentur, Scaliger scribit. Et ex Theophrasto, Pirum sylu. in calidis malè haberi, vt in Ægypto, vbi etiam mites Piri & Mali nihilo melius. Nullam prorsus syluestrem ibi in Pirorum genere, quod germen nequeant emittere : mitem autem raram. In Heluetiæ montosis & asperis frequentes admodum sunt. Vix ante Octobrem fructum perficiunt. Florent cum cæteris, & plerumque etiam ante. Diosc. & Plin. tardissimè eius fructum maturescere scribunt.

Pirus syluestris authore Theophrasto natura est terrena, acerba, solida. Dioscor. Achras syluestris, vim Piro satiuæ adstringentiorē habet, & ad eadem conducit. Adstringunt & folia eius. Ligni verò ipsorum cinis efficacissimè his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiant Fungos, si syluestria Pira cum eis coquantur, innoxios fieri. Pirum syluestre, inquit Plin. conciditur, suspensumque ficitur ad sistendam aluum, quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem vsus. Galeno quoque Pira syluestria magis, quàm reliqua adstringunt & desiccant : & proinde sanè maiora vulnera glutinant, fluxusque repellunt. Folia Piri syluestris, æquè ac domestici, ad vuluæ procidentias, aliæque mala vtilia sunt, notante Trago. Pirastrer, teste Curtio, easdem cum Piro satiuæ vires habet, verum longè efficaciores. Fungi quoque innocentes tutioresque fient, si in Pirastris vel fructu vel folio cocti fuerint. Prostant etiam contra eosdem Pira confestim sumpta, nec non etiam lixiua ex cinere eius arboris facta, & cum sale, posca, vel nitro epota.

Sed eruditus atque in arte versatis hoc loco considerandum relinquimus, an tutus sit vsus Piro-rum sylu. cum Fungis, vt non noceant, vel vt nocumentum tollant. Nam quis credat ab iis venenatam qualitatem in Fungis malignis retundi? Imò censemus Pira eorumve folia, etiam cum salubribus fungis prorsus inutilia. Quippe Fungi cuiuscunque tandem generis sint, quod citius à natura deiiciuntur & extra corpus pelluntur, ed salubrius, quum ventriculum grauent, aut lancient vexentve, ac vt Diosc. ait, *ὅτι πρὸς τῇ αἵματι καὶ τοῖς ὀστέοις ἀντιπρὸς*, omnes spiritus via quasi laqueo interclusa præfocant. At Pira & eorum folia, potissimum syluestrium, cum polleant adstrictione non parua, ac certè ne modica quidem, sed magna, superius ventriculi os coarctant, quominus per vomitum reiici queant, similiter & aluum constringendo eorundem expulsionem difficiliorē reddunt, contra Aph. Hippoc. Quod natura vergit, ed ducere oportet. Atqui natura in iis, qui assumpserunt venenatos Fungos, vel etiam non venenatos copiosius, conatur eos per vomitum vel aluum reiicere. Enimvero sanè, si aliquis Piro-rum syluestrium eorumve foliorum ad assumptos fungos vsus esse possit, hunc potissimum esse putamus in iis, qui fortè ab eorum esu in *αχρὰς* incidierint. Vomitus tamen præferimus, quem ipse quoque Diosc. præscribit, dicens : Confestim succur-

Locus & tempus.

vires. & vsus.

Folia. Ligni cinis.

Alui fluxus.

Vulvæ procident.

Ad fungos.

Pira silu. ad fungos nihil contra quorundam opinionem.

Matth.
not.
Matth. re-
morarium
editum.

ad Ha-
morrhoi-
dis.
Folio è Pi-
ris glia.

succurrendum oleo citata vomitione. Mirificè etiam iuuare lixiua farmentitia, aut è Pirastriligno parata. Vnde miramur Matth. in hæc verba prorumpere ausum: postquam tantam cum palato fungi gratiam iniere, vt ab his abstinere homines non possint, saltem discant velim, vt seipso à morte vindicent, Fungos nunquam esse sumendos, nisi prius cum syluestri. Piri decocti fuerint. Quod si syluestria desiderentur, ex domesticis ea supplere posse, quæ ceteris austeriora habentur. Hæc ille. Qua verò ratione, quæve temeritate hoc dicat, iudicent docti. Nos tutiora certioraque sectamur. Ad dignoscendum autem, an mustum aquam habeat, Pirus sylv. in hoc coniciunt quod si aquam habuerit, in profundum demergitur, quod antea de Piro domestico ex Gratorolo diximus. Res in utroque experimento est facilis. Aqua stillatitia è Piri syluestribus, sæpè bibita facit ad fluxorem immodicum hæmorrhoidum: Camer. E succo in dysenteria utilissimum credit Gein. Fit & Potiois genus ex Piri Syluestribus additis etiam Malis & prunis syluestribus, omnibus contusis, per se expressis, aut affusa aqua, multo similem potum parant rustici in Hassia, autore Cordo. Nec in Hassia modò, sed & alibi locorum parari solet, quemadmodum & hoc. Prædicta contusa, additis etiam granis Berberis in doliolum coiciunt, aquam affundunt, vt bulliat. Tum vim loco bibunt, præsertim pauperes. Sed iis, qui ad Colicum dolorem proclives sunt minus conducit eiusmodi potus. Præstat vinum Gallicum, Burgundicum vel Rhenanum. Nostri etiam ex Syluestri Piro sapam faciunt, cuius vsus varius ad condiendum, loco mellis & Sacchari.

PIRVS POLVILLERIANA.

Descriptio

Folia.

Flora.

Fructus.

Piri genus pulcherrimum, & rarissimum habent Generosi D. Barones à Polviller, quod Rotbirle vocant, cuius arbor est procerà, vt Piri magne, ramis ad cælum surrectis cortice ceu cætarum Piorum vestitis. Folia Piorum foliis dissimilia, inter Piri & Mali media, ad Mali tamen magis accedentia, vel potius Sorbi Alpi-

ne, sed minora, oblonga, infra incana densaque lanugine pubescentia, supra quoque pilosa, sed minus multò, atrouirentia, splendida, serrata. Flores è furculis, vt in Sorbo Alpina, crassis, multisimul iuncti, ad 40. vsque interdum, umbellam æmulantes, odore satis iucundo, ex pediculis, partim longis, quadrantalibus, ex oculis prodeuntibus, partim breuibibus, vncialibus, semuncialibus, ex longioribus exortis. Flores singuli quinis constant foliis, vt in Piro, sed minoribus, nec ita candidis, ad luteum inclinantibus: apices, vt in Piri, rubentes. Fructus

sunt Piorum formâ, sic vt non immerito Pira dici possint: parui vt Pira moschatella, nec maiores, nonnunquam etiam minores extremo pollicis articulo, si ad vnguem refecetur, externè rubentes, interdum punctulis albis notati, internè lutei: in quibus semina eadem quæ Piri, iucundi saporis. Vbi matura sunt, faciliè decidunt, agitata arbore. Aliquandiu à collectione asseruantur, deinde, vt cætera pleraque Pira, fracescunt. Arbores has vidimus primùm Polluillæ in Allatia, dein etiam V. Vatuillæ in horto D. à Flachslander, præterea Massocouii in horto Baronum à Polluiller, vbi inserta etiam fuit Piri syluestribus, ne hanc alibi notam comperimus, licet quamplurimis demonstratam. Inde accepimus dono furculos, quos Montb. in horto Principis inserendos curauimus, & iam aliquot arbusculas habemus, quæ tamen nondum floruerunt. Floret Aprilis fine & ad Maii medium vsque. Anno 1599. Ex inopinato ventusta & elata eiusmodi Pira potulit in horto E. C. V. Virt. prædicto, quæ matura Iunio. Magna ei similitudo cum Sorbo alpina, ex qua fortè per insertionem eius origo.

Semina.

Locus.

Tempus.

PIRVM LANVGINE SALSA THEOPH.

M Eminit Theophrast. Piri cuiusdam generis in Caria nascentis, quod lanugine tam salsa obductum dicit, [χρυσὴ ἀνισόη δαυα, αἰ] vocat, vt nisi aqua ablutum & abstersum, edi non possit. Piro autem extra infidet hæc lanugo: non verò intus nascitur: (quod & in filiquis quibusdam fieri Ruell. ait, quæ salte superficie tenus appareant, & sint.) alioqui ne post abluitionem quidem edulia futura.

Descriptio

DE SORBO.

CAP. V.

Sorbus pro- Scera est arbor & ramosa, cortice rugoso, vel vt ait Matthiol. scabriusculo, colore ex flavo albicante, radice rara, crassa, solida atque descendente, materie rubente, solidissima atque compacta. Folia pinnata pediculo vnciali, septena, aut nouena, foliorum vncialium, angustorum, in ambitu serratorum, costa per longitudinem decurrente, hirsutorum, supina parte virelcentium, pronâ canescentium, coniugatione, imparique vno reliquis consimili alam claudente, omnibus ad costam incanam villosamque alligatis constantia, facie quodammodo Rhodis, sapore acerbo. Flores eidem furculo cum foliis

Descriptio

Folia.

Flora.

Fructus. infident ex pediculis vncialibus & sextantalibus, simul multi iuncti, quasi in umbellæ formam, albidii. Fructus Pirum moschatellinum paruum equat, turbinatus, umbilicatus, magis minusve rubens, prout Solem sensit, Scal. rubiginosum dicit, carne flavescente & ante maturitatem aded austero succo, ut strangulet [teste Cæsalp.] colore in rutilum transeunte, at ubi veluti fermentatio ne quadam emollita fuerit, [vix mutato interim colore, quod tamen in Piri fit] dulci satis & vesca non sine adstrictione. Semina Piri sunt compressa latiora, medullâ albâ, eiusdem saporis, folliculis membranis inclusa, tria numerauimus. *Icon.* Figuram optassemus aptiorem, sed iam coempta erat cum Fuchianis.

Theoph. de scriptis.

Materies.

Folia.

Flos.

Fructus.
Vermes.

Theoph. refut.

Theophrasto Sorbi arbor procera est, recta, concinna coma, ouata: quippe quæ magna ex parte nucis Pineæ figuram referat, nisi quod impediatur vertice suo caput. Materies solida, spissa, colorata, valida. Radices haud multas, nec altè descendentes habet, validas tamen, crassas & incorruptas. Nascitur radice, auulsione, semine. Folia Lauri tenuifolia figuram imitantur, sed ambitu ferrata, sed non multum, nec in extremum tam acutè mucronata, verum rotundiùs orbiculata: prolixo, nervosòque pediculo dependent, singulæque in versum condita, alæ modo, tanquam ex omnibus vnum sit, ad nervosum vsque pediculum, velut in lacinias diuisa. Ea verò licet densa, & à se inuicem distantia, singillatim tamen non decidunt, sed simul tota illa pinnata congeries: minor quidem & pauciorum foliorum, in recentioribus, quæ per summa sunt: Omnibus in extremo pediculi folium est impar, ita ut cuncta dispari numero absoluat. Flos candidus, parvus, racematim è pediculo dependens. Fructus quoque, cum copiosus eius prouentus, velut in racemum coit, quod plures Sorbi ex eodem pendunt petiolo, ut faui quodammodo effigiem imitentur. Fructus immaturus adhuc à vermibus eroditur, & magis quàm Mespila, Pira, & Pirastri fructus, quamuis sit omnium acerbissimus. (Hæc verior est Theophr. lectio.) Ipsa quoque arbor vermibus infestatur, atque ita senescens arefcit. Vermis ei peculiaris est, rufus, pilosus, (de quo specialius agetur in opere de insectis &c.) Noua mediocriter fructificat: nam trima continuo parit. Autumno, cum folia amiserit, germinabundum quiddam protrudit, pingue & turgidum, quasi iam parturiat germina, atque ita per hyemem durat. Caret aculeis Sorbus ut & Mespilus, Adolescentior cortice vestitur læui, subpingui, colore ex flauo albicante. Annosa verò scabro, nigroque.

Aristoph.

In montibus sunt Sorba [μυραίνουρα] spontè plurima nascentia.

Theopomp.

Matura Sorba [μυραίνουρα] Myrti baccas, edunt & plurimos fructus.

Crates,

Certe sunt tempestiua mamma, velut Malum & Sorba.

Amphis,

Ut Mora Moris fert, vides ut Robora

Sorba.

Glandes, Comarumque Sorba.

Miramur autem Natalem de Comitib. apud Athenæum conuertisse μυραίνουρα in Sorbum.

Nomina

Synonyma Arborem Græci δὲ & δα, fructum verò δειν & δνα. Apud Theophrastum enim δα & δα. Sorbus est arbor, quemadmodum δειν Sorbum, id est fructus: & δνα & δνα, Sorbi Fructus. Dicitur etiam δειν, ei-

dem. Diosc. quoque δνα Sorba nominat, quæ Hipp. & etiam Gal. δα. Ex quo authorum consensu innotescit Pollucis error, qui δα & δνα idem esse credidit, ut annotat Constant. Had. Iun. quoque utramque vocem, hoc est, δα & δνα pro fructu ponit, & eamque quoque pro arbore. At qui distinctè loqui malunt, iis δειν & δειν arbor est: δνα vero & δα fructus, sicut dictum. Sic Hermol. Sorbi arborem, inquit, Græci Oen & Oien: Fructus Oa & Va vocant. Latinis tam Geoponicis, ut Catoni, Varroni, Columellæ, Palladio, quàm Herbariis Sorbus de arbore, & Sorbum de fructu. Monachi in Messtien haud inconcinne à sorbendo dicta putant, quod caro matura sorbetur. Et sanè fracidorum illa pulpa vix commodius, quàm sorbendo assumitur, ne simul cutim, & si quid intus, seminum aut calculosi, deglutias. Goropius vero, Sorbus, inquit, Latini nostro quoque nomine hætenus appellant. Nam Sarwyn, acidum vinum notat, è quo Sorbum. Melius fortè à German. Surpen, quod sorbere est, deduci possit. Guiland. ad Gesnerum in epist. Poma inquit mortis in Prouincia Peru Occidentalis, an Sorba esse ignoras? At Garcias & Acosta negant Sorba prouenire in India, quicquid dicat Rhafis. Gudura ex Rhafi apud Serapionem de Lacca, id est, Sorba, aut Soruas, aut Sorbe, ut Itali dicunt: ex eodem Acosta. Ruell. Oe Græcis, dicta Gallis Corma vel Sorba. Idem & Tragus. Dicuntur iisdem etiam Sorbes. Sorbus domestica, Cast. Dur. & Lob. qui dubitat, an fortè sit Ostria Theoph. Sorbus legitima Clus. Aschrigi Austriacis. Bercsinye fa. Hungar. Sorbus esculenta Camer. Sorbum ouatum, Anglic. Sorbappel Turn. qui Fructui Pirastri conferens copiosè prouenire ait in Germania superiore, ubi fructum vocant Sorbere, Sorböpfel/ Spierlein: nos (addit) ab iis nomen mutuabimur, dicemusque Sorbappel. Germanis etiam Sporöpfel/ & Eschröpflein/ Sporbirn/ & Spierling/ authore Cordo. Et Corn. Sorba Germ. nota sunt, & Malorum & Pirorum generis esse censentur, alii Sporöpfel/ alii Sporbirn/ quasi Mala aut Pira Sorborum. Trag. Spierwerbaum: fructus Spierwel/ Spierling. Idem scribit Hebrais, teste Aruch Monstern, Tolesch dicit. Fuchl. Sporöpfel corruptam apud Germ. vocem putat pro Sorböpfel. Eius pictura turbinatum fructum exhibet, quem ait Germ. Sporbirn corrupta voce dici, pro sorbbirn/ vel saurbirn/ ut sit quasi austerum Pirum. Io. Agric. Vulgares Sorba quibusdam Arlesbeer. Lonic. præter prædicta nomina Germ. etiam Maltzennasen dici tradit, quasi Elephantium seu leprosum nallum. Delphinatibus & Prouinc. Cormiere, Solerius. Ital. Sorbe, Sorbo, Sorbolero, Anguill. tamen scribit in Italia communes esse sub nomine Sorbole. Hisp. Serual, Sorbas. Lacuna distinctiùs Sorbus Serual Castil. Serua & Seruas, Catal. Serues, Portug. Sorba & sorneiro. Bohem. Kzerbiny. Belg. sorbenboom. Supra scriptis tam Græcis quàm Latinis reliquis ferè Herbarii omnes vtuntur.

Sorborum genera duo facit Theophr. lib. 3. c. 12. Fæminam fructiferam, & marem sterilem. Cæterum fructu differunt, quod alia orbiculatum, alia oblongum, alia ouatum ferant. Sed & succo ipso differunt, quod orbiculata magna ferè ex parte sint odoratoria, dulcioraque, ouata sæpè acidæ, minusque odorata. Sunt ergo δειν & δειν, δειν & δειν. Idem & syluaticam agnoscit, & quæ maturitatem adepta, urbanâ sit suauior, cultum vero admittere negat. Sorbis Plinio quadruplex differentia: Aliis enim rotunditas mali, aliis turbinata.

natio.

natio Piri, aliis ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acori, odore & sũauitate rotunda præcellunt: cæteris vini sapor. Genetossima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus Torminale appellant, remedio tantum probabile. Matthiol. Sorba alia satina esse tradit, alia syluestria. Satiuorum duo esse genera, marem & fœminam, Hisque differentiis plerique, qui de Sorbo aliquid tradiderunt, distinguunt. At nos præter prædictas differentias etiam alias Sorbi nomine circumferri deprehendimus: *Sorbus Aucuparia* dicta, *Sorbus torminalis*, & *Sorbus Alpina*, de quibus infra ordine agetur. Hic tantum de verè dictæ Sorbi differentiis agimus, quamuis Plinius eidem adiecerit *Torminalem*. Lacuna duas tantum differentias dicit, *rotunda* aliis *Sapidiora*, & *longa*: Matthiolus quoque orbiculata, succo odoratiore, ouata verò & Piri faciem referentia, gustu esse asperiore: Hæc maris, illa fœminæ arboris credi tradit. Nostratia Sorba (inquit Io. Bruyer.) ante maturitatem Malorum colorem representant: quibus & ouata species aliquando, & aliquando turbinata: sed odor nullus. Lugdunenses nomen Sorborum retinuerunt, Gallia verò maxima pars Coronas appellat. Copiosissime proueniunt in quibusdam Gallia tractibus. Nam & eorum arboribus siluæ scatent.

Sorba
stratia.

Corona
Locus.

Locus &
Tempus.

Repositio.

Sorbus ut Scribit Theophrast. solum frigidum amat & humectum, in quo et si viuacior sit, & difficile perdat, tamen etiam in montibus nascitur. Plinio teste, aquosis montibus gaudet Sorbus, itemque frigidis. Matthiol. Sorba fructus in Italia vulgarissime habentur ferè vbique locorum in campis, vineis & viridariis. Decerpuntur immatura, & in manipulos colligata suspenduntur, aut supra stramen reponuntur, donec mollescant, ut Mespila, non antè non possunt comedi propter eorum asperitatem. Gaudet Sorbus, teste Trago aliois montibus & lapidosâ terrâ, tractui Rheni, nec non syluis Mediomaticum ad fluuios Saram & Blisam dictos, satis admodum familiaris, ut vel hinc luce clarius fiat, Sorbum frigidus tractus naturâ suâ magis amare, quam feruentia loca. In montibus Helueticis frequens occurrit, etiamque circa Tigurum ut scribit Gesnerus. Amat loca humida, montana, & frigidis proxima, & solum pinguisimum. Colitur & in hortis viridariis & vinetis. Nos in horto Montbelg. plantandam curauimus allatam Horburgo, Richenuillâ & Vattuillâ. Basileam venalia important ex Alsatia, mense Octobri. In sylua Hard dicta prope Otmarlam cum fructu subcroceo obseruauimus mense Sept. Magne conspiciuntur arbores inter VVatuillam & Polluillâ. Vidimus & Lugduni in hortis quibusdam. Non ferunt Sorba, si Plinio credimus ante trimatum, ex vilo genere. Floret mense Martio, Septembri maturat fructum, Aprili florentem vidimus Montspeli. Sapidâ & bona ex Lothar. delata degustauimus Nouembri Montbelgardi.

Infusio.

Sorbus feri posset, sed Tragus infusionem magis probat. Inferitur autem, inquit, Malo Cydoniæ, Piro, Cynosbato seu spinæ albæ, & Sorbo torminali. At Gesnerus, Sorbos tradit, & Cornos in meliores arbores sui generis inferi posse, quosdam credidisse. Item in Piro, Pomo, & Cydonia: sed id nunquam verum esse, aut posse iure fieri, comprehendere potuisse. Rectiusque, inferi posse aut debere putat in Oxyacantha (id est, spina alba) quemadmodum & Mespila. Mense Ianuar. Feb. & Martio, locis frigidis: calidis verò

Tom. I.

Octob. & Nouemb. Sorba feruntur egregiè, ita ut matura in seminario ipsa poma pangantur: autore Palladio, qui testatur se expertum multas arbores ex Pomis spontè progenitas, & in crescendo, & in ferendo extitisse felices. Colum. post mediam messem vsque ad Idus Feb. feri præcipit. At Palladius Ian. & Feb. mensibus, Idemque mense Aprili Sorba in se: & in Cydonia, spino alba, vel trunco vel cortice: de cuius infusione ita canit.

Infusio
modi.

*Sorba sitos partus merito maioris honestant
Seminis, & pulchro curua labore nitent.
Hæc arbor spina duras mucronibus artus
Exiit, ac libris mitibus arma regit.
Anredque annexo miscere Cydonia sætu,
Gaudet, & externi dona coloris amat.*

Sorbus spi
nosus.

Considerandum quam arborem Palladius per Sorbum spinosam intelligat: talis enim nulla hactenus nobis obseruata, nec est, qui se vidisse prodiderit. Suspiciemur quidem Sorbum spinosam Palladij esse Mespilum nostram vulgarem, nisi hæc potius videretur Hypomelis eiusdem, de quo amplius inquirendum. Per Mespilum verò apud Palladium intelligimus Aroniam. Idem & alibi agrestibus Piris Sorba inferi posse monet.

Repositio.

Fuerunt Sorba olim in gratia, qualem his cum Armeniacis & Persicis non minimam tribuit Colum. Ideo Cato villicam iubet cibum sibi & familiæ curare, ut Pira arida: itemque Sorba: eadem quoque in sapa sic Varro Sorba dissecta, & in Sole macerata, sicut Pira, vbicunq; posita fuerint in arido, facile durare scribit. Lecta duriora, ac posita, vbi miscere cœperint, fistilibus vsq; ad plenum claudantur vceolis, gypso desuper tectis, & bipedanea scrobo loco sicco merguntur, ore peruerso, & desuper spissius terra calcatur. Item lecta per partes siccantur in Sole & seruantur in vâculis in hybernium. Cum voluerimus uti, aquâ feruenti macerata reuirescunt sapore iucundo. Aliqui cum pediculis suis viridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Alii Sorba in sapa asserunt diu posse seruari, notante Palladio. Possint & reposita atque siccata in vino ebulliri, & ad vsum conuerti.

Ut recentia
fiant
Sorba sicca.

Dioscor. Sorba dum luteus color est, antequam matura planè sint dissecta, & Sole siccata manduntur, ut aluum sistant. Sed & farina ex iis molitur, si polentæ loco sumatur, aut decoctum eorum, idem præstat. Galeno Sorbus adstringentem obtinet qualitatem, sed multò imbecillio rem quam Mespilus: proinde sanè etiam eius iucunda est, minusque quam Mespilus ventrem constringens. Iis parcè est vescendum non autem affluenter. Non enim iis ut alimento, sed potius ut medicamento indigemus. Sistunt aluum Sorba sicca, Plinio nam recentia stomacho & aluo citè profunt. Vnde Martialis.

Vires &
visus.
Alui fluxus.
Temperamentum

*Sorba sumus, molles nimium durantiæ ventres:
Aprius hæc puero, quam tibi, Poma dabis.*

Nam (quod ad interpretationem huius Distichi faciat) solent ferè puerorum ventres esse molliores, idè puero potius, quam seni Sorba deuoranda suadet. Paladius: Fit è maturis & vinum, & acetum. Hinc Virgil.

Vinum
Sorbi.

*Hic noctem ludo dubunt & pocula laci
Fermento atque atque acidis imitantur Vitea Sorbis.*

Ac nobis quidem narratum bonum parari acetum, iniectis Sorbis immaturis in vinum. Q. Serenus

F

quoque ad puerorum firmandam aluum Sorba commendat: cum ob dentitionem laxior est,

Ad firmad.
dentes
Sorba con-
dita.

Proderit & pueris, quos dentis origo fatigat
Castaneas coxisse nuces, & Sorba verusta.

Elect. &
Sorbis ad
vomitus.

Clem. Clement. Sorba condita confortant stom-
chum, excitant gustum, & frequenter compe-
scunt fluxum & vomitum. Accipe Sorborum ferè
maturorum sine cortice & ossibus lib. 4. coq. in
suff. aqua, in qua bullierint Rosa & Balauſtia. Po-
ſtea accipe huius pulpæ lib. 3. mellis vel ſacchari
lib. 1. ſem. coquantur ad ſpiſſitudinem. Sorba, in-
quit Tragus, quocunque modo præparata, medi-
cinis aluum ſtuentibus adhiberi poſſunt. Quidam
Autumno in Clibano, inſtar Pirorum hos fructus
torrent: alii in quatuor partes diſſecant, quas in
aëre ſiccandas ſuspendunt. Nonnulli melle con-
diunt. Alii recentia in vino dulci cocto ſeu ſapa
conſeruant. Particulæ arefactæ vel in puluerem
rediguntur, aut calida aqua molliuntur, vel deni-
que vino decoquuntur. Tuſa & cum foliis ſuis a-
qua decocta, alui profluuiis, & ſedi procidenti
proſunt in folio aut deſeſſionibus. Balneum pa-
ratum ex Sorbis immaturis, contuſis cum foliis
& in aqua coctis, compoſcit Dyſenteriam, Tenef-
mum & alios conſimiles morbos. Sorbum imma-
turum apprimè conſtipat, maturum verò, vt ſcri-
bit Amatus, adeò parum, vt meritò Sorbum ma-
turum non conſtringere aut conſtipare ſit dicen-
dum. Dod. tamen adſtringentem eis tribuit ſacu-
larem, ſed validiorem duris quàm mollibus. Por-
ta id. Sorbum adſtringere vult, quòd fronde ſit
dura, vires ex ſignaturis quibuſdam colligens. I-
pla quoque ligni materies ſolidiſſima ac compa-
cta: id. oque ad menſas parandas, lignariis Fabriſ
perquam libenter expetitur, quemadmodum &
virga à bubuleis ad ſtimulos parandos, teſte Ma-
thiolo.

Siccata.
vt conſer-
uanda.

Alui pro-
fluuium.
Ani procid.

Dyſent.
Tenefmus.

Lignum

Virga.

SORBUS AUCUPARIA.

CAP. VI.

Deſcriptio

Folia,

loſa, vt illa, ſed glabra, ſuprà virentia, inſrà can-
dicantia, hæc ita variè ludunt, vt aliquando exi-
ſtimauerimus diuerſas plantas, donec in eadem
arbore diuerſitas nobis agnita. Sunt enim ei in-
terdum quædam folia, nonnihil vtrinque hirsuta,
& vtrinque eiufdem coloris ferè, mollia, profun-

diùs incifa, potiſſimum in arbuſculis. adoleſcen-
tibus, ſapore amaricante. Flores umbellatim
coherent multi, candidi, odori: quibus ſucce-
dunt bacca, acinis Sambuci aquatica pares, ex
ſtauo miniata, ſapore acido inſuaui, in quibus ſe-
mina aliquot oblonga. Oculi huic magni, longi,
atropurpurei, quorum ſquammiſ intertexta eſt
incana lanugo.

Sorbum aucupariam vocauimus, quòd ad au-
cupia conferat, illiciendis auibus.

Ruellius, noſtra, inquit, Fraxinus magna ex
parte flore caret & fructu. Vidimus tamen fre-
quenter baccas ex quadam Fraxinea arbore ex
rubro nigricantes, quibus per inopiam frugum
annonæ rura veſcantur. Ea arbor eſt Fraxino ali-
quantum humilior. Item alibi: Ornus Gallicum
nomen non inuenit, vulgò tantum Freſna cam-
peſtris voce cognita arbor. Lucio Columellæ
Orni ſylueſtres Fraxini ſunt. Idem ait Lentiſcum
ſchinon eſſe arborem Sorbi folio. Sed planè rei-
cienda opinio Ruellii. Freſna enim eius campe-
ſtris nec Ornus eſt, nec Fraxini ſpecies, tantòque
inconſultius ab eo factum, quòd ei vires & uſus
attribuat alterius arboris: neque placet duas ab
eo deſcriptiones vnius plantæ propoſitas, quaſi
eſſent diuerſæ. Lentiſcum Ruellij meritò rei-
cit Matth. Quæ autem Ruellio ſit Lentiſcus illa igno-
ta, ignoramus, niſi ſit Sorbus aucuparia, quam
fortè Dodon. confundit cum Lentiſco in Hiſtor.
Gallica, Lentiſco tribuens folia Fraxini. Cordus
Quintum Sorbi genus dicit aucuparium cogno-
minatum, pomo guſtu auſtero. Aucupes Ger-
mani Vogelbeer vocant, & addit: Ruellius Or-
num eſſe credit, ſed alia ab hac eſt Ornus. In mar-
gine: Sorbus aucuparia, & Eberaſch & Quirſchel-
beer Stolbergæ. Et alibi: Ruellius Ornum putat:
ſed ad nullum aliud genus arboris, quàm
Sorbi meritò referri debet, acerbavi. Tragus:

Großer Nalbaum: An Melia aut Fraxini ſpecies
arbor cuius meminit Ruellius? Michaël Hern in
Columella Lentiſcum vertit Nalbaum, ſed Len-
tiſcus cum hac arbore non conuenit. Folia Sorbo
magis exigua. Solerij iudicio Sorbus humilis Ve-
teribus incognita, Fraxinea arbor Trago & Ruel-
lio, ad Fraxinum non eſt referenda. In Sabaudia
dicitur Timel, & Timelle. Matth. Sorbus ſylueſtris
& propriè Dod. Hiſt. Gal. Fraxini ſecunda ſpecies,
Theophr. Buxetia: Gaze Fraxinus bubula: Plin.
& Colum. Ornus & Fraxinus ſylueſt. German.
Nalbaum. Belg. Eanereſchen & Qualſter. Idem
in Hiſt. Lat. ad Sorbi ſylueſtris genus refert. Et ali-
bi & eodem opere. Ornus Lat. & non rarè ſylu.
Fraxinus. Plin. & Theophr. Fraxinus humilior,
Ornus & ορενν melia, ſiue montana Fraxinus. Sed
hæc Dod. opiniones minimè placent, ob ratio-
nes paulò poſt dicendas. Turner. Sorbus
prima. Angl. Nor. humbris Rowne tree / vel
whicfen tree: Angliſ meridion. Quirſ beame tree.
Idem cap. de Orno, negat Ornum eſſe. Et alibi:
de Orno inquit controuerſum eſt: Aliis eſt Sor-
bus aucuparia: aliis Ornus quidem eſt, ſed non
Fraxinus montana, vt Trago, qui Germ. vocat
Eanbûchen / vel Eagenbûch. Alii Germani, [&
quidem Iac. Dettler Pharmacopœus VVirtzbur-
genſis] referunt Ornum, Germanicè propriè ap-
pellari wald-eſcheren / aut wild-eſchenbaum.
At [inquit] meo iudicio Ornus non eſt Sorbus
aucuparia, ſed Fraxinus montana. Lonic. Neel-
baum / Groſtweelbaum / Fraxino ſimilis, ſic dicta,
quia folia aſperſa farina aut puluere. Idem duas
eius proponit figuras, vnam nomine Eſchen-
baum ſiue Fraxini, alteram titulo Neelbaum.

Verum

Nomina &
Synonyma
& autho-
rum ſen-
tentia.

Ornus.

Freſna ca-
peſt.
Lentiſcus
ſchinon.

Ruell. not.

Dod. not.

Ruell. re-
preh.

Melia.
Fraxinus.
Mich. Hern
not.
Lentiſcus.
Sorbus hu-
milis.
Sabaudia.

Fraxinus.
Buxetia.

Fraxinus
humilior.
Frax. mont.
ana.
Dod. not.

Sorbus pri-
ma Turner.

Sorbus auc-
cup.

Eagus ſe-
pium.

*Lonic. re-
prehend.* Verum non bene Fraxini loco posita. Nec quicquam nos farinacei aut puluerulenti obseruauimus in Sorbo aucuparia. Rectius ab altera parte candicantibus foliis nomen tractum putasset, quod tamen nondum asserimus. Gesnero ornus, *grosser Nalbaum / Wielästb /* vt ille interpretatur, Ornus aucuparia. Eidem alibi, Fraxinus aucuparia qui & Sorbum aucup. Bellonii vocare solebat. Lob. & Penz Sorbus sylu. alpina: Gall. *Cormer Sauvage*. Cast. Dur. idem. Hist. Lugd. Sorbus Tormalis, syluestris arbor à sequanis *Tormigne* nominatur, magna nonnunquam spectatur: & addit, Plinium quartum hoc Sorborum genus constituere. Et alio loco eidem: Sorbus sylu. Matthiol. Tormalis vera. Atque sic, ne careret multitudine, duas icones posuit unius arboris, & quidem locis diuersis: nec videmus cur veram dicat Tormalis, & Plinii quartum genus: quandoquidem Plinius eam dicit foliis penè Platani, à quo folio hæc, de qua & illa & nos agimus, multum diuersa: vt suspicionem nobis iniiciat, ei nec Platanum nec Sorbum Tormalis probè fuisse cognitam. Clusio Sorbus aucuparia. Germ. *Voßgelbeer / vel Nalbeer* dicta. Vngaris *Dorosberfinye*. Nec (addit idem) cur Dalechamp. Tormalis censeat, vllam video causam, cum eius rubris baccis nemo Vescatur, sed solis Turdis aliisque syluiculis auibus, Gallinagine præsertim expetatur. Casalp. Sorbus sylu. in Alpibus, baccas ferens rubentes, similes Sorbo Tormali. Calceolar. Sorbus racemosa. Camer. Sorbus aucupalis: & aucuparia Thallio. Tabern. in Icon. Sorbus sylu. *Wildsporn / Wildersperwerbaum*: Et in hist. Sorbus 2. sylu. *Schvvenckf.* Sorbus montana aucuparia. *Ebereschbaum*. In ducatu VVirtemb. & circa Boll. vocant *Adelsbeer / & Sperbeeren*: Quidam & *Stinckbeer*. In Rhætia vocant *Wieslesche*. Burgundi, *Aguillon*.

*Locus &
Tempus.* Crescit Vliginosis & opacis syluis, & in vallibus, & secus ripas torrentium, quibus maxime locis gaudet. Thallius scribit passim in Marcyria Saxonthoringica prouenire. Prouenit etiam in altissimis montibus, vt in monte Baldo quem & Fractum vocant autoribus Gesnero & Calceolario. Floret Maio & Iunio. In Silesia quoque [vt annotat Schvvenckf.] arbor notissima, moribus propria: vbi flos in Corymbis Iulio, fructus sequitur primùm viridis, deinde ruber, qui perficitur Septembri. Colitur etiam Goppingæ in horto Ill. E. C. VVirt. Iacobus Cargillus Medicus doctissimus & aliquando conuictor noster & amanuensis, testatur in Scotia in insigniter proceras arbores adlescere: baccas venales nonnunquam in forum adferri. Prouenit etiam in montibus Alfatensis, Burgundicis, in monte *Salue*, propè Geneuam: circa fontes acidos Griesbachianos, in *Münchenstein* propè Basileam. Nostra cura etiam plantata fuit in hortum Montb.

*Vires &
vius.
ad aucu-
pia.* Aucupes Germani fructu eius auibus insidiantur. Baccæ à Merulis, Turdis & eiusmodi auibus hyeme magnoperè quæruntur: nos etiam baccas eius inuenimus in ingluvie Attagenis [Baselhus vocant] & Turdi visciuori, quem *Trosteln* vocat, itémque Merulæ, quæ Bergamsel dicitur. Sapor tamen earum tam ingratus est, vt gustantem capere frontem cogant: vnde in morosos & quibus frons nubila, diæterium vulgi apud Scotos, ingratiore esse quàm sint Sorbi aucupariæ baccæ, vt referebat D. Cargillus. Aiunt lignum vile ad clauos, qui rotatum molarium alas retinent. Falluntur, inquit Turnerus, Londinenses qui pro corticibus Tamaricis, Sorbi dictæ *Whickentree* Tom. I.

corticibus vtuntur. Baccæ Matthiolo adstringunt, siccant & repellunt, quæ per hyemem ad aucupia asseruantur: eam enim Turdis gratissima sunt, vt dictum. Villicis virgæ eius, quod solidè robustæque sint materiæ, pro stimulis bouum expetuntur.

DE SORBO TORMALI, ET CRATÆGO THEOPHRASTI.

CAP. VII.

Tormalis autem Sorbus figurâ differt à vulgari: siquidem folia, sambuci aquaticæ folia æmulatur: acutiùs tamen & argutiùs incisa atque serrata, pedis anserini formâ, excurrente in singulos angulos neruo, vtrique penè glabra, potissimum autumnis: apparent tamen pili in pediculis vncialibus & selquiuncialibus,

sapore subadstringente, interdum etiam in iis quædam tubercula. Florum dispositio, quæ in vulgari, ex pallido candidi, Cordo fauacei, candidi quibus succrescunt fructus rotundi umbilicati, quales Oxyacanthæ vulgaris, coloris ferruginei, punctulis albidis notati, cum sunt molles saporis primùm austeri, tandem vbi mollescunt acidulo, grato: in quibus callus vel crusta bina vel terna semina continens Piri seminibus similia, minora, penè triangula, coloris ferè castaneæ, nonnihil subaustra, medullâ albâ. Cortice teguntur rami spadiceo subluteo, adstringente, amaricante: caudex verò albicante, læui: (Cordus flauo cortice vestitam, & Piro æqualem arborem dicit) Materies alba, duræque. Oculi imbricatas conorum scandulas æmulantur, rotundi ferè, non acuti, vt in Sorbo Alpina.

Hanc arborem quidam Crategum Theophrasti dicunt: quapropter quæ ad eius descriptionem faciant, ex eo hic consignanda. Crategus inquit, quam & Cratægona vocant, folium habet Mespili, (*μεσπίλης*) nempe Aroniæ Dioscor. Anthedonis Theophrast. [eius enim solùm folia descripsit Theophrast. non aliarum. Dal.] rigidum, [*τετανόν*: quam vocem & de Anthedonis folio usurpat] sed maius, latius, longius, eius modo laciniatum: [legendum enim: *τὸ δὲ χαράχμον ἐχόν ὡς περὶ καλὴν*: non verò *τὸ δὲ χαράχμον ὡς ἐχόν* &c: vt vulgati codices habent.] Arbor ipsa, haud valde proceræ, nec crassa. Materies varia, solida, flaua, cortice testâ læui, sicut Mespilus. Communiter vnicam radicem in profundum agit. Fructum habet rotundum, magnitudine Cotini [Athen. *κότιν* habet: vulgati codices, *κότινον*] qui maturescens flauescit, [*ξανθὸς γίνεται*, non vt Ath. *ἐνερὸς*] & quodammodo nigrescit: (*ὑπομαλάνει*) succo

Mesp. sylu. & gustu, qualis Mespili. Vt proinde Mespilus syluestris videri possit.

Nomina & synonyma, Magna est authorum diuersitas de hac arbore aliquid scribentium, in nominibus. Theophrastum citans Athen. in mendosis exemplaribus *κράταγος* habet. Est verò idem Theoph. *κράταγος* vel *κράταγος*, vti patet ex loco citato, Porro Sorbum de qua

Genus 4. torminale

hic agimus Plin. quartum genus torminale appellat, remedio tantum probabile, assiduum prouentum, minimumque pomum, arbore à reliquis Sorbis dissimili, foliis penè [planè alii.] Platani. Plinius [inquit Dal.] Sorbi syluestris, quam Aucupariam Herbarii vocant, Sequani verò lignatores Tormigne,

Tormigne.

& quæ vera Torminalis est, nusquam meminit: Cratægi verò folia cum fortè vidisset, ea strictim & negligenter descripsit, Torminalisque Sorbi esse credidit, nunquam alibi facta Cratægi mentione, præterquam cap. 8. lib. 27. vbi Cratægum, quem Cratægogonon seu Cratægogona vocat, inconsideratè Aquifoliam [*πυλὸν ἀγρίαν*] Italorum esse tradit. Genus id Sorborum Andromacho dictum, volunt *ἐρεχθιδόν* [vim cohibendi habens] quamuis nonnulli legant *ἐρεθιστὴν* lib. 9. *ἡ τὸ πᾶς* Gileni in curatione dysenteriae. Idq; à Plauto significatum volunt in Pœnulo.

Plin. not.

Cratægogonon.

Hem mihi iam video propter te vitandum Sorbil.

Adag. de Sorbo.

Nempe Torminali: tormenta scilicet multa, & cruciatus esse perferendos. Quo etiam significatu vulgò Gall. *poires d'angoisses*, id est, Pira anxietatis dicunt.

Sorbus torminalis.

Cordo Sorbus torminalis, qui addit Romana auctoritate Plinium quartum statuere Sorbi genus, quod torminale vocat. Theoph. è Mespilorum genere putat, nec immeritò: æmulatur folio veram Mespilum, proprio nomine eam *κράταγος* Theophrast. appellat. Germ. *Elzenbaum*: fructus *Elzbeer*.

Mespili genus.

Sorbus sylu.

Trago in Hist. Germ. *Ärsel/ Eschrösel*, est, [Sorbus syluestris] wild Sperwerbaum, videlicet quartum genus Torminale. Et in Hist. Lat. idem dicit, & Ruellium suæ sententiæ suffragari testatur. Ac meminit quidem Ruellius Sorbi Torminalis ex Veterum sententia, verum an hanc arborem, de qua hic agimus, vel aliam intellexerit, nescimus, nec apparet ex loco à Trago citato.

Tragus notatur.

Sorbus torminalis.

Anguil. *κράταγος*, Cratægus eadem planta est cum Sorbo Torminali Plinii. An Bellonio Sorbus torminalis, quam Galli *Alisier* nominant? Solerius: Cratægus Theophrast. Prouincialibus *Ali-gnier*, Delph. *Alisier*, est Plin. Aquifolia folio deciduo. Cratægi Theoph. fructus dicitur à Diosc. Epimelis. Idem Soler. putabat Sorbum torminalem Plin. esse Philyram fœminam Theophr. addens dici Delphinatibus *Terlier*, de qua postea Athenæi verba de Cratægone sunt cap. de Ceraso, quia eandem existimauit cum Theoph. Ceraso. Rob. Const. dicit Cratægonein vulgò dici *Magalet*: quam autem plantam intelligat eo nomine, nondum nobis constat. Vix putamus ipsum Machaleb putasse. Gualth. Ryff. Epimelis, Vnedo: *ἀμαλιδος*. Cornar. Mespili 2. genus & Epimelis Diosc. & Gal. cui & Vnedo dicitur. Galenum secutus Paulus. Sed Plin. Vnedonem, quæ Gal. & Paulo Epimelis est, cum Memecylo Arbuti fructu confundit. Gal. in glossis notat, Hipp. *ἀμαλιδος* dixisse Epimelidas à Diosc. appellatas. Hipp. 1. de morb. mul. *ἀμαλιδος*. Verum Cornar. opinionones nobis non placent, vt apparebit suis locis.

Aquifolia folio deciduo Plinij. Epimelis.

Magalet. Kob. Corst.

Amalidis Hip.

Mespili genus.

Vnedo. Plin. error.

Corn. not.

Turnero Sorbus Torminalis Plin. folio Platani: Angl. est *setuise tree*, quasi dicas sorbus tree. Qui

rei herbariæ studiosi sunt, [vt scribit Bruer.] apud Gallos Lugdunenses Loton eam esse arborem existimant, quam vulgus Aly siam cognominat.

Matth. in Diosc. Sorbus sylu. altera. Sorbus Torminalis Plin. non est [ait ille] Cratægus Theoph. vt existimauit Anguillara: Cratægogon folium Mespili prolixum, maius, latius, oblongius, nec serratum: huic Sorbo ligni materies nec versicolor, nec valida, nec flaua, qualis Cratægogon esse debet. Miramur verò apud quem Theophrastum vel alium quemuis authorem Matthiol. legerit Cratægogon.

Du Choul nascitur ad latera montis Pilati, Treilly vulgò dicta arbor, quam Tiliam fœminam nonnulli vocant, alij Sorbum Torminalem, alij Loti speciem esse dicunt.

Gesnero Sorbus torminalis, in diuersis locis, Item in Cit. Pl. Vnedo Epimelidis fructus est, diuersus à Memecylo Arbuti fructu.

Lonic. Sorbum torminalem dictum putat: quia medetur torminibus, dicitur *das Grimmen* vt ille ait: Verum lectori cōsiderandum relinquimus, an intellexerit Lonicerus, quid sint tormina, quasi verò Colicæ medeantur Sorba, & non potius Dysenteriae. Cast. Dur. Sorbi sylu. alia species. Dod. Sorbus sylu. & Plin. torminalis. Lob. & Pen. Sorbus torminalis, folio Aceris, vitis, aut Populi albæ. Clus. Sorbus torm. Plin. & Herbariorum vulgò, Germ. *Adlasber*: Vngaris, *Barfocza* fa.

Hist. Lugd. Cratægus Theophr. Hypomelides Palladii quidam esse opinantur. Arborem hanc Cratægum esse Theophrasti non obscurè quis existimauerit, etsi reclamante Matthiolo: oratio namque Theophrasti satis aptè exprimit plantam hic adpictam. Matthiolus Sorbum torminalem esse putat, cui Plinii auctoritas vtunque fauere videtur. At Plinius hic dormitasse videri possit, nusquam enim is alibi neque Sorbi sylu. quæ proculdubio torminalis est, meminit, neque Cratægi, arboris vtriusque crebrò ab authoribus memoratæ, præter quàm eo loco, in quo Theophrasti Cratægum, quem Cratægogonum siue Cratægogona [vt iam prius dictum] vocat, Aquifoliam esse Italorum perpetam scribit. Quare facilè fuit Plinium pro Cratægo, Sorbum Torminalem nominasse. Sed eadem Hist. Lugd. alio loco eiusdem arboris aliam figuram, & sic duas vnus, proponit, Sorbum syluestrem siue Torminalem Matth. & Cratægum Theoph. vocitans.

Cæsalp. quoque Sorbum torminalem ait videri esse Cratægum Theophr. folio Mespili, id est, *Azavoli* Italorum: & cum Mespilo magis conuenire, quàm cum Sorbo, quod fructus officulum habeat.

Camerar. Sorbus torminalis siue Cratægus Theophr. vt peritissimi quique volunt. Goropius in Sorborum genere ait esse torminalia dicta, quod torminibus siue Dysenteriae medeantur.

Tabern. in Icon. Sorbum torminalem: in Hist. Sorbum torminalem tertiam vocat.

C. Bauh. subscribit iis qui Cratægum Theophr. dicunt. Basileæ & locis vicinis *Älschbirle*, alii *delshirle* vocant. Burgundi & Montbel. arborem *Anier*, & *Aigretier* fructum verò *Anotes*. Fert & Viscum, vbi obseruauimus.

Nascitur vt plurimum in locis montanis, solo pingui, aut interdum etiam saxoso, inter Fagos locis syluestribus, quamuis in hortos transplantata nullo negotio proueniat. Plurima prouenit ad Hercyniam syluam, & circa Ienam autore Cordo.

Frequens

Loton.

Anguill. not. preh.

Matth. not.

Tilia fœm.

Loton. Sorb. torm.

Vnedo.

Lonicerus not.

Sorbus sylu. torm.

Hypomelides des Palladi.

Cratægum esse Sorb. torm.

Matth. not.

Plin. re: preh.

Hist. Lugd. not.

Mespilus Azavoli.

Sorb. torm. Gnd.

Viscum Sorbi.

Locus & tempus.

Frequens in Heluetia. Viennensi saltui & plerisque Austriæ & Pannoniæ syluestribus frequens: teste Clusio, Fructus maturus Sept. Basileam copiose ex vicinis syluis importatur, pueris & mulierculis expetitus cibus, vbi mollis, satis suavis. In Burgundia quoque & Comitatu Montb. multis locis prouenit, quemadmodum & in horto Principis nostra cura sata: adferuntur Montbelgardū maturi fructus Septembri, racematim dispositi & colligati in fissis Corylli baculis.

Vires & vltus. Maturi fructus & iam fraci di eam acerbitem, quam crudi habebāt ex parte deponunt, & subacidam acquirunt, nec iniucundam, relictā tamen etiānum aliquā adstrictione in callo, qui eis inest. Alium adstringunt, sicut Mespila: eo tanquam singulari & præfenti remedio contra tormina (Dysenteriam) vtuntur, qui Hercynios montes accolunt rustici, vti testatur Cordus. Eādem vim eis & Matthiol. tribuit, additque eadem posse omnia quæ Sorba domestica, sed inefficaciora haberi. In Comitatu Montbelg. fusos ex ligno parant optimos, & quanto possunt studio arbores conquirūt, ad eum vsum. Retulit Mercator quidam Gallus, pectines quos elegantes & magnos venales habebat, fieri ex ligno arboris *Alisier* in Yuri oppido Normandiæ. Erant inter eos quidam albi, & aliqua parte suffulci, quos ex ligno propè radicem confectos dicebat: Alii subflauī, & quodammodo ad Buxum accedentes, sed tincturæ mangonio. Verū cū *Alisier* vox sit equiuoca, tam ad Sorbum Torminalem, quā ad Alpinam, (de qua mox) cuius lignum teste Anguillara, est durissimum, nolimus pro certo asserere ex vtrā illarum fiant pectines: fortè ex am-
babus.

dari, in quibus semina aliquot spadicea, Piri ferè, minora, medullā albā, eodem penè sapore, cortice quodam duriusculo obtecta, vt in Sorbo torminali.

Anguillara haud indiligens Botanicus, hanc putat esse *Alisier*, seu Ariam: additque eius lignum adeò esse durum, vt in Apennino dicatur Matallo, quasi Metalle. Sed non placet hanc Arborem pro Aria Theophrast. sumi, quæ eadem videtur cum Phello dry, de qua suo loco. Perperam in hist. Fontis admir. impressum est Acer pro Aria. Ariam Theophrast. quoque putant Lob. & Pena, (nisi quod addant effigie Alni: quorum tamen figura non placet) nec non Camerarius & Tabern. Verū quicquid dicant Aria Theoph. esse non potest. Nec Clusius, doctissimus Herbarius, eorum sententiæ subscribere ausus, qui Sorbigenus dicit, nonnullis Ariam Theoph. putatam. Sorbus Alpina vel pilosa Italici dicta, Gesn. Gall. *Tralier*: Helueticis *Elzbirle*, *Thelzbirle* / vnser *Frauwēbirle*: aliquibus *Mälbaum*. Austriacis *Melberbaum*, Clus. *wilder sperbaum*. Tab. cuius figura non placet. Sequanis & Auenis *Alisier*: Nantuatensibus Gallis *Cirier* vocabulo ex Aria detorto, Hist. Lugd. Burgundi, *des Anares* vocant. Sorbi torminalis alterum genus in Alpibus, *Cesalp.* Bruerinus scribit, in tractu Sigotonto Aureliis contemio *Alysiam* vocari. In annotationibus nostris inuenimus, à quibusdam *Oenariam* dici. Conferant stirpium periti Sorbum hanc Alpinam cum Ficu ideā Theophrasti, quam postea posuimus cap. de Diospyro.

Gaudet præaltis frigidis montibus iisdemque Syluosis vt in monte *Maielle* in Abruzzo teste Anguill. In Angliæ frigidioribus syluosis frequentem videas: in Viennensi saltu & plerisque aliis Austriæ & Pannoniæ locis inter saxa & rupes: in montibus Norimbergensibus, rariùs calidioribus, nec nisi Alpium iugis Narbonensis, Seuenne, & Sabaudia, vt tradunt Lob. & Clus. Nobis feliciter prouenit & etiānum viget in horto Montb. quicquid dicat Hist. Lugd. cultum omnino dedignare ac respuere, nec in hortos translata proficere. Occurrit etiā haud infrequens in Helueticis & Burgundicis montibus & non longè interdum à pagis. Celebratur quoque in horto Patauino. Florere solet Maio, & fructum perficit Sept. & Octob.

Sapor mollium fructuum non ingratus, nec perinde astringens vti Torminalibus immaturis Montbelgardenes & Burgundi auidè vescuntur vbi mollis euasit fructus. Legunt maturum rustici, & condunt. Neque enim fugax nimis est, sed in hyemem vsque durat si bene asseruetur: Suauis dulcedine gratus Tussis non aliter quam Zinziph bacca lenit, sputum adiuuat, crudos humores pulmoni infarctos coquit. E ligno firmi & solidi fiunt bacculi, Dal. teste. Fiunt & optimi Carbones ex ligno, & qui diu retineant ignem, vt aiunt: quod sine dubio ligni duritiei adscribendum.

DE SORBO ALPINA.

CAP. VIII.

Descriptio

Materies.

Oculi.

Folia.

Flores.

Fructus.

Sagina.

FRigida cœli amasia egregiè adolefcit, recto & robusto caudice atq; cortice rubente, potissimum extremorum ramorum materie alba & firma. Oculi primum emergūt sublutei, acuti, squammati cū fimbria nigricante. Folia Alni, ex oblongo rotundata, rugosa, prona parte incana, supina viridia, serrata, sapore

adstringente, pediculis breuibus, lanuginosis. Flores conferti, Sorbi torminalis modo, umbellæ quodammodo instar, candidi, odorati: quibus succedunt Poma parua Auellana minora, rubra, pauca quadam lanugine obducta, umbilicata, pulpaluteola, sapore acerbo primum, quæ tamen mollia reddita gratiore sapore incipiant commē-

Tom I

Nomina & Synonyma.
Aria.
Anguill.
reprob.
et alii quidā.

Sorbi genus
Sorbus alpina & pilosa.

Sorb torm.

Alysia.

Oenaria.

Ficus Idæa

Locus & Tempus.

Hist. Lugd. notatur.
Tempus.

Vires & Vltus.

Tuscia.

Bacculi.
Carbones.

F 3

DE MESPILO, EPIMELIDE, VNE-
DONE, AMAMELIDE, HOMOMELIDE, ORO-
malide & Hypomelide: Veterum descri-
ptiones differentiarum & sententiarum, & Re-
centiorum in genere.

ET DE MESPILO ARONIA IN
QUAM VERAM MESPILOM
Veterum esse censemus.

CAP. IX.

Quor. Vete-
rum sen-
tentia pra-
mittantur.
Theoph.
Mespilorum
differentia
& descri-
ptiones.

Quia plurima dubia de istis Veterum appella-
tionibus passiim apud authores occur-
runt, in diuersas sententias distractos, consultum
nobis visum, eorundem & Recentiorum quo-
rundam sententias primum proponere: sed in ge-
nere, ne cogamur multoties eadem repetere,
quae tamen specialius suis explicabuntur locis, vt
& constet Lectori, sub quo caelo [quod aiunt]
versetur.

Setanios.

Theoph. tria Mespili facit genera, ex sententia
Idiorum: Anthedon, Setanios, [Plin. Setanios
habet] & Anthenoides: Hist. Lugd. Anthede-
nocides, quasi legisset *ανθηνοειδης*.] Setanios fru-
ctum fert maiorem, candidiorem, laxiorem, &
nucleos intus molliores continentem. Reliquae
minorem, odoratioremque, gustuque magis ad-
stringentem, vt diutius adseruari possint. Mate-
ries quoque his densior & flauior: caetera similes.

Anthedon.
Theoph. lo-
cus correct.

Flos omnibus Amygdalae, non tamen ruber, vt
illi, sed propemodum viridans. Anthedon haud
procerus est arbor, (legendum enim, *ανθηδων εμεγα-
λυνος*: contra quam Plin. & eundem secutus Ga-
za, qui amplissimam & magnitudine praecllen-
tem arborem dicunt, in orbem comata, folio
multis fissuris diuiso [melior enim lectio *πολυφύλλος*,
non vt vulgata habent, *δενδροειδης*, & peius quo-
que Gaza *αρχαϊον*.] quod Apium circa extrema imi-
tatur, sed diuissuris maioribus [*αρχαϊον*, non *αρχαϊον*.]
rigidum, nervosum, Apio magis scabrum,
[*λεπτοτερες*, non *λεπτοτερες*, vt Gaza.] oblongius, &
vndique laciniosis sinuatum. Fructus autem tenui
& longo haeret pediculo, qui antequam folia de-
cidant, vehementer rubet [haec namque melior
lectio, Gaza omnia peruertit.] Radice nititur nu-
merosa profundaque, ideoque diuturna & non
euntumaci. Ligno est spisso, solido, minusque
putredini obnoxio. Nascitur & semine & auul-
sione. Morbus harum arborum, vt senescentes a
vermibus erodantur: qui grandes, & reliquarum
arborum, vermibus dissimiles. Minus tamen eo-
rum fructus vermibus obnoxii, quam Sorba aut
Pira. Caret aculeis Mespilus. Flos candidus & Ce-
raso proximus. Haec ferè Theophr. de Mespilo
habet.

Alia vocat
restit.

Alia.

Vermes
Mespili.

Diosc. dif-
fer. & de-
scrip. Mesp.
Aronia.
Spinosa.

1. Diosc. verò, Mespilus arbor, inquit, quae a qui-
busdam Aronia vocatur, spinosa est, foliis Oxya-
canthae: [sic enim legimus ex Vetusto quodam
codicè cum Lacuna *πυρακανθη*, alii etiam *πυρακανθη*
habent.] fructum fert exiguo malo similem, sua-
uem, tria intus continentem officula, vnde qui-
dam *τριφυλλος*, id est, triplici grano praeditum nun-
cupant, serò maturescit. 2. Est & alterum Mespili
genus in Italia nascens, quod Epimelida nonnul-
li, alii Setanium vocant. Arbor est Malo similis
foliis, nisi quòd minor est. Habet autem & haec
fructum rotundum, esculentum, umbilico latiore
praeditum, quique tardè maturescit. Cratægum
Theoph. folio Mespili dicit, cuius [Cratægi] de-
scriptionem posuimus cap. de Sorbo torminali.
Idem ait Mespila esse terrenae acerbæ & solidae
naturae, ideoque Hyemi maximè posse resistere,

Mesp. tri-
coccos.
Epimelis.
Setanios.

Cratægum.

Mespili
temperam.

demum arbore sua decerpta maturescere, et si
non eadem maturitate, quam in arbore acqui-
runt. Sed alià, quae cibo reddantur idonea, siue
putredinem maturitatis hoc genus liceat appella-
re, vt in Drupis aut Oliuis, siue alio aliquo modo.
Et alibi: ex toto penè fructus, qui gustu suauis
sunt, benè olent, vt Mespilum, Pirum, &c.

Plinius Mespilorum differentias ex Theophras-
ti verbis supra scriptis transcripsisse videtur. Ma-
lorum Pirorumque generi [inquit] iure adnu-
merentur Mespila atque Sorba. Mespili tria gene-
ra, Anthedon, Setania, tertium degenerat: tam-
etsi Anthedoni similis est, quod Gallicum vo-
cant. Setania maius pomum candidiusque, acini
molliore ligno: caeteris minus pomum, sed odo-
re praestantius, & quod diutius seruetur. Arbor i-
psa de amplissimis. [suspecta haec videtur lectio,
vt patet ex supra citato loco Theoph.] Folia ante-
quam decidant, rubescunt, radices multae atque
altae, & ideò inextirpabiles. Non fuit haec arbor
in Italia Catonis aeo. Item Putamen Nucibus &
Castanearum detrahitur: at in Mespilis manditur.

Galenus de obsoletis Hipp. vocibus, *αμαμηλιδας*
inquit genus quoddam esse Mespili, pluri-
mum in Italia nascentis, vt Diosc. ait: quidam au-
tem *επιμηλιδας* aiunt esse Poma parua syluestria.
Item: Mespilum alii tricoccon nominant, quòd
tria intus in vniuersum gerat grana, quorum v-
numquodque arboris est semen, ceu ea quae in
Malis inueniuntur, ipsius Mali & vineae ipsius
vitis. Et in 6. simpl. Epimelis acerba planta est, vt-
que dixerit quispiam, Pomus syluestris. Vocatur
autem ab Italia rusticis Vnedon. Ingens eius in
Calabria prouentus. Fructus eius acerbus quidem
est, nihilominus tamen stomacho ingratus, & ca-
pitis mouens dolores. Admixta siquidem ei est
aliena quæpiam qualitas. Et alibi: ex plantarum
agrestium genere est frutex qui *επιμηλιδας* fert.
Appellatur autem is fructus in Italia Vnedo, sto-
machoque nocet, & capiti dolorem affert, acer-
busque est admodum, cum exigua quadam dul-
cedine. Cornis quidem & Canirubi fructu, &
glandibus, & *μυκηλιδας* [sic autem Comari fru-
ctus appellatur] rustici passim vescuntur, reli-
quarum autem arborum aut fruticum fructibus
non admodum vtuntur. Cum tamen fames regio-
nem nostram aliquando inuasisset, essetque ma-
gnus glandium ac Mespilorum prouentus rustici
in fossis ipsa condentes, hyeme tota & Vere pri-
mo pro frumentaceis eduliis sunt vsi.

Athenaeus scribit, Pira non esse Amamalides
[vulgò Amalenchier & Ambrouzelles Gall. Dal.] vt
quidam arbitrantur, sed alterum genus fructus
suauioris, absque nucleo. [Nuclei vice semina
habet Pira omnino similia, quae fortassis causa
fuit, cur quidam Pirum esse crediderint.] Aristo-
menes in Baccho:

Annesius, (inquit) in Chio generari Amamalidas?
A Piris has discrepare, & suauiores esse Aeschylides
lib. 3. Georg. monstrat, cum de insula Ceo loqui-
tur, quam ait optima Pira educare, & quas in Io-
nia vocent Amamalidas, carentes nucleo, grati
saporis, dulces. Aethlius lib. 5. de limitibus Samio-
rum, si modò verè illius est hoc opus, Omomeli-
das ipsas nominat. Pamphilus libro de linguis &
nominibus Epimelidas, Piri genus [Epimelis
Diosc. Mespili genus est, vt patet ex supra loco
cit.] esse tradit. Antiphon in libris de Agricul-
tura, Phocidas quoque inter Pirorum genera re-
censet. Haec Athen.

Palladio Hypomelides Poma sunt [vt Martia-
lis asserit] Sorbo similia. Mediocri arbore nascun-
tur,

Mesp. tria
genera.

Anthedon
Setanios
Gallicum.

Amamelis.
Mespilus.

Epimelis.
Poma par-
ua.
Mespilum
tricoccon.

Epimelis.

Vnedon.

Epimelidis
vires &
temperam.

Epimelis.
Vnedo.

Memecylis
Comari
fructum.

Mespilus.

Amamelis
des.

Omomeli-
des.

*Hypomeli-
des.*
Cultura.

tur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est. Seritur mense Decem-
bri, nucleis in vasculis positis. Mense autem Feb.
Hypomelidis planta, sed pollicis magnitudine
robusta transfertur breuissimo Scrobe, soluta ter-
ra, plurimo stercore, sed munienda est, quia citò
arescit, si radices eius ventus afflauerit. Terram
qualemunque non respuit. Amat loca tepida,
aprica, maritima, & sæpè saxosa. Poma eius aut
in Picatis, & minutis vrceolis, aut scrobe Po-
puli, aut in ollis inter vvas vinaceis obruta ser-
uabuntur.

Locus.

Repositio.

Zaror.

*Serap. in-
terpres no-
tatur.*

Triconium.

Serapio: Zaror, id est, faciens appetitum. In-
terpres Sorba vertit: sed perperam. Nam de Mes-
pilo ibi loquitur adducens Dioscor. & Gal. verba,
arborem dicens spinosam, Pomum nominari
Triconium, additque, in Italia aliam esse speciem
Zaror, quam multi vocent Epimelida.

Epimelis.

Hermol. in Dioscor. Alii [infit] Homomeli-
das vocant, vt Asclepiades, non Pira, sed mala
syluestria & montana: quæ Theocritus Oromali-
das appellauerit, cum sic maturefcentia.

*Mala silu.
Oromali-
des.*

Epimelis.

Dubitari non debet, [vt scribit Corn.] quin
alia arbor sit ὀπμηλὶς, quæ vnà cum fructu suo in
Italia Vnedo appellatur, & alia Arbutus, cuius

Vnedo.

fructus Memecylon Græcis dicitur: atque hoc
propterea, quòd diuersis locis eorundem mentio
fiat, & hoc ab iis Autoribus, (nempe Gal. & Pau-
lo) qui æquè ac Plin. in Italia vixerunt: quanquã
Plinius inuauat potius, quàm exprimat, duo Vne-
donis genera esse, vt videlicet alterum de Vne-
done accipi possit. Sed tamen mox leuiter satis
dictum confundit, quum ait: alio nomine Arbu-
tus vocatur. Quare certum est ipsum existimasse
Arbutum & Vnedonem Latinis esse, quod Co-
marus & Memecylon Græcis, atque id, vt opinor,
ob similem vim, quæ de Memecylo & Vnedone
proditur. Verùm ex Galeni verbis ostenditur
Vnedonem Epimelidis fructum esse, Memecy-
lon autem Arbuti. Neque refert fructuum & ar-
borum appellationes singulatim inter se in suo
genere confundi. Quin & lib. 2. de alim. idem
Galenus manifestè inter Comarum arborem, cu-
ius fructus Memecylon appellatur, & inter arbu-
tum aut sentim potius, quæ Epimelidas fert, &
in Italia Vnedo appellatur, distinguit: vt certum
sit duo diuersa genera Vnedonem & Memecylon
esse, quorum αὐτὸπαιτι Galenum fuisse ctedo: Plin-
ium verò, vt non adedè circa has res curiosum, ex
Græcis tantùm transcripisse, & in his, velut mul-
tis aliis, eos non assequutum esse.

Comarus.

Epimelis.

Porro Dioscor. alterum genus Mespili in Italia
nasci prodidit, quod ab aliquibus ὀπμηλὶς vocetur,
vt ex eius verbis Epimelis & Vnedo de ge-
nere Mespilorum sint, Arbutus verò & Comarus
ac Memecylon sui generis, & ab eis diuersa.

Mespilus.

Quid verò sit Epimelis Cornatio dictum capi-
te de Sorbo torminali. Pollux Mespila & ὀπμηλὶς
vocari scribit, vt annotat Rob. Const. reperitur &
ea vox apud Platonem, teste Curtio.

Ca.

Ergo ex dictis patet Mespilorum tria genera esse
Theophrasto, Anthedon, Seranios, (vel Setanios)
& Anthenoïdes: Dioscoridi duo, Aronia quæ
Anthedon est Theophrast. vt vult Dalech. Seran-
ium siue Epimelis: Antenoïdes is non meminit,
quanquam in exemplaribus m. f. legatur in hunc
sensum: Mespili alterum genus in Italia nascitur
quod nonnulli Epimelida vocant: atque adedè al-
terum quod Setanion, vt hæc tria sint Mespilorum
genera Diosc. Aronia quæ Anthedon est Theophr.
vti dictum: Epimelis quæ Antenoïdes, &
Seranios. Quoniam igitur Aroniam Veterum Me-

spilum esse, nostra est sententiã, placet de ea pri-
mo loco agere.

MESPIVS ARONIA VETERVM

Mespilus A-
ronia fo- Descrip-
liis ad spinum
albam accedit,
sunt ea tamen
maiora, crassio-
ra, in tria ple-
rumque segmē-
ta primaria diui-
sa, aliquando in
plura, profun-
da, altioribus in-
cisuris & rario-
ribus subdivisa,
quàm vt serrata
dici possint. Ra-
mi & folia non-
nihil pilosa sunt, Folia.
magis tamē his,
illi. Fructū fert
rotundum, ru- Fructus.
brum, umbilica-

tum, Mespilo vulgari minorem, in quo nuclei
terni, Cerasi nucleis paulò maiores triquetri, du-
riusculi, oblongi. Fructus (Curtio) longiori pe-
diculo pender, qui antequam decidat, rubet, sua-
uis est & exiguus, vno intus osse. Arbor ipsa,
teste Matthiol. mediocris proceritatis, cortice ac
materia Pruno haud absimilis: spinis horrida, non
tamen admodum acutis, floribus albicantibus, ra-
cematim coherentibus. Fructus Sorborum cras-
situdine, oblongi, rubentes, vulgatis Mespilis
æquales, sed arctiore umbilico. Pluribus hæc de
planta egit Cordus, diligentissimus sua ætate Bo-
tanicus in iuuentute Romæ mortuus, cuius, qui
vult consulere poterit annotat. in Dioscor. lib. 1.
cap. 170. & 171. de Mespilo. Mespilus Aronia,
μῆσπιλον τὸ δένδρον quod ab aliquibus dicitur ἀρώνια Nomina
Dioscor. Theophrasto ἀνθηδὼν ἢ μέγα δένδρον, φύλλον Synony-
μα αὐτο-
rumque o-
piniones.
Aronia.
Anthedon.
Tricoccos.
Anthedon.
Pomum
triconium.
Avis. no-
tatur.

per Serapionem & per Hali, cui Zaurum
rubrum est Mespilum tricoccon. Absolutè verò
per Zaror intelligitur Lazorolum dictum, siue Al-
zarolum tam Arabibus quàm Italis, quibus &
Mespilo Aronio, Azzarolo, Tricocco, & Pomo Im-
periale, teste Anguillara: quæ voces omnes Tri-
cocco Dioscor. cœnuiunt: Cuius sententiæ
quoque sunt Monachi & Cordus, qui propriè
Mespilum dici ait, eandemque Anthedona, Sole-
lerius Mespilus Tricocria Syluio. Hunc consen-
sum Marcellus quoque confirmat, dicens: quam
Dioscor. genere nutro Mespilum arborem fecit,
Theophrast. sceminino descripsit. Primum verò.

Mespili genus Dioscor. arbor peregrina & in-
cognita Italiæ Marcello videtur, & sui generis ar-
bor spinosa. Sed, vt Marcello fortè incognita fue-
rit & peregrina, non idedè toti Italiæ. Galliæ tamē
tempore Ruellii fortè primum innotuit. Eadem
enim esse videtur, quam sic describit. Apud Gal-

*Marcellus
nor.*

los paucis ante annis frutex inuenitur, qui etiam arborefcere possit, folio per ambitum laciniatim sinuato, rotundo, molli, ramis Spini, quem alium cognominant, modo aculeatis: baccis rotundis, rubris, Myrteis, longè maioribus, gustu iucundo, qui & vinum sua suauitate commendat, coniungitur, & grato ori cibo. Cæpit mea memoria propagari, insita quantum reor, albo Spino. Qui colunt in hortis velut alienigenam, & aduenam arborem, Myrobalanum appellant: hanc esse putauerim [inquit idem] nullis ferè notis reclamantibus, Paliurum Africanam, eam præsertim quæ non siliquetur. Hæc ille. At quid per Paliurum quæ siliquetur, vel non siliquetur intelligat, nondum agnoscimus: neque cur Galli Myrobalanum vocent. Tantò imprudentius sibi consuluit

Myrobalanus.

Paliurus
Africana.

Ryff re-
darguitur.

Gualth. Ryff. dum in suo ad Dioscor. com. eadem Ruellii verba suo nomine de verbo ad verbum repetit, additque sibi videri Paliurum Africanam. Certè neutram nouerat: additque nescio quam ineptam figuram, quæ nulla sui parte respondet descriptioni Diosc. vel Ruellii, cuius verba tantâ securitate pro suis recitat. Sic Lonic. etiam ineptam prædictam iconem ponit pro Paliuro Africana & Myrobalano Ruellii. Sed videamus quid Manardus in epist. lib. 10. de hac tradat. Poma [infit] quæ misistis peregrina sunt, nec in nostro hoc climate [Ferrariensi] hæcenus, quod sciam inuenta: vulgò Azarola dicta: quæ Antiquos vocasse Mespila colligo, ac ad Mespili genus i. Diosc.

Azarola.
Mespilus i.
Diosc.

Anthedon.
Aronium.

Triangul.
Trigrani.

Azarola.
Vnde.

Aronia.
Azarola
alba.

Tricoccus.
Trigrani.
Triossus.

Poma Re-
galia.

Amatus
taxat.

Aronia spi-
nosa.

Mespilus
Tricoccus.

Agrius.

pertinere, quod Anthedon vocat Theophrast. & Plin. Diosc. Aronium, [nisi fortè codicum vitio vel in Diosc. Anthedon, vel in illis Aronium legendum] Azarolum verè rubens est, benè dentibus attritum vix succum emittit. Malè Auicenn. Zarur & alzarur appellat Triangulum Latinarum, cum ita nullo modo dici possit, sed potius Trigranium. Azaroli nomen deriuatum videtur, quod arbor Neapolim ex Hispania transportata, in qua longo tempore Punico idiomate Philosphia & Medicina studia vigerunt. Dicta igitur primò Alzaror: deinde addita Italica pronuntiatione Lazarola vel Azarola fuit denominata.

Matth. pro Mespilo Diosc. agnoscit quæ foliis sit Pyracanthæ, siue Oxyacanthæ, & Azaroli vocatos fructus nullis prorsus notis reclamare scribit, idèoque eosdem esse cum Aronia, Azarolum verò ex Arabico idiomate Zaror detortum putat. Curtius quoque Diosc. primi generis Aroniam facit, & Arab. Zazum Recentioribus quibusdam, aliis Azarolam albam dici, cui descriptio Theoph. apprimè conueniat, vno intus osse. Quia verò, ex Diosc. tria intus sint ossicula, idè Tricoccon, quasi trigranium, aut triossus dici.

Amatus μεσπυλον & αρωνια distinctè. Dod. verò μεσπυλον αρωνια, & αρωνια dicit: Lat. Aronia & Trigrania. Et alibi Græcis μεσπυλον & μεσπυλον eidem Galen. quoque μεσπυλον nominat, nec alterius mentionem facit. Ad hanc referendæ αιδωδ & αιδωδ Theoph. Amatus præter prædicta Arabibus etiam Alzarum dici ait: Italis Azarolo fructo, Poma di rege, id est Poma Regalia Gal. Neffles. Ger.

Mespel. Sed in Gallica & Germanica appellatione errat, non enim huic Mespilo conueniunt. Aronia duris spinis armata, etiamque Diosc. Lacunæ. Mespilus Tricoccus eiusdem Diosc. Lonicero. Agricola Tricoccon quidem Diosc. dici fatetur, verum addit eundem fructum, in plerisque locis quinque habere grana. Sed fallitur, quod Aroniam vel Tricoccon non distinguat à vulgari. Non igitur temerè miratur Goropius tricocca Mespila,

& nostratia sub eodem nomine comprehendere, quum quamplurimum differant.

Gesnerus Mespilum Aroniam vel tricoccon eandem putat cum Conario Athenæi, idèque ait esse Paliurum Afric. Ruellii. Mespilus Aronia vulgò Monsp. Pomet. Ital. Asaides: Oxyacanthæ perquam similis arbuscula in sylua Valena, vt describunt Aduers. tribus à Monspeli leucis spontè orta, folia edens simillima, sed latiora, fructum rubrum, quadruplò, triplòve maiorem, Auellanae parem: suauem gustanti: nucleis ternis, duriusculis, Septembris initio maturis. Cast. Durant. Mespilus prima. Casalp. Azarolus vulgò apud Theophrast. & Plinium Anthedon, eadèque Aronia Diosc. Nostra tamen, vtpote magis domestica, spinis caret, vt testatur quoque Theoph. vbi de Sorbo loquitur, quod quidem huic generi conuenit non vulgari Mespilo. Considerandum tamen an vulgaris Mespilus maiori fructu non careat etiam spinis.

Paliurus.
Conarius.
Locus.
Descriptio
Loli.

Mespilus i.
Azarolus.
Anthedon.

Hist. Lugd. Mespilum Aroniam siue Tricoccon siue Anthedonem Theophr. ex sententia Dalech. dicit graphicè depictam à Theophr. eius quoque præcipuas notas Dioscoridem literis mandasse. Illud tamen obseruandum à Theophr. non spinosam dici, à Diosc. verò spinosam. Fortè hæc differentia à cultura: ita vt cultam fortè tradat Theophrast. & cum eo Casalp. Spontaneam verò & incultam Diosc. & Matth.

An Pirus illa satua Hist. Lugd. spinis armata, Lugduni satis frequens, quam idè Poirier d'Espine vocant; & fructum Poire espine, qui magnus est, viridis, qui in seram hyemem prorogatur & durat, gustus suauissimi, præsertim cum in pruna coctus apponitur, inperlo saccharo. Surculos ex Neapoli edelatos fuisse olitores aiunt. Hæc profectò Pirus est, cuius spinas cum aculeis Oxyacanthæ comparat Theophr. nec immeritò: sunt enim inter se prorsus similes. Verum quia fructum magnum dicit & viridem, eo ipso ab Aronia hac nostra diuersam esse fortè concludendum. Mespilus folio Apii C. Bauh. Cæteri ferè Herbarii omnes Mespilum Aroniam vocant. Germ. Welsch Mespeln.

An Pirus
satua quæ
dam spinis
armata.

Locus.

Pirus spinosa
Theoph.

Aronia.

Locus &
tempus.

Mespilus Aronia in Italia Matthiolo authore Neapoli vbi copiosè feritur, in hortis, viridariis ac vineis. In Sicilia copiosius habetur, vnde Romanam delata, vbi nunc pluribus Cardinalium & nobilium hortis colitur. In Italia quoque & quidem non ita pridem apud Lugdunenses peregrinari cæpit, nec dum omnibus adhuc nota, è Neapoli profecta, vt scribit Curtius. Germaniæ hæcenus ferè incognita, quemadmodum & in Hispania vniuersa, quantum quidem Amato cognitum. Et iam paulò antè dictum in sylua Valena propè Monspelium prouenire. Sata in horto Montb. non ad frugem peruenit. Palladius Februario insere præcipit, de cuius insitione sic scribit:

Insitio.

Aemula dura Piri despecti mala saporis

Mespilus admissa germine tut a subit.

Et geminis sese violentior inserit armis,

Atque audas terrent robora sæua manus.

Septembris initio fructus eius maturus, vt iam dictum. Ramum & semina habemus inter nostra naturalia.

Mespilus Aronia Diosc. & Plin. adstringentis est facultatis, idèoque stomachum adstringunt fructus eius sistuntque aluum. Hippocr. eandem vim tribuit, & acerbos dicit. Idem Amamelidas cum hordeo trimestri tritas, in vino nigro bibendas dat, in affectibus muliebribus. Arboris huius

vires.
& vsum.
Stomachus
Alui fluxus

[Aro-]

[Aronia] fructus admodum acerbus est, inquit Gal. vixque edi potest, ventrem strenuè coercens. Quin & in germinibus & folio acerba hæc qualitas non pauca reperitur. Item: Mespila multò valentiùs adstringunt quàm Sorba. Proinde ventri fluenti cibus sunt vtilissimus. Sed his parcè vescendum, non affluenter, vt Vuis ac ficubus. Porro vbi maturitatem senserint, gustui haud parum placent, quo fit vt ab Italis pro deliciis non solum cruda expetantur in cibus, sed iis etiam Saccharo mellèque adseruata edantur. Eadem etiam gratissimus sunt cibus vtero gerentibus, earumque malaeque subueniunt, teste Matthiolo.

Condita.

Malacia.

DE MESPILO VVLGARI.

CAP. X.

Mespilus.

Descript.

Folia.

Flores.

Fructus.

Officula.

Sapor.

Nomina
Synonyma & dif-
ferentia.H. Iun. no-
tatur.Cami-
schiot

Gulbraira.

MESPILVS vulgaris parua est arbor, folijs quàm Pomi longioribus, angustioribus, Laurinis ferè parib, [Matthiolo Cerasorum] infernè incana lanugine pubescentibus, supernè quoque nonnihil pilosis, sed saturatiùs virentibus, aliàs ferratis, aliàs non ferratis. Flores singulatim nascuntur candidi, ex ruffo pallescent

tes Casalpino, Cotoneæ mali: quibus succedunt poma exigua, fulua, perquàm acerbisaporis, Piris syluestribus paria, hirsuta, ex angusto principio in vmbilicum latum excauatùmque desinentia, ex cuius supercilio emicant quina folia oblonga, angusta, acuminata, quæ florem antea tegebant. In singulis autem Pomis quina ferè officula compressa, triangula. Caro dura, alba, adstringens valdè, quæ tamen fracida reddita acidulum suauèque acquirat saporem. Matthiolus figuram habet cuius folia serrata, breuiora, rariora: rami albi lanugine pubescunt.

Videamus quid de hac nostra vulgata dicant autores. *Μεσπίλη* arbor plerisque Herbariis vocatur, si modò sit hæc, aut rectè referri possit, vt plerisque hac appellatione quasi præsupponere videmus: aliquibus etiam *μεσπίλος* vocatur: sed quo autore. Had. Iun. *μεσπίλον, ἀρώνιον μεσπίλον, ἢ τεύκονον* indifferenter pro Mespilo ponat, non addit. Sunt tamen quibus Mespilus Anthenoïdes Theophrast. esse putatur, & Plinii Gallica vt Sollerio, & aliis multis, atque aded Setanios & Epimelis Dioscor. plerisque vti patebit in progressu.

Hebræi Mespilum teste Elia Camischiot vocat, à quinque nimirum officulis, vt scribit Tragus. Et apud Eluchafen Gulbraira Arab. nobis Mespilus est, quorum figura malè ponitur pro Nabach.

Dubitat Hermol. an Mespilum Veteres cum Sorbis Sorbi arbore confuderint, quandoquidem altissimis connumerat Theophrast. quod certè Sorbo quàm Mespilo nunc vocatæ magis conuenit, nisi quis nostratem Mespilum, non tam Mespilum quàm Chamamespilum appellandam fortè censcat. Certè Iulius Pollux Mespila ait & Sorba quoque appellari. Nostrates Mespili inquit Mar. Virg. quinque nucleis farctæ & nullis spinis armatæ, Epimelides idèd nos credimus à Græcis dici, quod felicitissimè in Malo inferantur: videnturque eandè habere causam: Similes huic in aliis Scriptoribus in hac aut simili arbore aliquot appellationes, vt Epimelides, Hypomelides, Hamamelides & Omomelides.

Ruellius Mespilum Græcorum, ait esse *Meslierum* & *Neslierum* Gallorum: dubitari tamen an cum Sorbo Veteres confuderint. Nos quidem iam capite de Sorbo mouimus dubium, an Palladii Sorbus de qua scribit libro de institutionibus, possit esse nostra Mespilus vulgaris nec quicquid adhuc inuenimus, quod repugnet. Serapionis enim interpres Zaror Sorbum interpretatus est, addens interim verba Dioscor. & Gal. de Mespilis, vt dictum de Sorbis. Suspicionem auget, quod spinosam suam Sorbum facit Palladius, qualem sanè nullam nouimus. Sed rursus ab eadem suspitione nos retrahunt, quæ de Hypomelide scribit in Decembri: quæ nostræ Mespilo vulgari conueniunt.

Mespilum Tragus Cratægum seu Cratægona Theophrasti putat: & pingit folijs non ferratis: addens longiora esse folijs Lauri, minimè ferrata. Cornar. primam Diosc. Verùm ea multum à nostrate differt, in qua semina non sunt similia feminibus Mali, vt de priori sua Mespilo scribit Dioscor.

Altera Mespili species Cordo: Græcis Epimelis & Hamamelis. quod iuxta Malos soleat nasci.

Gal. Epimelida Vnedonem ab Italis rusticis appellari testatur, sed malè illi Arbuti vitia assignat: Cum constet experientià Epimelida [quæ Mespilus in Germania etiam vocatur] stomacho non inimicam esse, neque capitis dolores facere: fructum interim nemo comedere aut deglutire possit, antequàm mollescat: aded enim fauces adstringit.

Porro quæ Germ. *Viespeln* vocantur, vnedones sunt Cordo, hoc est, [vt ille interpretatur] Epimelides fructus non propriè vocatæ Mespili, vt hætenus omnes credunt. Eum errorem non putat alium ante se deprehendisse.

Porro si secunda Mespili Diosc. species, nostrum erit Mespilum, vt Marcellus, Manardus & Brasauola sentiunt, neque contradicit Mundella, restabit tamen [inquit hic] nobis adhuc incognitum quid Epimelis Gal. fuerit. Ipse enim in 7. simpl. Memecylum, Arbuti, quæ à græcis *κόμαρ* dicitur, fructum esse scribit: Vnedonem verò Epimelidis: de quibus sanè & Plinium diuersis locis confusè locutum fuisse apparet, vt rectè Cornarius in primo de Comp. med. annotauit. Illud etià nobis non constat, quonam in loco Galenus Paulusque Arbutum siue Comarum, quod idem est, rem sanè Mespili vtroque genere distinctam, nomine verò & effigie similem, Epimelidis voce appellauerint, vt Manardus voluit, cum aliter potius sentire videantur.

Curtius quoque fatetur. Ex descriptione omnium tam Theophrast. quàm Dioscor. aut Plinii, nullam nostrati Mespilo conuenire, maxime verò cum Plin. ex amplissimis arborem dicat. E' con-

Chamame-
spilus.
Sorba.

Epimelis.

Hypomeli-
des.

Neslierum.

An Sorbum
Palladij?

Cratægum.

Corn. n. q.

Mespilus 2.
Epimelis.
Hamamelis.Gal. Epimelida
lis.
Galenus
rar.Epimelis.
Gal.Vnedo.
Plin. not.Manard.
reprob.Mespilum
nostrum nō
esse veterem

Epimelis.
Nespilum.
Zarur.
Epimelis.
Zaurum.
Nespilum
vulgare.

trà Monachis in Mesuen, Mespilus Setania siue Epimelis est vulgare Nespilum, scilicet vt illi aiunt, Mespilum Italicum de quo Dioscor. Serapioni alia species Zarur, quam multi vocant Epimelidem. Hali Abbatis filio Zaurum vel Zarura citrinum, est vulgare Nespilum Italicum. Per Nespilum in Italia, absolutè intelligitur Nespilum vulgare. Anguil. Nespulo Setaneæ & simpliciter Nespulo, in Italia vulgarissimus.

Setania.
Epimelis.

Matthiolus: Nostrates Nespili non sunt Diosc. prima Nespilus. Quæ verò Mespili aliquibus Setaniæ & Epimelides appellantur, vulgaribus nostratibus collatæ, nihil inter se dissentire comperiuntur. Quapropter nihil mirum Dioscor. alterum hoc Mespili genus, copiosè in Italia nasci. Verumtamen Galenum Epimelidis appellatione aliam arborem à nostratibus Mespilis diuersam sumpsisse, liquidò constat, quoniam lib. 6. simpl. scribit eius fructum acerbum esse, & ventriculo noxium. Epimelida autem à rusticis Italiæ Vnedonem nominari. Hoc insuper illud confirmat, quòd Gal. de vtroque Mespilorum genere seorsum diuersis capitibus tradiderit. Hæc Matthiol. Nec tamen citat Galeni verba de secundo, nec vbi extet ille locus hætenus nobis constare potuit præter locum de Epimelide & Vnedone, olim pinxit Mespilum folio serrato: nunc non serratum pingit, quasi non vtraque specie habeatur.

Penticoccus
Epimelis.
Gal. not.
Mespilus
alba.

Amatus in Diosc. Mespilum secundum genus vbiq; inquit, vulgatum est, Penticoccus dictum, Setaneum. Epimelis à Diosc. dicitur, quam Epimelis apud Gal. Vnedo sit fructus Comari. Io. Agric. Mespilus cum quinque lapidibus est fortassis secundum genus Mespili, Epimelis, & apud Hip. & Gal. Amamelides nuncupatum. Comarum & Memecylon Theophrasti, Galenus falsò Epimelida vocat: Est enim Arbutus, de qua suo loco. Idem scribit in Corcopal Indiæ Prouincia Mespilum esse colore albo, Mali magnitudine, de quo nos cap. de Guaiava.

Sitanium.

Dodon. Mespilus 2. Græcè *ἐπιμυλῖς*, eadèmq; Diosc. quibusdam *Σιτανίων*, Sitanium aut Setanium: Maior species Gallicè *Neffle cultinée*: Brabantis *poten Mespilen*, *μεσπίλη* Theoph. eidem. Sub Mespili voce haud alterius quàm Tricocci meminit: atque Sitanion Theophr. conuenire cum Mespilo vulgari.

Goropius in Vertumno. Mespila nostratia eo sunt sapore vt non vnum tantum sed complura etiam edere soleamus.

Lob. & Pen. Mespilus Diosc. de qua cecinit Politianus:

Regum imitata coronas Mespila, &c.

Item Mespilus domestica iisdem, edit. Belgicæ, ac vtroque folio non serrato pingunt, sicut & Camer. qui & *στανίων* & *σπτανίων* dici ait, & eam, quæ maioribus est fructibus, Gallicam.

Mesp. Gal-
lica.

Cæsalpinus verò aliam plantam Gallicam facit, in cæteris cum Dod. consentit, sicut & Clus. & alii. Quidam tamen cautiore Mespilum nostratem seu vulgarem appellare maluerunt, metuentes fortè ne quid temerè in re dubia pronunciarent.

Mespilus
ferrato fo-
lio.
Epimelis.

C. Bauh. Mespilum folio serrato cum hoc titulo ad nos misit. Sorbus ex qua Epimelis: Epimelis Galeni, Mespilus 2. Diosc. Vnedo rusticorum Itolorum. Idem in Animaduers. in Hist. Lugd. Mespilum Setaniam statuit nostram esse vulgarem, cui folia nonnihil per ambitum serrata tribuit. Tragus tamen minimè serrata dicit: & sanè Germanica serratis foliis non est. Quare Matthiol. in maioribus icon. Trag. Lob. & Dod. foliis integris

pingunt. At in epitome sua exhibet Matth. foliis serratis qualem & nos in Italia collegimus. Dal. ab iis dissentit, qui vulgarem Mespilum existimant Setaniam siue Epimelidem Diosc. folia ait non habere Malo similia, nec minora, qualia Epimelidis esse dicit Diosc. quin potius Lauro similia, & foliis Mali maiora, fructum non rotundum esse, vt Epimelidis, sed oblongum, infernè graciliorem, supernè latiorè siue turbinatum, ex rufo liuescere. Ex vnica autem lacunosi umbilici nota in Mespilo nostrate valdè perspicua, quam etiam Epimelidi Dioscorides assignat, indutòs fuisse Herbarios, verisimile esse, vt crederent Epimelidem esse. Epimelis autem siue Setanios Diosc. & Gal. siue Mespilus Anthenoides Theophr. alia est arbor Dalech. de qua post. Clus. contra asserit, vulgarem nostram Mespilum esse Diosc. Epimelidem, quam & *στανίων* appellari ait.

Lubet subnectere quæ olim Manardus de Mespilo vulgò vocata scripsit. Pomum id, inquit, continetur sub secundo Mespili genere, Setanion & Epimelis vocatò: de quo fortè ait Theoph. Setania fructum grandiorè, candidiorè, lignumque intus mollius habentem, &c. Mespilum nostram magnitudine ita superat Azarolum, vt ad iusti Mali crassitudinem aliquando accedat: colorèque est, si non plenè candido, ad candorem tamen plus quàm Azarolum deurgente, maturum faciliùs soluitur, vt suctu etiam ab edentulis succus eius possit forberi: lignum intus mollius.

Marcellus Hermolaum carpit, quòd *πυλῶς* Marcellus *μαλακώτερος*, acinos molliore ligno conuerterit, not. *Hermol. excus.*

quum *πυλῶν* nucleum, non acinum significet. Sed *Hermod. excus.*
Hermol. taxari in hoc non potest, nisi pariter & Plin. accusetur, qui lib. 15. c. 20. eisdem omnino verbis locum illum Theoph. in suam transcripsit historiam. Avic. lib. 2. cap. 153. Zarur siue Alzarur secundum genus vocari à Græcis dicit Tefelinon & Sentalium pro Setanio & Epimelide, facere capitibus dolorem, & esse malum stomacho: quæ ratione carent, bonis Authoribus aduersantur, nec experimento comprobantur. Ea enim quæ adstringunt, quum vapores deprimunt, caput potius iuuant, & vi illa adstringente ventriculum roborant. Causa erroris Auic. fuisse putat Monar. quòd Comari vel Arbuti fructum, rem quidem à Mespili vtroque genere diuersam, nomine verò similem [nam & ipsa Epimelis à Galen. & Paulo dicta est] cum Mespilo confundit. Cur verò Comarum siue Arbutum Manardus effigie quoque cum vtroque Mespili genere similem dicat, non videmus: nobis plurimùm differre videtur. Illud etiam considerandum an Gal. & Paul. non malè Epimelidis nomen applicuerint Comaro, [si modò idem esse voluerint: nondum enim planè constat nobis.] Et cur non potius secuti sint Dioscoridem. Quo etiam loco Paulus meminerit Setaneæ, si id non fiat lib. 7. sub Epimelide, sub litera E. nondum inuenimus. Idem dicimus de Galeno à quo Paulus desumpsit. Vt apertè quòd sentimus exponamus. Existimamus sanè cum Cordo, Epimelidi siue Setaneæ, nescio quâ incuriâ attribui vires quibus caret, nempe Arbuti siue Comari, quæ fortè meliùs Latine dicta Vnedo à Plin. quàm Mespilus Setanea, vt quidam volunt. Non propterea excusamus Auic. qui perpendere debebat vires Mespili Setaneæ siue Epimelidis. Illud addimus, si Comarus à Gal. & Paulo Epimelis dicta est, vt vult Manardus, ad quid illa repetitio in vtroque, vntus plantæ duobus locis, nempe sub K. & sub E. Paulus quoque non magis quàm Auic. excusari potest. Apud Gal. fortè irre-

Manardus
not.

Gal. correxit
pfit

Marcell.
not.

pſit error culpa tranſcribentium, apud quem de-
leri velimus, quæ de Vnedone ſcribit, de dolore
ſtomachi, capitis, & qualitate aliena. Marcellus vi-
detur *πυρρὴς καὶ ἀκωτέρεος*, hoc eſt, nucleos mollio-
res apud Dioſc. tribuere priori Meſpilo, præter
noſtram & Manardi ſententiam. Præterea no-
ſtram Meſpilum dicit nullis ſpinis armatam, quod
tamen Theoph. ſuæ Anthedoni ſiue primæ Meſ-
pilo tribuit.

Epimeli.
unde

Ἐπιμήλης à Græcis dicta videtur, quod feliciter
in Malo inferitur. & quaſi *ἐπὶ τῆς μηλῆος*, id eſt, in
Malo adoptata creuerit, vt annotat Marcell.

Nomina
diuerſ.
linguarū.

Lat. Meſpilus G. *Maſpelbaum* / *Maſpelbaum* /
fructus *Maſpelen* & *Maſpeln*. Hung. *Maſpulya*,
Belg. *Maſpelboom* / *Maſpel*. Gal. *Maſplier*, *Nefflier*.
Neffle. Ital. *Neſpolaro*, *Neſpola*. Aliud verò eſt *Azaro*lo
Neapolit. & Italis plerique, vt liquet ex ſuperio-
ribus, eſſi nonnulli confundant, atque ipſe adeò
Had. Jun. Hiſp. Caſtil. *Meſpero* aut *Nieſpero*. Catal.
Neſple. Portug. *Neſpereyro*. In Hiſpania vulgò vo-
cant *Neſperas* à ſimilitudine campanularum; qui-
bus vtuntur ad nocturnas vigilias, teſte Lacuna.
Bohem. *Maſpule*. Angl. *Medlar tree*, vel *open ar-
tree*.

Aſculens.

Nomenclator Tubing. Aſculeum *Maſpel-
baum* vertit: ſed vnde iſtud nominis ſublegerit,
neſcimus.

Differen-
tia.

Vulgata
Meſpili.
Meſpilus
ſpinofa.
Meſp. non
ſpinofa ſeu
maior.

Porro vt de ſpecialioribus etiam huius diff-
rentiis diſtinctius aliquid dicamus, annotat Ruel.
in Gallia duo genera Meſpili obſeruari, vnum,
quod rarioribus horret ſpinis, pomo paruo: Al-
terum grandiore pomo, ita vt Mala reliqua ma-
gnitudine peræquet, ſine ſpinis, quam mutatio-
nem videtur crebro inſitu in hortis ſubiſſe. Nos
quoque & vtramque agnoſcimus, & colimus. Et
in minore vtriuſque generis folia nuper admodum
obſeruauimus, ſerrata & non ſerrata, quod non-
dum annotaueramus.

Meſpilus
Urbanus.

Meſp. ſylu.

Meſp. ſylu.
ſine nucleo

Exiſtis.

Locus &
tempus

Gefnerus diſtinguit inter Urbanam atque Syl-
ueſtrem, huiusque fructum ait eſſe odoratiorem.
Vnicum tantum genus putat Tragus, ſed cultu
differre. Matthiolus ſcribit Franciſcum Calceola-
rium Meſpila ad ſe miſiſſe: nulla intus oſſicula cõ-
tinentia. Fab. Columna quoque meminit mino-
ris Meſpili ex genere Setaneæ, quam Neapoli
exolſem appellant: de qua capite præceden-
ti.

Meſpilus vulgò dicta paſſim hodie colitur in
hortis Germaniæ, Galliæ, Italiæ, etiamque Angliæ.
Nos & maiora & minora habemus in horto E.C.
etiamque inſitas in Oxyacantha, [ſpino alba di-
cta] fructu amplo, cuius folia partim non ſerrata,
partim ſerrata. Quæ non inſitæ ſunt, ſpinofæ fe-
rè ſunt, & paruos edunt fructus. In Germania
etiam ſpontè prouenit, ſed ſemper vicinam habet
Malum, autore Cordo. Floret Aprilis & Maio. Fru-
ctum perficit Sept. ſine, aut etiam tardiùs: decer-
ptaque demum molleſcunt, & eſui ſunt grata.
Non magna alioqui indiget cura in plantando,
nam alperis & incultis locis gaudet. Sicinter Ar-
gentinam & Badenſes thermas inferiores in ſyl-
uis ſua ſponte luxuriat, ac omninò eos ferè tra-
ctus amat, quos & Sorbus quærit. Sed maior &
præſtantior, nonniſi cultura comparatur, inferi-
turque aptè Piro ſylu. aut Cynosbato [id eſt ſpi-
no albe] vt annotat Tragus. Baſileam ex Alſatia
maiora importari ſolent Nouembri adhuc integra
& edulia. Obſeruatum eſt ſapidiora melioraque
futura ſi legantur, poſtquam pruinam vnã aut
alteram ſenſerint.

Vires &
ſus

Theophrastus Meſpila terreſtria dicit, ideò

quæ ferò maturari, quòd ob duritiem ferò fiat æ-
quabilis eorum caro ad ſucci repræſentationem,
vt ex eo hiſ noſtris accommodare videtur Scalig.
Et ſunt ſanè etiam Meſpila noſtra (quemadmo-
dum & Sorba) vtriuſque generis frigida & ſicca
ferè qualitatis, aluo ideo ſiſtendæ vtilia. Eiuſdem-
que temperamenti ſunt folia. Et quæcunque de
Sorbis dicta ſunt, de Meſpilis quoque intelligi
poſſunt, autore Trago. Comeſta Meſpila vulga-
ria conferunt vomitui, dyſenteriæ & omni flu-
xioni ventris. Si decocto immaturorum colluan-
tur os & fauces, reſtimit fluxiones in fauces den-
tes atque gignas. Infeſſus reſtimit menſes mu-
lierum. Paratur quoque ex Meſpilis ſiccis, ſucco
roſarum, Garyophyllis, pauco corallo, & nuce
moſchata, cataplaſma quod applicatum regioni
orificii ventriculi, potenter compeſcit vomitum
ciborum. Puluis glutinat vulnera recentia, reſi-
mit fluorem ſanguinis: deniq; conſtringunt, cor-
roborant, cõſtipant, fructus & folia. Nuclei pulue-
riſati & poti cum vino albo in quo decoxerint rad.
apii ſatiui, mirabiliter pellunt calculos renũ, vt
ſcribit Matthiolus. Nec Mat. tantum, ſed & Corn.
in puluerem detrita oſſicula, tam ad renũ quàm ad
veſicæ lapidem æterendum commendat. Et Agri-
cola, licet (inquit) fructus aſtringat, ſeminum ta-
men puluis lapillos vehementer ex renibus eiicit,
vrinam cit, & veſicæ lapidem comminuit. Braſ-
ſauolus ſolo huius pulueris auxilio magnam vim
lapidum è renibus cuiuſdam calculoſi ſe expulſi-
ſe gloriatur. In altero verò adeò renum lapillos
comminuiſſe, vt in puluerem redacti ſine dolore
exierint. Ex Herbariorum cœtu quamplurimi,
eaſdem eiſ vires attribuunt, calculos conterendi.
Nec Herbarii modò, ſed Præſtorum pars maior
eadem commendant & paſſim in ſuis libris calcu-
loſis præſcribunt, atque ita quæ primum data por-
ta eſt, ceu impetu quodam, ruunt omnes, magno,
mehercle, & artis & rationis ludibrio. Nam cedò,
det aliquis lapillos contritos, vel per ſe vel cum a-
liis adſtringentibus, quis credat qualitatem ad-
ſtringentem quæ manifeſtè in iſis eſt, tale quiddã
præſtare poſſe, cum potiùs conſtet talia nephriti-
cis & calculoſis valde eſſe contraria? Rurſus de-
tur cum aliis non adſtringentibus, ſed aperienti-
bus & diureticis, vt [Matthiol. imitatione] cum
decocto Apii, quis rationis compos non videat
contrariæ qualitatis mixta, ſibi inuicem obeſſe, &
ſe mutuo retundere? At in quibus experientia hoc
docet, quæ rerum magiſtra, vel decem reſutan-
dis rationibus ſufficiat? At quotuſque quæſo
mortalium ſit, aut prudens eſſe poſſit, qui pro ve-
ro & indubitato aſſerere audeat eueniſſe illud (Si
fortè contingat iſis ſumptis reuici) vi & virtute nu-
cleorum Meſpili? Quid ſi fortè fortuna calculi
reiciantur paulò ante aſſumpto caſeo, num pro-
pterea ei hanc vim tribuenius? licet fortè magis
rationi conſentaneum hoc eſſet, quippe in quo
propter ſal partes quædam ſint attenuantes & ab-
ſtergentes. Sed quid occlamat vulgo, cui nec
in decernendo nec iudicando modus. Aliter do-
ctis & peritis Medicis perſuaſum notimus. Agry-
tis & glorioſis hominibus, talia ſua ſecreta & ne-
ſcio quæ talia (quibus ferè hodie ſcatent præſtici-
tium libri) fabuloſa relinquamus, ſe digna. Enim-
uerò ſanè pluris fecerimus ad calculum apii ra-
diculas vel ſcæniculi ſemina ex vino albo decocta,
& epota, quàm immenſi nucleorum Meſpilorũ
vim. Dodonæus fructum ipſum Meſpili
vulgati ob nimiam acerbicatem *καρποειδὴς* dicit,
ac ventriculo ingratum, ideòque capitis mouere
dolores, vt Gal. ſcribit: quod quidem verum, ſi

Alus ſim-
xus.
Folia.

Vomitus.
Dyſente-
ria.
Fluxiones.
Menſes.

Ca raploſ.

Vomitus.

Puluis ad
vulnera.
Sputum
ſang.
Calculus.

Reprob-
tur opinio
eorum quæ
lapillos
Meſpili,
calculos
comminue-
re credunt

adhuc durus & priusquam mollis tenerque reddatur, edatur. Mollior factus minus adstringit, nec ventriculo æquè molestus est: citò tamen corrumpitur, vt qui iam semicorruptus existat, quamobrem & parè admodum hoc fructu vtendum. Hæc ille. Nostri ea cruda adhuc, necdum frasca, sed maturitati proxima condiunt, quo modo parata stomachicis, & calidis ventris in æstate profuuiis conducunt. Eadem per gelicidia, non condita quidem, sed acerbitate domita in passo vel mulso coquuntur, adiecto Cinamomi momento, cibatu vescentibus gratissimo. Sunt qui patinis ex aqua decoquunt, alii ex vino. Omnium vsus ad coercendum alui ruentis impetum. Aqua in qua cocta quatuor aut quinque Mespila matura, grato est sapore, & colore similis aquæ ex Cinnamomo parata, roborat mirabiliter relaxatum ventriculum, teste, Lacuna. Galli, inquit Ruell. plurimum ligno ad venabula & aurigarum flagella vtuntur. Optassemus tandem Petrum Pigray in Chir. dixisse, an de maturo, vel potiùs immaturo Mespili, vel vt ipse legere videtur Mespidi fructu intellexerit, quod scribit, fructus frigidus & siccus tertio cum adstrictione. }

Mespila

Decoctum.

Lignum.

LATA GVINEÆ, MESPILVM
OSSICVLO LEVI, SPADICEI coloris.

CAP. XI.

Fructus exoticus quem VVilhelmus Paradinus è VValachia misit, inquit Clus. Exot. lib. 2. cap. 22. Jex Guineæ allatus est, quo se à nauta donatum scribebat officuli Mespili appellatione: quod sanè ab illius forma non erat valdè ab simile, præterum prægrandium Mespilorum, & leue, & spadiceæ coloris, in medio nonnihil tumens, & paululum ab vno latere scabrum & subalbidum. Honestissimus vir Franciscus Peninus similia etiam mittebat anno 1598. recens allata ex Guineæ ab ipsius folio Petro, asserente mali, esui apti femina esse. Is autem in sequente anno Guineam denudò profectus, paulò diligentius hunc fructum obseruabat, vt ineunte anno 1600. intelligebam. Porro, ipso referente Lata [sic illum fructum appellabat] exigui Pyri est magnitudine, magis tamen rotundus, coloris ex aureo flauo, interdum etiam rubentis instar pomi, tenui cortice præditus, qui detractus, in tenuia stamina fili modo abit: sapor cum dulcedine adstringens, ita vt os valdè refrigeret: eam ob causam Lusitani istic degentes in febribus ardentibus exhibebant: ipsam pulpam esse dicebat, coloris aurei Saturi ad rubrum inclinantis, lentam nonnihil & viscidam. Singulos autem fructus, quina officula continere surrecta, quemadmodum Mespila, eaque separatim tenui inuolucro tecta, Serico crudo candido simili. Nasci in arboribus Pyro similibus, humanam tamen altitudinem non superantibus, cuius folia ex atro viridia essent, pyrique foliis magis orbiculata.

Officulum
Mespili.
Descriptio

MESPILO NON VALDE ABSIMILIS FRVCTVS, OSSICVLIS SPADICEI coloris splendentibus.

CAP. XII.

Fructus exoticus quem VVilhelmus Paradinus è VValachia misit, inquit Clus. Exot. lib. 2. cap. 22. Jex Guineæ allatus est, quo se à nauta donatum scribebat officuli Mespili appellatione: quod sanè ab illius forma non erat valdè ab simile, præterum prægrandium Mespilorum, & leue, & spadiceæ coloris, in medio nonnihil tumens, & paululum ab vno latere scabrum & subalbidum. Honestissimus vir Franciscus Peninus similia etiam mittebat anno 1598. recens allata ex Guineæ ab ipsius folio Petro, asserente mali, esui apti femina esse. Is autem in sequente anno Guineam denudò profectus, paulò diligentius hunc fructum obseruabat, vt ineunte anno 1600. intelligebam. Porro, ipso referente Lata [sic illum fructum appellabat] exigui Pyri est magnitudine, magis tamen rotundus, coloris ex aureo flauo, interdum etiam rubentis instar pomi, tenui cortice præditus, qui detractus, in tenuia stamina fili modo abit: sapor cum dulcedine adstringens, ita vt os valdè refrigeret: eam ob causam Lusitani istic degentes in febribus ardentibus exhibebant: ipsam pulpam esse dicebat, coloris aurei Saturi ad rubrum inclinantis, lentam nonnihil & viscidam. Singulos autem fructus, quina officula continere surrecta, quemadmodum Mespila, eaque separatim tenui inuolucro tecta, Serico crudo candido simili. Nasci in arboribus Pyro similibus, humanam tamen altitudinem non superantibus, cuius folia ex atro viridia essent, pyrique foliis magis orbiculata.

Descriptio

quo scribit: Mespilo Sétanio non erat valdè ab similibus, eiusdemque penè magnitudinis, capite tamen non plano, vt illud, sed in angustum contracto, vetustate rugas contraxerat, & satis fragili cortice constabat, fusco, nullius ferè saporis, qui tamen ore retentus, nonnihil adstrictionis cum pauca acrimonia coniuncta possidere videbatur: quina introrsum officula Mespili instar continebat: sed maiora, & non rugosa vt illa, verum valdè leuia, & splendentia, spadiceique coloris, & nucleum continentia.

MESPILO VALDE SIMILIS FRVCTVS SINE GRANIS.

Fructus Exoticus per Mercatores Amstelredamenses delatus in Iauana nauigatione, quem Clus. Exot. lib. 2. c. 15. iconè exhibet sub numero 8. ac scribit. Mespilo valdè similis erat Octauus fructus, vncialis magnitudinis, tersus, & politus, fusci coloris, adeò autem fragilis, vt paululum compressus disrumperetur, valdè leuis, materiam continens fragilem & spongiosam, valdè salsi saporis, in qua nulla grana obseruare poteram: corona autem illa superna summum fructum occupans, alis carebat, quibus Mespilum est præditum. Huius icon cum præcedenti est num. 2.

Descriptio

Icon.

MESPILO SIMILIS FRVCTVS AMERICANVS.

Observauit LERI in Brasilia in maris ripa multas arbusculas fructus ferentes Mespilis nostris similes, quorum esus perniciosissimus. Syluestres si videant Gallos & alios peregrinos, movent vt hos fructus vitent, dicentes *Ypochi*, id est, non sunt boni.

CHAMÆMESPILVS.

CAP. XIII.

Inter ficas nostras plantas, Chamæmespili nomine ramos habemus fruticis cuiusdā, crassiores quàm vel Cotonastri vel Diospyri, cortice nigricante striato obductos: folia plerumque indidè plura oriuntur, non vt Cotonastri rotunda, sed oblonga, alia palmum longa, semunciam lata, alia fescunciam aut vnciam longa.

Folia.

Flores.

semunciam lata, vtralibet in acumen desinentia, per ambitum serrata, vtrinque glabra, neruosa, atrouirentia, pediculo satis breui hærentia. Flores densi velut in umbellam, Sorbi alpina more, digesti, pediculis lanuginosis, modò breuibibus, modò

Fructus. ad longis, in extremis ramorum haerent: quibus fructus succrescunt eodem dispositi ordine, Sorbi torminalis fructibus similes, oblongi, rubri, quantum sicci ostendunt, umbilico mediocri: in quibus bina grana continentur oblonga.

Nomina & Synonyma Huius fructus & fruticis primus, quod equidem sciamus, meminit Gesnerus in epist. ad Fabricium, sic scribens: Baccæ illæ rubræ rotundæ umbilico quinquepartito insignes, quas misisti non sunt Cotoneastri sed Chamæmepili, quam ego sic vocavi & descripsi cum operibus Cordi. Quæ eius verba hic posita bene conueniunt cum Chamæmepilo: non item ea quæ apud Cordum, ubi Cotoneastri descriptio. Clus. in Pann. scribit: quam Gesnerus Cotonastrum vel Cydonaginem & Diospyron, & Wildfatten (quasi dicas Cotonea sylu.) in epistolis appellat, à Vite 3. Idæa Theoph. quæ Penæ & Lob. *Amelanchier*, distinguere videtur, cum illius baccas rutilas esse ait siccas, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis, triangularibus. Eum fruticem legisse arbitror in Snealben iugis, Iulio florentem, & fructus rudimentum efformantem cubitalibus ramis, lentis, nigro cortice tectis & nudis, quorum summitates desinebant in breuia getmina incana, quinque aut senis foliis prædita, Malo similibus, superne virentibus, inferne nonnihil candicantibus, in ambitu serratis, gustus amaricantis: inter quæ veluti umbella florum occultabatur quinque foliis constatum, coloris purpurascens, quorum deinde sedes in exigua mala extuberabat. Illum ipsum quem legebat ramum depictum exhibet, hoc titulo Cotoneaster fortè Gesneri. In post. hist. retinet hunc titulum, & addit: An verò Agriomelea Bellonii. quam lib. 1. cap. 17. in Græcæ montibus inuenisse scribit, exiguum malorum, Piri forma similium feracem: Ea sanè *Agriomelea* Athenæi quodammodo conuenire videtur. Et ipse Bellonius eodem loco, Allobrogum *Amelanchier*, siue Cretensum Codomalo, ab Agriomelea distinguit. Hec ille.

Locus & Tempus. *Descriptio Clus.*

An Agriomelea Bell. Figura Clusii respondet Chamæmepilo nostro, non item Cotoneastro Gesneri, cui folia non serrata. Conuenit etiam nostræ Chamæmepilo, quod ait, folia in ambitu serrata, cum tota adeo descriptione: quæ item cap. 22. in Pannonicis: Chamæmepilum in epistolis aperte à Cotoneastro differre docet Gesner. Si tamen quod res est, fateri liceat, suspicamur non bene notam Gesner. Chamæmepilum: & plantæ, quam pingit Clusius haud conuenire possunt Cotonastrum, Cydonaginem & Wildfatten nomina: nec etiam Dyospyron, quæ est uitis Idæa, ipsius Clusii. Agriomeleam diuersam suspicamur, nempe eandem cum Vite Idæa tertia. *Amelanchier* verò, vel, ut habet Bellon. *Malanchier* est fortè Cotonastrum.

Clus. not. Porro eiusdem à nobis depictæ Chamæmepiliram perlegantes habet D. Casp. Bauh. Misit ad nos quoque D. Rentzius Medicus Fontis adm. doctiss. amicus noster singularis pulchrum ramum, nomine Viti Cortusi in monte Baldo collectum, ut ille asserit.

Malanchier Bell.

Viti Cortusi.

DE COTONEASTRO.

CAP. XIV.

Descriptio **C**otoneaster Gesneri frutex est ramosus, cultu tamen arborefcens, cui folia Mali Cydonie, auersâ parte candicantia & lanuginosa, aduersâ verò neruosa & virentia, minimè per ambitum serrata sinuataque, pediculo breui appensa. Flores concaui, herbaei plures iuncti coherent, quibus succedunt fructus in extremis ramulis, veluti in oxyacantha Matthiol. siue spino

alba, bini, terni, vel plures, parui, compressi, ex rotundo oblongi, in umbilico quinque partitis sectiunculis insigniti, cortice ubi maturefcunt primò rubescens, cui tamen obducta est lanugo cinerea: sapor is acerbus, ossicula intus continentur terna, aut quaterna, oblonga, hinc angulosa, illinc plana, duriuscula, quæ tamen dentibus facile conteruntur, medullam claudentes albam. Fructum Clusius dicit colore foris initio subflauescente, deinde rubro, carne intus pallida, fungosa, oxyacanthæ ferè sapore, quina ossicula siue semina continente.

Nomina & Synonyma An Bellon. *Malanchier* Sabaudia, & Cretensum Codomalo?

Cotonastrum vel Cydonago Gesner. quodd folia sint Cotoneæ Mali ferè. Fructus, baccæ Cotonastrum eidem. Alibi tamen sui oblitus: Baccæ illæ rubræ, inquit, umbilico quinquepartito non sunt Cotonastrum sed Chamæmepili, quam ego sic vocavi & descripsi in operibus Cordi. Verum Cotonastrum ipsemet Gesnerus mihi [Bauh.] aliquando demonstrauit, nec dum video, nec ipse docet, quâ in re differat à suo Chamæmepilo. Diligentes rem inuestigent. Descriptio sanè & figura Chamæmepili optimè conuenit cum Cotonaastro: quod ut pateat clariùs, placet eius descriptionem in medium adferre. Chamæmepilum (inquit) fruticem nomino, quodd & valde humilis & fructum ferens Mespilaceum proueniat. Frutex est lignosus, cubitalis ferè, foliis ocymis subrotundis penè, parte supina incanis vel albicantibus, & modicè lanuginosis, ferè insipidis. Baccæ in eo singulæ aut binæ dependent, elegantes aspectu, cocci colore, magnitudine quâ fructus Polygonati, umbilico in sex partes dissecto, ut in spina appendice siue oxyacantha, cuius etiâ saporem refert, hoc est, insipidum. Caro intus sicciore, colore subluteo: grana terna parua ceu vinacea. Maturefcunt initio Iulii. Ramuli cortice subrufo vestiuntur, & minores ex eis instar viminum lenti sunt. Nascitur iuxta Badam & in Albio. In Bernensium agro *Melpi* vocant. Licebat etiam *Zwergnesplen* id est, Mespilum terre-

Folia.

Flores.

Fructus.

Ossicula.

Nomina & Synonyma ma. Melanchier. Codomalo. Cotonastrum. Cydonago. Gesner. Chamæmepilus.

Chamæmepilus Gesner. descriptio.

Tempus.

Locus.

Mespilus terrestris.

Pirus ceruina. streum vel Nana appellare. Itali, ni fallor, Pirus ceruinam [vulgò *Pero Cernino*] nominant: vt ex ramulo quem Aldroandus misit, facile concipio: etsi Bellonius cum apud me Chamæmepilum hanc videret, similem potius Piro ceruinæ, quam eandem existimabat. Nascitur & Italicorum Pirus ceruina in Alpibus: ramulo quem habeo cum foliis nihil differt: fructum non vidi. Bellonius Chamæpirum nominabat. Mihi rectius Mespilus adnumeranda videtur. Idem alicubi in observationibus suis Gallicis, hunc fruticem Melancier appellat. Chamæpion nomen non laudo, Chamæpion potius dixerim. Hæc Gesneri verba nobis suspicionem iniiciunt ane cum Chamæmepilo confundat plantam, quæ quibusdam diospyros & Amelanchier dicitur. Nec benè distinguit à Chamæmepilo folio serrato. Erroris occasio dicitur postea.

Locus. Lob. & Pen. Arbusculus frutæve folio Mali, Baccæ Oxycanthæ aut Pyracanthæ, in asperis Mindenis Narbonnæ & saxosis ad Baldum Veronensem. Quidam apprimè docti Chamæmepilum ipsis suadebant: alii Euonymum Alpinam faciebant. Horum tamen figura non placet, in qua duplex genus florum, vnum nempe cum foliis longis conuenit Diospyro: alterum Cotoneastro: folia etiam Cotoneastri. Veremur ne duas confundant plantas. Noster quoque pictor, ne non castigatus abeat, ramos nimis pinxit crassos, neque flores & fructus adedè feliciter expressit.

Chamæmep. Camerar. Chamæmepilus, quibusdam Epimelis: & alibi: Mespilus altera humilis. Chamæmepilus Simlero & Thilio.

Mesp. 2. humilis. Epimelis. Mesp. Anthenoides. Vnedo. Hamamelis. Epimelis 2. Cotoneaster. Dalechamp. Epimelidem esse arbitratur Diosc. & Theoph. Mespilum Anthenoidem nuncupat: peculiari nomine Italiam olim Vnedonè appellat à fuisse exhibet ex Galeno. Hippocratis *ἀμυγδαλῶς*, easdem esse, quas Diosc. Epimelidas dicit etiam ex Galeno. Item eidem, Epimelis altera, Cotoneaster Gesnero, & plerisque Herbariis. Eius ramum fructu onustum cum ad Dalech. ille misisset Epimelidis genus esse iudicauit. Prior figura quam Hist. Lugd. ex Dalech. observationibus exhibet, eadem est cum Chamæmepili Gesneri icon: alia icon, quæ florentem exprimit & fructum non maturum, Dalechampio Lugdunum allatus ramus ex Rambert. An verò sit Epimelis, iudicent docti Botanici. Nobis non satisfacit eius opinio. Nec placet Hist. Lugd. duo facere capita, quasi Epimelis Dalechamp. & Cotoneaster differentes sint plantæ, cum sint tantum diuersæ icones huius plantæ.

Dalech. & Hist. Lugd. repreh. Clusius: Quam Gesnerus [inquit] Cotoneastrum & Cydonaginem & Diospyron & wildfütren eodem loco appellat à sua eiusdem Myrtomelide distinguere videtur. Ast nobis Gesnerus, vt dictum, non videtur benè distinxisse has duas plantas, sed nomina confudisse. Icon à Clusio posita sub titulo, Cotoneaster fortè Gesn. non est Cotoneastri Gesneri. Idem Clus. in Pann. cap. seq.

Gesn. not. Gesnero [inquit] Chamæmepilum appellare placuit, quem alii Recentiores sequuti sunt. Verum in epist. satis apertè docet à Cotoneastro differre, cui maiores baccas, non adedè rubras nec adedè rotundas tribuit. In postrema histor. pro Chamæmepilo Gesneri nouam habet iconem, ac addit. Sunt qui Diosc. *ἀμυγδαλῶς* & Theophr. Mespilum *ἀμυγδαλῶν* esse censent. Epimelida sanè Dioscor. quam & *σπινθὴν* appellari tradit vulgarem nostram Mespilum esse. Anthenoides verò Theophr. [quam Gaza Gallicæ appellatione expressit] qualis sit, non facile iudicari posse. Sibi porro videri

Clus. not. Epimelis. Anthenoides. Setanum. Mespilus. hunc fruticem plurimas notas habere cum *Quercus Comarus. Arbutus.* siue Arbutio Diosc. quæ à Theophr. Arbutio differat. Idem Clus. pro Chamæmepilo Gesneri eius Cotoneastrum describit. Nobis verò minimè videtur Arbutus siue Comarus Diosc. à Theophrasteo differre, multò minùs Cotoneaster esse, si Chamæmepilus est, vt Clus. nominat. Error inde prouenire videtur, quòd apud Diosc. quidam legunt Comarum esse folio Cotoneæ, licet id Diosc. non scripserit.

Frequens est hic frutex in omnibus non modò Alpibus, sed montibus etiam quibusdam, Viennæ Aultriæ vicinis. Incunte Vere profert flores. Augusto maturat fructus, vt testatur Clus. Epimelis Dalech. vt tradit Hist. Lugd. in Alpibus, Apennino, & in excelsi montis iugo, qui apud Allobroges D. Ramberti cœnobio imminet, copiosius nascitur, nec non in niuosis montibus. Nos obseruauimus in Rhæticiis montibus, & in monte Saleua Geneuensium: In Aquæcidâ monte Basilien-sium [vulgò *Wasserfall*] vidimus Augusto, cum fructu maturo. Dolæ pulchram arborem obseruauimus in horto D. de Bellefontaine, florentem Aprilis. Sed & DD. Iacobus Zuingerus, singularis amicus noster, & omnis naturæ atque scientiæ diligentissimus cultor in horto suo coluit satis elegantulam arbusculam. Ramum nobis cum aliis multis naturalibus reliquit insignis ille sui seculi Pharmacopæus Valerandus Donrez cognatus noster: (qui sua omnia familiarissimè Gesnero communicare solebat) cui hæc erant adscripta. Diospyros quorundam, Chamæmepilus Cordi, Agriomelea Bellonii: Lotus arbor Constantino: Amelanchier Gallis. Atque hinc fortè lapsus supra ostensi. Ea enim nomina, quæ Valerandus ex aliorum potius quam sua [vt videtur] sententiâ adscripsit, qualia sunt, Diospyrus, Agriomelea, Lotus arbor Const. neutiquam Cotoneastro conueniunt.

De huius fruticis viribus, nihil hæcenus, quod equidem sciamus, specialius proditum. Lob. & Pen. præfisco gustu dicunt, nonnihil tamen calido, acri & adstringente.

DE CYANO ARBOREA.

CAP. XV.

D. scriptio
T Ractatio - nis locum sibi vindicat foliorum similitudo arboris cuiusdam, cuius ramum adseruabat ex Candia aduectum Cafabona, quem Cyanum arboream nuncupabat: cuius foliū, [quod apud D. Rentzium vidimus, 1596. eiusdem Cafabonæ munus] quod immediatè ramo adhærebat, vt ille dicebat ad Cotoneastri

Gesneriani folia accedit, colore subtus argenteo, superius

superius virente, fimbria alba, latitudine & proportionem quam icon repræsentat, quæ & utramque folii faciem ostendit, cum costæ diuisurâ.

Diligens Philiatros D. Ioan. Henricus Frolich. Basil. anno 1608. duo mihi folia obtulit. Vnum magnitudine nostræ iconis, cum pediculo longitudinis vnciæ vnius & semis. Alterum in omnibus erat multo maius.

Periti considerent, quantum à modò descripta differat, planta ab Hon. Bello ex Creta missa Clusio, quam sic describit: pulcherrimus frutex, cuius semina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem assurgit, in orbem diffunditur, perpetuòque viret. Folia habet longa, rotundiùscula tamen instar foliorum Mali, firmitiora, latissimè virentia supernè, inferius verò alba quadam lanugine obducta, ut argentea videantur, cauliculos albos, lanuginosos, quos folia utrinque ambiunt, in quorumque extremitate flores cernuntur specie thyrsi, ut in Saponaria, vulgari dispositi, sed figura Cyani, colore phœniceo, calyce tamen longiore quàm Cyani, squamato, albo & rubro colore prædito. Flores in pappos resoluuntur. Semen longius quàm Cymini, calicisque sunt petennæ. In altissimis præcipitiis inter saxa prouenit. Quo nomine autem vocetur, nondum se scire potuisset ait.

DE DIOSPYRO.

CAP. XVI.

Descriptio Plancher est frutex, & qui multos à radice statim stolones edat, homine etiam proceriores, eosque ramosos, cortice intectos spadiceo. **Folia.** Folia primo pullulatu ex oculis plura simul proueniunt, incanâ lanugine subtus pubescentia, supernè viridia, quæ adultiora decussa, penitus utrinque glabra sunt, Piri foliis similia, magnitudine varia, vnciam aut seiscunciam longa, latitudine semunciali, aut etiam plusquam vnciali, per extremum rotunda, circumquaque crenata, pulchris frequentioribus nervulis obliquis à medio recto donata. Flores inter lanuginosorum foliorum rudimenta oriuntur plures iuncti, candidi, è quinque foliolis longiusculis compositi, inodori ferè: quos bacca excipit violacei vel nigri coloris, umbilicata, quinque laciniis coronata, sapore dulci, suavi, in quibus semina plura [dena aut interdum plura Clus.] oblonga, nigricantia, Pirorū feminibus similia.

Synonyma An Ficus Idæa Theophrasti? Quam sic describit: Ficus Idæa fruticosa est, nec procera sed crassa, ut vel cubiti spatium in ambitu habeant fruticantes rami, ligno contorto, lento, inferius læui, enodi, superius in orbem comoso, colore tam folii, quàm corticis liuido, figurâ foliis Tiliæ simili, molli, latòque, magnitudine pari. Flos Mespili, & cum Mespilo floret. Fructus quem Ficum vocant, rubet, magnitudine Oliuæ, sed rotundior, gustu Mespili. Crassas agit radices, ut Ficus urbana, lentasque: Arbor hæc non putret, cui cor solidum, & absque medulla. Hæc ille.

Ficus Alexandr. Flos & fructus satis accedunt. Folia potissimum difficultatem iniiciunt. At docti norunt, Theophrastum plerâque sua ex relatu aliorum de plantis prodidisse: ut tantò facilius cum ratione coniectantibus venia sit danda. Non enim statuimus, sed considerandum relinquimus Doctioribus.

Conferant etiam periti adductam Theophrast. Tom. I.

descriptionem cum Sorbo Alpina, de qua superius traditum.

Athen. Ficus Idæa meminit ex Theophrast. de Ficorum generibus loquens: Idæa inquit, rubet, oliuæ magnitudine, rotundior tantum, sapore Mespili, Alexandrinam hancibi vocant (at hoc Theophrast. non de Ficu, sed de Lauro) crassitudine cubitali ramosam, materiam validam, lentam, sine lacte (hoc de suo addit) cortice viridi (at *χρῶμα τὸ φλοιῶ πέλινον* esse dicit) folio Tiliæ, sed molli. Profectò (inquit Scal.) vanos mortales. Nihil Ficus obtinet, non colorem, non folium, non fructum. Floret hæc: non floret Ficus: postremò lignum dissimile tum constitutione, tum natura. Bellon. Agriomelea: in Creta fert parua Poma, Piri similia: in Gallia reperitur tantum in rupibus Fontainebleau, Regiæ arcis dictæ. Gesl. Diospyros eruditorum circa Riuarium lacum Pira S. Ioannis: Bernenses Flübiren: Videtur ad Sorborum aut Mespilorum genus pertinere. Sic describit: Arbutula foliis ferè Rosæ, venosis, fructu rubente, umbilicato, magnitudine & figura Cerasi, per maturitatem ad subcæruleum primum, deinde nigrum colorem tendente, floribus albis. Cubitos alta quatuor aut quinque: quanquam etiam octo cubitos procera inueniatur, trunco non crassiori baculo. Idem alibi: Sorbis etiam cognata videtur Diospyros, si fructum respicias, nam foliis plurimum differt. Et alibi specie & figura omnino vitis Idæa dicit, aded ut vel Lotus Alpina dici mereatur. A Germanico Flübire / etiam Pyrastrum Idæam, vel petræam vocare poterimus. Et rursus alibi: Fruticem quem Chamæmespilum nomino, Itali, ni fallor, Pirum Ceruinam (vulgò Pero Ceruino) vocant: ut ex ramulo quem Aldron. ad me misit faciliè concipio, etsi Bellonius cum apud me Chamæmespilum hæc videret, similem potius Piro Ceruinæ, quam eandem existimabat. Nascitur & Italarum Pirus ceruina in Alpibus. Bellon. Chamæpirum nominabat, quam vocem non probo. Chamæapion potius dixerim. Verum existimamus Gesnerum tunc cum suam describeret Chamæmespilum, quæ eadem facimus cum Cotoneastro (ut iam diximus in præcedentibus) non distinxisse benè Diospyron quorundam, seu Pirum ceruinam, à suo Chamæmespilo: & rectè monitum fuisse à Bellonio. Erroris causam diximus cap. de Cotoneastro. Et alibi: [in epist. ut præcedentia pleraque.] Quem Itali fruticem Pirum ceruinum vocant, ego quia antiquum nomen non inuenio, Myrtomelidem, aut Petromelidè tantisper nominabo: Idem scribit Diospyron in Creta Codimalon, Bernensibus Flübire, Tigurinis Wildfüttenen dici. Sed posteri hoc nomen, quod cotoneam syluestrem sonat, neutiquam probamus, quod nec folia, nec florem fructumve similem habeat Cotoneæ. An verò sit Codimalon Cretensium, nos latet: & Gesnerus tamen non esse existimauerimus. Si considerentur Bellonii verba, fortè apparebit non esse. Neque iis assentiri possumus, qui Diospyron Theophrast. faciunt. Bacca sunt potius Myrto similes, quàm Ceraso, umbilicata: nec durum continent nucleum, quæ duo requirit Theophr. in sua Diospyro.

Cum essemus Patavii, Nobilis Botanicus Cortusus appellabat Vitim Idæam Anguillare. Quiddam circa Lugdunum Meleques vocant. Ben. Aretius, Pirastrum. Lob. & Pena Amelanchier Galoprouinciæ montanæ: An eadem Alifler Gallo- rum sit dubitant. Amelanchos vulgò, quasi mel-leas dici baccas, propter saporem. Auelanques

- Auelan-
guer.* Lingua Gottorum. Dalech. Athenæi *ἀμαμνίς* & *ο-
μυμνίς*. Myrtomelis Cordo. Etiam Allobrogum
*Hamame-
lis.* vulgus *Ame'anchier*, perinde ac si *μυμνίς*, id est,
Homomelis. Melleum pomum dicere vellet, aut Hamamelida:
*Myrtome-
lis.* Nantuatenfes, *Manternier*, quæ vox ex Alaterno
Alaternus. videtur esse deprauata, cum tamen Alaternus ef-
*Lob. &
Pen. reprob.* se non possit. Non est vt quidam autumant [Lob.
Vitis Idæa. & Pen.] Gallorum *Alisier*. Vitis Idæa 3. Clus. Tertia
[inquit] ab Italis vitis Idæa Theophr. censetur.
Rustici montani Austriaci *Fliegenber* vocant,
aut quoddam melleum eius fructum ob dulcedinem ap-
petant, aut quoddam neglecta ab auibus, melleis in
pabulum cedat. Simlerus *Flübirlin*, hoc est, Pi-
rum petream, ni fallor, appellat. Idem Clusius ait
Gesnerum huic in epistolis varia tribuere nomi-
na, [si modò hanc intelligat] quam paulò antè
diximus. In post. Hist. addit Clus. Dalechampium
Epimelidem 2 vocare, ac Cotonastrum Gesneri
Clus. taxat. esse putare. Deinde alio loco *ἀμαμνίς* seu *ο-
μυμνίς* Athen. eiusdem Dalech. dicit. Sed in eo fallitur
Clus. quando Cotonastrum Dalech. eundem cen-
set cum sua Vite Idæa 3. quando quidem duæ sunt
diuersæ plantæ.
- Differen-
tiæ.* Gesnerus duas species dicit, vnam foliis obtu-
sis: alteram acuminatis: cuius diligentia succe-
scens Dalech. duas figuras posuit: vnam latiore, al-
teram angustiore folio, quamuis reuera variatio
tantum sit eiusdem speciei, vt nobis quidem vi-
detur.
- Locus &
tempus.* Locis montanis, præruptis & saxosis potissi-
mum gaudet. Nec vllus est locus paulò asperior
montanæ Galloprovinciæ, cui desit huius fruticis
prouentus. Sic Helueticis, Austriacis, Sabaudicis
ac Burgundicis, aliisque montosis variarum re-
gionum locis prouenire solet. Floret Maio aut
etiam Aprili. Fructum maturat Iunio & Iulio
mensibus. Speciatim perelegans prouenit ad sa-
cellum quoddam, vix binis Basilea distans leucis,
in viuo saxo exsculptum, quod *Stu vnscher* frauen-
im Stein vocant, in rupe proxima. Eam ali-
quando delatam ex monte iuxta Oppidum &
Castellum Claræ Vallis, in hortum transplanta-
uimus, sed curam respuebat: Gesnerus quoque
euulsam in horto plantare frustra se conatum
scribit. E semine aut tenellula aliqua plantula in
locum suæ naturæ competentem, fortè melius
proueniret.
- usus & fac.
Stomachus.* Suauis est eius fructus, & ita aptus stomacho, vt
qui copiosè etiam ingesserit, non grauetur, vt
testatur Gesnerus. Iam suprà dictum sapore esse
dulci, & propemodum melleo. Virgis in scopas
vinctis vtuntur, ad areas verrendas, auctore Lo-
belio.
- Scopa.*

MALVS PVNICA.

PVaica Ma- Descripti:
lus in iustā
etiam arborem
excrefcit, ramis
tenuibus angu-
lofis brachiata,
quos armant
spinæ rigide ali-
quot, cortex ob-
ducit rubescens:
in his folia in-
condita, Myrti
vulgaris æmula,
vel etiam maio-
ra, non ita acu-
ta, ex viridi in
leuem quādam
rubedinem ver-
gentia, auersā
parte neruosa,
odore graui,
præsertim si ma-
nibus contrectata naribus adm^oueantur. Ex ra-
morum lateribus flores emicant punicei, quin-
que foliis constantes, quorum medium occupant
complura stamina Cytino insidentia, siue calyci,
qui puniceo etiam colore fulget, vnciā longior,
corticofus, in plures lacinias mucronatas facef-
cēs, quæ umbilicum postea pomi succedentis co-
ronant. Est autem Pomo magnitudo varia, omni
ferè ampla, & maximis ferè Malis æqualis, ro-
tunda ferè, nisi quoddam vtrinque leuiter compressa.
Cortex mediocriter crassus, duriusculus, fragilis
tamen, ante maturitatem viridis ac læuis, post pu-
niceus & rugosus, qui tandem etiam ad spadiceum
accedat, intus luteus, gustu adstringens, nu-
merosis acinis plenus, vino abundanti ebriis dul-
ci aliàs, aliàs acido, interdum medio, fauorum
modo dispositis, carnosissimis membranisque disse-
pimentis ceu parietibus intergerinis circumse-
ptis, amaris, modò candidis: modò purpurascen-
tibus: ipsis verò granis gygattorum vitis simili-
libus, quæ constant ligneo cortice & nucleo ama-
ro, non tamen sine adstrictione. Alit hortus
Stutgardianus Punicam, flore quidem illam mul-
tiplicato, sed longè minùs denso quàm sint Ba-
laustia, à quibus & cytinus dispefcit longus, vt
Punicæ iam descriptæ, quemadm. & apices, quibus
Balaustia carere videntur.

Fructus
Flora
Sapor
Grana
Theoph. sententia de malo Punico.
Malus Punica Theophrasto non benè proue-
nit semine, sed ex virga, quin & cultura vno cau-
dice, cæteris abscissis feliciter adolescit. Auctu fa-
cilis est: Innocentissima arbor, quia paucam nec
numerolam agit radicem, paucòque eget nutri-
mento, citò senescit: rigationes tamen amat, &
vmbas. Caudice est breui atque contorto, me-
dullâ carnosâ, ramis aculeatis, foliis angustis. Fa-
cilè amittit flores, quoddam tenui ac debili petiolo
appensi sint: supra debilitatem fertilissima arbor
est: inulta tamen sustinet, nec *παλιν* tantum, sed
& *δραπέση*, discissionem inquam, & fissionem. Mu-
tilatione durior redditur. Fructum fert, ex liquo-
re & cortice constantem: semina congesta, puta-
mine inclusa: succo acido, aliàs dulci. Flos huic
foli Puniceus, fructui insidens. Ex dulcibus aci-
nis vilis prodit, [legendum enim *ἐν γλαυκῶν*, non
γλαυκῶν: non enim glaucis acinis reperitur, vt &
Cæsalp. annotat] ex enucleatis dura, & plerum-
que acida. Huic frigus non nocet: dulcescunt suil-
lo ster.

DE MALO PVNICA.

CAP. XVII.

Dicta sunt Mali & Piri genera vulgata, & his
adfinitate vel specie vel natura iunctæ ar-
bores: ordinis nostri ratio flagitat, vt reliqua
Mala persequamur, transitu facto ad Malum Pu-
nicam, inter notam & ignotam ferè mediam, do-
nec ordine quodam succedant exotica & ipsa Po-
mi nomine comprehensa. Nam & doctissimus
Cæsalp. Punica partim cum Malis, partim cum Ci-
tro conuenire scribit.

legit. Lessionem illam Athen. insinuat, atque ipse aded verborum sensus, rei que natura. Nam totum quidem Sida caput Malo Punico simile dicit Theophr. grana vero intus conclusa mali Punici granis dissimilia: quidam etiam Malogranata vocant.

Malogranata.

Riman.

Ruman.

Roman.

Partium

Punica no-

menclatu-

ra.

Rhycinum.

Cytinus.

Aureliani

lectio corr.

Ambulacii

Balaustii.

Cytinum.

Balaustia.

Balaustia.

Cytini.

Balaustii.

Cord. noc.

Hebraeis Riman, teste Trago. Chaldaeis Rimmanna. Arab. & Serap. Ruman: sunt tamen qui deprauate scriptum putent pro Ruman. Alii vtrumque ponunt, & Roman quoq; pro eodem. G. Granatbaum / Granatopffel Marie Magdalenen opffel / Belg. Granaetappelboom, Granat appel. Gal. Pommier de grenades: grenadier, Pomme de grenade & Migraine. Ital. Pomo granato, melagrano, granatario. Hisp. Granadero, granadís Romanas, Castil. granada, Catel. magnana, Portug. Roman.

Sed operapretium est etiam partes eius paulo specialius explicari, quod plerarumque vltus in Medicina sit maximus.

Sunt qui primum arboris germen erumpens Rhycinum vocitent.

Folium Apuleius ampullaceum dixit, forte quod sit quasi calathi effigie.

Pletisque authoribus satiuæ flos, Cytinus dicitur, & ῥυκινός, in cuius captu & ambitu futurum pomum iam tum continetur, & quasi conceptus acinorum, & foetus ad maturitatem clauditur: sic Græcis dictus: ῥυκινός enim illis sinus, venter vel cauitas est.

Aurelianus Cytinum Ampullagium vocat, ab ampullæ similitudine quadam, quæ lectio magis probatur, quam quæ alio loco extat, Ambulacium, auctore H. Iunio. Syluestris florem, & ῥυκινός, Balaustium esse volunt, potissimum Diosc. & alii.

Plinius verò ab his dissentiens primum Pomi partum, cum iam florere incipit Cytinum vocat, tam satiuæ, quam syluestris. In ipso verò Cytino antè, quam Malum ipsum prodeat, Balaustia vocat. Alii vt Columella & Apuleius balausta: alii Balaustium vocare tantum caducum, ex Græco extorquentes, vt annotat Curtius. Sed & suam opinionem habet Cordus. Nam postquam Diosc. nomina & significationes proposuisset: nos [inquit] arbitramur alio modo differre. Cytini sunt Punica tenelli fructus, qui statim post flores decidunt. Quod Diosc. scribit Cytinum florem, intelligimus de parte quæ fructus rudimentum est. Hæc etiam Balaustii nomine in Pharmacopoliis cognoscitur. Balaustium verò est flos syluestris Punica, qui decedit spontè, quoniam inter pediculum & floris folia non habet caput, ex quo fructus fiant. Tales abortiui flores in multis arboribus & herbis videntur, præsertim in cucurbita & cucumeratis. Possunt tam in syluestri quam Satiua Punica & Cytini & Balaustia nasci. Hæc Cordus apud Diosc.

In historia verò sui oblitus, eandem cum Diosc. cantat cantilenam: steriles flores Balaustia: Satiuæ Cytinos dici affirmans. Et sanè multas Malos Punicas vidimus in diuersis regionibus, tam satiuas, quam syluestres, nunquam tamen animaduertere potuimus diuersos flores, hoc est deciduos & non deciduos in eadem arbore, cucurbitarum modo, nec etiam ferentes Balaustia. Si is vidit Balaustia in satiuâ Punico nasci, cur non indicat? scimus quidem Plinium citra distinctionem tam syluestris quam satiuæ florem Balaustium vocare, atque ita etiam indiscriminatim ipsas etiam Officinas Balaustia nominare atque usurpare, quippe quibus Cytinorum appellatio de

latiuorum flore sit incognita: sed an verè ac distinctè illud dicatur, de eo ambigitur: in qua tamen re potius Dioscoridem sequendum arbitramur.

Cortex siue putamen mali punica Dioscor. & Græci Σίδρις, vel Σίδρις in plurali Galeno: Plinius & eum secuti sunt Latini, atque aded officinæ, Malicorium, quod vulgus ex eo corium parare nouit: ob id Malicorium Medicis dictum putat Plinius: Immo inquit Dalec. quod Mali putamen & tanquam corium sit cortice durius, nucis inuolucro tenerius: quin & corrupto ex Græco nomine Psidia, & cortex Psidia passim iisdem officinis dicitur: sunt tamen qui putent Arab. Psidias dici: potuit & ab iis corrumpi vox Græca: cautiorebus cortex granatorum, ῥυκινός & ῥυκινός, vel ῥυκινός, Nicandro: aliis vt Io. Agric. σιδρία ποίων, vel ῥυκινός ποίων. Marcellus Med. caliculos Punici vocat.

Sunt & Acini & grana rubra, in quibus succus, quem vinum Granatorum vocant, quorum nuclei Acini semina Celso; ῥυκινός Diosc. Acini tunica Varroni.

Membrana acinos discriminans Cicus vel Cicum Varroni. Capitula Mali Punici Celsus Cytinos vocauit lib. 5. in descriptione emplastri Rhyphodis. Nec illud tacendum Cytinum Dioscoridi etiam improprie dici Hioscyami: proprie enim tantum mali Punica est.

Mali Punica summa & generalissima differentia, Miris, vel satiuæ, & agrestis: & tertio ea quæ Balaustia fert itidem syluestris. Agrestem illam vocamus, quæ passim sua spontè fruticat in sepibus Narbonensibus, spinosior satiuæ. De Balaustifera agetur postea. Mitium alia σκληροκόκκα Athen. dicta, seu durum nucleum continet: alia ἀπύρριμα, cui vel nulli, vel certè quæminimi, & vix effatu digni nuclei: vtrumque genus agnoscit Theophrastus & Plinius. Sclerococca sapore distinguuntur & magnitudine, sunt quæ vel dulcia, vel vinosa Theophrasto: Dioscoridi, dulcia, acida, & vinosa: Galeno dulcia, acida & aultera. His plura adiecit Plin. & quinque facit species: dulcia, acida, [aultera Galeno] mista, acida, -vinosa, quæ tamen tria genera faciliè ad tria Diosc. possint reduci. Recentiores tria quoque tantum celebrant præter ἀπύρριμα dicta, Sapore quoque distincta, dulcia, vinosa, & quæ Muza, quasi μέζα: Et Montpellier. etiamnum hodiè Mezanas vocant. Perperam verò apud Plin. lib. 23. c. 6. nouem esse genera scribitur, cum hoc nusquam apud vllum auctorem extet. Ergo ex eodem, pro nouem, vox quinque substituenda, vel sanè vtrique omittenda.

Nostro hoc tempore Galli Prouinciales & Narbonenses dulcia celebrant, acida, & acido dulcia quæ nos vinosa putamus Diosc. Hæc vulgò Valani vocat Hetruria, quæque alibi Ghiani, & alibi di Mezo sapore Italico idiomate appellantur.

Sed & magnitudine distinguuntur: dulcia enim sunt multò maiora & speciosiora, teste Lacuna. Quin & Calalp. dulcia vt plurimum esse grandiora scribit, & granis maioribus, ῥυκινός vocat Theophr. qualia proueniunt apud Pinarum amnem. Quibus verò paruus nucleus inest, his natura protinus vnam & vinum, non equidem multum aperuit.

Perhibentur etiam dulcia cæteris magis scabro esse cortice. Samia & Egyptia distinguuntur Erythrococcis & Leucococcis, auctore Plinio. Magis enim placet hæc lectio, quam illa, Erythrococmis & Leucocomis, quam tamen plerique secuti sunt, excepto doctissimo Dalechampio. Vt sensus

Cortex
Sidium
Malico-
rium,
psidia.
Cortex psi-
dia.

Cortex gran-
atorum.
Vinum
granat.

Cicus vel
Cicum Cy-
tini.

Differen-
tia.

Plin. locu-
corr.

Valani.

Callicocca.

Erythroco-
ca. Leuco-
cocca.
Plin. locu-
restit. &
explic.

bus sit Samiorum & Aegyptiorum Punica alia rutilis esse granis, alia candicantibus vel albis.

Athen. Punica sic distinguit: Ex Punicis grana sunt aliis dura, aliis tenella & molliuscula, quæ Apyrena vocant, quorum & Aristoph. meminit in Agricolis, & in Non senescente. Apyrena Plinius dulcia dicit lib. 23. At in 13. ἀπύρην vocat, non quidem dulcia, sed quibus blandiores sunt acini, natura candidiore, minusque amaris distincti membranis: talia fieri ait Celiciana, mutato solo, qui eiusdem mutatione dulcia in acida, & vicissim, hæc in illa transmutari scribit. Seneca autem apyrinon dici vult, non cui nulla sit nucleis durities, sed quibus minima, de quibus Martialis.

Non tibi de Lybiis tuberes, & Apyrina ramis:
De Nomentanis sed damus arboribus.

Amatus Poma Granata lignoso acino carentia Hispanis Capharilia, Italis Alusi vocari scribit, per quæ nos Apyrena intelligimus.

Casalp. tradit in dulcium genere reperiri Punica adeo paruo osse, ut eo carere videantur, quæ fortè & ipsa ad Apyrena referri queant.

Seneca in epistolis: sic sapiens imperturbatus dicitur, quo modo Apyrena dicuntur: non quibus nulla inest duritia granorum, sed quibus minor.

Non prætereunda hoc loco Punica apyrena Scaligeri. In Agro Babylonio sunt Punica Mala, non magna, cortice valde tenui. Quo ablato manduntur, ut Pira. Non enim veluti nostra distinguuntur carneis dissèpimentis, nisi perquam parum in imo medio. Duorum sunt generum. Partim lignum pyrena habent adeo tenebrum, ut mensum pro nihilo habeatur. Partim nulum habent. Sunt igitur vera ἀπύρην, sicut ἀπύρην Manucodiata. Prior autem species ἀπύρην, sicut ἀπύρην Vespertihones, & Cypseli. Apud Bæotias Thebas, atque in tumulo Mæcæni Creontis filii Punica nata (ut scribit Pausanias) cuius pomum sanguineum intus colore representat. Hactenus de differentiis.

Amat hæc arbor solum Cretosum, macilentum: sed in pingui quoque provenit. Regio ei est apta, quæ calida est. Et tamen umbras amat, rigationes, & frigus non nocet, ut ait Theophrast. Sed intelligendus de frigore moderato. Nam si intensum frigus non noceret, etiam in Germania & Septentrionalibus regionibus proveniret, quemadmodum in calidis. In Germania non nisi magnatum hortos nobilitat, & id rarò, hyeme curiosè reponenda ne vi frigoris latur. In parte Africa, quæ Antiquis dicebatur Punica, sub qua comprehenditur Carthago & Tuncelius fructus optimus & copiosissimus provenit: in finibus Granatæ parè, quicquid scribat Matthiol. nam hac in parte maiorem fidem habemus Lacunæ Hispano. Optima habentur in Regno Neapolitano & Valentino. Et hodie quoque Malo Granata suppetunt in Brasilia, ex orbe nostro illata, ut ex historiis Indicis discimus. Coluntur in hortis Italia & Gallia Narbonensis omnia tria genera, sapore differentia: speciatim Patau, & Veronæ perelegantes vidimus, à i Frati di S. Ioanne de Monte. Genera in hortis colunt, ubi facilè à frigoris vi deperditur, quemadmodum & apud nos, nisi caueatur. Pulchellam tamen arborem in multos iam annos colimus, vix floris gemmas protrudentem æstatibus calidioribus. Stuxardæ in E.C. horto pulcherrimè florent Iunio & Iulio, inter quas quedam flores plusculis foliolis constantes exerunt, uti perhibet hortulanus. In ca-

lidioribus regionibus citius floret. Platero magni nominis Medico, amico nostro, etiam fructu ad notabilem magnitudinem producent Basilea. Fructum maturant tardè & vix ante Autumnum: fortè citius in regionibus calidioribus.

Græci fabulantur & hinc, more suo: satā nempe primum Punicam à Venere, in Cipro.

Sylvestre genus in planis & maritimis provenit, in Gallia Narbonensi & Prouincia passim, gustu valde acerbò ut Montpelii in sepibus. Non temerè in montibus visa est arbor Punica: colles tamen non planè respuit. Patau etiam ad aquas crescit. Perdit facilè ante maturitatem fructum, & florem quoque roribus nimis atque pruinis: quæ de causa inflectunt ramos eius, ne subrecti humorem infestum excipiant atque contineant.

Malum Panicum autore Palladio, vere, usque in Calendas Apriles rectè feritur: Locis quidem temperatis, Martio vel Aprili: calidis verò & siccis, Nouembri. Seritur plantis de matrum radice deuulsis. Sed quamvis multis generibus feratur, melius ramus eius cubitalis incisus manubrii crassitudine, & capite utroque acuta falce laugatus, scrobi velut obliquus immergitur, prius tamen porcino stercore & in capite, & in imo oblinatur, vel in crudo solo malleo cogatur ad inferiora defigi. Melius proveniet, si ponendus ramulus gemmatà iam matre squamatur. Sed qui in scrobe deponit, si tres apillos in ipsa radice constituat, providebit, ne oma findantur.

Lemnos incolæ, teste Bellon. Nerii flores spargunt & obligant ramis Granatorum, sibi persuadentes vim esse iis floribus impediendum defluxum florum: affirmant etiam impedire, ne findatur poma. Nos ista vix superstitione carere putamus. Sanè perlibenter hinc aliquem Philosophum hariolantem audiremus.

Curandum imprimis virgulta in uersa deponas. Nobis etiam ex semine provenit in horto Montbelgard. Creduntur acida fieri, si rigentur assidue: nam siccitas in iis suauitatem præstat ac copiam. Circumfodi autumno & verè debet. si dum pendunt in matre Poma, surculos semel vel iterum intorseris, ad ver usque integritate vegeta custodientur.

Diophanes in suis Georgicis scriptum reliquit, rubra creari Mala, si glandium cinere radices aspergantur.

Democritus testatur Punicam Myrtumque mutuâ consuetudine mirum in modum oblectari quod si inter se societate ac consortio fruuntur, fertiliores reddi: radices quoque etsi aliquanto distent intervallo, mutuo complexu exhilarari. Sine nucleis nasci scribit Africanus, si dempta, ut in vite, medulla, surculus adobruatur, & dum comprehenderit, amputetur quod emergit. Cinis cum lixurio circa Punici truncum frequenter infusus, lata & fructuosa reddit arbuta.

Asserit Martialis, candida in his grana fieri, si argillæ, & cretæ quartam partem gypsi misceas, & toto trienio hoc genus terræ radicibus eius adiungas.

Idem tradit miræ magnitudinis poma protuberare, si olla fictilis obruatur circum arborem, in eaque ramus cum flore claudatur, ne resiliat ad palum ligatus: tum operta olla contra incursum aquæ muniat, autumno patefacta suæ magnitudinis poma exhibebit.

Multa in punico ipse asserit Punica nasci, si Tithymali & Portulacæ succus benè commistus

Tenpus.

Satio.

Ut melius proveniat.

Na poma findantur.

Ut fiant acida.

Ut vegeta feruantur punica.

Ut rubra creentur punica.

Punica & Myrti Sympathia Ut Punica sine nucleis nascantur.

Ut lata fiant Punica arbuta. Ut Punica fiant candida.

Ut Punica fiant magna.

Ut nascantur multa.

arboris trunco antequam germinet adlinatur.
In singulis Acinos totidem granatis numero in singulis
Punicum affirmit Aphricanus, etiam si magnitudo variet,
malis modò ex eadem arbore legantur.

numero es-
se grana.
Infitio. Variè, vt Græci produnt, inseritur, in se, & aliis arboribus. Marialis inseri posse affirmat de ramorum connexione, vt medulla vtrunque diuisa se iungat. Caudex itaque flexilis, qui possit ad terram vsque deduci, obruitur, ita vt ramulorum connexione medulla vtrunque diuisa se iungat: deinde vinculis districtus ligatur, ne possit in suam sedem resilire, demùm a nura suffunditur. Sed insecto trunco furculus quàm recentissimus statim debet infigi, ne mora exiguum, qui est, siccet humorem, alia tamen scitu non indigna quàm cateris, ratione. Nam in Punica furculus iam oculis gemmascens accipi debet, in aliis verò prius quàm germinet. Latatur hæc Myrti coniugio, vt refert Didymus: idèd infita Myrto Punica, multò plurima poma largietur. Salici item & Citrio, vt idem testatur inseri consuevit. At huc & Græcis contradicit Palladius, qui scribit, in se tantum inseri posse circa Aprilis Calendas. Vnde hi eius versus:

Punica non alius vnquam dignata saporis
Mala, nec extremis associata comis.
Ipsa suas augent mutato semine gemmas,
Et sibi cognato picta rubore placent.

Qui plura de his volet, legat Palladium ex quo hæc pleraque desumpta, & Columellam. Item Ruellium, qui de his multa præclara ex Veterum monumentis congeffit. Consulat etiam Plinium & reliquos Geponicos, tam Priscos quàm Neotericos.

vires & v-
lus.
Contra
Venerem. Nunc vires perpendamus ex Diosc. Gal. Plinio & aliis, Punicum malum refrigerandi atque exsiccandi secundo ordine facultatem habet. Quare omnia Veneris impetus excidunt, eorum inprimis, quæ frigide temperaturæ sunt. Nam non eadem in omnibus vis exuperat. Nempe ex saporum discrimine vires adaugeri vel minui oportet. Nam dulce minus refrigerat: austerum valentiùs, siccitùsque est, & stomacho magis amicum, maximè æstuant auxiliatur. Acidum quoque dulci magis frigefacit, ac maiorem etiam incidendi facultatem possidet. Eadem quoque in adstringendo facultates ex saporum differentia habet, quæ eximie in omnibus sunt. Dulce pectus adiuuat, succique boni est, non nihil coloris habens.

Apyrina. Sub dulcium verò appellatione apyrina veniunt, vtiliora: inflationes tamen pariunt, coloremque gignunt, quamobrem febribus abdicantur. Acia vtrinam ciunt, & ad morbos fluxæ bilis, & ad ventriculi iecorisque calores plurimum profunt, atque ad stomachi lincinationes, quæ propter malos humores eueniunt: ori ingrata, gingiuasque lædunt. Vinosa medias fortiuntur vires, stomacho profunt, duntaxat pauca, citràque satietatem, aluum sistunt: cauentur in vomitionibus ac bilem reicientibus, nec acinorum carne, nec succo vtilia. Omne verò malum Punicum boni succi est & iucundi saporis, & stomacho accommodatum, sed vix vilius alimenti authoribus Diosc.

Acia Vrina. & Gal. syncopi auxiliatur etiam, vt Russus ait. Pomum verò in olla noua positum, indito operculo, ac in furno tostum, post contritum, & in vino potum, aluum sistit, tormina discentit & teneas pellit. Alii contusum & ex tribus vini heminis, ad heminam vnam decoquunt. Dulce autem coctum & tritum, atque illitum, mirabilem, multiplicemque præstare effectum aiunt, tum ad capitis naturaliumque vlcera, tum ad ea, quæ to-

Calor Gen-
tric. & iec-
oris. *Vinosa.*
alui flux-
us.

Pomum to-
stum. *Alui Tor-*
mina. Ti-
nea.

Ulcer. *Ulcer.*

Alui Tor-
mina. Ti-
nea.

Ulcer.

tum corpus excruciant, & ad oculorum inflammationes. Nam vlcera celerius ad cicatricem adducit. Acidorum nucleis in Sole siccatus, & obsoniis inspersus, ac cum iis etiam decoctus, aluum stomachique fluxionem sistit. Aqua verò celesti maceratus, sanguinem excreantes potu iuuat, & ad infusus dysentericorum, profluuiique laborantium accommodatur. Porro succus ex acinis ipsis, vt Diosc. ex acerbis vt Plin. expressus si coquatur melli admixtus, perutilis fuerit ad oris, genitalium & sedis vlcera, nec non ad digitorum pterygia, nomas, & quæ in vlceribus excreant: itémque ad aurium dolores & narium vitia: maximè verò si ex acidi punici granis exprimatur, vocaturque hoc medicamenti genus stomatice Plin. Mala alii subcrudiora triginta confringunt, & in dolium coniiciunt, vinique nigri ac austeri congios tres superinfundunt, quo post triginta dies ad Dysenteriam vtuntur. Diuiditur etiam malum, & celesti aqua ternis ferè diebus madescit. Hæc enim aqua coeliacis frigida bibitur. [hoc Diosc.

cor. de acinis Punici.] Contra Leporem marinum hoc modo: Acinis detracto cortice tufis, succoque decocto ad tertias, cum croci & aluminis scissi, myrrhæ, & mellis Attici selibris. Alii & hoc modo faciunt. Punica acida multa traduntur: succus in cacabo nouo coquitur mellis crassitudine, ad virilitatis & sedis vitia, & omnia quæ Lycio, aut hypocythide curantur, aures purulentas, Epiphoras incipientes, rubras maculas. In manibus ramorum Punicorum serpentes fugant, Autore Plinio, quod ante eum scripsit Nicander. Sed hoc occultam potius [vt Greuin. de venenis existimat] quàm manifestam qualitatem habent. Mirum Dioscoridem huius non meminisse, cum non facile quicquam eorum, quæ de herbarum facultatibus Nicander memoriæ prodidit, silentio præterierit. Porro dulcis Punice succum, forbitionis modo sumptum, bonum colorem facere, author Aegineta. Acris etiam potus ventrem cit, & bilem fluxam sine molestia euacuat, ventriculūque roborat. Aduersus vulnerum dolores, & inflammationem prodest.

Hippoc. verò scribit acre Punicum quid æstuosum habere, vinosum minus, austerum magis refrigerare. Acris verò liquor cum melle oculis illitus, acutum visum reddit, maximè autem si vulnerauerit. Cum polenta cardiacis bibendus offertur succus: vt propterea Hipp. & stomachi ardoribus, ob deprauatorum multitudinem humorum dandum præcipiat. Acidi cum mastiche frequentius sumptus, nauseam seu vomitum compescit, iecorisque inflammationes à violentia sedat: idem adstringit, siccit & mundat. Cum cibis sumptus superfluitatem in ventriculum defluere non finit: vtilis etiam ad sceminarum fluxiones. Ad fluorem enim muliebrem rubrum, aut mali Punici dulcis assati succum cum vino nigro propinat, aut radicem, aut malum ipsum in vino nigro decoquit, & detracto cortice, quod intus est, tritum cum polenta polline ex vino nigro potui exhibet. Si adultior infans, vt soluat venter, mali Punici acidi nucleum [ῥιζὴν ἀκροῦ κόκκου] melle & hordeacea farina ammixta. Sic quidem legunt exemplaria omnia, sed ῥιζὴν cura Cornario legit Fœsius. Idem ex malis Punicis vinosis [ῥιζὴν ἀκροῦ κόκκου] succo detracto, eo polentam subigit, ac siccit, deinde tenuiter tritam ex vino bibendam dat. Sic & mali Punici dulcis assati drachmam tritam ex vino propinat. Eiusdem etiam interiorē partem pari aquæ portione admixtā, in potu offert. Corticem quoque & malicoria ex vino propinat.

Nucleus

Stomachi

flux.

Sput. sang.

Dysenteria

Diarrhæa.

Ulcer. oris

genitalia.

Ulc. luum.

Pterygia.

Noma

Aurium

dolor.

Narium

vitia.

Stomatice

medica-

mentum.

Contra le-

porum ma-

rinum.

Sedis &

puenda

Sicera.

Aures pu-

ruentia.

Epiphora.

macula.

Aduersus

serpentes.

Bonus color

Vulnus.

Inflamma-

tio

Acre Puni-

cum.

Ad Gifum.

Cardiaca.

Nausea.

Vomitus.

Iecoris infla-

Fluor mu-

liebris.

pinat. Sed hæc non videntur nobis inter vteros purgantia reponenda: suspicamur transpositos titulos & multa confusa.

*Aduersus
mitem a-
rancum.
Contra
Scopes.*

Aranei muris morui acinorum dulcis decoctum, emplastri modo appositum aduersatur. Scopes inquit Aelianus, Punica grano pereunt. Addamus & hoc ex Theophr. Punica inquit, natura est humida, minusque calida quam Laurus. Dulcia citius putrescunt, quam acida, nam succus eorum dulcis facilius mutationem recipit, quoniam imbecillior acido. Ex malis Punicis contusis cum suis corticibus exprimitur succus, qui purgat bilem flauam ut scribit Celsus. Quod forte alicui videatur mirum, præsertim cum constet eorum corticem valde adstringere, & à Veteribus, sicut & ipse succus ad variis generis fluxiones commendari, & vbiunque adstrictione & condensatione sit opus, ut patebit.

*Purgans.
Celsus.
explicatur.*

Sed inuitabitur lector, ad assensionem si succum dulcium maximè intelligat, aut acrium: si consideret in cortice non esse tantum adstrictionem, sed & amaritudinem quandam, in qua vis purgatrix esse potest, quemadmodum & in Rhabarbaro. Nec dubitamus esse illud experimentum doctissimi viri & ceterorum sagacissimorum Medicorum Italiae. Idem placuit experimento adiungere rationem, quæ duo sunt maxima tutissimaque artis Medicæ fulcra. Quando verò Plinius scribit de vinosis, cauere æquè vomitionibus ac bilem reicientibus, videtur contra Dioscoridem facere, qui ait, mederi acinos vomitionibus. Verba sunt: *κοιλίας, & εμετικὰ πρὸς τὴν πύλιν* Apud

Plin. not.

Port. Acini mali punici verè dentes representant: ad gingivarum vitia, & dentium firmitatem, valere eius decoctum, testantur Autores. Ut vox corroboretur ac clara reddatur, experientia comperit esse scribit Bapt. Codronch. maximè ex usu esse si grana media vinosa, à Dioscor. dicta Punica seu Granata, saccharo albisimo inspersa, & simul calefacta & in ore retenta, illorum succus paulatim glutitur. Ex Turn. Punica acida pro-

Dentes.

sunt cardialgia, ex bili nato animi deliquio, inflammationibus hepatis, appetentia excitanda. Syrupus Granatorum grauidis mulieribus utilis, ut ventriculo & iecori estuantibus.

Pex.

Ca. dial.

Fit & vinum è Malis Granatis hoc modo, tradente Palladio. Grana matura purgata diligenter in palmeam fiscellam mittis, & in cochlea exprimis, & lentè coques, usque ad medietatem, cum refrigerit, picatis & gypsatis vasculis claudes.

*Vinum
Granato-
rum.
Primus
modus.*

Alius.

Alii succum non excoquunt, sed singulis sextariis libras mellis singulas miscent, & in prædictis vasculis ponunt & custodiunt. Dioscor. Rhætes hoc vinum vocat, à Græca Pomi appellatione: ex

Alius.

apryrinorum maturorum acinis expressum succum simpliciter, aut ad tertias decoque, postea repon-

*Eius Sires.
Febris.
Stomachus
Alui fluxus.*

ne. Efficax est ad fluxiones internas, & febri cum alui profluuium exortam: stomacho accommodatum. Aluum adstringit, & vrinam mouet. Contra pestem quoque vtilissimum. Hodie acini maturi diligenter à cortice & membranis purgati prælo comittuntur, ac exprimuntur: mox vinum

*Vinum
Granato-
rum.*

saccis ad id accommodatis percolatur, & in vasculis id excipientibus desidere finitur, defæcatum reponitur affuso oleo, ne vapescat aut acescat. Sic Itali & Galli medici suos Pharmacopœos paratum adseruare iubent, in prædictos vsus, præcipuè verò ad sitim febrientium, quibus frequenter exhibent Itali vel per se, vel admixta aqua aliqua conuenienti destillata, aut simplici fontana.

*Syrupus
granatorum.*

Habetur & Syrupus è Granatorum succo pa-

ratus in instructioribus Italia, Gallia & Germania Pharmacopœiis: sed malè faciunt qui indifferenter dulcia cum acidis miscent. Reatè igitur à Cordo factum, qui vtrumque seorsim conficiendum præcipit, quod diuersis morbis, morborumque accidentibus medeantur. Syrupi quidem dulcium vsus ad tussim, & pleuritidem. Acidorum verò, ad sitim, febres biliosas, aut etiam pituitosas si magnus calor adsit: ventriculum & viscera magis corroborat, vomitiones & animi defectiones sedat. Vtriusque descriptionem habes apud Aetium, & in Dispensario Cordi. Paratur quoque ex Punica floribus, hoc est, ex internis Cytinorum, puniceis, ac tenuibus foliis Saccharum, perinde ac ex puniceis rosis, admirabilis facultatis, ad vtrasque vteri fluxiones, si semuncie pondere sumatur ex vino rubro austeriusculo, aut ex Punicorum acidorum succo, aut ex aqua in qua ferrum, quod Græcis *σάβανον* vocant, extinctum fuerit. Præstat quoque magno sanè præsidio, ad Gonorrhæam, ad Celiacos & Dysentericos: quo medicamento plurimè adiuta sunt mulieres, quæ diuturna vteri fluxione laborarunt, ut testatur Matth.

*Syrupus
dulcium
granato-
rum Sires.
Vires acidæ.*

Punica flores, qui & Cytini vocantur autore Diosc. & ipsi quoque adstringunt siccant & cohibent: cruenta vulnera glutinant & quas Punicum ipsum præstant vtilitates. Eorum decoctum ad gingiuas humore flaccidas dentesque mobiles colluitur, & ramices ex intestini prolapsu Cataplasmatis inditum agglutinat & restringit.

*Vires Cy-
tini seu.
Floris Gra-
natorum.
Vulnera.
dentes.
Ruptura.*

Sunt qui tradant toto anno lippitudinem non passuros, qui tres, quantumvis exiguos Cytinos deuorauerint. Ex iis velut ex hypocistide succus elicitur, ad eadem valens ad quæ Hypocistis. Galenus Cytinos cortici facultate similes dicit. Eorum miras observationes dicit Plinius, plurimorum experimentis. Quæ verò Dioscor. de lippitudine tradit, ea Plinius paulò superstitiosius proponit, idè studio omittimus. Dicamus meliora & rationi congruentia. Siccati Cytini, tritique, excrecentes carnes cohibent: ginginis & dentibus medentur: vel si mobiles sint decocto succo. Ipsi autem triti, vlceribus, quæ serpunt, putrescunt, ue, illinuntur, & oculorum intestinorumque inflammationi. Aduersantur scorpionibus.

*Lippitudo.
Succus Cy-
tini.
Hypocisti-
dis Succo
daneum.
Plin super-
stitiosus.*

Ipsi quoque cortices vim adstringendi præcipuam habent, & quos Cytini præbent vsus. His ex acerbis magnus vsus. Vulgus Coria maximè proficere illis nouit: Succo verò efficaciores sunt.

*Gingiuæ.
Vlcera.
Inflammationes.
Scorpionum.*

Etenim refrigerant, & ipsis etiam Cytinis & acinis virtute valentiores. Spissandi vim efficaciter obtinent. Vrinam cieri iisdem à medicis affirmari tradit Plinius, quod falsum. Dioscor. quidem acida dicit magis vrinam cieri, quam dulcia: Nihil verò tale de cortice. Expetitur grauidarum malacia, quoniam gustatu moueat infantem. Hoc Dioscor. de Mali succo aut cortice potiùs. Ex vino autem decoctus & impositus, perniones sanat. Fumo eius culices abiguntur.

*Malicorij
(eu Corticis
granatorum
vis & vsus)*

Plin. not.

Malacia.

*Perniones.
Culices.*

Quin & nucleos ipsos acinorum experiri non piguit. Tosti tusique stomachum iuuant, cibo aut potioni inspersi: de quibus plura antea ex Dioscor. iisdem ebibitis, aqua, quæ cutem subiecit siccat. Radix decocta succum remittit, qui tineas necat, seu latas ventris tenias, easdemque expellit. Syluestris verò radix, quam tenuissimè trita phalangiorum ictibus imposita prodest. Quæ verò rubro cortice sunt, denarii pondere pota somnos faciunt. Terme Mali punica, venenata bestia, ac serpentes etiam fugantur: propterea, stibadia, toros, & attegias, hac pestilenti lue

*Nucleorum
vis.
Stomachus.*

*Hydrosis.
Radix
& vsus.*

*Radix
Termitum
& vsus.*

Tinea. putant vindicari. Ex Plinio & Curtio. Scribit
Ascarides. Const. in libris de cognosc. morb. Malicorium vi-
 no decoctum ac potum omnes ventris tineas e-
 necare, maximè eas, quas Ascaridas nominant,
 addens omnibus malis Punicis peculiarem vim
 tineas ventris enecandi inesse. Idem contusos
 flores, & in puluerem redactos acieiuno stoma-
 cho sumptos, vnicè ad frigidam facere tussim, &
Tussis. catarrhum asserit. Corticis cum ipsis granis con-
Catarrhus. tussi succus, si inspissetur, Polypum narium delet:
Polypus. reprimat enim carnem supercrescentem, & tenel-
 lam absument: inest enim in cortice cum adstrictio-
 ne amaritudo quædam, vt annotat Cæsalp.

Foliorum Nec dubium foliorum contusorum, aut deco-
usus. ctorum magnam quoque esse vim ad multa præ-
 dicta, præsertim ad lotiones, infusus, infusiones,
 vbi adstrictione opus. Ast illud nobis nemo per-
 suadebit, quod Euchar. notat, Granatorum ma-
Euchar. lorum cortices, si edantur, cor roborare & palpi-
Roesl. not. tationem eius tollere.

Postò vt & in Pharmacopolarum gratiam ali-
 quid addamus, qui in multos dies Punica asseruare
Vt Punica conantur: Punica mala, vt Græci tradunt, ad hy-
mala le- bernos vsus referuanda leni manu, ne tactu aspe-
gendis & riore vitientur, aut vulnus sentiant, interlegi de-
adseruanda. bent, nam illa putrilaginis originem adferunt, &
 in cocta pice mergi, refrigeratæque suspendi. Co-
 lumella suadet Punica & in genere omne Po-
Poma cum mum, quod in vetustatem reponitur, cum pedi-
quis pedicu- culis suis legendum esse, & si sine arboris noxa
lis & ra- fieri possit, etiam cum ramulis, nam ea res pluri-
mis legen- mum ad perennitatem confert. Multi cum ramu-
dis. lis suis arbori detrahunt, & creta figulari cum di-
 ligenter mala obruerunt, in Sole siccant: deinde
 si rimam creta facit, luto linunt, & assiccata frigi-
 do loco suspendunt. Palladio Punica feruantur, si
 picatis pediculis ordinata suspendas. Longo cu-
Vt diu cu- stodiuntur tempore, si in feruentem aquam intin-
stodiuntur. gantur, & protinus erepta, in arena sicca compo-
 nantur, aut Tritici cumulo in umbra dum rugas
 contraxerint recondantur. Aliter. Lecta integra
 in aqua marina, vel muria feruente mergantur,
 vt combibant. Post triduum Sole siccantur, vt
 sub dio nocte non maneant, post in loco frigido
 suspendantur. Cum volueris vti aqua dulci pridie
 macerabis. Feruntur hæc poma recentia æ-
 mulari. Item si tactu inuicem separata paleis ob-
 ruantur. Plures modos habes apud Palladium &
 Columellam, qui & cultum Punicæ diligentissimè
 describit lib. 12. de re rustica cap. 44. quem consule.
 Acida Punica mitescere & dulcia fieri, scribit
 Matth. si suillo, aut humano stercore foueantur
 arboris radices, & vetere vrina sæpius irrigentur.
 Si florem arbor non continet, vrinam veterem
 cum pari aquæ mensura temperare, & ter per an-
 num radicibus infundere efficacissimum est re-
 medium.

Vt rugata recentibus
recentibus fiant simili-
fiant simili- bus.

Vt acida mitescant.

Vt flores non decidant.

DE PUNICA BALAVSTI- FERA.

Placet de hac specialiùs agere, tum quodd di-
 uersa sit à vulgata, & nunquam fructum fe-
 rat, tum quodd à Theophrasto Botanicorum Pon-
 tifice maximo & vetustissimo manifestè distin-
 guatur, vti patebit: tum denique quodd à Diosc.

Balaustia sylvestris Punicæ esse dicantur,
 quæ tamen à nostris sylvestribus
 differunt.

* *

BALAVSTIA HISPANICA.

Pro Hispanicis importantur plurimum Balau-
 stia, quæ Punicæ cuiusdam flores sunt ampli, *Descriptio*
 densissimo foliorum purpurascens, fæctu sti- *Balaustio-*
 rum.
 pati, gustu adstringentes, non Cytino oblongo,
 vt in satiuâ pomifera Punica, aut etiam Stutgar-
 diana, flore multiplicato insidentes, sed compres-
 so lato suffulti, cui color ex flauo purpurascens,
 corium durum lignosum, in lacinias quoque di-
 uisum. Sicca Balaustia nonnihil simile habent
 cum Rosarum spongiolis.

De his vtique intelligendus Theophrastus in
 primo historia *Descriptio*
 scribens: esse ge- *Theoph.*
 nus quoddam
 & vitis & Puni-
 cæ, quod fru-
 ctum perficere
 nequeat, sed cu-
 ius ad florem vs-
 que tantum ge-
 neratio perue-
 niat: qui densus
 & plenus, &
 amplitudinem
 quodammodo
 Pomi æmulatur.

Nostræ len- *Punica ste-*
 tentiæ subscribit *rilis pere-*
 Cæsalpinus: Re- *grina.*
 peritur, inquit,
 in Punicarum
 genere sterilis,
 sed peregrina in

Italia, [at non est peregrina sylvestris commu-
 nis] flores tantum ferens, aded multiplici folio
 constantes, vt Rosæ videantur centifoliæ, colore
 saturato.

Eiusdem Hesychius meminit, ita scribens:
 βαλαύστιον εἶδος ῥοῦς πᾶσι ἀμύμονος ὡς δὲ ἀνέμων. Vbi
 miramur quid in mentem venerit Constantino in
 lexico hunc citanti locum, dicentique Hesychium
 nugari. Ipsemet potius nugatur Constantinus,
 cui Syriacum Balaustium incognitum, nihilomi-
 nus animo sugillandi prurit. Rectè dictum εἶδος
 ῥοῦς, vt distinctum ostendat à vulgatis Punicis.

Constant.
not.

Incogitante verò Plinius [& meritis à Dalec.
 reprehensus] scribit: Cytini flosculos alibi à se
 balaustia vocatos. Nam tam satiuæ, quàm sylue-
 stris Punicæ florere incipientis, [desinentis le-
 gendum suspicatur Coanar.] primum partum,
 Cytinum vocare videtur: balaustium verò floscu-
 lum vtriusque, antequam malum prodeat, in ipso
 erumpentem Cytino. Confundit igitur Balau-
 stium cum Cytino, hic enim flos est satiuæ Puni-
 cæ: Balaustium sylvestris ex Dioscoride. Nam si
 quis Balaustiorum figuram considerauerit, depre-
 hendet, ea non Cytino aut oblongo vasculo si-
 mili tuberculo, vt satiuæ flos, sed dilatata veluti
 suâ basi foliola sua complecti, atque in eo rosæ
 non admodum dissimilia.

Cordus quoque simili errore lapsus, quando
 ait: Punica sylvestris, satiuæ per omnia similis est, *Cordus*
 incultior tamen, spinisque horridior, cuius Balau- *not.*
 stia ac Cytini in satiuâ Punica natis efficaciora
 sunt: Punicam, inquam, malum, ferentem Balau-
 stia non distinguere videtur à sylvestri vulgata.

Monspeli sylvestris frequens, & tamen fructi-
 fera: sed Balaustia non fert. Stutgardia in horto
 Ill. E. C. est malus Punica infructifera, cui flores
 sunt

sunt quidem pleni, sed non tales nec tali figura aut specie, quales Balauſtiorum. Nam & Cytinum habent, seu Calycem oblongum, de quo ſuprà.

Galien.

Gal. quoque licenter, vtriusque florem Balauſtia dicit cum Plinio, qui tamen ferendus, quod ex proſeſſo de iis non egerit, potuiſſet tamen diſtinguere ex Dioſcoride.

Matt. not.

Matthiol. ſcribit Laudatiſſimos ſatiuarum flores, colore perquam rubro ex Creta & Cypro hoc quo Venetias importari, aſpectu quidem ſpecioſo, & viribus cæteris præſtantes. Sed & mangonio fieri in Italia peregrinis non diſſimiles, non tamen uſque adeo præſtantes. At ſanè non videmus quomodo ex Cytinis fieri poſſint Balauſtia: debebat Matthiolus demonſtrare diſcrimen inter vera & mangonio facta, ſi talia nouerat, aut ſiant: ſuſpicamur enim ei non fuiſſe nota, quia non deſcripſit, aut certè non eſſe Balauſtia.

Nomina
& Synonyma
lin-
guar.

Balauſtia *Balaustia* Dioſcor. & Græcis: à *βαλυστα* verbo tractum nomen putat Cordus. *Balausta* Colum. Inuenimus & *Balausa* ſcribi. Quidam ſimpliciter *Balaustia* dicunt, alii flores Balauſtiorum: quibus nominibus omnes Herbarii vtuntur. G. wild *Granatopffel blühe*: vel vt alii, ſimpliciter *Granatbluſt*. Belg. de bloem oft bloeyſel van eenen wilden Granatappelboom. It. *Fior di pomo granato*: Sed Doctis à Græco mutuato nomine, *Balausti*. Hiſp. *Flor del granado*. Angl. *The flores of the wilde Pomegranate tree*.

Differen-
tiæ.

Balauſtii diſſerentiarum ſolus, quod equidem ſciamus, meminit Dioſcor. colore diſcrepantium: Balauſtiorum inquit, complura ſunt genera: reperitur enim candidum, rutilum & colore roſaceo: *ροδοχρῶν* Græcum habet: Orib. *πορφυρεῶν*: alii vtrunque legunt. Quæ ad nos importantur ſunt ferè colore roſeo: candida nondum vidimus nec eſt inter Herbarios qui ſe vidiffe ſcribat.

Locus.

Rauoſſius ſcribit circa Tripolim prouenire in ſepibus Granatos ſylveſtres cum pulchris floribus plenis. Proueniunt, inquit Anguill. & in Syria circa Alepem in ſylueſtribus ſpontè: non creſcit in Italia. In hortis quibuſdam plantata viſitur, vt Ferraria in Nigroſoli, Arminii, Pharmacopœi Iulii Moderati. Venetias magna copia ex Syria, Cypro & Creta importantur. Cordus tradit, naſci in Aphrica ac in Hiſpania ſreto vicina ſpontè, Regno hoc ob id Granati cognomento gaudente. Nos ſicca habemus elegantia & è multis ſelecta. Habentur & in plerisque Pharmacopoliis. Siccum ramum Patavi vidimus apud Cortuſum, vulgato non valdè abſimilem. Hortus Stuttgardianus, pulchras alit Punicas malos, & inter eas rutilas flore pleno, minùs tamen, quàm Hiſpanicas: an ex Hiſpanica Balauſtifera ſata, neſcimus.

Punica flore
pleno.Vires &
vius.

Balauſtia Mali Punice cytino ſimilia ſunt, & ex iis quoque ſuccus elicitur hypociftidis modo. Viſ ei adſtrictoria, eadem efficiens, quæ hypociftis & Cytinus, autore Dioſcoride.

Tempera-
mentum

Curtius tradit & potenter adſtringere, mirà exſiccandi & refrigerandi facultate. Vnde arefactum & contritum, & interfriginibus reliquifque vlcibus iniectum, celerrimè ad cicatricem abſque eroſione perducit, & deſtillationes cohibet: quo præſidio ad ſanguinis excreationes, ad Dyſenterias, & ventris profluuià, & vteri nemo terè medicus eſt, qui iugiter non vtatur. Plin. medicis idonea ſunt Balauſtia. Sunt, & tingedis veſtibus, quorum color inde nomen accepit: nempe puniceus, qui & Balauſtinus Scaligero. Aduerſantur Scorpionibus. Siftunt potu menſes fœmi-

Intertrige-
nes.
Vlcera.
Deſtillatio.
Sputi ſan-
guinis.
Dyſente-
ria.
Alui flu-
us.
Vteri flu-
us.

narum: ſanant oris vlcera, (vlcera capitis Dioſc. *αχῶας*) tonſillas, vuam, ſtomachi ſolutiones, gentialia, vlcera quacunq; in parte manantia. Siccauere etiam experti, vt ſic quoque experirentur, inueneruntque tuſorum farinà dyſentericos à morte reuocari, & alium ſiſti. Poſſint & plerifque antè dictis de Granatorum uſibus accom- modari, cum eadem facultate polleant ferè, quàm illorum Cortex.

Tinctura.
Aduerſus
Scorp.
Menſes.
Tonſilla
Vuam.
Stomachum.
Dyſent.

DE ARBUTO.

CAP. XVIII.

Arbutus: Comarus Theophr.

Vix aliò cō-
modiùs Descrip-
reſeras Arbutū
quam quidam
arborem dicūt:
plurimū tamen
eſt frutex,
quatenus ob-
ſeruauimus, cō-
tortis ſtoloni-
bus ſcabro cor-
tice inteſtis: in
quibus perpet-
uū viroſis fo-
lia, Laurinis ſi-
milia, & paria
ſepè, craſſa, vi-
rentia, per ex-
ternum tantil-
lū purpuraſ-
centia, circum-
quaque crena-

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

ta. Flores tanquam ex amento racematim penduli, pulchri ſimiles ferè floribus Lillii conualliū, concaui, albi, odoris iucundi: hos excipiunt fructus, Fagis, ſimiles, ſed multò maiores, exactè rotundi, acroſi, antè maturitatem lutei, maturi autem rubentes, ſapore valdè grato & dulci præditi. Semen non benè obſeruauimus. Cluſius ait Milio non multò eſſe maius, inque fructus mediuſſo contentum, nihilominùs tendi obdu- ctum eſſe membranà.

Hanc Theophrastus Comari nomine ſic deſcribit. Comarus, quæ Memæcydon fert eſculentum, non eſt admodum magna arbor. Corticem habet tenuem, Tamarici ſimilem: folium inter Ilicem & Laurum medium. Floret menſe Pyanepſione [quem Gaza Cornar. & Dalec. Iulium vertunt, cum potius Nouember ſit aut October: Caſſelp.] Flores prodeunt ab vna appendice extrema parte racematim, & quiſque ſimilis eſt Myrti bacce oblongæ formæ & magnitudine, non foliatus, ſed velut ouum exalptum, ore aperto. Quum deſloruit, etiam retinaculum, [αποσφυσς] quo adhærēt perforatum eſt. Quod deſloruit, tenue eſt, ſicut verticillum circa fuſum aut Doricæ columnæ capitulum. Fructus annuo ſpatio matureſcit, vt ſimul contingat & hunc haberi, & alterum flore ſponderi. Idem alibi dicit eius corticem radicis ſpeciem habere, & perpetuò virere, Sed quando ait: *ὀνυα* folia inferiora dimittit, caccuminibus perpetuò virentibus, Gaza vnedinem reddit: fortè legit *ὀνυα*. Porro tria habet nomina Theophrastus, quaſi tria eſſent genera di-

Deſcriptio
Theophr.
Memæcy-
lon.
Gaza Cornar.
& Dalec.
repreh.

- stineta, vt Scaliger & Casalp. aiunt: *κόμαρον*, quæ
Arbutus est nostra: *ἀδράχνη*, de qua postea, &
κοκκονηλείαν, vt acutissimè legunt Ruell. & Scal. vel
Coggrygian, quæ tamen parum commune habet
 cum prædictis, si folia demas, de qua sub capite de
 Cotino.
- Cæsalpinus* etiam modicam quandam differen-
 tiam obseruauit in fructu: nam quidam parui ma-
 li amplitudinem implet, rubore magis nigricante:
 mollior & suauior, in mediterraneis proueniens:
 quidam Auellanae magnitudinem non excedit,
 flauior & asperior, in maritimis tractibus magis.
Virgil. horridam arbutum dixit.
- Dioscoridi* *Comarus* seu *Arbutus*, arbor est,
Cotoneæ malo affinis, tenui cortice, sic enim
 legendum, nempe *λεπτόφλοιον*, non *λεπτόφυλλον*: non
 enim folia *Arbuti* sunt tenuia, sed cortex fructum
 proferens *Pruni* magnitudine, nucleo carentem
 [*ἀπύρηνον*] quem *Memæcydon* vocant, quique ubi
 maturuit subfuluus aut rubicundus conspicitur:
 in esu acerolus. Pater itaque satis liquidè, vt equi-
 dem arbitramur, *Arbutum* esse Veterum *κόμα-
 ρον*.
- Qui *Arbutu* mali *Cotenei* assignant folia, in-
 quit Scal. non norunt alterutrum. Etenim à Lau-
 ro ad Ilicem si transeas, *Arbutum* inuenies, & Su-
 ber. Rectius Theoph. Lauro & Ilici contulit. Dio-
 scorides verò illa sua collatione quosdam in suspi-
 cionem coniecit, quæ crederent *Arbutum* eius &
 Theoph. differre.
- Ergo *κόμαρον* Theoph. Diosc. Gal. cæterorumque
 Græcorum. Lat. *Arbutus*. Fructus eius *μυμάκνυλον*,
 vel vt alii legunt *μυμάκνυλον*, alii *μυμάκνυλον*. Sarrac.
 apud Diosc. *μυμάκνυλον* legit, & *memacylum* verit,
 sed quo auctore non addit. Diciturque *κόμαρον*,
 & in masc. genere apud Ath. cum sit fœmin. apud
 Theoph. Hinc *κομαροφάγον* apud Aristoph. in A-
 uibus, vt annotat Const. Scal. legit *μυμάκνυλον*. A-
 then. ex variorum Scriptorum autoritate *μυμά-
 κνυλον*. Sunt denique tam è Græcis, quàm Latinis,
 qui fructum & *Memæcydon*, & *Comarum*, & V-
 nedonem vocitent. Fructum verò Virg. *Arbutum*
 in neutro, vt Georg. i.
- Cum iam glandes, atque *Arbuta* sacra
 Deficerent sylua.
 Et in secundo:
 -----Dant *Arbuta* sylua.
 Et de arbore:
 Et qua nos rara viridis regit *Arbutus* umbra.
 Horatium tamen *Arbutum* fœm. gen. posuisse vo-
 lunt, hoc carmine:
Impune tutum per nemus Arbutos
Quærant latentes
Arbuta pascuntur apes dixit Virgil. 4. Georg.
Arbuta matura Lucretius.
 Ouidius:
Arbutos fœtus, montanaque fraga legebant.
 Idem de arbore:
Pomôque onerata rubenti Arbutus.
 Vallæ *Arbutus* ea est arbor, quæ Poma instar Ce-
 rasorum seu Fragorum fert. Plinius de ea tradit
 diuersis locis: Alia, inquit, acinis caro, alia Mo-
 ris: alia Vnedonibus. Aliud corpus est terrestri-
 bus fragis, aliud congeneri eorum Vnedoni: quod
 solum Pomum simile fructui terræ gigni. Ar-
 bor ipsa fruticosa: fructus anno maturefcit: pari-
 tæque floret subnascens, & prior cogitur [co-
 quitur M. colligitur Vet.] Mas sit an fœmina ster-
 ilis, inter auctores non constat. Pomum inhono-
 rum, vt cui nomen ex argumento sit vnum tan-
 tum edendi. Duobus tamen hoc nominibus ap-
 pellant Græci, *Comarum* & *Memæcydon*: quo ap-
 paret totidem esse genera & apud nos. Alio no-
 mine *Arbutus* vocatur. Iuba author est, quin-
 quagenum cubitorum altitudine in Arabia esse
 eas. Hæc Plin. Verum quando ait: solum hoc Po-
 mum simile fructui terræ gigni, non recordaba-
 tur [inquit Dal.] *Adrachnes* fructum, quem simi-
 lem *Memæcylo* Theoph. esse tradit, fructui quo-
 que terræ nempe Frago similem esse. Idem Plin-
 ius Vnedoni folium mali Assyriæ seu Medicæ
 tribuit, eandemque inter syluestres arbores Græ-
 ciæ cum *Adrachne* recensens, perpetuifoliam di-
 cit. Ergo Plin. quatuor has voces, Vnedonem,
Comarum, *Memæcydon*, *Arbutum*, vni arbori ac
 fructui tribuit. At verò Vnedonem fructum *Ar-
 buti* non esse, sed *Epimelidis* arboris Gal. scribit
 his verbis: ex syluestrium plantarum genere est,
 & frutex qui *ὀπινκίδας* fert. Appellatur autem is
 fructus in Italia Vnedo, stomacho que nocet, &
 capiti dolorem adfert, acerbûsque est admodum,
 cum exigua quadam dulcedine. Cornis quidem,
 & *Canirubi* fructu, & glandibus, & *μυμάκνυλον* [sic
 autem *Comari* fructus appellatur,] rustici passim
 vescuntur: reliquarum autem arborum aut fruti-
 cum fructibus non admodum vtuntur. Ex quo
 Galeni loco apparet eum diuersum esse à Plinio,
 cui Vnedo, vt dictum, *Comari* fructus est: Gale-
 no autem *Epimelidis*, vt & in sexto de simplici-
 bus tradit, licet easdem vires attribuat vtrique,
 hoc est, & *Comaro* & *Epimelidi*: eundemque se-
 cutus est Paulus.
- Quorum fortè autoritate motus Dalech. apud
 Plinium scribit hunc in scitè & negligenter *μυμά-
 κνυλον* fructum *Arbuti*, *πυμάκνυλον*, cum Vnedone
 fructu *Epimelidis* confudisse binis locis: negli-
 gentius etiam *Memæcydon* fructum cum *Coma-
 ro*, siue *Arbutu* arbore sua. Et addit Dalech. Vne-
 donem fructum esse *Epimelidis*. Nec tamen sibi
 constat. Sed huius suæ opinionis oblitus, aut fortè
 Palinodiam canens apud Athen. in notis suis mar-
 ginalibus annotat *Arbuti* fructus esse Vnedo-
 nes.
- Sed ante ipsum dixerat Cornarius, Plinium V-
 nedonem, quæ Galeno & Paulo *Epimelis* est cum
Memæcylo *Arbuti* fructu confundere, & addit a-
 libi: Galenum manifestè inter *Comarum* arbo-
 rem, cuius fructus *Memæcydon* appellatur, & in-
 ter *Arbutum* aut Sentem potius, quæ *Epimelidas*
 fert, & in Italia Vnedo appellatur, distinguere: vt
 certum sit duo diuersa genera Vnedonem & *Me-
 mæcydon* esse, sed tamen iisdem viribus prædita.
 Fatetur tamen, haud faciliè esse pronunciare quis
 sit fructus *Arbuti*, *Memæcydon* dictus, & quæ ar-
 bor illum proferat: non dubitare tamen se hanc
 in Germania nasci, & iis, qui syluas scrutantur,
 notam, & fructum aded in vtu esse: sibi tamen
 nucleo carentem nullum talem fructum cogni-
 tum. Sic de ignotis decernit bonus ille vir, &
 nullius autoritate motus, Plinii reiecit senten-
 tiam, approbans Galeni.
- Eidem subscribit Lonicerus, nec alia fultus ra-
 tione. Quin & Constantinus, hisque subscribit
 & Sarracenus in suis Scholiis ad Diosc. aitque falli
 Plinium quando ait, *Memæcydon* Vnedonem vo-
 cari.
- At verò ne Plinio quidem sui desunt adstipu-
 latorum, iique viri maximi, & in re Herbaria non
 contemnendi Scriptores. Hermolaus sanè omnis
 bonæ literaturæ alumnus Pomum huius arboris
 [*Arbuti*] & *Comaron* & *Mimæcydon* Græcis dici
 ait: Latinos Pomum & arborem quoque ipsam
 Vnedonem & *Arbutum*. Suntque, inquit, qui
 duo genera constuant, Theophrastum fortè se-
 cuti.

Arbutus ^{et} *Vnedo*. *cuti*: Comarum, id est Arbutum, & Mimecylon, id est, Vnedonem, à Theophrasto Neliam vocatum: defluo & hoc cortice: foliis quoque. Sed imâ tantum parte deciduis, virente perpetuè

Nelis, Enc- ius autoritate? aut quid est *μηλεια* Theophrasti?
do Claf. Fortè rectius legas *μηλειαν*, id est, Malum cum
Claf. nor. Const.

Theophr.
locus, corr.
Gaza not.
 Porro Gazam reprehendens Scaliger, quòd apud Theophrast. *περὶ δένδρων* Pomum, nimis communì appellatione sit interpretatus, addit: Vnedo est. Et in exerc. Cardanum reprehendens, quòd putarit Ederam & Arbutum esse idem posse, subdit: Est Arbutus satis grandis, folio Lauri, crispiore; & ad Suberinum haud ita parum accedente, A' Calabria, nisi me fallit memoria, Cerasus Marina dicitur. Huius Vnedo fructus. Comaron & Memecylon audis apud Theophrast. apud Gal. falsò Epimelida. *Arbous* vocatur à Pyrenæis.

Eandem sententiam sequuntur Lob. & Pena in adu. Camer. & alii. Dod. veluti fluctuans ex aliorum potius sententia loquitur quàm declarat suam: Attributus, inquit, quibusdam Vnedo Gal. subdit tamen: fructus quibusdam *μεμεινυλον*, Lat. Vnedo & Memacylon Gal. sed profectò suspecta nobis videtur Galeni sententia, quem scimus in Italia fuisse peregrinum, ideòque Plinio qui Italus fuit, citius falli potuisse. Si auctoritatem spectes, utrinque serè par pondus: At profectò, non placet Galenus Epimelidi Vnedonis facultates & vitia tribuens. Nam si Epimelis sit Mespilus, vt

plerisque doctis persuasum scimus, quis dicat
eius fructum noxam afferre capiti? aut stomacho.
esse molestum, quem tamen plerique Medici
stomacho familiarem dicunt?

Non prætereunda opinio Constantini, qui peritioribus considerandum proponit, quæ sit ea arbor, de qua sic scribit Palladius in Decemb. Hypomelides Poma sunt (vt Martialis asserit) Sorbo similia : [intelligit Const. magnitudine] medio-cri arbore nascuntur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est. Omnia hæc probè Arbuto conueniat. Repugnat verò quod infra ait : nucleis feri, & Poma asseruari. Denique etiam Solerio Arbuti fructus nunc Vnedo, nunc Memæcylum, nunc Comarum vocatur. Quod verò Ruell. scribit, Galenum & Paulum, Arbutum, Comarum, Vnedonem à rusticis Italiæ, scripissè, neutiquam verum : quin potius illi claris & manifestis verbis Arbutum ab Épimelide, cuius fructum Vnedonem dixere, distinxerunt, vt liquet in præcedentibus : sed an benè doctiorum iudicium esto. Nec placet quod eadem putet, quamuis eandem Galenus & Paulus illi vim reddiderint : difficile siquidem probare à solis viribus. Multa sunt viribus similia, quæ tamen nec forma, nec genere eadem.

Sed quid de Arbuto Athæneus? nimirum cum in alium nos ducens hortum. Asclepiades, inquit, Myrleanus arborem quandam Chamæceralum nominans, in agro Bithyniæ gigni ait, radice parua: quin & arborem ipsam non magnam, sed Rosarum arbori parem: (sic enim legit Natalis de Comitibus, *ἀλλὰ τὴν ἰσὶν*, pro eo quod in nostro & vulgatis codicibus mendosè legitur, *ἀλλὰ τῶν ἰσων*, quam propter lectionem etiam Dalechamp. sequitur) cetera fructum omnino Ceraso similem, quo largiore si quis utatur, non aliter quàm vini potu caput dolore, & graue esse. Hæc quidem Asclepiadem scripsisse putat de Memæcylo, id est Arbuti fructu: (non de Sorbi fructu, ut Nat. de comitibus verit) Talem enim fructum, addit, arborem illam gignere, & qui plura septem ex ea poma comederit, capitis dolore vexari.

Theopompus huius fructus meminit hoc versu.
Myrti baccis vescuntur, maturisque Mema-
cylis.

Et Crates:
Longè formosissimæ sunt mammæ, quale est
Malum, aut Memæcylum: nimirum rotundæ,
globosæ, parvulæ, colore subruilo nitentes, qua-
lis est Memæcyli. Amphib: Quid vides, Morus
Mora fert, Ilex acylos, Arbutus Memæcyli. Mira-
ramur quâ confidentiâ Natalis de Comitibus
his locis citatis apud Athen. *μεμᾶκυλος* in Sorbum
cenuerit. Præstitisset retinuisse Græcam vo-
cem.

Porro Arbutus omnibus serè Herbariis recen-
 tionibus dicta: Arab. *Hutiladib*: vel vt alii scri-
 bunt, diuisim, *Hutil Adib*. Qui Germamanicè
Gagapffelbaum / & Belg. *Baegappelboom*
 vocant, vt Helfricus & alii, satis id licenter faciunt:
 non enim sunt Poma vel Mala sepium, vt illis no-
 mina sonant: nec in Germania proueniunt. Præ-
 staret nominare *Erdbeerbaum* / id est Fragorum
 arborem. Goropius scribit Comarum dictam
 à Cimbrorum Com-ar. Sed quæ Etymologiæ
 ratio? Gal. *Albousier*, fructus *Arboux*: Ital. *Alba-*
tro: & *Rossello* de secretis teste, *Arbatri* aliàs *Romori-*
ni. Hisp. Castil. *Madronno*: Catal. *Arbus*: Portug.
Medronheyro aut *Medronho*. Angl. *Arbutree* / vel
Strawberrytree / quasi dicas *Fragum arbo-*
ream.

Turnerus putat Ouidium supra citato versu Fraga arborea & terrestria coniunxisse, sed fallitur, ut nobis quidem videtur: Existimamus enim Arbutos fructus, & montana Fraga esse Synonyma.

Turner. Sed nouas turbas nobis mouet Anguillara, qui putat Arbutum à Theoph. descriptam à Dioscor. Arbutum differre, quod Theoph. dicat, folium Arbuti inter Illicem & Laurum: Dioscor. verò arborem similem Cotoneæ, foliis paruis. Ostendit [inquit] hic Diosc. non esse dissimilem arborem, foliis, ramis, & trunco malo Cotoneæ. Itaque fortè intellexit de Portulaca Theophr. quæ folia habet minora, & similia folio Cotoneæ, nec non reliqua. Quamobrem dici posset, Arbutum Theoph. ac eam quæ hodie Italiæ familiarissima est, vocaturque *Arbuti* & *Comari* in ditione Patuina, ac Portulacam esse Arbutum Diosc. quæ hodie vocatur in Græcia *Andraclos*.

Andraclos. Huius sententiæ, inquit Clusius, non possum non subscribere, cum hætenus mihi obseruata Arbutus nihil cum Cotonea malo similitudinis habeat. Sic bonus interdum etiam dormitat Homerus. Nec animaduertunt hi viri, alioqui stirpium peritissimi, Dioscoridem, dum Arbutum Cotoneæ malo comparat, non de foliis, sed de crescendi modo, arborisque forma, intelligendum esse. Dicit *λεπτόφυλλον*, quod folii angustiam denotare videtur, non paruitatem: quamuis non desint, qui *λεπτόφυλλον* legēdū cēseāt, ut specialius dicitur postea. Præterea non dicit Diosc. folia Arbuti esse similia Cotoneæ, sed arborem, cum teste Theophr. Adrachne sit folio Arbuti simili, nec vllam similitudinem Cotoneæ folii attribuit. Diosc. autem dicere arborem esse similem Cotoneæ, non miramur: solet enim interdum similitudines minus proprias habere: quanquam si nulla esset alia similitudo, hæc esse posset, quod vtræque arbores ut plurimum paræ maneat, ac à radice multos emittant stolones, ita ut speciem ferè fruticis præbeant vtræque. Certum est Theoph. & Diosc. in descriptione fructus, quem vterque *Memacylon* vocat, sicut & Plin. conuenire: ut stet inconcussa etiam ex peritorum iudicio, sententia, Arbutum Theophr. & Diosc. vnam planè eandemque esse Arborem. Rectè igitur Matth. Et si [ait] Arbutus Diosc. reddatur malo Cotoneæ adsimilis, magis tamen putauerim ab eo arboris proceritatem representari Cotoneæ, quam folia & caudicis corticem. Vel deprauatus fortasse [ut magis suspicatur] est hoc in loco Diosc. codex: quandoquidem Serapio, Diosc. ipsius testimonio, Arbutum non describit in vniuersum Cotoneæ malo similem, sed eam tantum proferre folia malo Cotoneæ minora: Nec scribit tenuia habere folia, *λεπτόφυλλα*, ut vulgata habet Diosc. lectio. Siquidem, ut palam est, Arbutum folia in sunt Laurinis & Iignis crassiora. Probatur igitur Matthiolo *λεπτόφυλλον* legi tum apud Diosc. tum apud Oribasium: cui ad stipulatur etiam Sarracenus, idque ex lectione & autoritate Theoph. ut iam antè dictum.

Diosc. not. Amat. Arbutus loca montana: Hinc Aristoph. apud Athen. In montibus spontè *Memacyla* nascuntur permulta. Crescit & in syluis Italiæ & Galliæ Narb. Abundat Pisis, Sienæ, & Genuæ, circa Neapolim & in montibus Euganiis. Copiosè, inquit Clus. in incultis Bætica & Lusitaniæ inter Myrtum, Cistum, & alios frutices, semperque ferè, aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum & flore & fructu abundans: solet enim de gido flore novum germen extremis ramis pro-

Arbutus Theoph. & Diosc. eadē. ferre, in sponsonem alterius floris. Idem testatur apud se [in Belgio] creuisse ex semine, & à nonnullis in fictilibus ali, & cum aliis perpetuà fronde virentibus diligentissimè seruari. Scribit Bellonius in montis Athos, tantoperè prisca celebrati, vallibus vicinis, Arbutos [qui ut plurimum aliis locis fruticent] in vastæ magnitudinis arbores euadere. Speciatim etiam prouenit in sylua *Aigremont* dicta, propè Monspelium, in montibus Calcaris fructum ferentem & florentem simul obseruauimus mense Septemb. & Oct. Lugduno, & Monspelio, accersitas arbutulas in hortos Stutgardianum & Montb. E.C. VVitem. plantandas curauimus. Lutetiæ & Bononiæ quidam magnates in hortis aliquando colebant. Creuit Camerario ex semine intus latente, in ipso fructu, non ex paruis granis, quæ fructui, uti Fragis exterius adhærent. Floret potissimum mensibus Iulio & Aug.

Diosc. de præ. Obseruata etiam florere Septembri, aut etiam tardius: postquam integrum annum fructum detinuit atque concoxit, tandem maturat. Arbuti fructus Dioscor. *αχυράδες* est, hoc est, in esu acerosus, vel, ut alii vertunt, velut paleas linguæ offert, ventriculo incommodus, & capitis dolorem inducens. Plinius ait Arbutum fructum ferè difficilem concoctioni, & stomacho inutilem. Gal. eadem dicit quæ Diosc. & præterea, arborem cum fructu qualitatis esse acerbæ. Et alibi: vitare oportet non solum in dolore capitis per consensum stomachi oborto, sed omnibus etiam aliis, circa caput obortis affectionibus, Arbuti fructus *Memacyla* dictos. Et rursus alibi *μεχέριον* glande Querna ad omnia est deterior, exiguum quidem habent alimentum, verum pauci sunt succi, & stomachum lædunt, ob id suum sunt pabulum, & eorum quidem non domesticorum, sed qui vitam in montibus degunt: his enim nutrimentum ab his & similibus, fructibus plurimum accedit. Iam supra ex Athenæi sententia diximus, eum qui plures septem Arbuti fructibus comederit, capitis dolore vexari. Mihi sanè speciatim [Bauhino] quoties comedi, dolorem causerunt ventriculi, Clusius annotat se longè plures quam septem ab aliis deuorari obseruasse, cum per Bæticam & Lusitaniam proficisceretur, & semel multos edisse sine vlla noxa. Verum quidem est non esse aded grati saporis velut fraga, sed interim dulci, cum proprio & peculiari quodam gustu acerbis, quem vix exprimas. Quod si vim habeant capitis dolores mouendi, necesse fuerit eam esse ab occulta aliqua proprietate potius quam manifesta: nisi fortè quibusdam ventriculum molestando etiam caput in consensum rapiant per accidens. Scribit tamen Amatus, hunc fructum non ita noxium in Hispania prouenire, quum eum multi auidius, quam par sit, comedant, & tamen in nullum corporis detrimentum incurrant: idèd & à tenuis fortunæ hominibus admodum expectitus, Vlyssipone, & aliis quibusdam locis venalis à mulierculis in foro proponitur. Idem Amatus ex Arbuti foliis & floribus aquam vitreis organissimè elici tradit, eamque seruari tanquam sacratissimum aduersus pestem & venena antidotum. Et Rosellus præscribit radices Arbuti aduersus pestem. Eam verò aquam statim ipso morbi initio propinandam. Curtio adstringendi vi pollet & arbor & fructus. Folia etiam Coriariis expetuntur, & hædis quoque teste Virgilio. Fructu etiam delectantur Turdi, & Merule, quo fit, ut hoc illicio, hyeme visco, retibus, aut aliis decipulis facile capiantur. Ex ligno carbones optimi fiunt, quip-

Locus. pe

Folia.
Flores.
Aqua. Pe-
star. Vene-
na. Radix.
Tempera.
Coriariis.
Aues Li-
gnæ. Carbo-
nes.

Tempus.

Temperamentum. & vires.

Stomachus.

Cap. dolor.

Sua cibum.

Dolor ventriculi.

Folia.

Flores.

Aqua. Pe-

star. Vene-

na. Radix.

Tempera.

Coriariis.

Aues Li-

gnæ. Carbo-

nes.

pe

pe

pe

pe solidissimi, viles ad argentum excoquendum. Arbuti palci apes supra ex Virgil. dictum. Apud eundem discimus Crates olim ex Arbuto fieri solitas cum ait : *Arbuta Crates & Mystica Vanus Iacchi*. Alii legunt Vallus.

ADRACHNE THEOPHR.

CAP. XIX.

Descript.

Comaro facie proximè accedit Adrachne, idè eiusdem historie immediatè subiicienda imitatione Theophrasti. Nobis verò quia foliū tantum est, & ramul⁹ visus apud D.C. Bauh. inferuiet hoc loco descriptio Doctissimi Medici Hon. Belli, apud Cretenses Celeberrimi, quam Clusius proponit his ferè verbis. Potulaca seu Adra-

chne Theophrasti, fruticis poti⁹, quàm arboris modo prouenit : perpetuà fronde viret, foliaque habet Laurinis adèd similia, ut solo odore dignoscantur : nam Adrachnes folium odore caret : caudicis & ramorum omnium cortex adèd lauis, rubens & splendens est, vt corallii rami esse videatur. Aestate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decedit, quo tempore neque rubens, neque splendens cernitur, sed medium quemdam inter pallidum & cineraceum colorem acquirit. Florem & fructum bis, vt Arbutus profert, & hunc quidem adèd similem, vt alterum ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto : quoniam tantum prouenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem caudicis scabrum. Ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest. Folium verò quod habemus, substantià quidem ipsà Lauri folio simile est, sed figurà subrotunda, & altera parte, nempe dorso scabra, & quodammodo ad incanum vergente, oppositâ leui & splendente. Nervum medium ceu costam fibrâ utrinque laterorum ordine quodam stipat, nec tamen ad folii ambitum vsque excurrunt. Pediculus longiusculum habet, & veluti ex prædictâ costâ atque fibrarum concursu compactilem. Sed operæpretiū est eius potissimū audire verba, qui primus hanc arborem descripsit. Sic autem ait Theophrast. Virent perpetuò ex syluestribus Adrachne, [vulgata exemplaria *ἀνδράχνη* habent : priorem tamen lectionem etiam probant Hon. Bellus & Clus.] Arbutus &c. Et mox : Andrachne & *ὀνισ* [Gaza vertit Vnedo, fortè legit *κομάρα*] folia inferiora amittunt, summi autem rami (nam assidue ramos gignunt) semper virent. Adrachne quoque folio Arbuti [*κομάρα*] similis est, magnitudine haud procera, cortice albo, & circumrupti folio. (*περιρριπτόν*) Fructum Arbuti similem

Tom. I.

parit : maturatur primus cum vna dulcescit, posterior cum floret. Bis enim fructum dare videtur, excepta Adrachne, quæ tamen & ipsa, vehemētius pressa, aut germine luxato, moritur. Itaque verius fortè, excepto Subere, dixerim : hanc enim & iuuari poti⁹, cortice detracto, asseuerant, scilicet tam externo, quàm carni proximo, sicut etiam Adrachnem. Germinare incipit cum Vrbani arboribus, folium habet simile Malo Medicæ, & penè æquale. Plin. verò sic de ea tradit. Adrachnen omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba, & Andrachne vocetur, vnius literæ diuersitate. Cæterum Adrachne, est Syluestris arbor, neque in planis nascens, similis Vnedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente : cortice non scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit, tam tristis aspectu est. Bifera est æquè ac Apharce. Quando autem ait circumgelatus, apparet eum legisse *περιγελάσθαι*, cum poti⁹ legendum sit ex Theophr. *περιρριπτόν*, circumruptum : quam etiam lectionem Gaza sequitur & Hon. Belli observatio confirmat.

Idem Plin. alibi : Cortice in orbem detracto, non offenditur Adrachne, si non simul incidatur & corpus. Hermol. liberè tradit falsò Adrachnen Portulacæ nomine quosdam interpretari, cum illa sit herba & Adrachne vocetur. Idem tamen Hermol. lectionem Plinii, quæ legit *περιγελάσθαι* hoc est, circumgelatum veriore putat. Sed non est ampli⁹ putandum, quando experientia Theophrasti veriore dicit, vt patet ex obseruatione Belli. Corticem quoque candidum Gaza ei reddidit, quia *λευκόν*, vt existimat Hermol. legēbat : Hermol. verò *λεπρόν*, id est, squarosum, scabrumque legit, Plinium secutus. Nec omittenda hoc loco alterius loci apud Theophrast. corrupti emendatio : quo loco legitur, *τὰ δὲ ὡς περὶ ἄσπετον, εἰς ἀνδράχνην, ἡλεία κίμας* &c. emendandum *περιρριπτόν*, vt intelligatur *ελαίον* : vel in dandi casu sequentes voces legenda, & ita scribenda : *εἰς ἀνδράχνην, ἡλεία κίμας*. nam ex eo loco & de cortice loquens Plin. dixit : Quibusdam etiam cadit, vt Malo Vnedoni : quare malè transtulit Gaza inquit, Quibusdam etiam cadit, vt Portulacæ, Vnedoni, Arbuto. Vbi verò Theophrast. habet Malum Medicam siue Persicam [quam & Plin. Assyriam] folio esse *τὴν ἀνδράχνην*, vel vt in vulgatis legitur, *ἀνδράχνη* : Plin. lib. 12. cap. 13. habet Vnedonis. Et quid quæso Portulacæ (quæ *ἀνδράχνη* est) vel cum Malo Medica, vel cum hac arbore commune? Quod aduertens Gaza Adrachnen apud Theophrast. Portulacem reddidit, eruditius, vt decernit Hermol. quàm felici⁹ : quanquam equidem non videamus quid eruditionis in ea voce esse possit, quæ nuspiam apud nullum mortalium scriptorem extet, nisi quis dicere velit iuris retributionē Pythagoricam Gazæ fuisse cordi. Etenim quia in Adrachne τὸ Ν demptū animaduertit, quod habet Andrachne : [Portulaca ab ipso conuersa, nec malè] æquum duxit, vt seruata lectionis etiam literulâ aliquâ careret dictio Latina. Idèd Potulacam dixit Adrachnen : Portulacam, Andrachnen. Adèd Pythagoreorum illud *ἀντιπεποδότης* seruare nouerat Gaza, etiam in vocabulorum dispensatione. Magis nobis placet vox Adrachne, cuius specimen quoddam etiamnum hodie extat in Creta, vbi Andreclis vocant, si Dalechamp. credendum, & *ἀνδράχνη* tūm Cretensibus tūm Vniuersæ ferè Græciæ, si Bello, vt equidem par est. Sic & apud Theophrast. vbi cūque de arbore agit, pro *ἀνδράχνη*, legendum *ἀνδράχνη*.

H 2

Portulaca
arbor.

Andrachnos

Anguill.
not.

Locus.

Sapor.

Tempus

Vfus

χμ. Quamlectionem etiam sequuntur, Ruellius;
 Curtius, Cornar. Constant. Scalig. Dalech. Gor-
 reus, Bellonius, Clusius, & Bellus. Quamvis An-
 guil. in epist. scribat Andrachnen siue Portulacam
 arborem Theophrasti, quæ hodiè in Græcia cor-
 rupto vocabulo dicatur *αἰσραχλῶ*, eandem esse
 cum Arbuto. Dioscor. diuersam facit ab Arbuto
 Theoph.

Verum cum ex præcedentibus satis pateat, quid sit Arbutus Diosc. quæ eadem cum Arbuto Theophrast. non opus hîc pluribus Anguillaram conuellere, si rectè legeretur apud Theoph. Andrachne, etiam ille ferri posset, dicens Arborem Portulacam.

Dodon. *Arb. ed. X^m* quaedam arbor sylvestris est:
nondum enim ei innotuerat. Ex Plinio tamen fa-
cilè didicisset non temerè Gazam quoque Adra-
chnen legisse, iis nempe locis, vbi Portulacam
reddidit. Cæteris Europæis linguis, hætenus ferè
incognita arbor.

Frequens provenit *Adrachne* in *Creta*, monti-
 bus *Leucis*, & alibi inter saxa, teste *Bellon*. In
Helicone etiam frequentem esse *Pausanias* tra-
 dit, vbi suauissimum pomum ferunt. Eandem
 multis locis in sua peregrinatione observauit *Bel-
 lonius*: scribitque iter facienti *Halepo* *Antio-
 chiam*, in tumulis nascentem sibi conspectam,
 cuius ramos suo fructu onustos, quilibet eorum,
 qui comitabantur, abstulerit, vt in itinere ederet:
 maturus enim erat, elegantique suo colore sin-
 gulos ad edendum inuitabat. Racematim autem
 coharebat, magnitudine & colore fructus *Rubi
 Idæi*, mollisque, vt *Arbuti* fructus. Eadem, vt &
Apharca, anno bifera, priorem fructum perfici-
 cit [inquit *Theophrastus*] cum variat vva, [*ἄρ-
 χα* *ζει*, *Plinius*, cum pubescit] alterum cum floret
 vva.

Lignum eius mulieribus ad opus textorium utile, authore Theophrast. H. Bello verò teste, rusticis Cretensisibus igni struendo servit, & ad verticilla conficienda mulierum fufis appendenda. Eiconem eiusdem diligentæ debemus Clusio transmissam.

CHARAMEI ACOSTÆ FO-
LIO PIRI.

CAP. XX.

Genera
duo.
Descriptio

БАРОВ.

EThi Piri fit
foliis exotica
hæc arbor, ta-
men quia per-
petua fronde vi-
ret, placuit A-
drachnes histo-
riæ ex Acoſta
ſubiicere. Huius
arboris duo ſunt
genera: Vnum
Meſpili magni-
tudine, foliis
Piro ſimilibus,
dilute virenti-
bus, fructu Auel-
lanis ſimili, ad-
modum flavo,
elegantè in
multos angulos
deſinente, ſapo-
re Omphacii, &

grata aciditate, quem vel immaturum vel matu-

rum, vel sale conditum vulgariter edunt. *Alte- Descriptio.*
rum genus eiusdem est magnitudinis, foliaque
habet Malo minora, fructum verò priore maio-
rem: cuius decocto cum tantalis aduersus febres *Ad febres.*
vtuntur Canarici Medici. Crescit in syluis & *Locus.*
montibus procul à Mari dissitis.

Charameis vulgò, vocantur in Canara, Decan, Nomina
Arazauali, Arab. Persis & Turcis *Ambela*, autho- *Charameis*
re Acofta: ex quo & Hiftor. Lugd. habet nomine *Decan*
Charamei. *Araza-*
uali.

E primi generis, quòd secundum aquas nascitur, arboribus, sèligunt Decanini & Canarini eam, quæ longius à marinis abest. Huius radices corticem [cui lacteus succus inest] quatuor digitorum longitudine fumentes cum drachma sinapi probè terunt, & asthmaticis exhibent: valenter enim purgat per aluum, & vomitum. Quod si immodica subsequatur euacuatio, Carambolas fructum vnum viridem edunt, vel aceti Canarini haustum sumunt [quod nihil aliud est, quàm aqua decoctionis orizæ vno aut altero die reseruatâ, donec acefcat, Canarinis aceti vices præbens, & medicum vsum præstans.] & , si profluuium non cessat, ægris caput frigida abluunt. Magnus est horum Charameis vsus in illis Prouinciis, & ad orexim ciendam edere solent immaturos, maturos, salitos, vel sale & aceto cõditos, vt antè dictum, aut aliis eduliis quibus aciditatem conciliare volunt, admiscent. Sed quis nostris delicatulis in nimio profluuiio ausit caput frigida lauare. Aut quæ huius medelæ possit esse ratio?

IAMBOLOINS INDICA.

FOLIO ARBVTI.

CAP. XXI.

I Ambolins incolis [inquit Garcias] nascitur spontè frutex quidem in agris Indicis, Myrti effigie, sed foliis Arbuti. Fert in fructum maioribus Oliuis persimilem. Sed gustu admodum adstringentem. Muria conditur Oliuarum modo. Ceterum neque hic fructus, neque Iaca admodum salubres ab eius regionis incolis aestimantur. Eiusdem arboris historiam & Acoſta refert. Huius arboris materies, inquit, cortice integitur serè eiusdem cum Lentisci cortice, folia Arbuti similia habet, sed Myrti virentis foliorum sapore: fructus Cordubensibus Oliuis maturis similes, adstringentis gustus, & fauces contrahentis. Nul- lum vsum in medicina obtinent, sed eduntur cum Oriza cocta: nam appetentiam excitant. Vulgus *Iambolins* appellat, quo nomine & Hist. Lugd. ex Acoſta proponit. Cluſ. *Iambolones* vertit.

CARANDAS INDICA,
AREVTI FACIE.

С А Р. XXII.

Carandas dicta Indicis Arbuscula est Arbuti
 magnitudine, foliis similibus, copioso flore,
 odore Periclymeni: fructu exiguis Malis persi-
 mili, nigricante per maturitatem, gratissimo vua-
 rum sapore, ex quo à nonnullis vinosus succus
 exprimitur. Fructus autem virens magnitudine
 est nucis Ponticæ cum suo putamine, interdum
 maior, succum nonnunquam exstillans viscidum
 & lacteum. Editur à nonnullis fructus maturus
 cum sale. Solet tamen, cum viridis est, muria aut
 aceto

Descriptio
 Succus Vin-
 osus.
 Vfus.

Nomina
Chameis
Decan.
Arazaa-
nali.

Ambela.
Vires. &
vſus:
Delectus.
Lacteus
ſuccus.
aſſimila.

Purgat, &
Vomit. cia

Acetum
Canarinum.

Orexia.

Sapor.

Cortex.

a Folia.

Fructu.

Nomina

S Succus Vi-
cinosus.

S Vfus.

aceto condiri, & ita adferuari, ad excitandam e-
 languescentem appetentiam. Nascitur tum in
 continentia, tum in Balagate, vocaturque *Caran-*
das. Autor Garcias.

Locus. M. Fumee in hist. gen. Ind. occid. meminit ar-
 boris cuiusdam *Azubar* incolis dictæ: consideran-
 dum an hæc eadem?

Auzuba
Arbor Hi-
spaniola,
Pira Apia-
na. Clus. sanè annotat Carandas ferè similem de-
 scribere. Ouiedum, Auzuba dictam, in hunc mo-
 dum. In Hispaniola insula, vasta est arbor pul-
 chræque materia firma & utili, Auzuba no mine,
 fructu quidem longè suauissimo, vt sunt Pira A-
 piana, (muscatellina vocant) sed qui lacteo suc-
 co eoque viscido & glutinoso abundet, qualis est,
 qui in fœbus immaturis, iecirco molestus his, qui
 eo vescuntur, nisi prius fructu in aquam ini-
 ciant, & lacteum succum digitis exprimant, qui in
 aqua sedit. Arborum proceritas differt. Ergo in
 eadem sit vel diuersa arbor, illarum regionum ve-
 stigatibus decernendum relinquimus.

CORU CANARICA, ARBUTO VEL MALO AVREÆ SIMILIS.

C A P. XX.

Descriptio 1. Coru, autore Garciam, frutex est in Arbuti alti-
 tudinem assurgens, aut paulò minor: foliis
 Mali Persicæ, floribus candidis, Perclymeni odo-
 rem amulantibus.

Descriptio 2. Acoſta verò paulò specialius describit, his ferè
 verbis: In Prouincijs China, Iapan, Malaca, &

Locus. Bengala, præter Macer arborem, [de qua nos suo
 loco] nascitur & Cornuſtem cum Macere faculti-
 bus. Est verò hæc arbor pumilæ Malo aureæ si-
 milis cui etiam perſimilia habet folia, sed quæ me-
 dium neruum crassiorẽ habeant, alijs octo aut
 nouem in latera excurrentibus. Flos luteus est,
 odoris ferè expers: radicis cortex diluto virore
 præditus est, leuis & tenuis, qui si frangatur aut
 vulneretur, nullo lacteo succo manat, lentiore
 & magis viscido, quàm qui ex superiore fluit, gu-
 stu insipido, amaritudinis tamen alicuius partici-
 pe, frigidus & siccus, plus tamen siccitatis, quàm
 frigiditatis possidens, in quo ordine Medici illius
 prouinciæ etiam constituunt.

Malo Au-
rea folia.
Flos. Radix.

Lacteus
sue us. Sapor &
temperam.

Nomina
 & Syno-
 nyma. *Herba*
Malana-
rica. *Curoda-*
pala.

Vires &
usus. *Dysenteria*

Lacteus
liquor. *Tempera-*
mentum.

Aqua fil-
tri.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

Tom. I.

ciunt puluerem pastillorum ex herba Malauarica
 confectorum. Formantur autem ex iisdem rebus,
 è quibus fit aqua, dempto butyro. Iniciuntur
 etiam clysteres ex hac aqua confecti, magno cum
 successu: sed frigidi, quoniam regio calida est.
 Quòd si necesse sit, eam aquam bis singulis die-
 bus propinant, manè videlicet hora sexta, & à
 meridie hora secunda. Tametsi verò Garzia
 semper benè successerit huius aquæ vsus, fatetur
 tamen Maluaricam herbam ab ipsis Maluarenſi-
 bus præparatam, magis presentaneam opem ad-
 ferre. Ea verò paratur ex iisdem, è quibus dicta
 aqua, rebus tenuissimè tritis, & sero, aut inſculo
 orizæ probè coctæ maceratis. Sunt qui succum
 ex planta virente exprimant, cuius septem vncias
 manè exhibent, & totidem sub vesperam, si ne-
 cessitas urgeat. Sed quoniam amarus est succus
 & ingratus, ab eius potu serum propinare ad os
 eluendum solent. Quòd si Maluarenſes fortiori
 adhuc remedio opus esse vident, Opium admif-
 cere solent tametsi id semper strenuè negent. Sa-
 lutare est item hoc medicamentum stomachi de-
 bilitati: tum etiam vomitus compescit, cum aqua
 Mentha & Mastiches puluere sumptum.

Porro de eiusdem viribus, & præparationis
 modo, paulò specialius Acoſta quoque sic scri-
 bit. Huius virentis corticis succo, licet admodum
 ingrato, plurimum vtuntur incolæ cum Gentiles,
 tum Christiani, ob admirandos, quos præbet ef-
 fectus, in omni genere profluuii, cum in Liente-
 ria, tum in Diarrhœa & Dysenteria à quacunque
 causa prognata. Lusitani tamen Medici metho-
 dum in eo exhibendo seruant. Vtuntur etiam eo
 succo veluti priore: sed prioris cortex longè præ-
 stat. Distillant verò atque vtuntur in hunc mo-
 dum. Corticis in puluerem triti, unc. octo: am-
 meos, apii, coriandri sicci, cumini nigri nonnihil
 tostorum & in puluerem redactorum, sing. drach.
 tres: Corticum Myrobal. chebul. drach. septem:
 butyri vaccini non saliti vnc. duas: lactis acidi,
 q. suff. ad pulueres istos excipiendum, sumunt, in
 destillatoriam ollam vitream [si delicatioribus
 paratur] aut in vulgarem [vt maxima ex parte
 fit] imponunt, & stillatitium liquorem eliciunt,
 cuius quatuor vel quinque vncias cum aquæ A-
 uellana Indica, vulgò Areca nominata, aut aquæ
 è pedic. ros. vnc. duabus propinant alui profluui-
 o laborantibus, (interdum, si necessitas urgeat,
 trochiscos de charabe, vel de Lemnia terra admif-
 cent) semel in die, vel bis, si opus sit: illicd au-
 tem post eius sumptionem, Orizam cum oxyga-
 la exhibere solent. Clysteres etiam ex eo confe-
 cti, præferim sub noctem iniiciuntur. Licet ve-
 rò hic liquor admodum commendabilis sit, longè
 tamen præstantior est Maceris cortex viridis, licet
 multò ingrator, & sumptu difficilior. Vtilis etiã
 hæc est radix Coru seu cum Orizæ decocto sum-
 pta, siue inuncta aduersus hæmorrhoidas & ani-
 scissuras. Foliorum eius cum Tamarindorum fo-
 lis decoctorum vapore crura tumentia vtiliter
 fouentur: ipso autem decocto madentes panni
 commodè in tympanite applicantur.

BRINDONES INDICI, FRVCTVS RVBENTES, ACIDI.

C A P. XXIV.

Descriptio IN Goa India, vt refert Garcias, est fructus qui-
 dam, Brindones vocatus. Is foris aliquantulum
 rubicat, intus verò sanguinis modo rubet: gustu

lectis, ut inuenirem, totis eius Commentariis: cum ex amicis quispiam alius ita se habere affirmaret, cuiusdam scriptoris non incelebris annotationibus & scholiis adductus: quare iam tempus est, testem alium tibi, o Myrtili, perquirere. Tum Æmilianus, Iubam, dixit, Mauritanie regem, virum doctissimum, suis de Libya com. facta citri mentione scripsisse apud Lybias id vocari *μῆλον ἑσπερικόν*, [Medica & Persica Mala hæc Theophrast. vocat: Medica Virg. Dal.] inde Herculem in Græciam transfuisse, aureaque vocata eius arboris Mala, ob coloris speciem. Aselepiades lib. 60. Rerum Aegyptiarum memoria prodidit in Iouis & Iunonis nuptiis arborem illam à terra editam fuisse. Hos sic loquentes Democritus commodum intuitus: si quid horum, inquit, Iuba narrat; valeto cum libris suis Libycis, prætereaque Hannonis erroribus (Carthagenensium Ducis, iussi ambitum Africa explorare Punicis rebus florentibus lux navigationis Commentaria ille scripta reliquit: Dalechampius) ego verò pernego Citrii nomen extare apud Veteres: at ipsa res descripta prorsus ab Eresio Theophrasto in plantarum historiis, credere me cogit, Citrium esse quod oratione sua ille significat: Verba Theophrast. antea citata sunt. Variat verò Athen. in eo à vulgata lectione, quod folium Mali Medicæ non tantum folio Adrachne, sed etiam Lauri & Nucis Simile dicit, quod apud Theoph. non legitur. Præterea Athen. rationem reddit, cur veneno hausto conferat, quia potus è vino succus, aluum deturbat, & venenum exigit, quod & ipsum non habetur in Theophrast. His subdit Athen. Theophrasti verbis impulsus, & ea perpendens, quæ scripsit de odore, & foliis, designatum ab eo fuisse reor malum, quod Citrium vocamus. Vestrum autem neminem in admirationem trahat, quod ille prodidit, pomum non mandî, quandoquidem adusque memoriam aurum nostrorum nullus comedit, sed cum vestibus in arcis reponebatur, ut res quedam ingentis pretii, & thesauro digna. Quod autem ex Asia superiore (Media, Persia,) plaga in Græciam reuera stirps ea descenderit, scriptum à Comicis Poëtis i. uenitur, qui de ipsius Pomis, cum aliquid dicunt, de Citriis Malis videntur id tradere. Antiphanes in Bæotio:

A. De opinio quidem stultum est quidquam apud vos dicere, Tanquam insatiabiles: sed hæc accipe, o virgo, Mala. B. Pulchra sanè A. Pulchra quidem, dii boni. Nuper semen hoc peruenit Athenas, à magno Persarum rege. B. Ab Hesperidibus credidi, sic mihi Lucifera propitia sit: Aurea hæc Mala tria esse inquit. Tantummodò. A. Paucum est quod pulchrum, & vbiuis in honore.

Eriphus in Melibœa præpositis iambicis illis versibus, Antiphanis stylo ac elegantie maximè propriis, subdit: Et vbiuis.

In honore: pro his obolum, quod multum non est.

Impensum numero: Rationes pò, ego supputabo.

His si quis reluctetur, & quod Citrium vocamus, locis à me citatis indicatum minimè fuisse contēdat, clariora testimonia proferto, quibus sententiam suam tueatur. Phantias tamen Eresius iniicit nobis suspicionem, Citrium à Cedro [ἀπὸ τοῦ κέδρου] tanquam Cedrium, nominatum fuisse. Cedrus enim, ut ille scribit, libro 5. de plantis, circa folia spinas exerit: id autem in Citria malo videri, nemo est qui ignoret. Athenæum tamen putant quidam apud Phaniam hæc rectè non le-

gisse, ideoque futilem esse coniecturam illius: melioremque esse hanc lectionem, ὡς περ τοῦ φύλλου, nō autem πρὸς vel ἀπὸ τοῦ φύλλου: ut sensus sit, foliorum loco spinas habere Cedrum, quod est de oxycedro verissimum. Sed si nostra Citrus vel Malus Citria est genuina antiquorum, rectè ab Athenæo dictum ἀπὸ τοῦ κέδρου ἔχειν τὰ φύλλα, hoc enim (ut rectè Dalechamp. & alicubi Scal. annotant) propriè significat, foliis minimè aculeatis, spinas in ramis ac surculis exerere, quod de Cappari & Tribolo dixit Theophrastus, & nos æquè in Citriis, Medicis ac Aurantiis malis nostris videmus. Quid si quis dicat Citrium rectius deductam à Cedro, propter odorem, indeque dictam Cedrium? Sed nihil astruimus.

Videamus potiùs quid Plinius de his tradat. Peregrina [inquit] & Cerasi Persicæque, & omnes quarum Græca nomina aut aliena: in præsentia externas persequemur, à salutari maximè orsi. Malus Assyria, quam alii vocant Medicam, venenis medetur. Folium eius est Vnedonis, intercurrentibus spinis. Pomum ipsum aliàs non manditur: odore præcellit foliorum quoque, qui transit in uestes vnà conditus, arcetque animalium noxas. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, aliis cadentibus, aliis maturefcentibus, aliis verò subnascentibus. Tentant tunc gentes transferre ad sese propter remedii præstantiam fictilibus in vasis, dato per cauernas radicibus spiramento: qualiter omnia transitura longius, feri archissimè transferrique meminisse conueniet, ut semel quæque dicantur. Sed non nisi apud Medos, & in Perside, nasci noluit. Hæc est autem, cuius grana (corticem Dalechamp. & rectius.) Parthorum proceres incoquere diximus osculentis, commendandi halius gratiâ. Nec alia arbor laudatur in Medis: & Citrus arbor, à Græcis Medica dicitur. Mirum tamen cum Plinius iam adducto loco salutarem maximè dicat Medicam arborem, (Citriam siue Assyriam utique intelligens, ut & iudicat Dal. & verborum series ipsa satis insinuat) dicere Malum ferre execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis etiam expetitur, domos etiam decorans, nisi eadem id licentiâ fecerit quâ Virg. de eadem dixit: Media fert tristes succos & c: ut paulò antè dictum. De eadem quoque scribit. Macrobius ex Oppio, in libro de syluestribus arboribus, his verbis: Citrea item Malus, & Persica altera generantur in Italia, & in Media. Et paulò post, de Citro loquens, ait: Est autem odoratissimum, ex quo interiectum vesti, tineas necat. Fertur autem venenis contrarium, quod tritum cum vino purgatione virium suarum bibentes feruat.

Vides hic [ut ille ait] & Citreum vocari, & omnia signa pomi, quæ de eo Virgilius dixit, licet nomen citri ille non dixerit. Seruius tamen, Apuleium in libris, quos de arboribus scripsit, citans, aliud arboris genus citrum esse ait. Nec Solino indictum citrium.

Et Galenus: *ἡν δὲ αὐτὴν*, inquit, Malus Medica, cuius fructus non amplius Malum Medicum, sed ab omnibus citrium nuncupari adsolet. Narrat Pamphilus in linguis, citrum apud Romanos appellari.

Hactenus Veterum placita de Medica, Assyria & citra Malo, earumque fructu potulimus, verum quamnam intelligant ex citriis aut Medicis hodie nobis vocatis, nondum quis temerè concludat, quâvis ad nostra citria magna satis benè accedant, quæ tantum abest, ut hodie non comedantur, ut de suis tradunt Veteres, ut ea hodie præ cæteris omnibus in maximis deliciis habeantur: ut illi, si

Malus Assyria & Medica.

Citrus arbor.

Citrea Malus. Persica Malus.

Citreum.

Malus Medica. Malum Medicum. Citrium.

Citrum. Autorum iudiciâ de Veterum placitis.

ad hoc respiciamus, de Aurantiis Pomis videantur intelligendi, nisi quis malit probare rationem Athenæi, non idè abstinuisse Veteres à Citriorum esu, quòd non fuerint edulia, sed quia in alium vsum, tanquam rem magni pretii, potius adseruanda duxerint. Hodie faucibus & stomacho omnia prostituta, etiàmque margaritæ & aurum, si modò sufficerent. Manet tamen ea difficultas ex Diosc. quâ semen Piti Citromelis inesse scribit: in qua comparatione vel falli, vel sanè licentiosius pronunciare potuit, nisi mendum sit in Codice.

An verò Aurea vel Hesperica mala cognita fuerint Columellæ & quo nomine haud obuium iudicatu, meminit ille quidem Aureorum malorum ad Hesperidas in i. cap. lib. 2. de re rust. Sed longè alio significato per aurea enim mala secundum antiquam consuetudinem, Capras & Oves quas Hercules in Græciam exportauit intelligi scribit. Ea enim inquit, sua voce Græci appellauerunt *μῆλα*. Habes ergo Aurea mala quaternis incedentia pedibus.

Sed quid Recentiores quoque scribant nunc videamus.

Ac Hermolaus quidem nouas nobis iniicit difficultates. Nam is, postquam ex Iuba dixisset, primum Hesperidum & Hespericum malum ab Hercule translatum in Græciam, & Aureum malum vocatum, addit: sibi videri de iis Virgilium intellexisse, cum dixit. Aurea mala decem: [sed hæc opinio refutatur cap. de malis Cydoniis.] Nuptiale pomum intelligi hoc volunt, qui editum à tellure fabulantur, nuntiatio Iouis & Iunonis connubio. Non mandebatur [inquit idem] pomum Theoph. ætate, sed ne Plinii quoque, [vt arbitror.] Plutarchi certè auctorum memoria gustabat nemo, [vt iam ex Athen. dictum,] Nunc à Palladii ferè temporibus promiscuum expetimus cœnis.

Quamquam Apuleus negauit eandem esse malum Assyriam siue Medicam, quòd Citrus exiguum esset genus arboris, Medica verò, vt Maro scribit, ingens.

Pamphilus Citrum Critum à Romanis etiam dici, parum peritus homo scripsit.

Nunc translaticia & triuialis ferè arbor, vt pluribus generibus Citrea Italiâ ferè totâ germinant feliciter, quamcunque imaginem reddentia. Hæc ex insitione Mali quoties proueniunt Citromela propriè dicuntur ab aliquibus.

Mensa Citrea Veteribus & Plinio decantata, præsertim Ciceroniana, non fuerant ex hac Citro: decipiuntur Grammatici, quicunque id arbitrantur.

Plinius: Alia, inquit, [Citri] est arbor eodem nomine malum ferens, execratum aliquibus. Quod & sensisse Macrobius videtur: hodièque Mauritanii malum Medicam, & pomum eius *Atrogi* vocant, à *Trogete* vocabulo parum deflexo: alioquin *αὐτρίππον*, non, quia mandi posset, sed *αὐτρίππον*, quia mandi non possit, appellatum censuerim. Malum quoque Medicam in Mauritania fuisse certum est, cum plena sint Poëtarum omnia volumina.

Marcellus apud Antiquos non Cedromela sed Citromela, quasi Citrea mala legendum esse vult: nihil enim Citro esse cum Cedro: & à Romanis Citria hæc vocari, iam pridem receptum esse.

Non sine ratione dubitat Manardus, an Theophrast. per mali Persicæ & Medicæ arborem Citra ferentem intellexerit, an vocata Arantia: nec sciri hoc posse ait, quia proceritatis arboris non

meminit, quæ his magna, illis ita parua, vt arbutæ potius videri possint, quàm iustæ arbores. Sed nec figuram pomo dedit, quæ in Arantio orbicularis, in Citro oblonga est.

Virg. in Georg. & versibus quidem supra propositis, sub Medicæ arboris nomine ferentem Arantia descripsisse videtur. At Diosc. eodem nomine vsus, non eadem cum Virgilio, hoc est, Arantium, sed Citrium intellexit. Gal. proculdubio intelligit quod Dioscor. carnem quippe edicit, sicuti corticem, quod de Arantio intelligi nequaquam potest, carnem vel non habente, vel si habet, non talem, quæ mandi possit.

Anicenna de Citro eadem scribens, quæ Dioscor. & Gal. ostendit, non de alia re scripsisse, quàm de qua illi.

Ruellius Virgiliana & Pliniana de malo Medica scripta, omnia cum Theophrasto conuenire tradit.

Palladii diligentia in Italia primum coaluit: hunc solers imitata posteritas eam Gallia Hispaniaque communicauit.

Cultus [vt idem ait] mangonium in plures digressit formas, ita vt remissiori sapore vehementiorique: item dilutiori saturatiorique colore differrent. 1. Quæ auri colore relucent Poma *Aurengia* vulgus appellat. 2. Quæ ex viridi in luteum languescunt *Citrea* & tandem Citrula nominant. 3. Quæ ouata specie turbinatur & luteo colore nitent *Citrangula*, priuatim Citrea vocant. 4. Si herbaceo colore virent *Limones* dicunt. 5. Si prægrandia modo Melonum orbiculata facie turgent *Pouceria* vulgò, quasi cærea, vel potius Citrea poma dicunt. Citrum porro duum generum idem scribit: vnum Cedri, ex qua mensa dedolantur: alterum Citri eius ex qua malum Medicum prodit.

At paulò antè ostensum, Cedro vel Cedrio nihil cum Citrio esse com nune, & ex illa, non ex hac tabulas parari, vt specialius docebitur suo loco. Quæ verò Veteres de malo Medico seu Persico scribunt, odorata esse, vestes conseruare, venenis resistere, perpetuâ vicissitudine florere, atque succrescere, de nostrate Citro dici, euidentius esse ait Ruellius quàm vt probari desideret. Porro sæpius iam citata illa nomina, Medicum malum, Assyrium, Persicum, Citrium, Cedromalum, & Citrinum grande & oblongum &c. promiscuè ab authoribus Recentioribus vsurpantur. Sic Cordus, præmissis iis nominibus: sunt huius generis, [inquit] Limones, Poma Adami & Aurengia. Habetur ænigmaticum de his malis carmen, quod est:

Medica mala quidem nec mala, nec medica.

Botanicorum diligentissimus Clusius ex Hispanorum sententia sic tradit. Medicorum malorum sunt varia genera: Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranias*, alia *Teranias*.

Quæ Citria siue Cidras fert, Cidreira dicta, breui trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, foliis magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulum. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flauescente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo: odor mali fragrantissimus: flores sunt candidi, sæpiusculè forinsecus purpurascetes, odorati. Semper hæc aut floret vel fructu onusta est. Sunt qui fructum nascentem figulinis formis varias figuras exprimentibus includunt, atque ita reliquunt donec fructus maturitatem

Cur difficultas explicatio quas sint propriè mala medica Anti- quorum ex nostris. Virg. & Diosc. non idem mala.

Differentia.

Aurengia.

Citrea.

Citrangula.

Limones.

Pouceria.

Citri duo.

Malorum Medicorum differentia Clusio.

Citria descriptio.